

АЛЕКСАНДЪРЪ ГАНЧЕВЪ

Г. Ш. ПОЛКОВНИКЪ О. З.

БАЛКАНСКИТЪ ДЪРЖАВИ

Албания, България, Гърция, Ромъния, Турция,
Югославия

ТЪХНАТА СТОПАНСКА И ВОЕННА МОЩЪ

ПЕЧАТНИЦА „ПРАВО“ О. О. Д-ВО — СОФИЯ

1932.

АЛЕКСАНДЪРЪ ГАНЧЕВЪ

Г. Щ. ПОЛКОВНИКЪ О. З.

БАЛКАНСКИТЪ ДЪРЖАВИ

Албания, България, Гърция, Ромъния, Турция,
Югославия

ТЪХНАТА СТОПАНСКА И ВОЕННА МОЩЪ

ПЕЧАТНИЦА „ПРАВЪ“ О. О. Д-ВО — СОФИЯ

1932.

ПРЕДГОВОРЪ

По силата на мирнитѣ договори като последица на Свѣтовната война, видоизменени бѣха не само политическитѣ граници на много отъ участвувалитѣ въ тая война държави, но бѣха създадени и съвсемъ нови такива въ централна и северо-източна Европа.

На Балканитѣ сжщо така бѣ наложено едно прекрояване на политическата карта и то до такава степенъ че преобрази коренно последната. Ако не се смѣтне Албания, нови държавици не бѣха създадени, но за това нѣкои отъ сжществувацитѣ такива, какъвто е случая съ Ромъния и Югославия, се видѣха въ единъ день нарасли въ троенъ и четворенъ размѣръ, нѣщо не бивало въ историята на много вѣковни държави.

Да ли подобно необичайно нарастване, може да бжде трайно, е единъ въпросъ на който само бждащето ще може да отговори. Ние обаче, ще бждемъ крайно наивни, ако, очаквайки едно подобно прекрояване картата на Балканския полуостровъ, бихме продължили да живѣемъ съ предивоеннитѣ понятия за стопанската и военна мощъ на нашитѣ съседи. Истината е, че тамъ всичко се е коренно видоизменило и то до такава степенъ, че ние, една отъ първитѣ държавици на Балканитѣ преди Свѣтовната война, днесъ сме, като изключимъ Албания, не само на последно мѣсто но и значително назадъ отъ тѣхъ и то не само въ военно, но и въ стопанско отношение.

Нашата книга е написана да освѣтли тоя именно въпросъ да запълни една празнота, като отстрани едно заблуждение, което, оставено да се шири, би ни завело къмъ нови катастрофи.

Когато става дума за международни отношения, повечето отъ нашитѣ политици, общественици и журналисти продължаватъ, каточели, да мерятъ нѣщата съ стария аршинъ. Такова лекомислие е не само вредно, но и опасно. То не би се оправдало дори и когато би се подхранвало отъ илюзията, че въ единъ конфликтъ на Балканитѣ ние не бихме биле сами. Въ Свѣтовната война ние видѣхме че тридесетъ годишни съюзници, каквито бѣха Италия и Ромъния на Централнитѣ империи, въ решителния моментъ, първитѣ не само че напуснаха съюза, но не останаха и неутрални а минаха на фронта на вековнитѣ противници на своитѣ довчерашни съюзници.

Разумното е следователно, да разчитаме преди всичко на себе си, на своитѣ собствени сили, на нашата стопанска и военна мощь, като познаваме основно и тия на нашитѣ най-вѣроятни противници — нашитѣ съседи.

Ако не изцѣло, сигурни сме че въ голѣма степенъ, нуждитѣ данни за това, читателя ще намери въ страницитѣ които следватъ.

Наистина тая областъ за изследване е твърде обширна, а и не всички необходими данни, особено тия — изъ областта на военнитѣ въпроси, могатъ лесно да се намерятъ. Но каквото е могло да се събере, то е било проучено най-грижливо и следъ което само, му е дадено съответното мѣсто.

И все пакъ безъ грѣшки и безъ празноти, не е било възможно да се завърши тоя трудъ.

На по-компетентитѣ оставяме да запълнятъ тия неизбежни празноти, увѣрени че се слага едно начало полезно еднакво за тия които работятъ върху организирането на нашата национална отбрана, както и за ония, които сж се посветили чрезъ взаимното мирно разбирателство на Балканитѣ да бждатъ полезни на народа ни.

И въ двата случая, колкото и противоположни да сж, пжтѣтъ за следване споредъ насъ е единъ и сжщъ — **тоя на взаимното опознаване и изучване.**

Ние, съ предлагания трудъ, не сме направили нищо повече отъ това — да освѣтлимъ тоя именно пжтъ, за следване отъ всички, които, безразлично съ сабята или съ писалката, еднакво работятъ за доброто на българския народъ.

София

1 януари 1932 год.

Авторътъ.

УВОДЪ

Твърде сложна по своето естество, съпроводена съ много жертви и изискваща даровити водачи, войната презъ всички вѣкове и до днесъ се е подчинявала на едни и сжщи неизменни закони и ако има на гледъ нѣщо промѣнено, то се отнася главно до формата, но не и до сжщността ѝ.

Указа се обаче, презъ време на Свѣтовната война, че, освенъ числото и духа на воюващитѣ, както и тѣхното въоръжение, почти еднакво значение за изхода на войната иматъ: изобилието на сурови материали и възможността да се изработватъ тия сурови произведения въ самата страна за задоволяване на всичкитѣ нужди, които бойния фронтъ съ неговия огроменъ тилъ налагатъ.

Главнитѣ производства и първичнитѣ материали, които се отнасятъ до народната отбрана, могатъ да бждатъ подѣлени както следва: а) горивни материали; б) минерали и метали; в) химически производства; г) земледѣлски произведения; д) животни; е) месо и ж) разни други. Проучването на всички тия производства, въ връзка съ реалнитѣ нужди на фронта и тила, вземане мѣрки за създаване условия тамъ където тия производства ще сж недостатъчни, своевременното набавяне отъ чужбина на ония, за които се укаже, че въ страната е невъзможно да се получатъ, отчасти или изцѣло и пр., е днесъ една отъ сжщественитѣ задачи на ония, които сж отговорни за подготовката на армията и народа въ една държава за война.

Все на тия фактори е възложена задачата за своевременното снабдяване на армията съ технически сръдства за въоръжаването — единъ въпросъ, правилното разрешение на който се е усложнило твърде много поради простата причина, че бързото развитие на техниката прави старо почти всичко оръжие, турено веднажъ въ употрѣбление. А при голѣмитѣ армии превъоръжаването, поради грамаднитѣ парични сръдства, съ които то е свързано, става почти невъзможно.

Като става дума за парични сръдства, трѣбва сжщо така да се отбележи, че все опита отъ Свѣтовната война, за крайния успѣхъ въ въоръжената борба, необходимо е за една държава да има сжщо така и своя независима финансова политика. Не само липсата на снаряди и патрони могатъ

да прекратят войната, а и липсата на пари, каквито съвременната война поглъща съ стотици милиарди. Следователно, осигуряването на тия парични сръдства трѣбва да съставлява предметъ на грижи на самото правителство още отъ мирно време.

За да се отговори на всички тия нужди и поведения, само пожелания не сж нуждни. Грамадната военна машина, въ каквото се превръща съвременната държава въ време на война изисква една широка, всестранна подготовка, организирана още въ мирно време. Само така тая „военна машина“ би могла да започне своето функциониране безъ всѣкакви затруднения още отъ първия денъ на мобилизацията и да продължи успѣшно работата си до последния денъ на войната, все така изправно, както е започнала.

На тая сщществена нужда Франция, която стои днесъ на първо мѣсто между готвящитѣ се наново европейски държави за една евентуална война, е отговорила твърде сполучливо съ гласуването отъ парламента, още презъ месецъ май 1927 година, на единъ „Законъ за организацията на нацията за време на война“, чиито сщществени постановления сж следнитѣ:

Въ време на война всѣки французинъ или французки поданикъ, както и всѣка законно създадена групировка, сж длъжни да участвуватъ въ защита на страната, или да подпомагатъ нейния материаленъ и мораленъ животъ.

Чрезъ **националната мобилизация** мирновременната организация преминава въ военновременна.

Правителството подготвя националната мобилизация. Всѣко министерство и всѣка публична властъ или частенъ органъ, службата на който се управлява или контролира отъ това министерство, съставляватъ своитѣ мобилизационни планове или дневници.

Националната мобилизация включва мобилизацията:

- а) на армията, флота, въздушнитѣ сили;
- б) поставяне въ действие всички съобщителни сръдства;
- в) създаване разпоредби въ икономическо отношение за задоволяване материалнитѣ нужди на въоръженитѣ сили и на страната (населението);
- г) мѣрки за социалнитѣ отношения (измѣнения въ законодателството) за уреждане отношенията на гражданитѣ помежду имъ и съ държавата;
- д) посочване въ интелектуално отношение източникитѣ на отбраната съобразно интереситѣ на народната отбрана;
- е) всички необходими мѣрки за осигуряване морала на страната.

Всички лица участвуващи въ дѣлото на народната отбрана се назначаватъ на мѣста, кждето ще бждатъ най-полезни.

Тия мѣста може да имъ се опредѣлятъ още отъ мирно време.

Необходимитѣ сръдства за осигуряване народната отбрана се добиватъ:

- по взаимно съгласие, като се опредѣлятъ строго печалбитѣ на притежателя за даденото сръдство;
 - чрезъ реквизиция (ако липсва взаимно съгласие).
- Правителството при мобилизация може да реквизира:
- личната или колективна служба на всѣки пълноправенъ фразцузинъ или французки поданикъ;
 - службитѣ на всѣки признатъ синдикатъ, дружество и сдружение;
 - разни животни, инсталации, заведения и пр.;
 - всѣко изобретение, или да се противопостави на неговото прилагане на дѣло или разгласяване.

Още отъ мирно време правителството може да извършва всѣко преброяване на лицата, животнитѣ, материалитѣ, вещиитѣ или предметитѣ, недвижимитѣ имоти инсталациитѣ или заведенията, годни за реквизиране въ случай на обща или частична мобилизация, както и да прави всички опити, които смѣта необходими за осигуряване успѣха на народната отбрана.

За необходимитѣ проучвания при вземане на своитѣ решения, правителството разполага съ **Върховния съветъ на народната отбрана**.

Правителството поставя на разположение на въоръженитѣ сухопѣтни и морски сили необходимитѣ сръдства, и **имъ опредѣля целитѣ за достигане**.

Главнокомандващитѣ на сухопѣтнитѣ и морски сили иматъ общото ръководство на военнитѣ операции, които тѣ извършватъ споредъ директивитѣ на правителството.

Въ време на война политическата, икономическата и морална дейность въ чужбина остава подъ ръководството на правителството — въ изключителни права на министра на външнитѣ работи, който има властъ и право да контролира всѣка официална мисия въ странство, независимо отъ кое министерство е изпратена. Всѣка такава мисия трѣбва да бжде одобрена отъ министра на Външнитѣ работи.

Всѣко министерство, за да подготвя мобилизацията въ мирно време и за да осигури въ военно време народната отбрана, разпореджда да се пресмѣтнатъ:

- нуждитѣ, които е длъжно да задоволява;
- суровитѣ материали, хранитѣ, двигателитѣ сили, сѣчивата, работната ржка, съобщителнитѣ сръдства (превози, предавания) и други необходими сръдства, за удовлетворение на тия нужди.

При обща или частична мобилизация може по предложение на снабдяющия министъръ, съ указъ, изработенъ отъ

Министерският съветъ, да се установява или прекратява използването, движението, задържането и турянето въ продажба на сръдства, въ зависимост отъ тѣхното естество, като имъ се опредѣля цената и дажбата на консумацията имъ.

Снабдяющиятъ съ опредѣлена категория сръдства министъръ, посочва разпредѣлението на тия сръдства, ако сж недостатъчни, между другитѣ министерства. Обжалване — предъ министерския съветъ, който постановява следъ като вземе мнение на Върховния съветъ на Н. О. отдѣлнитѣ министерства не могатъ да спратъ разпредѣлението.

При всѣки министъръ се учредява съветъ съ съвещателенъ гласъ отъ дипломирани производители и търговци и представители на снабдяющия министъръ и на всички нуждающи се отъ тия сръдства министерства.

Въ време на война министерътъ може да учреди групировки отъ допломирани производители и търговци или даже търг. д-во, чрезъ които да извършва, подъ държавенъ контролъ, всички операции за събиране и разпредѣляне на една категория опредѣлени сръдства.

Въ време на война-фабрикацията, разпредѣлението на готовитѣ **индустриални продукти** за обща употреба отъ много министерства се съсръдоточава и поставя подъ отговорността на единъ министъръ.

Сжщото, за **хранителнитѣ припаси** и индустриитѣ за тѣхъ.

Сжщото, за **работната ржка**, съ изключение на известна категория работна ржка.

Сжщото, за **търговскитѣ операции**, относно вноса отъ всѣко естество.

За да се подготви и осигури събирането, употребата и разпредѣлението на разнитѣ сръдства въ територията и за осжществяване единство въ гледището, Франция е раздѣлена на области, организацията на които трѣбва да позволява задоволяването едновременно на **военнитѣ, економическитѣ и административни нужди**.

Въ границитѣ на всѣка военномобилизационна област ще се прилагатъ по-долу посоченитѣ постановления.

При обща или частична мобилизация, правителството се представлява въ всѣка област отъ н-ка на съответната мобилизационна област (съгласно закона за организацията на армията), или евентуално отъ управителя на административната област. Тоя представителъ осигурява изпълнението на заповѣдитѣ на правителството относно народната отбрана.

Всѣка област има съветъ, групирващъ областнитѣ представители на различнитѣ министерства, както и тия на еко-

номическитѣ групировки. Тоя съветъ дава само мнения. Решение взема представителя на правителството отъ областта.

Въ всѣка област се съставятъ и редовно подвеждатъ мобилизационенъ планъ и дневникъ, възъ основа на сжшитѣ начала, както за централнитѣ управления на министерствата и съобразно нуждитѣ за общитѣ постановления на мобилизационнитѣ планове и дневници на тия министерства.

При тия условия нужно е да се изучаватъ и то, **основно**, не само количеството, качеството и организацията на живата сила — армията, но така сжщо и всички ония ресурси, които сж необходимими за издържането на въоръжената сила и за организиране отбраната на страната изобщо.

Съ две думи: необходимо е и за политикътъ, както за стратега, да познаватъ еднакво военната и стопанска мощъ на всички ония държави които евентуално могатъ да бждатъ утре, при единъ въоръженъ конфликтъ, приятели или врагове.

Утрешната победа не е само на военния организаторъ, а до голѣма степенъ — и на стопанския такъвъ.

1. КРАЛСТВО АЛБАНИЯ

А. ОБЩИ ДАННИ.

Повърхност	28,389 кв. клм.
Население (1927 г.).	833,618 жители
Гъстота на населението	24 на кв. клм.
Дължина на ж. п. линии	39 клм.

Б. ПОЛОЖЕНИЕ.

Албания се намира на западната част на Балканския Полуостровъ и заема последно мѣсто въ всѣко отношение между Балканскитѣ държави. Отъ северъ, изтокъ и югъ, тя граничи съ Югославия и Гърция, а на западъ съ Адриатическото море и Отранския каналъ. Отъ крайбрежието къмъ вътрешността на Балканския Полуостровъ водятъ три естествени пѣтища. И тритѣ тия коридори сж образувани отъ коритата на три рѣки, чиито извори се намиратъ източно отъ адриатическия брѣгъ.

По долината на р. Дринъ се отива въ вътрешността чакъ до Метохия и Косово-поле. Това е нѣкогашния Зетски пѣтъ, излизащъ на залива Санъ-Джавано ди Медуа.

По долината на р. Шкумба се отива въ Охридъ и Пелагония (Битолско поле). Това е известния римски пѣтъ: *via Egnatia*, който отъ залива на Драчъ е минавалъ презъ Елбасанъ и е водѣлъ въ вътрешността на Македония за Солунъ и отъ тамъ по крайбрежието на Егея за Цариградъ.

По долината на р. Воюша се отива отъ Валонския заливъ въ вътрешността на Епиръ.

Тѣзи естествени пѣтища, макаръ и да нѣматъ днесъ онова културно, економично и военно значение каквото сж имали въ миналото, тѣ сж отъ особена важностъ за Македония, а най-вече за днешна Югославия, която е откъсната отъ Срѣдиземното море и чрезъ тия кѣси до морския брѣгъ коридори, би могла да свърже най-лесно Македония съ морето.

Прилепена о Адриатическия брѣгъ, Албания е протегнатата отъ северъ къмъ югъ на дължина около 400 клм. Отъ западъ къмъ изтокъ, обаче, тя е сравнително много по-тѣсна — въ горната (северна частъ) тя има ширина едва 80 клм., а въ южната — до 150 клм.

В. ГРАНИЦИ.

а) **Къмъ Югославия.** Около 410 клм. Границата започва на Преспанското езеро юго-западно отъ островъ Преспа, пресича гребена на Галичица-планина, за да отиде на южния брѣгъ на Охридското езеро, като остава монастира Св. Наумъ на Югославия, а Подградецъ на Албания и сече езерото така че, селото Линъ съ частъ отъ западния брѣгъ остава на Албания. Отъ тукъ границата се изкачва по гребена на планината Ябланица, за да слезе южно отъ Дебъръ въ Черни-Дринъ, като обикаля града, който остава въ Югославия, възкачва се по вододѣла между Черни-Дринъ и Радика и по Корабъ презъ Бабашница и Коритникъ, минава Бѣли-Дринъ западно отъ село Враница, изкачва се на Пашрикъ-планина и по вододѣла на Бѣли-Дринъ и Дринъ стига Скулзетвърхъ и отъ тамъ Проклета-планина; ю. — з. отъ езерото Плава, завива на северъ, пресича рѣкитѣ Вермошъ и Сиевна, слиза на Шкодренското езеро, което пресича, като остава Шкодра на Албания, стига брѣга на Адриатическото море при устието на р. Бояна.

Въ етнографическо отношение границата остава едно значително число албанци въ Югославия и едно малцинство българи — македонци въ Албания.

Въ военно отношение, границата е прокарана по-трудно проходими планински гребени. Рѣкитѣ по които минава границата сж по-лесни за преминаване.

Естествени пѣтища за минаване има: при Струга, Дебъръ, Призренъ, Подгорица и Тучи. Всички тия съобщения между дветѣ държави, обаче, могатъ лесно да се преградятъ, както отъ страна на Югославия, така и отъ страна на Албания.

б) **Къмъ Гърция.** Дължина на границата 240 клм. Започва отъ Преспанско езеро, следва на югъ по гребена на Пиндъ до Грамосъ. Тукъ границата напуца вододѣла и продължава въ ю. з. посока, източно отъ Лесковецъ, пресича Воюша и Аргирокастро и презъ високи планински гребени, достига морето при Корфу.

Тази граница е естествено сила. Най-достъпна отъ къмъ тая страна е: долината на рѣкитѣ Воюша и Аргирокастро и при Биклице.

Изобщо сухопѣтината граница на Албания е природно защитена и може да се отбранява съ сравнително слаби сили.

в) **Къмъ Западъ.** Албания граничи съ Адриатическото море и Отранския каналъ. Тази граница е съвършено открита и по липса на флотъ и крайбрежни укрепления, напълно достъпна. На тоя брѣгъ се наброяватъ следнитѣ при-

станица: Драчъ, Валона, Санти-Кваранта, Порто-Палермо и Санъ-Джовани ди Медуа, всички още въ примитивно състояние.

Г. НАСЕЛЕНИЕ И НАСЕЛЕНИ ПУНКТОВЕ.

Албанцитѣ сж потомци на старитѣ пелазго-илирийци, нѣкогашни поселници на Балканския Полуостровъ въ западната му часть. Нахлуването на разни други народи на Полуострова се е отразило и върху албанцитѣ. Особено славянскитѣ народи сж претопили много отъ тѣхъ. Подъ натиска отъ друга страна на римлянитѣ, една часть се е латинизирала. Освенъ това, въ Южна Италия (въ провинциитѣ Пулия, Калабрия и Сицилия) сж се преселили въ края на XV вѣкъ около 200 хиляди албанци, които днесъ сж почти напълно италиянизирани. Отдѣлно албански групи има прѣснати: въ Азия, въ Египетъ и въ Цариградъ, въ Ромъния и въ България, има и въ самата Америка (около 40,000 души).

Албанцитѣ се дѣлятъ на две главни племена: **геги**, на северъ и **тоски** на югъ. За етнографска граница между дветѣ племена служи рѣката Шкумба. Въ езиково отношение гегитѣ се различаватъ твърде много отъ тоскитѣ. Диалектътъ въ и около Елбасанъ съставлява преходъ между дветѣ наречия.

Не само по езикъ, но и по нрави и по битовъ строй гегитѣ се различаватъ отъ тоскитѣ. Първитѣ сж по-сурови и съ напълно запазени особености на тѣхния стариненъ феодаленъ строй. Тоскитѣ, подъ влиянието на грѣцката култура, сж по-меки, по-достъпни за чужденцитѣ, но затова и по-податливи на асимилация.

По природа албанцитѣ сж сръчни, подвижни и не особено искрени. Обичатъ свободата и затова презъ време на турското владичество на Балканитѣ, тѣ сж биле въ непрекъснатата борба.

Като войници сж храбри, издържливи и се задоволяватъ съ малко. Смъртта презиратъ. Въ борбата не сж упорити. Особено неиздържатъ срещу артилерийски огънь. Тѣхния обиченъ начинъ за нападение е изъ засада — неочаквано и съ дивъ викъ тѣ се нахвърлятъ върту противника.

По вѣроизповѣдание голѣмата часть (535,624 души) сж мохамедани; 173,212 — сж източно православни и 92,050 — сж католици.

Въ просвѣтно отношение албанцитѣ стоятъ на последно мѣсто. Масата, въ голѣмото си болшинство е неграмотна. Сега се взематъ сериозни мѣрки за културния развой на албанския народъ, но училищата сж все още недостатъчни.

Ниската култура и лошитѣ социално-хигиенически условия сж повишили твърде много смъртността срѣдъ населението и сж причина за преждевременно застаряване. Маларията, туберкулозата и бързата изтощителност на организма, правятъ мжжетъ на 50 години вече старци, а женитѣ на 35:40 години се смѣтатъ вече между застарелитѣ. По сжщата причина и раждаемостта, въ сравнение съ смъртността, е твърде малка въ тая болна страна.

Характерната черта на албанеца, билъ той християнинъ или мохамеданинъ, е неговата религиозна иднеферентностъ; тя е създадала у него една забележителна вѣротърпимостъ, но заедно съ това сжщата е разхлабила всички чувствования отъ духовно естество и е парализирала всѣки полетъ къмъ идеенъ животъ.

Все пакъ албанеца, както се вече каза, не е лишенъ отъ известни положителни качества; той е природно интелигентенъ, схватливъ и сръченъ. Много отъ нѣкогашнитѣ висши турски сановници (полководци и администратори) сж биле албанци. Само Велики везири албанци се наброяватъ около 17 души, между които знаменитиятъ Кюпрюли. Най-добриятъ турски лингвистъ и лексикографъ е албанеца Сами-бей Фашиери. Строителътъ на Сюлейманъ Селимовата джамия въ Одринъ и на редъ други джамии въ Цариградъ, Синанъ-паша, е албанецъ. Католицитѣ-албанци, отъ своя страна, сж дали на Ватикана нѣколко папи, както и бележития италиански държавенъ мжжъ Криспи.

Забележителна е и предприемчивостта на албанецътъ и неговиятъ търговски спекулативенъ духъ. Много отъ виднитѣ мюсюлмански търговски фирми въ голѣмитѣ градове като Цариградъ, Бруса, Смирна и други градове на Турция, се ръководятъ отъ албанци.

Освенъ албанци, живѣятъ още и българи въ Дебърско, гърци по границата, куцовласи около Елбасанъ и сърби около Шкодра.

По-забележителнитѣ населени мѣста сж разположени главно по крайбрежието на Адриатическото море, въ приморската равнина и въ вжтрешността на страната въ отдѣлнитѣ котловини.

По-забележителнитѣ градове въ Албания сж: Шкодра, съ 32,000 души жители е сжщинския търговски и културенъ центъръ за северна Албания. Той е най-голѣмия градъ по население и възелъ на пжтищата за Югославия и за вжтрешността на самата Албания.

Тирана — съ 16,000 жители — е столицата на следвоенна Албания. До скоро градъ отъ типа на старитѣ провинциални турски градчета, днесъ Тирана се превръща бързо въ модеренъ градъ, кждето е съсредоточенъ политическия и културенъ животъ на новото кралство.

Въ строежъ е една желѣзопътна линия, предназначена да свърже столицата съ морския пристанищенъ градъ Драчъ (Дурацо), обстоятелство, което още повече ще съдействува за повдигането на Тирана и като търговски центъръ.

Въ вътрешността на Албания срѣдъ плодородни котловини сж разположени градоветъ: **Бератъ** (8,000 ж.), **Елбасанъ** (10,500 ж.) и **Корча** (17,000 ж.).

На дължъ по самия морски брѣгъ сж разположени градоветъ: **Валона** (22,000 ж.) и **Дурацо** (11,000 ж.) — важни морски пристанища, съ добро бждеще въ търговско отношение. Липсватъ имъ за сега добри пристанища.

Обща характеристика на албанскитѣ градове е тая, освенъ за Шкодра и Тирана, че тѣ иматъ изгледи на сжщински източни турски селища, безъ солидни здания и помѣщения за разквартироване на по-значителни войскови части.

Въ равнината селата сж отъ групирани кжщи, тогазъ, когато въ планината — кжщитѣ сж прѣснати и осамотени. Често пжти тѣ сж оградени съ високи каменни зидове. Самитѣ кжщи сж построени отъ камъкъ и сж удобни за отбрана.

Д. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО.

а) Върховно управление. Следъ кжсото царуване на немския принцъ Видъ преди Свѣтовната война, Учредителното събрание, гласува въ Лозана презъ 1920 година, Албанската Конституция, съ демократиченъ отенъкъ. Тя има едно Народно събрание. (Духома Депутетсе). На 4 септемврий 1928 г. второто Народно събрание прокламира Албания за Кралство и дотогавашния председател на Републиката Ахмедъ Зогу бей бѣше провъзгласенъ за кралъ на Албания подъ името Зогу I.

Днесъ Албания е независима конституционно-парламентарна наследствена монархия и членъ на Обществото на народитѣ.

Държавата се представлява отъ Краля. Законодателната властъ е подѣлена между Краля и парламента.

Право на гласъ иматъ всички граждани навършили 20 години. 500 гласоподаватели избиратъ единъ мандаторъ, а последнитѣ избиратъ народни представители по единъ на всѣки 1500 жители.

Изпълнителната властъ е подѣлена между Краля и Правителството.

б) Административно управление. Въ административно отношение страната е поделена на 10 окржзи, а последнитѣ — на 31 околии.

Сждебна властъ. Въ сждебно отношение Албания има: единъ върховенъ касационенъ сждъ въ Тирана, 8 окржжни сждилища и 28 мирови сждилища.

в) Църква. Съгласно чл. 5 отъ албанската конституция, вѣроизповѣданието е напълно гарантирано. Голѣмото болшинство, обаче, сж мохамедани (около 620/0) и единъ значителенъ брой принадлежи на сектата Бекташи. Отъ 1923 година мюсюлманитѣ въ Албания не признаватъ никаква външна зависимостъ въ религиозно отношение: Католицитѣ въ Албания (210/0) иматъ единъ архиепископъ въ Шкодра, комуто сж подчинени други 5 епископи. Тѣ признаватъ и сж право подчинени на папата въ Римъ.

Източно-православна църква въ Албания се обяви въ 1929 г. за автокефална-независима отъ Цариградския патриархъ — и се управлява отъ единъ Синодъ въ съставъ 5 митрополити.

г) **Просвѣта.** Презъ 1927 година въ Албания е имало 542 основни училища съ 27,186 ученици, или по едно училище на всѣки 1451 жители. Имало е сжщо и 12 срѣдни училища, по едно на всѣки 72,583 жители. Процентътъ на неграмотнитѣ е 90, когото показва, че само 1/10 отъ населението е грамотно.

д) **Политически партии.** Такива още нѣма въ Албания.

е) **Политически печатъ.** Първиятъ вестникъ печатанъ на албански езикъ се е появилъ въ Цариградъ въ 1882 година подъ името Дуита (Право). Сега въ Албания има два ежедневника — по единъ въ Тирана и Драчъ и нѣколко седмичника въ провинцията. Такива се издаватъ и въ Северо-Американскитѣ Щати.

Е. СЪОБЩЕНИЯ.

Пжтица каквито има днесъ Албания сж съвсемъ недостатъчни, толкозъ повече, че въ миналото тая страна отъ бившата турска империя е била съвършено изоставена. Пжтищата, които сега се строятъ сж широки, съ бетонни мостове и много солидна постилка. По югославянски източници, обаче, повечето отъ новопроектиранитѣ шосейни пжтища, не сж трасирани съ огледъ на мѣстнитѣ нужди, а съ цель да улеснятъ едно италианско настѣпление отъ Адриатическия брѣгъ къмъ вътрешността на Балканския Полуостровъ и по-специално къмъ албано-югославянската граница. И понеже италианския флотъ е господаръ надъ Адриатическото море, така прокаранитѣ пжтища наистина биха улеснили твърде много бързото нахлуване на стоварената, безъ да бжде застрашена, на албански брѣгъ, италианската армия, предназначена за военни операции на Полуострова.

Въ Албания има за сега около 1379 ккм. държавни пътища и 621 ккм. окръжни.

По-важни шосейни пътища които водят към югославянската граница:

Отъ Шкодра — флети — за Везировъ мостъ.

Отъ Драчъ презъ Воре за Тирана.

Отъ Драчъ — Кавая — Рогозница — Пекинъ — Елбасанъ — Мирана — Джафа-Сане и отъ тамъ или за Струга или по западния бръгъ на Охридското езеро презъ Поградецъ за Корча (отличенъ автомобиленъ път).

Отъ Порто Семени — Фиери — Бератъ, или Валона — Бератъ къмъ гръцката граница.

По долината на Воюша, презъ Клисуре къмъ Енина.

Отъ Валона по долината на р. Аргирокастроне презъ Тепелини — Ергери за границата.

Отъ Санти-Кваранта — Делвино къмъ Янина.

Отъ Корча за Биклище.

Отъ Хоти — Шкодра — Лешъ — Милоти — Мамураси — Вора — Дурацо — Каквоя — Рогозина — Лушня — Фиери — Валона — Химара за Санта-Кваранта.

Сега се строи шосето: Крума — Хумище — Пишколея — Мачеларъ — Тирана.

Желъзопътни съобщения. Едно италианско дружество строи по настоящемъ първата желъзопътна линия съ нормална ширина, която ще съединява пристанището на Дурацо съ столицата на Албания — Тирана.

Една конска тѣсноколейка, около 120 ккм., построена отъ австроунгарската армия презъ време на Свѣтовната война и изоставена, е почти разрушена.

Малка тѣсноколейна линия построена и използвана отъ италианцитѣ е тая отъ Валона — Фиери — Селеница (на л. бръгъ на Воюша), транспортира 70 тона.

Други такива има още две: Отъ Драчъ за Кавоя и отъ Драчъ — Вора по долината на р. Мати.

Водни съобщения. За водни съобщения се използватъ: р. Бояна, Шкодренското езеро и морето. Албанцитѣ, обаче, за сега не притежаватъ никакъвъ търговски флотъ. Дори ловидбата на риба по албанския бръгъ е предоставена на италианци.

За крайбрежна полицеска служба, албанцитѣ иматъ две малки морски крайбрежни плавателни единици.

Телеграфо-пощенска служба. Такава едва сега се урежда и е още незадоволителна.

* Въ Албания има 458 автомобили или сръдно по 1 автомобилъ на 1823 жители, тогазъ когато въ България имаме на 2965 жители 1 автомобилъ, а въ Франция по единъ на всѣки 42 жители.

Главна телеграфна линия е тая отъ Шкодра до Валона, надлъжъ по крайбрежието, отъ която има разклонения къмъ вжтрешността на страната.

Посрѣдствомъ италиански кабелъ Валона е свързана съ Италия (Отранто).

Ж. НАРОДНО СТОПАНСТВО.

Албания е изключително скотовъдна и земледѣлска страна. Поради своя крайно планински характеръ, тамъ скотовъдството е застъпено по-добре отъ самото земледѣлие. Последното е възможно само по високитѣ мѣста на крайбрежната равнина, която се простира отъ Бояна до Валона и въ вжтрешността — въ котловинитѣ и тамъ ждето долинитѣ на рѣкитѣ се разширяватъ. Отъ котловинитѣ позабележителни сж: Корчанската — дълга около 25 ккм. и широка 8-10 ккм. Северо-западно отъ Тирана се простира една висока котловина дълга около 18 ккм. и широка отъ 6-8 ккм. Западно отъ Елбасанъ р. Шкумба се разширява и образува сжщо така нѣщо като котловина. Круйското поле и Красничката котловина сж сжщо така за отбелязване.

а) Земледѣлие. Обработваемата площъ възлиза на 217,300 хектара. Отъ тѣхъ съ храстовидна култура — 73,600 хектара. Пасбища 304,600 хектара. Блатиста почва 75,000 хектара или 31% отъ обработваемата почва. Отъ всички зърнени храни най-много се обработва царевича, която съставлява главната храна, както на мѣстното население, така и на домашнитѣ животни. Въ по-малко количество се обработва: ржжъ, ечмикъ, овесъ и на последно мѣсто стои пшеницата. Общо се засѣва 78% отъ обработваемата площъ съ годишно производство 797,157 квинтала или 8.50 на хектаръ, а само пшеница 214,000 квинтала. Не особено е плодородна самата почва, а нейното примитивно обработване я прави още повече слабо рентабилна. При лоша реколта, особено страдатъ отъ гладъ севернитѣ страни на кралството. Новото кралство прави голѣми жертви за повдигане на земледѣлието, за да се осигури поне прѣхраната на населението. Обработватъ се и картофи 3-4,000 квинтала годишно.

Въ Албания има обширни маслиненни гори, но преработката поне до сега, на самитѣ маслини става по най-примитивенъ начинъ и за това производството имъ е негодно за износъ; служи само за домашни нужди.

Лозарството е значително напреднало, но за сега то едва задоволява мѣстнитѣ нужди. Засети сж 5,009 хектара съ 10,800 хектолитри вино.

Тютюнъ се култивира съ успѣхъ около Драчъ и Кавоя. Презъ 1927 г. сж били засѣти 3,760 хектара съ 3,011 тона производство.

Въ Албания има девствени гори, които въ голѣмата си част не могат да бждат използвани поради тѣхната недостъпност и по липса на пштища.

При тия условия, Албания за дълго време не ще може да се чувствува економически напълно независима, понеже пуждата отъ голѣмъ вносъ на зърнени храни за изхранване на самото население ще бжде твърде голѣма още за дълго време. И въ това отношение отъ всички балкански държавици, Албания е най-бедната страна.

б) Скотовъдство. Отъ всички народни поминъци, скотовъдството е най-развито. Животни има въ голѣмо изобилие. Дребна стока се отглежда най-вече въ планинскитѣ краища, предимно овце и кози. Въ равнината се развъжда най-вече едъръ добитъкъ (главно крави и волове). Коня има сравнително малко, породата имъ е дребна и сж лошо гледани, но това не имъ пречи да бждат доста издържливи. Най-много коня отглеждатъ въ околноститѣ на гр. Валона. Въ южна Албания развъждатъ много биволи. Лѣте добитъкътъ се изкарва на паша въ пространнитѣ планински пасбища, а зиме слиза на паша долу въ приморската равнина.

Общиятъ брой на едъръ добитъкъ въ 1927 г. е билъ 491,768, дребния 2,538,129 и едря 745,581. Рогатиятъ добитъкъ е билъ 231,337 вола, 123,759 крави и 10,149 биволи; овце 1,092,392, кози 1,231,621 и свине 20,097.

в) Минерални богатства. Макаръ и да заема малка повърхност, въ албанската земя изобилствуватъ минерални богатства които, обаче, отсега нататъкъ ще се разработватъ. Ония отъ тѣхъ, които сж вече въ експлоатация, се използватъ предимно отъ чужди държави, както впрочемъ е въ други държави, кждето липсватъ мѣстни капиталы.

Въ настояще време е организирана отъ италиански капиталы експлоатацията на медни руди. Италианцитѣ сж особено заинтересовани въ намирането на петролни извори и правятъ постоянни проучвания въ всички краища на Албания. Наредъ съ тѣхъ търсятъ петролъ французки и английски концесионери. Около Валона и Корча сж изследвани околноститѣ, но резултатитѣ отъ него не сж известни до сега. Въ мѣстността Селеница (ю. и. отъ Мифоли) италианцитѣ вадятъ асфалтъ.

г) Индустрия. Въ Албания тя се свежда въ онова, което се произвежда въ отдѣлнитѣ кжщи — млѣчни произведения и платове тъкани на станове. Фабричната индустрия е въ своя зародишъ. За сега има само една фабрика въ мѣстността Селеница за фабрикуване на асфалтъ, който се изнася въ Италия. Обикновено добиванитѣ въ Албания руди се изнасятъ въ необработено състояние въ разнитѣ държави, кждето и се преработватъ.

д) Търговия. Вътрешната търговия, по редъ причини, между които и липсата на съобщетилни сръдства, е още въ примитивно състояние.

По сжщитѣ причини незначителна е и външната търговия на Албания, която все пакъ поддържа известни търговски връзки главно съ Италия и Югославия, а сжщо и съ Гърция, Англия, Австрия и Турция. Външната търговия стига до 8.1 долари на жителъ.

Главнитѣ вносни артикули сж: жито, индустриални произведения, текстилни предмети, обработени кожи за обувки и разни фабрични артикули.

Износътъ на Албания се състои отъ: дървенъ материалъ, необработени кожи, вино, яйца, сирене, масло, тютюнъ и въ ограничено количество дребенъ добитъкъ. Изнесени сж били въ 1927 г. 4,063 говеда 136 свини и 31,146 дребенъ добитъкъ.

Поради голѣмитѣ усилия на правителството да повдигне мѣстното производство, въ последно време се внасятъ въ голѣмо количество машини и плугове.

Търговскиятъ балансъ е пасивенъ. Вносътъ превишава значително износа. Презъ 1927 г. той е билъ 2,619,293 долари при вносъ 4,762,370 долари и износъ 2,143,077 долари.

е) Финанси. По силата на известното политическо споразумѣние постигнато между Италия и Албания, последната е загубила за дълги години своята финансова независимостъ.

За да получи единъ заемъ отъ 50, милиона златни франка, Албания се съгласи щото капиталитѣ на емисионната ѝ банка да бждатъ италиански, а седалището ѝ вмѣсто въ Тирана — въ Римъ. Срещѹ отпуснатитѣ заеми, приходитѣ отъ митницитѣ и отъ монопола сж заложени на Италия, подъ чиито контролъ и се намиратъ. Годишния бюджетъ за 1928/29 г. е билъ приходъ и разходъ по 5,439,705 долари.

Основната албанска монетна единица се казва лекъ.

3. ВЪОРЖЖЕНИ СИЛИ.

І. Въ мирно време.

Въорженитѣ сили на Албания се дѣлятъ на три категории: Сухопжтна армия, флотъ и жандармерия.

а) Върховно управление и командване. Кралътъ е върховенъ началникъ на всички въоржжени сили въ миръ и на война. Тия си права той упражнява посръдствомъ своята военна квартира въ която влизатъ: Генералниятъ щабъ; Жандармерийски кабинетъ (Главна жандармерийска инспекция); Щабъ на Народната отбрана и Воененъ инспекторатъ. Всички началници на тия отдѣли сж непосредствено под-

чинени на Краля и никакви тѣхни заповѣди и разпореждания нѣматъ сила ако не сж подписани отъ Краля.

б) Военно-териториялно дѣление. Въ военно отношение територията е подѣлена на 9 наборни директории (окръжия).

в) Попълване на армията:

Съ войници. Законътъ за устройството на войската предвижда обща военна задължителна повинность. Срокътъ на службата въ постояннитѣ кадри е пълни 18 месеца и 3 месеца съкращения такъвъ за младежитѣ — които служатъ съ облекчение. Въ воения флотъ този срокъ трае 24 месеца. Военната повинность трае отъ 19—50 години, отъ които въ действующата армия отъ 19—45 години и въ опълчение отъ 45—50 години.

Съ подофицери. Попълването става отъ повиканитѣ на служба въ постояннитѣ кадри следъ прослужване на задължителната повинность и изпълнението на известни условия предвидени въ закона (тримесечни курсове).

Съ офицери. Отъ свършилитѣ военното училище, чиито курсъ трае 6 месеца. Въ това училище постъпватъ най-добритѣ подофицери и младежи съ гимназиялно образование (непълно) на брой срѣдно по 90 души годишно, които, следъ свършването на курса се произвеждатъ въ чинъ кандидат-офицери и се зачисляватъ въ пехотата.

За попълване съ артилерийски офицери има при щаба на артилерийската група въ Тирана — артилерийско училище, съ 6 месеченъ курсъ, въ което постъпватъ 90 ученици. Училището има една 4 орждейна 65/17 батарея и две картечници и друга една триоржлейна батарея. Училището е добре уредено и е повѣрено на италиански офицери.

Освенъ тия две училища има още следнитѣ други: школа за запасни офицери; Военна гимназия въ Тирана; апликационна школа за пехотни и артилерийски офицери въ Драчъ. Практическо училище по картечното дѣло, курсътъ на което трае 6 месеца и следъ това свършилитѣ се изпращатъ въ Италия за специализиране. И това училище е повѣрено на италиански офицери и е добре уредено и ръководено.

Артилерийска апликационна школа за усъвършенствование познанията на младежитѣ офицери въ артилерията. Всички тия школи сж поставени на модерни начала.

г) Родове войски и войсковы съединения.

Въ армията има следнитѣ родове войски: пехота, артилерия, инженерни войски и конница отъ които е формиранъ само единъ гвардейски ескадронъ въ съставъ 25 конника.

Най-висшето съединение е групата, която е една, подѣлена на 3 смѣсени бригади или полка въ съставъ всѣки единъ по 3 дружини, 3 батареи и 1 пионерна рота.

Пехотата е организирана въ дружини (10), отъ които една е въ състава на кралската гвардия.

Всѣка дружина има следния съставъ: 3 стрелкови роти и една картечна. Последната има съставъ 3 взвода по 2 картечници и 1 смѣсенъ взводъ.

Артилерията е организирана въ батареи на брой 11. Всѣка батарея има по 2 с. с. 65/17 планински орждия (италианска система „Монтели“) и 2 картечници. Всички батареи въ техническо и учебно отношение сж подчинени на артилерийското командване. Артилерията е въ периодъ на преоржжаване. Сегашнитѣ планински орждия се замѣняватъ съ полски 75 м/м. с. с. орждия.

Инженерни войски. Най-висшата инженерна организация е командване на техническитѣ войски, въ състава на което влизатъ инженерната дружина и автомобилната частъ. Инженерната дружина се състои отъ: 1 пионерна рота, 1 мостова рота и 1 транспортна рота. Автомобилната частъ се състои отъ: отдѣление блиндирани автомобили (8) и танково отдѣление (2 бойни коли); аутопаркъ (201 коли) и отдѣление санитарни автомобили (5).

Погранични войски. За пазене на границата сж създадени още 5 пехотни погранични дружини отъ запасни войници. Сега се организиратъ постоянни погранични войски.

Военни въздухоплателни части. Албания нѣма. Гражданската авиация е въ рѣцетѣ на италианцитѣ, които обслужватъ линиитѣ: Тирана — Шкодра; Тирана — Валона и Тирана — Корча. Въ Тирана и Валона аеродрумитѣ иматъ и хангари, а въ останалитѣ градове сж примитивни, но могатъ да бждатъ използвани за военни цели.

Въ армията има още: 4 болници; 1 работилница за поправка на автомобили и 1 воененъ сждъ.

д) Въоръжението което има армията е следното:

Пушки или карабини	10,696
Револвери	1,104
Картечници	204
Орждия (калибъръ по-малкъ отъ 120 м. м.)	56
Орждия (калибъръ по-голѣмъ отъ 120 м. м.)	8
Бойни коли (танкове)	6

Ефективътъ на армията по бюджета за фин. 1929/30 г. и билъ следния:

Офицери	650
Подофицери и войници	10,800

Всичко: 11,450

е) Жандармерия.

На чело на жандармерията се намира Щаба на жандармерията съ инспектори английски офицери. Въ военно отношение жандармерията е подчинена на министерството на Народната отбрана, а по отношение специалното ѝ назначение — на министерството на Вътрешжитѣ работи. Жандармерията се състои отъ: постоянна и подвижна жандармерийска школа.

Постоянната (неподвижна) жандармерия има 10 роты (организирана въ 4 дружини). Другата има 3 роты. Жандармерията се попълва отъ запасни служители въ армията. Служащитѣ съ заплатата сж длъжни да останатъ на служба отъ 3—5 години.

Ефективитѣ ѝ по бюджета за 1929-1930 година е билъ следния:

Офицери	131
Жандарми	3,000

Всичко: 3,131

а всичко редовна войска и жандармерия 14,581

ж) Воененъ флотъ.

Главното управление на морскитѣ сили е въ Драчъ. Главниятъ флотски щабъ е подчиненъ направо на Министерството на народната отбрана. Нейниятъ командиръ е италиански офицеръ.

Нейниятъ съставъ е: 5 подводници (скоро ще иматъ още 7) съ бързина 25 мили и въоръжение: Едно 47 м. м. орждие, 2 картечници, и 4 торпили отъ по 25 к. пр.; 1 рота-депо моряци отъ 150 души.

Цѣлиятъ флотъ въ командно и техническо отношение е повѣренъ на италианци-специалисти.

II. Въ време на война.

Албанската армия е и днесъ въ периода на своята организация. Да се създадатъ всички условия и сръдства, за да се тури въ време на война цѣлъ единъ народъ съ всичката негова материална и жива сила въ услуга на военната стратегия, е дѣло не само трудно, но и свързано съ продължително време. Такова време албанскитѣ ръководители не сж имали достатъчно, заради това, безъ да се грѣши, би могло да се каже, че пълния развой на албанската военна мощъ, въ случай на една утрешна война, Албания не ще получи.

Но задъ дейността на албанското министерство на Народната отбрана стоятъ вече 12 години прекарани въ трескава дейность, подъ ръководството, при това, на единъ голѣмъ щабъ, италиански офицери и материалната помощъ на правителството на фашистка Италия. При тия условия изненадитѣ не сж изключени. Може би загубената въ вѣкветѣ Албания да бжде утре единъ сжщественъ воененъ факторъ при взаимнитѣ разпри между останалитѣ държави на Балканитѣ отъ една страна и апетититѣ на чужденци, които непрестанно и заинтересовано продължаватъ да подклаждатъ тия разпри, не, разбира се, въ услуга на тия държави, а за създаване благоприятни условия за вмѣшателство съ цель за облаги. Нали до вчера това бѣ хуманното дѣло на Великитѣ сили — „покровителки“!...

При такива условия, вѣроятната численность на албанската армия въ случай на война въ скоро време би могла да бжде около 80 — 100,000 души, часть отъ които, вѣроятно, ненапълно обучени с следователно, годна само за отбрана на мъчно проходимитѣ албански дефилета.

Планинецъ по природа и смѣлъ въ борбата, албанецъ, ако не бжде зашеметенъ отъ новитѣ технически сръдства за борба, ще се яви безсѣмнено като добъръ войникъ на полето на честъта и при едни нови услужения на Балканитѣ, другитѣ държавици сж длъжни вече да държатъ смѣтка за тоя смѣтанъ до вчера загубилъ се изъ дивитѣ албански усои, народъ.

2. ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ

А. ОБЩИ ДАННИ.

Повърхност	103,146 кв. клм.
Население (декемврий 1928 г.).	5,707,000 ж.
Гъстота на населението	55.3 на кв. клм.
Дължина на ж. п. мрежи (края на 1928 г.)	2,856 кв. клм.,
отъ които тѣсноколейни	489 кв. клм.

Б. ПОЛОЖЕНИЕ.

България заема северо-източната и централна част на Балканския Полуостровъ, прилепена на изтокъ до брѣга на Черното-море по едно протежение отъ 267 клм. Тя има формата приблизително на четвероугълникъ, чиито страни сж дълги: голѣмата 461 клм. и малжката 322 клм.

На северъ България се опира на голѣмата плавателна рѣка Дунавъ по протежение на около 400 клм., важно водно съобщение, което отъ централна Европа води за Черното-море. Посрѣдствомъ Черното-море България се свързва съ презморскитѣ съобщения, но свободата ѝ въ това отношение е въ зависимостъ отъ господаритѣ на Босфора и Дарданелитѣ.

Презъ България минава международния пѣтъ, който иде отъ Срѣдна и западна Европа, следъ като пресича Югославия по долината на Морава и Нишава, продължава на изтокъ презъ Софийското поле и като прехвърля Ихтиманскитѣ височини, навлиза въ долината на Марица и за Цариградъ.

Благодарение на тоя международенъ пѣтъ и на водния таквъ по Дунава, макаръ, че България е най-югоизточната държава въ Европа, тя, следъ нейното освобождение, се е намирала всѣкога подъ културното влияние на западна Европа, по-малко подъ онова на нейната освободителка отъ северъ и почти никакъ на близкия Изтокъ.

По отношение на всички балкански държавици, би могло да се каже, че България има едно привилегировано положение. Тя господствува почти надъ всички естествени пѣтища, които кръстосватъ Полуострова.

В. ГРАНИЦИ.

а) Къмъ Румъния. Рѣката Дунавъ е границата отъ устието на р. Тимокъ до една точка западно отъ гр. Тутраканъ на протежение около 400 клм. Дълбочината на рѣката, нейната ширина и главно командуването на дѣсния брѣгъ (българския) надъ лѣвия, който при това е повечето бластистъ, правятъ тая граница по-изгодна отъ военна гледна точка, за България. Въ етнографическо отношение е тоже правилна.

Втората частъ отъ румъно-българската граница, която започва отъ р. Дунавъ на 17 клм. западно отъ гр. Тутраканъ и почти по права линия пресича Делиорманскитѣ гори въ юго-източна посока, достига Черноморския брѣгъ при н. Еркене, на 18 клм. северно отъ гр. Варна.

Въ военно отношение тази граница почти по цѣлата си дължина (205 клм.), е еднакво отворена и за дветѣ страни, а въ етнографическо отношение тя не издържа абсолютно никаква критика. На северо-изтокъ отъ тая граница е българска Добруджа, която се простира чакъ до устието на Дунавъ.

б) Къмъ Черно-море. Отъ н. Еркене до н. Св. Иванъ, било до устието на р. Резвая, България граничи на едно протежение отъ 267 клм. съ Черно-море. Отъ всички граници на България; тази е най-естествената и най-важната въ економическо отношение поради дветѣ пристанища — Бургасъ и Варна, които никога не замръзватъ.

в) Къмъ Турция. Отъ н. Св. Иванъ на Черно-море границата пресича Странджа-планина, като върви почти по права линия въ западна посока, минава по Деврентскитѣ висоти до р. Тунджа, и следъ като я пресича, взема юго-западна посока, като завига около Одринъ, за да пресече р. Марица, кждето се свързва съ гръцко-българската погранична линия. Дължината ѝ е 234 клм. Най-важния ѝ достъпъ е по долината на р. Марица, затворена съ Одринския укрепенъ лагеръ.

г) Къмъ Гърция. Отъ р. Марица границата продължава въ югозападна посока, пресича р. Арда източно отъ гр. Орта-Кьой и следва въ западна посока, като се възкача по гребена на южнитѣ Родопи, минава напрѣчно долината на Места близо до върховетѣ Али-Ботушъ, Ченгель-Дагъ, пресича р. Струма южно отъ Петричъ, така че Рупелското дефиле остава на Гърция, като се възкачи по Бѣласица-планина, кждето се среща съ крайната точка на югославянската граница. Цѣлата тая граница има дължина 485 клм. Така както е прокарана тая граница, тя въ военно отношение е напълно въ полза на Гърция, защото Гърцитѣ държатъ всички командующи висоти по Родопитѣ, а сжщо и изхода на Рупелското дефиле. Естествени врати за минаване презъ

тая граница сж долините на рѣкитѣ: Марица, Мѣста и Струма. Отъ тѣхъ най-важния естественъ пѣтъ за настѣпление отъ грѣцка, па и отъ българска страна, е долината на р. Струма.

Тази граница е не естествена, защото тя затваря на нѣколко десетки клм. само отъ брѣга на морето долините на рѣкитѣ Марица, Струма и Места, естественитѣ пѣтища, които отъ южна България водятъ за Бѣло-море. Естествена граница, следователно, е Егея. Тя е и етнографическа такава.

д) **Къмъ Югославия.** Границата започва при устието на р. Тимокъ на Дунава и минава близо до с. Брѣгово, което остава въ България. Отъ тукъ границата върви по вододѣла на рѣкитѣ Тимокъ и Тополица до прохода Врѣшка-Чука и отъ тамъ по гребена на Стара-планина презъ проходите: Бабинъ носъ, Кадж-боазъ, Св. Никола и презъ Миджоръ до върха Мѣчи-баба. Отъ тукъ граничната линия завива въ юго-западна посока, пресича р. Нишава — източно отъ Царибродъ, минава Суховската рѣка при Врабча, възлиза по Руй-планина, свръща на югъ, като оставя Босилеградъ въ Югославия. Южно отъ този градъ пресича р. Драговищица, възкачва се по вододѣла на рѣкитѣ Вардаръ и Струма, минава Деве-баиръ и по-нататъкъ по гребена на Осоговската-планина, и по тоя на Малешката-планина, пресича р. Липница, преминава Огражденъ, пресича р. Струма — източно отъ Ново-село и се възкачва по Бѣласица-планина, където на Тумба се събира съ Българо-грѣцката граница.

Цѣлата тая гранична линия, дълга 450 клм. е, както въ военно, така и въ етнографическо отношение, прокарана въ полза изключително на Югославия. Особено отъ върха Мѣчи-баба до в. Тумба. Изправлението на тая граница, така както етнографическитѣ условия повеляватъ, е основата за едно трайно и сърдечно разбирателство между двата славянски народи.

Така както е прокарана сега границата, тя всѣкога ще служи за изворъ на дълбоки недоразумения и най-вече за **мостъ на чужди влияния** и внушения, опасни за мира и благоденствието на Балканския Полуостровъ, чието население въ грамадното си болшинство е славянско.

По протежение на сегашната българо-югославянска граница удобни мѣста за минаване сж: проходите; Врѣшка-чука, Каджбоазъ и Св. Никола; Дѣсчанъ-кладенецъ, Деве-баиръ и Луковъ-вѣрхъ, долините на р. р. Струма и Брѣгалница; пѣтищата отъ Пехчево и Брѣсница и отъ Берово за Добролякъ. Последнитѣ свѣрзватъ горното течение на р. Брѣгалница съ долината на р. Струма.

Като се изключатъ Дунавската граница съ Румѣния и Черноморската граница, цѣлата останала погранична линия съ

съседитѣ на България е една насилствено прокарана държавна граница, за която не е държано никаква смѣтка нито въ военно, нито въ економическо, а най-вече въ етнографическо отношение, между България и нейнитѣ съседи.

Г. НАСЕЛЕНИЕ И НАСЕЛЕНИ ПУНКТОВЕ.

Споредъ преброяването извършено на края на 1928 година населението на България възлиза на 5,707,000 жители, тогазъ когато презъ 1912 година, две години преди Балканската война, то е брояло само 4,337,513 жители. Като се изключи една по-компактна маса турско население, което живѣе главно въ Делиормана, останалото население, въ сравнение съ всички други държави на Балканитѣ, е хомогенно и е българско по народностъ.

Когато въ края на 1880 година се е извършило първото преброяване на населението въ България следъ нейното освобождение, то е възлизало на 1,027,803 отъ мъжки полъ и 980, 116 отъ женски полъ или всичко 2,007,919 жители.

Въ сравнение съ всички други балкански страни, годишното процентно нарастване на населението е най-голѣмо въ България, но за това пѣкъ и смъртността е сравнително поголѣма — на второ мѣсто следъ Ромѣния. Въ България се падатъ годишно на 1000 жители 38.8 раждания и 21.7 умираания, което показва, че годишното увеличение достига до 17.1 на хиляда жители. Следователно, само отъ естественъ прирѣстъ населението на България ще бжде увеличено къмъ 1936 година съ около единъ милионъ жители.

Едно обстоятелство което трѣбва да се подчертае съ дебела линия е, че до като следъ Свѣтовната война всички останали Балкански държави включиха въ новитѣ си граници, освенъ всичко свое, но и всичко чуждо, което пожелаха, България е единствената страна, която остави подъ чужда власть, много свои синове.

Споредъ нашъ източникъ, вънъ отъ Българскитѣ граници сж останали: въ Югославия 960,000 души; въ Румѣния около 584,000; въ Гърция около 200,00; въ Турция около 55,000; въ Албания около 30,000 души; въ Русия около 80,000 души и вънъ отъ тия страни 130,000 души.

Само въ съседнитѣ на България земи: Югославия, Румѣния, Гърция и Турция — около 1,800,000. Споредъ чужди източници българскитѣ малцинства въ съседнитѣ на България страни възлизатъ: въ Югославия, безъ откъснатитѣ отъ стара България области (Видинско, Царибродско и Босилеградско — 2 окол. града и 100 села), 500,000; въ Добруджа и Бесарабия 350,000 и малки колонии на разнитѣ крайща на Влахия, Молдова и румѣнски Банатъ; 150,000 въ Гърция, отъ които 70,000 вече елинизирани и 100,000 въ евро-

пейска Турция и гръцка Тракия, или всичко останали българи въ границитѣ на съседитѣ на България около 1,300,000 съ жителитѣ отъ западнитѣ покрайнини.

Въ България живѣятъ: гагаузи въ източна България; цигани прѣснати изъ цѣлата страна; ерменци (20 хил.), евреи (40,000) и пр., ползуващи се съ всички граждански и религиозни свободи.

Голѣмата часть отъ населението живѣе въ селата (72.2 о/о) и въ отдѣлни махали и колиби (24.2 о/о), прѣснато въ 4265 села и 1391 колиби и махали. Въ градоветѣ, на брой 93, живѣе само 1.6 о/о отъ населението — споредъ преброяването въ края на 1926 година.

Отъ тия градски селища, числото на жителитѣ на които варира между 213,120 (София) и 543 (Кошукавакъ) за отбелязване сж:

София — столицата на царството, разположена въ политѣ на Витоша средъ голѣмото софийско поле (60 клм. дълго и 20 клм. широко) на международния пжть, който съединява централна Европа съ Цариградъ и Персийския заливъ, е най-голѣмия по население градъ. Неговото минало се губи въ вѣковетѣ. Въ X столѣтие София е седалище на българския патриархъ, а по-късно презъ епохата на бейлербеговцитѣ, тя е първия търговски градъ на Полуострова, известенъ съ своитѣ многобройни минерални извори.

Поради своето географическо положение, кждето се кръстосватъ желѣзопжтнитѣ линии, идящи отъ Варна, Бургазъ, Видинъ и Кюстендилъ съ международния пжть, който съединява България съ Цариградъ, София запазва за себе си бждащето мѣсто на единъ отъ първитѣ градове на Полуострова въ индустриално отношение. Днесъ София има 504 фабрики съ капиталъ около 100 милиона лева и близо 18 хиляди работници.

София е едновременно и първия финансовъ, административенъ и културенъ центъръ на царството.

Пловдивъ — градъ основанъ отъ Филипъ II въ 342 год. преди Р. Хр. е билъ, следъ нахлуването на българитѣ въ империята на Византия, единъ отъ важнитѣ укрепени градове на Тракия между Стара-планина и Родопитѣ.

Днесъ Пловдивъ бори 84,891 жители и е втория по голѣмината си градъ въ България.

Поради своето особено географическо положение, въ центъра на една обширна и плодородна равнина, разположенъ при това на голѣмия международенъ пжть отъ Виена за Цариградъ и между Дунава и Егея, Пловдивъ е билъ въ миналото единъ важенъ въ търговско отношение градъ, голѣмъ складъ на колониални и манифактурни произведения и единъ отъ голѣмитѣ пазари на зърнени храни.

Днесъ Пловдивъ е втора столица на България и първия въ културно отношение центъръ на българска Тракия. Тамъ, въ 1885 г., биде прогласено съединението на южна България (източна Румелия) съ северна.

Варна — на брѣга на Черно-море, поради своето географическо положение е билъ нѣкога центъръ на петтѣхъ черноморски градове: Кюстенджа, Месемврия, Мангалия, Сезополъ и Варна, а въ срѣднитѣ вѣкове резиденция на деспота Добротичъ, господаря на крайбрежна България (1346 г.). Укрепенъ приморски градъ. Когато италианския принцъ Амедей Савойски се опиталъ да отнеме отъ Българитѣ, тѣхнитѣ градове отъ брѣга на Черно-море, за да ги даде на гърцитѣ, той срещналъ голѣма съпротива предъ вратитѣ на Варна и не можалъ да влѣзе въ града (1366 г.).

Поради своето географическо положение, още отъ старо време, Варна е билъ търговски градъ и е търгувалъ съ сжщитѣ произведения съ каквито търгува и днесъ. Следъ откъсването на голѣма часть отъ негова хиндерландъ, дадена на Румъния, Варна постепенно губи значението си на първо експортно пристанище, каквото имаше и лека, полека заема мѣстото на пръвъ курортенъ морски градъ по цѣлото западно крайбрежие на Черно-море, отъ устието на Дунава дори до Босфора.

Споредъ преброяването презъ 1926 година, населението на гр. Варна възлиза на 60,761 жители. Има чуждестранни консулства.

Русе. — Разположенъ на брѣга на Дунава, на пжтя между Седмоградско (Ромъния) и Цариградъ, този градъ доби въ кжсо време голѣмо военно и търговско значение и бързо изоставя своитѣ съседи — Никополъ и Силистра. При управлението на известниятъ Мидхадъ-паша (1864-1877 г.), Русе, станалъ седалище на Туна-вилаетъ, е билъ единъ отъ цвѣтушитѣ български градове до освобождението.

Днесъ гр. Русе е първия търговски градъ на Дунава, свързанъ по-срѣдствомъ Дунава съ централна Европа, чрезъ желѣзопжтната линия Русе-Варна — съ Черно-море и чрезъ Горна-Орѣховица — съ София (централната ж. п. линия) и съ южна България. Градътъ търгува съ вносъ на сурови животински и разнителни произведения, вносъ на манифактурни стоки, колониални и др артикули.

Гр. Русе е четвъртия по населението си градъ и бори 45,672 жители. Има чуждестранни консулства. Бждащото значение на този крайдунавски градъ ще е въ голѣма зависимостъ отъ решението, което ще се вземе по взаимно съгласие между България, Румъния и Полша за постройката на единъ мостъ на Дунава, който да свързва Полша презъ Румъния и България съ Егея.

Други по-забележителни градове сж:

Бургасъ. — Пристанищенъ градъ на Черното-море, разположенъ на най-западната частъ на Бургаския заливъ, който има 12 км. отъ изтокъ на западъ и 10 км. ширина. Голѣмъ търговски градъ, значението на който постепенно нараства. Търгува съ зърнени храни, колониални стоки, риба, вина и пр. Между индустриалнитѣ заведения заслужава да се отбележатъ: голѣмитѣ парни мелници на франко-българското дружество, фабриктѣ за сапунъ, макарони и пр.

Бургазъ брой 31,363 жители и въ сравнение съ 1880 година той е нарастналъ съ 100 о/о.

Сливенъ. — Единъ отъ многото балкански градове, където текстилната индустрия се е развила доста време преди освобождението. Още въ 1834 година е била инсталирана една фабрика отъ императорското турско правителство за платове нуждни за облекло на турската армия. Въ периода 1880-1890 г., сж биле инсталирани много фабрики, по-голѣмата частъ отъ които иматъ най-модерни машини и подготвенъ технически персоналъ. Днесъ Сливенъ е първия фабриченъ градъ въ България следъ Габрово. Значителната частъ отъ вълнени платове се фабрикува въ Сливенъ.

Градътъ брои 29,280 жители и е петия по голѣмината на населението си градъ въ България.

Плѣвенъ — единъ отъ най-богатитѣ вътрешни градове на северна България. Търгува на едро съ зърнени храни (главно жито и кукурузъ, едъръ добитѣкъ, кожи, яйца, домашни птици и пр.). Голѣмъ лозарски центъръ въ миналото, днесъ се правятъ всички усилия, за възобновяване старото име на плѣвенскитѣ вина, за която целъ наредъ съ срѣдното специално училище, по частна инициатива е образувана най-голѣмата лозаро-винарска кооперация въ България, която притежава и най-модерната винарска изба (1,200,000 литри вино).

Градътъ Плѣвенъ брои 29,058 жители и е шестия по голѣмината си градъ въ страната.

Стара-Загора — съ 29,015 жители, разположенъ въ южна България срѣдъ плодородното загорско поле, търгува съ зърнени храни, сурови произведения, добитѣкъ, вино и пр.

Габрово — пръвъ индустриаленъ центъръ въ България съ 10,536 жители, въ севернитѣ поли на Стара-планина. Произвежда главно вълнени платове, кожи и взривни вещества.

Между градоветѣ чиито население надминава 20 хиляди жители сж: **Хасково** (26,316) търгува главно съ тютюнъ, **Шуменъ** (25,314) е една отъ крепоститѣ на нѣкогашния четворможълникъ въ северо-източна България; **Ямболъ** съ 23,133 и **Татаръ-Пазарджикъ** съ 21,630 ж.

Д. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО.

България е конституционно-парламентарна наследствена монархия, на базата на гласуваната въ В. Търнотво на 16 априлъ 1879 г. отъ Учредителното събрание Конституция.

Законодателната властъ се упражнява съ съдействието на Царя отъ Народното събрание, съставено отъ депутати избирани за 4 години, на всѣки 20 хиляди жители по единъ народенъ представителъ. Отъ 1912 година е въведена пропорционалната изборна система; всѣка административна околия съставена отъ дѣлна изборна колегия и гласуването става по завѣрени листи. Правото за ревизиране на основния законъ, за избиране новъ царъ, когато трона би останалъ вакантенъ, и за измѣнение на териториялната цѣлостъ, принадлежи на Великото народно събрание, избирано както и обикновеното народно събрание, но съставено отъ двойно число депутати. Предложенията за измѣнение на Конституцията, трѣбва да бждатъ предварително гласувани отъ Обикновеното народно събрание съ болшинство две трети отъ всички депутати и следъ това — съ обикновено болшинство отъ Великото народно събрание. Право на гласуване иматъ навършилитѣ 21 година отъ мъжки полъ, а на избираемостъ — 30 години свършени.

Въ административно отношение територията е подѣлена на окръзи, на брой 16, срѣдно по 350,000 жители, на чело на които сж поставени окръжни управители, назначавани отъ централната изпълнителна властъ. Всѣки окръгъ се подѣля на различно число околии, а околитѣ на общини на брой 2,645, отъ които 93 градски и 2,552 селски включващи 5,700 населени пунктове (градове, села, махали, колиби).

Изпълнителната властъ е подѣлена между царя и министритѣ, които сж на брой 10. Отговорни предъ Народното събрание сж само министритѣ.

Съдебната властъ е независима. Юридическата иерархия е следната: единъ Върховенъ касационенъ сждъ въ София; три Апелативни сждилища по едно въ: София, Пловдивъ и Русе; двадесетъ и седемъ окръжни сждилища и отъ едно до три мирови сждилища въ отдѣлнитѣ административни околии.

По силата на Основния законъ господствующата религия е източно-православната. Въ църковно отношение територията е подѣлена на деветъ епархии, начело на които се намира по единъ митрополитъ. Споредъ статутитѣ ѝ, българската църква е автокефална и се управлява отъ Святия Синодъ, съставенъ отъ четири митрополити подъ председателството на Екзарха.

Турцитѣ, помацитѣ и частъ отъ циганитѣ иматъ като духовенъ шефъ Главния Мюфтия, подпомаганъ отъ 15 окръжни мюфтии съ помощници.

Има и около 40,000 католици, 12,000 унииати и 6,250 протестанти съ съответнитѣ имъ религиозни шефове. Вѣротърпимостта въ България е пълна.

Първоначалното общо образование е задължително. Презъ 1927 год. въ България е имало 4,115 училища съ 391,763 ученици, 97 срѣдни училища съ 57,732 ученика, единъ университетъ въ София основанъ въ 1888 г. и допълненъ въ 1909 г. съ 3,373 студенти и единъ свободенъ университетъ сжщо въ София съ 2055 студенти. Това число съответствува на всѣки 1659 жители по единъ студентъ.

По грамотностъ България заема първо мѣсто между всичкитѣ държави на Полуострова, макаръ, че въ България се падатъ по едно основно училище на всѣки 1361 жители, тогазъ, когато тази пропорция е за Гърция 775 и за Ромъния 1262.

Общо процентътъ на неграмотнитѣ въ България е 25 о/о, тогазъ, когато въ Гърция, Югославия и Ромъния тоя процентъ е между 50 и 53, а въ Албания 90 о/о.

Политически партии. Тѣ сж многобройни: Демократически сговоръ създаденъ следъ 1923 година отъ сливането ядрата на сжществуващитѣ по-рано Народна, Демократическа, Радикална и отдѣлни групи отъ всички останали. Български земеделчески народенъ съюзъ, основанъ въ 1899 година, чиито кадри се пълнятъ главно отъ широкитѣ селски земеделчески маси; Демократическа партия — съставена отъ остатъцитѣ на влѣзлата съ главната си маса демократическа партия презъ 1923 година въ Демокр. сговоръ. Слаби и съ посрѣдствено значение въ политическия животъ сж: Социалъ-демократическата, Радикалната и Занаятчийска партии.

Политическа преса. Първитѣ български вестници сж се появили въ Смирна (1844 г.) и Цариградъ (1848 г.). Днесъ всѣка политическа партия има по единъ или два и повече ежедневници, придружени отъ по единъ седмичникъ, месечни списания и пр., независимо отъ многото независими ежедневници излизачи въ София — и голѣмитѣ провинциални градове. Въ сравнение съ политическата такава на Югославия, Ромъния и Гърция — българската е най-бедната и най-слабо издавана.

Е. СЪОБЩЕНИЯ.

а) Желѣзопѣтни съобщения. Преди петдестетъ години България е имала само 489 км. ж. п. линии, а къмъ края на 1928 г. — 2856 км.

Главнитѣ посоки на ж. п. линия сж: София — Пловдивъ за Цариградъ; София — Цариградъ за Бѣлградъ и Западъ и София — Горна-Орѣховица за Варна и София — Мездра за Видинъ съ разклонения за Ломъ и Фердинандъ.

Желѣзопѣтната мрежа въ България не е еднакво разпредѣлена по цѣлата територия на царството; до като въ Северна България се падатъ по 32.4 км. на 100 кв. км., въ южна България това отношение е само 18 км.

Споредъ приетата отъ Народното събрание програма за постройката на нови ж. п. линии предвижда се да бждатъ построени още 2,000 км.

Общата стойностъ на построенитѣ до сега нормални ж. п. линии възлиза на 7.6 милиарда лева и 1.5 милиарда струва подвижния материялъ.

Общиятъ приходъ отъ ж. п. линии за финансовата 1927 1928 г. е билъ 1,132,000,000 лева, а разходъ за тѣхъ — 819,500,000 лева.

Въ усиленъ строежъ, а нѣкои вече открити или ще бждатъ наскоро открити, сж линиитѣ: Раковски-Хасково-Мастанлъж; Ямболъ-Елхово; Радомиръ-Дупница-Горна-Джумая; Твърдица-Сливенъ; Пловдивъ-Панагюрище; Пловдивъ-Карлово; София-Пирдопъ; Горна-Орѣховица-Елена; Шуменъ-Карнобатъ; Кричимъ-Пещера; Доленъ-Чифликъ-Орѣхово; Крумово-Преславъ-Върбица и Софийската околвръсна линия.

Въ 1927 г. желѣзопѣтния подвиженъ материялъ е възлизалъ на 440 локомотиви. 479 пѣтнически вагони и 10,107 товарни вагони.

б) Шосейни пѣтища. На 31 декемврий 1927 г. въ България е имало 22, 509 км. шосейни пѣтища, отъ които 14,056 км. напълно завършени, 6,174 км. въ постройка и 2,279 трасирани. Когато всички тия пѣтища бждатъ окончателно готови, въ България ще има на всѣки 10,000 жители — по 34.1 км. шосеенъ пѣтъ, а въ Ромъния днесъ това отношение е 48.8 км.

в) Водни пѣтища. На северната страна на България тече най-голѣмата рѣка въ централна Европа, втора следъ Волга — р. Дунавъ, естественъ пѣтъ, който отива на западъ чакъ до сърдцето на Германската република, и чрезъ единъ естественъ каналъ — до Рейнъ. На изтокъ, този пѣтъ се свързва чрезъ Черното, Мраморното и Срѣдиземно морета съ свѣтовнитѣ морски пѣтища. Вжтрешни водни пѣтища България нѣма.

Субсидираното отъ държавата „Българско търговско паракодно дружество“ въ Варна, е задължено да поддържа воднитѣ пѣтища: Варна-Месемврия, Анхяло, Созополъ, Бур-

гасъ и обратно; Василико-Ахтополъ и обратно. Турската линия: отъ Варна и Бургасъ за Цариградъ и обратно; тази на Архипелага: отъ Варна и Бургасъ за островитѣ на Архипелага и обратно; тази на Египетъ отъ Варна и Бургасъ за Александрия.

Къмъ края на 1927 г. България е имала параходи съ общъ тонажъ 6,300 тона.

г) **Въздушни пѣтни съобщения.** Две въздушни транспортни дружества функциониратъ въ България *Compagnie Internationale de Navigation Aeriennne* (С. I. D. N. A) („Сидна“) и Първото българско народно въздухоплавателно дружество (Бунавадъ). Първото обслужва линията: Бѣлградъ-София-Цариградъ, а второто — вътрешнитѣ линии: София-Русе-Варна; София Бургасъ; Видинъ-Русе и Ломъ-София. 1)

д) Телеграфо-пощенски и телефонни съобщения.

Въ 1926 г. дължината на телеграфнитѣ линии е възли-зала на 3852 клм. съ 574 телеграфни станции или срѣдно по 9,405 жители на една станция, тогазъ, когато това отношение за Югославия е 8,300, за Румъния 6,800 и за Гърция 4,600.

Презъ 1927 г. е имало 577 пощенски бюра и 2,052 агенции и 537 телефонни бюра съ 14,358 телефонни апарати. Телефоннитѣ линии вънъ отъ градоветѣ сж имали дължина 9,526 клм. а вътре въ градоветѣ — 1,106 клм. Първата телефонна линия свързваща два отдѣлни града е била прокарана въ 1891 година. Презъ 1927 г. прихода отъ телефонната служба е билъ 91 милиона лева.

Ж. НАРОДНО СТОПАНСТВО.

а) **Земледѣлие.** Както въ миналото така и днесъ земледѣлието е основата на националната економия на всички Бѣлкански държави. Особено въ Ромъния, България и Югославия. Въ България земята въ голѣмата си частъ е подѣлена между дребни собственици и около 600,000 семейства се занимаватъ съ обработването на собствена земя—на семейството отъ 40 до 65 декара.

За да бжде България главно земледѣлческа страна способствува и обстоятелството, че отъ цѣлата земна площъ която има — 10,314,620 хектара, 7,892,000 е обработваема. И наистина, отъ обработване на земята въ България се прехранва 75 о/о отъ населението, тогазъ, когато отъ индустрията и занаята — 10 о/о, а отъ търговия едвамъ 4.2 о/о.

1) Въ последно време се обслужва и линията Варшава-Букурещъ-София-Солунъ и обратно.

Националниятъ доходъ на България, възлизашъ годишно на 1,756,000,000 златни лева, разпредѣленъ по източници дава сжщо така една представа въ това отношение 1).

1. Зърнено производство отъ обработваемата площъ, презъ 1928 г. е била засѣта една повърхность отъ 2,434,252 хектара съ производство 26,336,142 квинтала.

Добито зърнено производство презъ 1929 г., се разпредѣля така:

Жито квинтали (100 кгр. квинталъ)	9,375,395 кв.
Жито и ржжъ (смѣсено)	983,939 „
Ечмикъ	2,644,882 „
Овесъ	1,698,189 „
Просо	351,808 „
Ржжъ	2,168,739 „
Кукурузъ	10,257,747 „
Всичко	27,480,699 кв.

Въ България се обработва сжщо така и оризъ, годишното производство на който достига до 80,000 кв., при срѣдно производство на хектаръ 11 квинтала.

За повдигането на земледѣлието освенъ закупуването на голѣми количества земледѣлски машини, държавата паралелно съ това открива многобройни земледѣлски училища, чрезъ които се стрѣми да подготви работници и ржководители за модерно обработване на земята посрѣдствомъ агрономическия факултетъ въ София и 15 други срѣдни нисши земледѣлчески училища.

2. **Индустриални култури.** Благодарение на тѣхъ, земледѣлческото производство, следъ загубване житницата на България — Добруджа, се балансира до известна степенъ като даде при това възможность да се развиятъ въ самата страна захарната индустрия, памучната, фабрикация на разни хранителни масла и пр.

1) Споредъ Д-ръ А. Хр. Чакаловъ, този доходъ се разпредѣля както следва за 1926 година.

Отъ земледѣлие 527 милиона (30 о/о), отъ скотовѣдство 333 милиона (19 о/о), отъ горитѣ 79 м. (5 о/о), отъ домашна индустрия 164 м. (9 о/о), отъ занаяти 89 м. (5 о/о), отъ индустрия 90 м. (5 о/о), отъ търговия 172 м. (10 о/о), отъ транспортъ 54 м. (3 о/о), отъ кредити и осигуровки 22 м. (1 о/о), отъ държавни предприятия 12 м. (1 о/о), отъ строежъ 85 м. (5 о/о), свободни професии 19 м. (1 о/о), и заплата на държавни, окржжни и общински чиновници 110 м. зл. лева (6 о/о).

Производството на маслодайнитѣ и индустриални култури презъ 1928 година и засѣтата площъ сж били следнитѣ*):

1) Рапица	засѣти 45,759 хек. съ производство	420,669 кв.
2) Слънчогледъ	” 51,358 ” ” ”	422,786 ”
3) Сусамъ	” 5,466 ” ” ”	13,398 ”
4) Анасонъ	” 878 ” ” ”	6,812 ”
5) Смола	” 75 ” ” ”	161 ”
6) Фастжци	” 32 ” ” ”	176 ”
7) Тютюни	” 21,466 ” ” ”	104,516 ”
8) Макъ	” 630 ” ” ”	2,550 ”
9) Памучни разстения	” 4,868 ” ” ”	9,417 ”
10) Ленъ	” 246 ” ” ”	2,210 ”
11) Конопъ	” 3,941 ” ” ”	33,031 ”
Всичко 134,599 съ производство		1,015,736 ”

Къмъ индустриалнитѣ култури следва да се прибави и производството на розово масло, което варира годишно между 3 и 4,000 килограма, добивано отъ около 5,000 хектара розови градини съ производство срѣдно 5,000,000 кгр. розовъ цвѣтъ.

Освенъ това, България изнаси годишно между 400 и 700 хиляди килограма пашкули.

3) Плодове, грозде и вино. По сведенията за 1925 година, въ България е имало всичко 15,940 хектара фруктови градини, отъ които 5,500 хектара въ Търновския окръгъ, 3,813 хектара въ Кюстендилския и 4100 — въ Плъвенския. Има 10 фабрики за консервиране на плодове съ едно производство отъ 400 хиляди кгр. презъ 1928 година.

Площъта на лозята е достигнала въ 1926 година 698,867 декара съ годишно производство милиона литри, отъ които 80,000,000 литри за вътрешна консумация и около 80 милиона за износъ.

4. Оризова култура. Отъ сведенията за последнитѣ двадесетъ години, тази култура се увеличава ежегодно, при все това и днесъ България има нужда отъ вносъ на оризъ. Така, презъ 1928 година сж внесени отъ вънъ 408,076 кгр. Въ периода 1927-1929 г. е имало срѣдно годишно по 3,300 хектара оризища съ едно производство за 1928 година отъ 8,000,000 кгр. срещу вътрешна консумация отъ 8 1/2 милиона кгр.

б) Скотовѣдство и птичарство. Наредъ съ земледѣлието, скотовѣдството въ България съставлява единъ отъ главнитѣ източници отъ народното стопанство, на което благоприят-

ствуватъ отличнитѣ условия, да отхранва, но все още липсва модерния начинъ за отглеждане, за които Министерството на Земледѣлието прави, презъ последнитѣ години голѣми материални жертви, за да подпомогне населението къмъ такова отглеждане на добитъка. Правятъ се сжщо така голѣми усилия за насочване на сжщото селско стопанство къмъ отглеждане на домашни птици:

1 Едъръ добитъкъ. Най-добрата въ всѣко отношение порода е тай наречената искърска, за селекционирането и рационалното отглеждане днесъ на искърската крава, Министерството на земледѣлието прави голѣми материални жертви.

Общо броятъ на едриятъ добитъкъ по последнитѣ статистически сведения е възлизалъ на 2,895,678 глави, отъ които: волове и крави 1,867,462; биволи 429,896; коне 411,612; магарета и мулата 186,708.

2. Дребенъ добитъкъ. Общиятъ му брой е 12,662,700 глави, отъ които: овце 9,905,990 глави; кози 1,638,993 и свини 1,117,717 гл.

3. Птици. Както за подобрене на расата на добитъка и неговото отглеждане, така и за това на птицитѣ, чиито износъ (най-вече на яйца) по стойностъ бѣше стигналъ второ мѣсто следъ тютюна, се правятъ голѣми материални жертви отъ страна на държавата. Постигнатото увеличение въ износа на птици и яйца се вижда отъ следнитѣ данни: до като въ 1925 година сж биле изнесени 474,506 броя птици и 11,020,936 кгр. яйца, презъ 1927 година износътъ е достигналъ респективно до 872,276 птици и 12,475,355 кгр. яйца.

в) Лѣсовѣдство. Макаръ че въ България има всички благоприятни условия за лѣсовѣдство въ голѣмъ мащабъ, тя заема трето мѣсто, следъ Югославия и Ромъния. Общата площъ покрита съ гори възлиза на 2,511,000 хектара или 23.7 о/о отъ цѣлата повърхность. Най-добре сж залесени севернитѣ склонове на Стара-Планина, на Рила и на Срѣдна-Гора, къмъ които трѣбва да се прибавятъ придобититѣ въ 1913 година южни склонове на Рила, на Родопитѣ, на Пирин и на Странджа. По такъвъ начинъ по-голѣмата частъ отъ горитѣ се намира въ планинскитѣ области, отъ които повечето отъ половината отъ повърхностьта имъ е покрита съ лѣсове. Такива, обаче, се виждатъ съвсемъ рѣдко въ крайдунавскитѣ околии, кждето едва 4 о/о отъ площъта имъ е покрита съ лѣсъ.

Въ България най-много виреятъ: боръ, букъ, дъбъ, габъри, кленъ. Отъ тѣхъ иглолистнитѣ заематъ 11 о/о, широколистнитѣ 85.2 о/о и смѣсенитѣ 3.8 о/о отъ общата гориста площъ. Широколистнитѣ се срѣщатъ главно въ Родопитѣ и Рила, а най-пространни дѣбови гори има въ Стара-Планина.

*) K. Spissarevski — La Bulgarie au Travail p. p. 82-83

Отъ общата площъ гори 52.4о/о сж собственостъ на общинитѣ, 27.3о/о сж на държавата (главно Варненския, Бургаския и Петричкия окръзи) и 18.3о/о сж частна собственостъ, включително на монастиритѣ църквитѣ, училищата и пр.

Срѣдното годишно производство на дървенъ материалъ достига до 3,943,565 м. куб., отъ които строителни 860,672 м. куб. и за отопление 3,017,138 м. куб. плюсъ 13,151 тона дървенъ кюмиоръ. Въ България се внасятъ годишно около 100,000 м. куб. строителенъ материалъ, а се изнасятъ около 150,000 м. куб. горивенъ такъвъ.

г) Минерални богатства. Еднакво съ всички други балкански страни, а въ нѣкои отношения и въ по-голѣми размѣри, природата е била твърде щедра по отношение и на минералнитѣ богатства къмъ България, изпълнена съ най-разновидни геологически формации отъ еруптивни (отъ изригване) и седиментарни (насилани отаени скали). Трѣбва, обаче, да се отбележи веднага, че изследванията на тия подземни богатства, тѣхната разработка и експлоатация по липса на капитали и ефтини превозни сръдства сж, съ изключение на каменнитѣ въглища, още въ своето начало.

Трѣбва сжщо така да се отбележи, че до като производството на руди преди Балканската война е било доста засилено, днесъ, въ сравнение съ тогава, това производство е намалѣло. Въ България, въ разни времена сж биле експлоатирани следнитѣ метални руди: медни, оловни, цинкови, цинкови и оловни въ смешение, оловни и медни въ смешение и манганови; отъ които въ по-значително количество: медни и оловни руди.

Обаче, между всички съседни на България страни, тя е една отъ най-много облагодетелствуванитѣ отъ природата съ каменни въглища, особено съ лигнитѣ. Производството на такива въглища възлиза за 1928 г. на 1,403,889 тона, отъ които: 1,188,569 тона отъ държавнитѣ мини и 214,320 тона отъ частнитѣ такива, тогазъ, когато преди 33 години, това производство е възлизало общо само на 61,891 тона.

Отъ направенитѣ до сега изследвания константирано е, че най-много подземни богатства криятъ въ себе си Стара-Планина, Родопитѣ и Осоговската-Планина. Най-голѣмиятъ каменовъгленъ басейнъ е Пернишкиятъ, чията повърхностъ е приблизително 30 клм., а производството му съставлява 82.5о/о отъ всичкото каменовъглено производство въ България.

д) Индустрия и занаяти. Макарь и предимно земледѣлско-скотовѣдна страна, не е изоставена съвършено и индустрията, едрата такава, разбира се, защото колкото се касае до домашната и дребната, тѣ сж биле всѣкога добре за

стѣпени, особено до като едрата индустрия не бѣше стигнала днешния развой.

Едрата индустрия въ България, благодарение редица закони отъ 1894, 1897, 1909 и последния отъ 19 юний 1928 година, които даватъ значителни облаги на тая индустрия, създадоха условия за нейното нарастване, което дава въ известни браншове едно свърхпроизводство за което липсватъ чужди пазари, особено за мелничарската и текстилна индустрии, която въ периода 1921-1927 г. нарастна съ 50о/о.

Отъ 2640 индустриални предприятия ползватъ се отъ облагоитѣ предвидени въ закона за покровителствование на индустрията 1,070 заведения или 2/5 отъ всички такива въ страната.

1. Текстилна индустрия. Въ текстилната индустрия сж ангажирани 750 милиона лева, отъ които 60о/о въ вълнената тъкачна индустрия съ 36 фабрики; памучната съ 31; копринената съ 10; килимарската съ 7; трикотаждната съ 8 и пр.

Цѣлата тая индустрия е групирана главно въ два града — Габрово и Сливенъ. Въ Габрово има 266 стана и Сливенъ 320. Но най-голѣмата фабрика за прѣжда и за памученъ платъ се намира въ Варна, съ 600 стана. Общо въ текстилната индустрия работятъ 293 техници, 380 чиновници (административенъ персоналъ) и 7,747 работници, отъ които 5,740 жени.

Въ 1926 година сж били фабрикувани 1,595,375 метра платъ на стойностъ 341,537,202 лева; 98,824 м. шаякъ на стойностъ 11,720, 920 лева; 13,409 завивки на стойностъ 5,502,890 лева и пр.

Общо въ текстилната индустрия е впрегната моторна сила възлизаща на 10,340 конски сили, отъ които само на Габрово се падатъ 3,607 к. с., на Сливенъ 1,857 и на Софийската индустриална областъ 1,605.

2. Мелничарска индустрия. Въ България се наброяватъ 4,560 голѣми и малки мелници, отъ които 4 голѣми работятъ главно за външни пазари, 560 — за вътрешния пазаръ и голѣмия брой отъ 4,000 — на земледѣлското население, което за свое употребление е и главния производител на зърненитѣ храни.

Изнесеното презъ 1927 година брашно е възлизало на 14,717,000 кгр., срещу изнесени зърнени храни въ размѣръ на 35,980,360 кгр., отъ общата годишна реколта 1,213,407,000 кгр. зърнени храни.

Производството на голѣмитѣ български мелници достига до 170 милиона, 223,221 кгр. отъ които брашно само отъ жито 130,905,902 кгр.

Общо въ 45 голѣми мелници е билъ вложенъ единъ капиталъ отъ 15,694,020 златни лева, отъ които само за машини и инсталации 9,368,261 зл. лв. или 59.69о/о; за здания 33.42о/о и за мѣсто 6.89о/о.

3. Металургическа индустрия. Тая индустрия е, въ сравнение другитѣ индустрии, слабо развита, защото по направени пресмѣтания, тя задоволява само слаба частъ отъ мѣстнитѣ нужди, едва 14о/о. Общо въ България е имало презъ 1926 година 46 металургически предприятия, главно за лѣяне на желѣзо и фабрикуване на машини или части; фабрикуване предмети отъ ковано желѣзо; на такива отъ ламарина и тель; на предмети за електрически инсталации; за поправки на вагони и пр.

По-голѣмитѣ предприятия (67.9 о/о отъ общия капиталъ) принадлежатъ на 10 акционерни дружества. Общо въ тия предприятия сж вложени 6,150,000 зл. лв., съ годишно производство за 1927 година възлизаще на 8,318,000 зл. лв., отъ които само ламарина и металическа тель за 2,265,000 зл. лв.

4. Кожухарска индустрия. Днесъ тя се представлява отъ 27 по-голѣми предприятия въ които сж впрѣгнати 1,883 конски сили, около 700 работници и единъ капиталъ отъ петъ милиона зл. лв., съ годишно производство осемъ милиона зл. лв. Най-важнитѣ отъ тия предприятия се намиратъ въ Габрово, Русе, Шуменъ и София.

Въ сравнение съ нуждитѣ на страната, мѣстното производство далечъ не е достатъчно, особено кожи отъ едъръ добитѣкъ. И за отбелязване е, че тия нужди нарастватъ ежегодно и презъ последнитѣ години вноса на сурови и обработени волски кожи се е увеличилъ твърде много въ сравнение съ тоя вносъ преди войнитѣ.

Качеството на обработвания въ България гьонъ се е особено много подобрило и неговиятъ вносъ отъ чужбина е вече незначителенъ.

Споредъ специалисти — чужденци, въ България има всички благоприятни условия за развитието на кожарската индустрия. Изглежда, обаче, че липсватъ специалисти и нуждитѣ капитали.

5. Дървена индустрия. Макаръ, че България е втора следъ Югославия, лѣсовѣдна страна (27 о/о отъ общата повърхностъ) дървената индустрия е изобщо слаба. Дървенъ материалъ въ голѣмо количество изнасятъ Ромъния и Югославия. Общо въ България има около 120 предприятия, отъ които надъ 40 сж дѣлскорѣзачници и надъ 52 фабрики и работилници за мебели.

6. Захарна индустрия. Предимно съ чужди капитали въ България бѣха инсталирани въ периода 1897-1912 година 5 захарни фабрики, най-голѣмата отъ които въ Русе. Общо тия 5 фабрики бѣха нагоденъ за едно производство достигаще до 60,000 тона захаръ. Софийската фабрика по финансови затруднения бѣше принудена преди 4 години да ликвидира, а останалитѣ четири се картелираха. Презъ 1930 година,

обаче, бѣше пустната въ действие една Българска кооперативна захарна фабрика край гр. Плѣвенъ.

Като се има предъ видъ, че въ България се консумира годишно около 24 милиона килограма захаръ, а само производството на фабрицитѣ (безъ новооснованата край Плѣвенъ) е възлизало презъ 1927 г. на 36 милиона килограма захаръ, явно е, че има едно сърхпроизводство отъ 12 мил. клр., за пласирането на което трѣбва да се търсятъ външни пазари.

7. Керамична индустрия. Въ сравнение нуждитѣ на страната тази индустрия е доста развита. Имало е къмъ края на 1926 г. около 54 предприятия заедно съ тухларницитѣ и керамидчийницитѣ на брой 8. Вложениятъ въ тѣхъ капиталъ къмъ сжщото време е възлизалъ на около 35 мил. зл. лв., отъ които само за машини — 181/2 милиона зл. лв. (53 о/о). Освенъ тия предприятия 10 сж имали вложенъ капиталъ между 200 и 500 хиляди зл. лв. и 9 — надъ половинъ милионъ зл. лв. Останалитѣ сж имали между 20 и 200 хиляди зл. лв.

Общо въ тия предприятия сж били впрегнати около 6,000 к. с. ефективни, съ 4,400 работника.

8. Химическа индустрия. Като се изключатъ сапуненото производство и това на розово масло, единствено въ Европа, останалитѣ браншове отъ тая индустрия сж слабо развити. Общо въ България има 35 предприятия за химически произведения, които могатъ да се подѣлятъ на шесть групи:

За производството на розово масло 5 предприятия (за дистелиране) съ капиталъ 700,000 зл. лв.; за производство на сапунъ — 15 предприятия съ капиталъ 1,400,000 зл. лв.; за експлозивни вещества и кибритъ — 4 съ капиталъ 1,700,000 зл. лв.; за мастило, бои и пр. 5 предприятия съ капиталъ 1 милионъ зл. лв.; фабрики за боядисване 4 съ половинъ милионъ капиталъ и разни — 2 предприятия съ около 140 хиляди зл. лева.

Общото производство на химическата индустрия за 1928 год., е възлизило на 7,800,000 зл. лв. Само производството на сапунъ презъ сжщата година е възлизило на 3 милиона килограма.

9. Хартийна и картонна индустрия. Презъ 1927 год. въ България е имало 33 предприятия отъ тоя родъ, отъ които: за фабрикуване на хартия и картонъ 3 фабрики; за картонажни предмети 25; за пливове, книженъ канапъ и пр. 5 предприятия.

Основаната първа въ страната фабрика за хартия и картонъ презъ 1906 година е днесъ най-голѣмото и солидно предприятие отъ тоя родъ и произвежда главно амбалажна хартия, за вестници и картони. Но нейното производство едва задоволява съ 1/5 нуждитѣ на страната въ това отношение. Вносътъ на вестникарска хартия за 1927 год. е въз-

лизалъ на 4,973 тона, а на амбалажната на 1,803 тона, на обща стойност около 100 милиона книжни лева.

10. Бирени фабрики. Такива има въ България 11, но поради слабата консумация и голѣмия акцизъ, много отъ тѣхъ трѣбваше да ликвидиратъ. Презъ 1928 год., производството на бира е възлизалъ на 76,870 хектолитри, а консумацията е била презъ сжщата година 71,724 хектолитри.

11. Маслена индустрия. Сравнително другитѣ, тя е една отъ най-новитѣ въ страната. Днесъ има 19 голѣми фабрики за разстително масло съ капиталъ около 85 милиона лева книжни, отъ които 51 о/о — само за закупване на модерни инсталации. Освенъ тѣхъ има още 336 малки предприятия за разстително масло, отъ които повече отъ 300 — съвсемъ примитивни за мѣстнитѣ нужди на селското население.

е) Търговия. Споредъ броя на жителитѣ които се занимаватъ съ търговия, тя заема трето мѣсто следъ земледѣлието и индустрията. Съ търговия се занимаватъ едва 300 хиляди души, тогазъ, когаго въ обработване на земята сж заети 600 хиляди семейства, а въ индустрията и занаятитѣ 10 о/о отъ всичкото население.

Външната търговия на България, която за 1928 г. възлиза кржгло на 13 милиярда и четвъръ (внось и износь), се извършва главно по три пжтища: презъ Черното-море, по Дунава и по земнитѣ пжтища (презъ София, Пловдивъ, Свиленградъ, Харманлий и Петричъ).

Най-голѣмъ е вноса и износа презъ Бургазкото пристанище възлизащъ презъ 1927 г. на 54,743 тона внось и 113,869 тона износь, тогазъ, когаго презъ Варна вноса е билъ 31,248 тона, а износа 115,501 на обща стойност (внось, износь) презъ Бургазъ за повечето отъ 3 милиярда и 200 милиона лева, а презъ Варна — 2 милияра и 200 милиона. По отношение зърненитѣ храни презъ Бургазъ сж изнесени 49,700 тона, а презъ Варна 26,118 тона.

По Дунава вносьтъ и износьтъ е възлизалъ въ 1928 година презъ отдѣлнитѣ пристанища като следва:

Русе . . .	внось	99,400	тона	и	износь	47,500	тона
Ломъ . . .	"	35,900	"	"	"	47,500	"
Видинъ . . .	"	2,200	"	"	"	1,700	"
Сомовитъ . . .	"	19,500	"	"	"	8,500	"
Свищовъ . . .	"	26,600	"	"	"	22,600	"
Орѣхово . . .	"	2,800	"	"	"	8,600	"
Никополъ . . .	"	200	"	"	"	2,900	"
Козлодуй . . .	"	—	"	"	"	2,800	"

Всичко внось 188,600 тона и износь 106,600 тона

или общо вноса и износа по Дунава е съ 20 хиляди по-малко отъ онзи — презъ дветѣ пристанища на Черното-море (295 хиляди по Дунава а 315 хиляди презъ Черно-море).

Външната търговия на България следъ 1920 г. е свършвала изобщо съ пасивенъ търговски балансъ, съ изключение на 1922 година, износа макаръ по-малкъ отъ вноса, се е увеличавалъ непрекъснато. Така, до като въ 1920 год., той е билъ само 1,642,998,000 лева, въ 1924 год. е достигналъ 4,902,226,000 лева, а въ 1928 год. вече 6,232,601,000. Следнитѣ данни потвърждаватъ това увеличение. Въ 1920 год., вносьтъ е билъ 2,213, 027,000 лв., въ 1924 год. е достигналъ 5,557,311,000 лв., а въ 1928 год. отива чакъ до 7,040,935,000 лева книжни.

Все пакъ въ сравнение съ останалитѣ балкански държави безъ Турция, България заема по своята външна търговия предпоследно мѣсто. Така, до като на всѣки жител въ Гърция се падатъ по 37.3 долара на отдѣленъ жител външна търговия, 24.3 въ Ромъния и въ Югославия, въ България това отношение е само 16.5 долара на жител. То е било приблизително толкова (16.2) и преди войнитѣ.

Въ сравнение, обаче, съ западнитѣ държави външната търговия не само на България, но и на останалитѣ балкански държави, съ изключение на Гърция, е сравнително слаба. Така, въ Англия на отдѣленъ жител се падатъ по 198.3 долара, въ Австрия — 94.9, въ Франция — 94.7, въ Чехословашко — 42.9 долара и пр.

Отъ всичкитѣ държави съ които България търгува най-много внасятъ на първо мѣсто: Германия (1 1/2 милиярда лева); на второ — Италия (1 милиярдъ); на трето мѣсто Англия (732 мил.) и на четвърто Австрия (567 милиона), а България изнася най-много за Германия (1 3/4 милиярда лв.), следва Австрия (915 милиона), Италия (686 милиона) и на четвърто Гърция (502 милиона).

Отъ съседитѣ на България най-оживена е търговията съ Гърция съ внось и износь 580 милиона лева. Ромъния — 510 милиона лв., Турция 456 милиона лева, и на последно мѣсто Югославия, въ която България е внесла презъ 1928 година за 44 милиона лева, а е изнесла отъ тамъ едва за 17 милиона лева.

Общо България е внесла презъ 1928 година 42 о/о главно отъ държавитѣ на централна Европа, 40 о/о — отъ тия на западна Европа, 9 о/о отъ всички останали държави и 9 о/о — отъ своитѣ съседи, а е изнесла респективно: 48 о/о, 26 о/о, 11 о/о, и 15 о/о!

Отъ тия данни се вижда, че външната търговия на България е главно съ централна и западна Европа, както по отношение вноса, така и по отношение на износа.

Търговията въ България се подпомага широко отъ дейността на Търговско-индустриалнитѣ камари, на брой 3, основани преди повече отъ 30 години. Наредъ съ тѣхъ функциониратъ и частни (чуждестранни) такива на брой 7.

Тъ сж: френска търговска камара въ България; 2) Германо-българска; 3) Полско-българска; 4) Австро-българска; 5) Итало-българска; 6) Чехо-българска и 7) Англо-българска.

Споредъ чужди източници, платежниятъ балансъ на всички балкански държави, въ това число и на България е билъ за 1927 год. пасивенъ; за Ромъния дефицитътъ е 37,137,000 долари; за Югославия 19,139,000 долари, за Гърция 70,922,000 и за България 12,226,000 долари*). Тия дефицити, които сж постоянни почти, се покриватъ обикновенно съ заеми отъ вънъ и отъ създаването на нови индустриални предприятия, обикновенно съ чужди капитали. Но тѣхнитъ лихви и погашения постоянно се трупатъ върху следващитъ бюджети и по този начинъ създаватъ едно заплашително, дори опасно, за тия страни бждеще.

ж) Финансии. Финансовата политика. При създаването на страната, България базира своята финансова политика върху съществуващата до тогава турска фискална система, която въ последствие постепенно се видоизмѣни. Остава още данъка, налеченъ „бегликъ“, по силата на който се плаща данъкъ за всѣка глава добитъкъ. Този данъкъ се практикува още и въ Гърция и Албания. Държавнитъ доходи се увеличаватъ съ туряне ржка отъ страна на държавата върху минитъ, риболовитъ, създаване на чифлици — модели и пр., експлоатирани направо отъ държавата.

Освенъ въ България, както и въ другитъ балкански държавици, се развива етатизирането на известни търговски предприятия или монополизирането на известни артикули, какъвто е случая съ монопола върху кибрита, картитъ за игра, цигаревата хартия въ България.

При това съобщителнитъ (превозни, телеграфни и пр.) срѣдства въ България сж напълно етатизирани (собственост на държавата) и за да имъ дадатъ търговски характеръ тѣ иматъ свое автономно управление (желѣзницитъ), а въ скоро време, може би, и пошитъ и телеграфитъ.

Когато България заживя независимъ економически животъ, въ Турция, отъ която България съставляваше частъ, митническата тарифа която се практикуваше, бѣ 8%, *ad valorem* България, обаче, усвои една специфична тарифа. Освенъ това, за пострѣщане нарастналитъ държавни нужди следъ войната, въведени бѣха тѣй нареченитъ износни мита, главно върху суровитъ материали. Наредъ съ това увеличени бѣха всички косвени данъци, отъ които порастна скѣпотията и живота на бедняка както и въ всички останали балкански държави стана тежъкъ.

Въ 1919 година бѣше въведенъ въ България данъка върху общия доходъ, като и този върху наследствата.

*) С. Evelpido ep. cit.

2. Бюджетъ. Той е доста претоваренъ, защото върху него тежатъ не само лихвитъ и погашенията на заемитъ преди войнитъ, както и голѣмитъ разходи направени презъ самитъ войни, но още и репарациитъ, заемитъ следъ Свѣтовната война, ежегоднитъ бюджетни дефицити, пасивния търговски балансъ и пр.

Поради тия причини ежегоднитъ бюджети на България сж расли непрекъснато и което е най-важно, че това нарастване никога не било съразмѣрно, нито съ увеличаването на територията, нито съ това на населението, а много по-бързо. Така напримѣръ:

Презъ 1900 год., при територия равна на 96,345.5 кв. клм. и население 3,715,600 бюджетнитъ разходи сж биле на кв. клм. 38,60 лева а на жителъ — по 22,40 лв., тогазъ, когато следъ 10 години при същата територия и едно население отъ 4,306,000 ж., бюджетнитъ разходи сж биле респективно 44.70 лева; и 39.40 лева.

Презъ финансовата 1920/21 година при територия 103,146 кв. клм. съ население 4,597,300 разходитъ сж биле: на кв. клм. по 47.50 лв., а на жителъ 480 лв., тогазъ, когато следъ 10 години при същата територия и население 5,820,000 ж., тия разходи сж биле респективно 56.40 и 1,202: Тия дани показватъ, че бюджетнитъ тяжести въ България постоянно сж се увеличавали и съ това положението на данъкоплатеца е ставало все по-тежко.

Предвиденитъ бюджетни приходи и разходи за последнитъ три финансови години сж биле приключени така:

за 1926/1927 г. съ дефицитъ	2,820,444 лева
за 1927/1928 г. съ излишъкъ отъ	221,628 лв. и
за 1928/1929 г. съ „ „ „	37,756,800 лв.

Приходите на държавата се получаватъ отъ преки и косвени данъци; пропорцията между преки и косвени данъци е 1:3,18, тогазъ, когато тя е за Гърция 1:2,80, за Ромъния 1:1,97 и 1:1,81 за Югославия, данни които показватъ, че косвенитъ данъци въ България сж най-голѣми. А въ Англия тая пропорция е 1:0.751...

При това къмъ тия косвени данъци трѣбва да се прибавятъ още разни други такси, геробовъ налогъ и пр., които въ България съставляватъ 18.3 о/о отъ всички бюджети приходи, тогазъ, когато въ Югославия тѣ сж 13.6 о/о; въ Гърция 10.9 о/о и въ Ромъния само 10.4 о/о. Приходите отъ държавнитъ предприятия възлизатъ на 11.1 о/о въ България, когато въ Югославия тѣ достигатъ 30.9 о/о отъ общия приходенъ бюджетъ.

Разходитъ предвиджани ежегодно въ бюджета споредъ тѣхното предназначение могатъ да бждатъ подѣлени на три голѣми категории:

1—о. Разходи непроизводителни (Администрация, армия и държавни дългове).

2—о. Разходи производителни (Просвѣта, Народно здраве, пжтища, земледѣлие, търговия, индустрия и пр.).

3—о. Разходи за държавнитѣ предприятия (Поща, телеграфъ, телефонъ, пристанища и пр.).

Разходите отъ първата категория съставляватъ 10.97 о/о, тогазъ, когато въ Ромъния тѣ съставляватъ 15.40 о/о, а въ Югославия 13.50 о/о и въ Гърция 12.86 о/о. Военнитѣ разходи сж сжщо така най-малки въ България — само 21 о/о, а 35 о/о въ Югославия, 27.22 о/о въ Гърция и 24.32 о/о въ Ромъния. Въ западнитѣ държави тия разходи процентно сж сравнително много по-малки.

За производителни цели се предвиждатъ 13 о/о, а отдѣлно за Народното здраве 2.79 о/о.

Общо за Социални грижи (включително пенситѣ, помощи на бежанци и пр.). България разходва 12 о/о отъ цѣлия бюджетъ, тогазъ когато тѣ стигатъ въ Германия до 26.9 о/о:

Въ сравнение съ всички останали балкански държави България разходва за Народна просвѣта най-много — 13.85 о/о отъ бюджета, тогазъ когато Югославия разходва 10.28 о/о, а Гърция само 5.71 о/о.

За посрѣщане разходите по държавнитѣ дългове България отдѣля отъ бюджета си най-много — 28.9 о/о, а Югославия само 11 о/о!

3. Държавни дългове. Презъ 1914 година, до започването на Свѣтовната война, на всѣки жителъ се падаше по 197 лева. Следъ Свѣтовната война задълженията възлизатъ къмъ 1 януарий 1928 год., на 1,009,505,107 франка златни; 131,938,145 фр.зл.: 2.565.441 лири стерлинги; 4,500,000 долари; 3,618,250, рубли; 5,035,635 чехословашки корони; 4,726,239 швейцарски франка и 5,212,750,078 лева. Къмъ тия суми трѣбва да се прибавятъ: 5 милиона лири стерлинги нови задължения срещу тѣй наречения „стабилизационенъ“ заемъ и 1,000,000 лири стерлинги за стари ангажменти на държавата.

По такъвъ начинъ до като преди Свѣтовната война на всѣки жителъ се падаха по 197 лв. държавенъ дългъ, къмъ началото на 1928 година този дългъ достигна до 7,117 лева на човѣкъ!

4. Ремонтации. България е единствена отъ Балканскитѣ държави, която по силата на чл. 131 отъ договора за миръ подписанъ въ Ньой, трѣбва да плаща ремонтации на победителитѣ, въ размѣра на — 2,250,000,000 златни лева, плюсъ това да възвърне реквизирания въ съседитѣ си презъ време на войната добитѣкъ и известно количество вѣглища на Югославия.

Поради невъзможността да плаща, тия ремонтации сж значително намалени. Въпрѣки това, обаче, всѣки новъ день иде да покаже, че и тия ремонтации, България не ще бжде въ състояние да плаща*).

5. Финансовъ контролъ. Такъвъ чуждестраненъ контролъ бѣ въведенъ въ България по силата на една конвенция съ дата 7 юний 1902 година, върху бандерола на тютюна. Следъ Свѣтовната война, по силата на Ньойския миренъ договоръ, на България бѣ наложенъ новъ чужди финансовъ контролъ за осигуряване плащанията на ремонтационнитѣ задължения. Новъ контролъ отъ самото Общество на Народитѣ, по силата на единъ протоколъ отъ 15 септемврий 1926 г. се упражнява въ разни форми отъ сключването на тѣй наречения Стабилизационенъ заемъ.

6. Мѣстни окръжни и общински финанси. За да бжде картината пълна, нужно е да се добавятъ къмъ тягеститѣ на отдѣлния жителъ наложи му по силата на предвиденитѣ въ държавния бюджетъ разходи, още и приходитѣ на мѣстнитѣ окръжни и общински самоуправления, които възлизатъ както следва:

За окръжнитѣ постоянни комисии 3. 26 о/о отъ общия държавенъ бюджетъ (220,674,686 лв. за фин. 1927/28 година), а тоя на селскитѣ и градски общини на 783,767,550 лева, или общо 1,004,236 лева, сума която следва да се прибави къмъ Държавния бюджетъ за сжщата финансова година, за да опредѣли данъчната тежестъ на отдѣлния жителъ въ България. Държавниятъ приходенъ бюджетъ за сжщата финансова година е възлизалъ на 6,968,344,160 плюсъ 1,004,342, 236 дава общо 7,972,686,396 лева, или срѣдно по 1,404 лева ежегоденъ данъченъ товаръ върху всѣки жителъ (включително децата и женитѣ).

7. Кредитни институти. Официални кредитни институти въ България има главно три: Българска народна банка, която кредитира търговията и индустрията; Българската земледѣлска банка, която подпомага земледѣлцитѣ и Централна кооперативна банка, която поддържа занаятчиитѣ и кооперираниитѣ сдружения въ страната.

Българската народна банка е централния емисионенъ и кредитенъ институтъ, бидейки единствената банка съ правото да пуска въ обръщение банкноти и да бди за поддържането стабилностъ въ националната монета.

*) По най-последното решение, това взето въ Хага на България се опредѣли за периода 1930-1966 г. сумата 415.243.708 зл. фран. Плащани както следва: за периода 1930-1940 вкл. по 10 мил. зл. фр. отъ 1940-1950 г — по 11.500 000 зл. фр. и отъ 1950-1966 г. вкл. по 12.515,238 зл. фр. които България все пакъ не може да плаща.

Споредъ закона който е въ сила отъ 1 януарий 1927 г., премахнати сж дългосрочнитѣ заеми, ипотечнитѣ такива, заемитѣ на окръжитѣ и общинитѣ и на държавнитѣ учреждения. Не се разрешава на държавата авансъ повече отъ 300 милиона лева. Предвижда се банката да бжде акционерна съ капиталъ 500 милиона лева отъ 500 хиляди акции по 1000 лева едната акция.

Земледѣлческата банка съ капиталъ кржгло 447 милиона лева е кредитирала и контролирала презъ 1928 година 1423 земледѣлчески кооперации, на които е била открила кредитъ въ размѣръ 1,077,561,000 лева, отъ които 1,026,320,000 лева сж били използувани.

Централната коперативна банка е имала първоначално капиталъ 15 милиона лева, но други 100 милиона лева ѝ бѣха внесени отъ държавата, отъ които 50 милиона лв., изключително за подпомагане чрезъ износни заеми, занаятчийското съсловие.

По начало Централната коперативна банка кредитира само своитѣ редовни членове: жилищнитѣ кооперации, селскитѣ кредитни каси, кооперации за електрически инсталации и пр.

Презъ 1928 год., банката е отпуснала на кооперативни сдружения 374,136,515 лева и на общинитѣ за построяване на училища — 184,605,743 лева.

Освенъ тия три банки има още: една Ипотекарна банка съ капиталъ 10 милионъ златни лева, около 190 популярни банки, които сж разполагали въ началото на 1929 год. съ повече отъ 1,386,500,000 лева.

Отъ по-големитѣ частни банки има 5 чуждестранни съ капиталъ и резерви 241,845,000 лв., 4 български съ капиталъ 183,872,000; други банки въ София съ капиталъ общо 284,109,000 лв. и банки въ провинцията съ капиталъ 297,270,000 лв., а всичко частни банки съ общъ капиталъ 1,007,096,000 лева.

Акционерни и анонимни дружества. Такива презъ 1927 година е имало:

Кредитни	дружества	13	съ капиталъ	27,250,000	лева
Индустриални	"	26	"	113,895,000	"
Търговски	"	16	"	49,797,000	"
Осигурителни	"	5	"	8,500,000	"

Всичко 60 съ капиталъ 199,422,000 лева

Спестовни пощенски каси. Такива има при пощенскитѣ станции, чиито капиталъ (влогове отъ частни спестявания) е възлизалъ на 31 декемврий 1928 година на 622 милиона лева.

Презъ 1927 година числения индексъ на ценитѣ на дребно въ България е билъ 2,788, тогазъ когато той е билъ въ Ромъния 4,086, въ Гърция 1,900, а въ Югославия само 1,578.

Левътъ е стабилизиранъ на базата: 1 грамъ чисто злато 97 лева.

3. ВЪОРЖЖЕНИ СИЛИ.

I. Въ мирно време.

а) Армията преди Ньойския миренъ договоръ. По силата на редъ военни клаузи вписани въ Ньойския миренъ договоръ, българската армия е лишена отъ правото да се организира и развие смаостоятелно. За да се очертае, обаче, по-добре, въ какво именно се изразяватъ тия ограничения, става нужда да се припомнимъ, преди да се даде днешното фактическо състояние на армията, ония основи върху които бѣше поставена и се развиваше въ миналото (1878-1915 г.), същата тая армия.

Въ този периодъ отъ време българскитѣ организатори сж се стрѣмляли къмъ следнитѣ възможности:

1. Армията да бжде въ качествено отношение превъзходна, за която целъ отдѣлния оржженосецъ да не бжде единица, а отлично подготвенъ въ всѣко отношение боецъ; 2) армията да бжде способна да се бие и живѣе на свои срѣдства далечъ задъ границитѣ на България, 3) да се създаде постояненъ кадъръ поне за всички части отъ **действующата** армия, като се турн зародиша на всѣка дружина и рота, които влизатъ въ състава на тая армия; 4) да се създадатъ условия за формирането на една действующа армия, която да се попълва изключително съ запасни, получили, още презъ мирния периодъ, солидна военна подготовка съ минаването курсътъ на строевитѣ учения, поне до ротнитѣ такива включително и 5) понеже на Балканитѣ размирието бѣше нормалното състояние, за да може армията да бжде готова всѣки моментъ, да се избѣгва по възможность всѣко реорганизиране на въоржженитѣ сили, което би имало радикаленъ характеръ. Възприета бѣше, следователно, една постепенность, която даваше възможность щото „барутътъ да бжде всѣкога сухъ“.

За тая целъ два бѣха законитѣ въ България, които даваха основата върху която израстна и се разви българския въоржженъ народъ: а) Закона за „Устройството на въоржженитѣ сили въ България“ отъ 1903 година и б) Закона за „Носене военнитѣ тѣгоби“ отъ 1897 год.

По силата на първия от тия закони, военната служба за всеки български гражданин бѣше лична и задължителна и отъ 20 до 46 годишна възраст, той се намираще на разположение на Министерството на войната за защита на Отечеството. По силата на втория законъ, предвидено бѣше да се даватъ въ мирно време облѣкчения по службата на известни категории граждани. Прилагани най-строга, тия два закона дадоха възможностъ, въ продължение на единъ периодъ отъ 40 години, да мине казарменното училище почти цѣлия български народъ и благодарение следваната тамъ систематична военна подготовка — да превърнатъ този земледѣлски народъ въ истински „въоръженъ народъ“.

За попълване на армията съ новобранци, територията на Българското царство бѣ подѣлена на 3 военно-инспекционни области, като две отъ тѣхъ (1-а и 3-а) се подѣляха отъ своя страна по на 3 дивизионни области и едната (2-а) на 4 такива. Дивизионнитѣ области на брой 10 се раздѣляха по на 4 полкови военни окръжия, а всѣко окръжие — по на 4 дружинни райони. Това подѣление даваше възможностъ щото всѣко полково окръжие да попълва единъ пехотенъ полкъ.

Пехотата бѣше организирана въ 40 пехотни полка, въ съставъ отъ по 3 дружини, отъ които първитѣ две отъ по 4 роты, а последната — съ 3 роты. Всѣки пехотенъ полкъ имаше по една картечна полурота и една нестроева рота.

За пазене на държавната граница, къмъ близкитѣ до границата полкове, се числяха още 20 погранични роты.

Общо пехотата бѣше организирана въ 40 полка съ 120 дружини, 461 строеви роты, отъ които 20 погранични, 40 картечни полуроты и 40 нестроеви роты.

Пехотнитѣ полкови бѣха сведени въ 20 пехотни бригади, а бригадитѣ — по две въ 10 пехотни дивизии.

Артилерията, управлявана отъ единъ инспекторъ при Министерството на войната, бѣше организирана въ 10 полски артилерийски полка, отъ по 3 отдѣления съ по по 2 с. с. батареи, плюсъ 10 паркови батареи. Тѣзи 10 полка бѣха придадени по единъ къмъ всѣка една отъ 10-тѣхъ пехотни дивизии. Освенъ полската артилерия имаше по 3 полка гаубична, планинска и крепостна артилерия плюсъ едно отдѣление конна артилерия, или всичко: 96 скорострелни батареи и 10 паркови.

Конницата, управлявана отъ единъ инспекторъ при Министерството на войната, бѣше организирана въ 11 конни полка отъ по 4 ескадрона, плюсъ по единъ: картеченъ, коннопионеренъ и нестроеви взводове къмъ всѣки полкъ, или всичко 44 ескадрона, 11 картечни, 11 коннопионерни и 11 нестроеви взводове. Полковетѣ бѣха сведени въ 4 конни бригади.

Инженернитѣ войски се управляваха също отъ единъ инспекторъ при Министерството на войната и бѣха организирани въ 10 пионерни, 1 желѣзопътна, 1 телеграфна, 1 понтонна и 1 техническа дружина, или всичко 14 дружини.

Флотътъ, сравнително много слабъ, се дѣлеше на неподвижна и подвижна (1 крайцеръ и 6 миноносци) отбрана, брѣгова артилерия (2 брѣгови батареи) и Дунавска и Бѣломорски части.

Учебнитѣ заведения въ които главно се ковеше живата сила на Българската военна мощъ бѣха: Военната академия за подготовка на генералъ-щабни офицери; Военното училище — за подготовка на млади офицери за действующата армия; Школа за запасни подпоручици; Пехотна стрелкова школа — която минаваха кандидатитѣ за командири на пехотни роты; Кавалерийска школа — следвана отъ кандидатитѣ за ескадронни командири; Щабъ-офицерски курсове откривани периодически за кандидатитѣ на които предстоеше да заематъ щабъ-офицерски длъжности въ всички родове оружия; Полкови учебни команди въ полковетѣ за подготовката на учители за младитѣ войници, подофицери за частитѣ и такива за въ запасъ.

Така организирана и съ тия военно-учебни заведения подготвенъ висши и нисши команденъ персоналъ, българската армия изпълни достойно дълга си къмъ Родината. Нейната боеспособностъ, въпрѣки недостатъчнитѣ материални срѣдства за борба, бѣше силно повишена отъ съзнанието което бѣ култивирано у всѣки български гражданинъ, особено следъ Букурешкия миренъ договоръ въ 1913 година, че все пакъ едничка тая съща армия е която единъ денъ ще трѣбва да поправи извършената въ Букурещъ неправда.

Но събитията, настѣпиха много по-рано отъ колкото тѣ бѣха очаквани. Следъ Свѣтовната война, обаче, вмѣсто да се изправятъ грѣшкитѣ, дойде се до едно много по-плачевно положение. Независимо отъ това, че България биде откъсната отъ Бѣломорския брѣгъ, но сломена бѣше и нейната военна мощъ.

б) Постановленията на Ньойския миренъ договоръ.

Днесъ Българската армия е поставена, съгласно мирния договоръ подписанъ въ Ньой (Франция) въ 1919 год., въ строго опредѣлени рамки, очертани отъ тѣй нареченитѣ „Военни клаузи“. По силата на тия военни клаузи България въ същностъ нѣма армия. А нѣма, не за това, че опредѣлениятъ ѝ отъ мирния договоръ постояненъ миренъ кадъръ е малкъ по брой. Не въ това е бедата. Нѣма армия, защото нѣма право да подготвява и разчита на какъвто и да е запасъ. Освенъ че дългитѣ срокове на службата целятъ това

но изрично е упоменато и въ самитѣ военни клаузи. Надъ всичко, обаче, стои озаконеното въ тоя договоръ **наемничество**, което Великата французка революция бѣше премахнало като недостойно за свободния гражданинъ, чиито първи дългъ е да брани съ собственния си животъ, мисци и кръвъ, честта и достойнството на своя народъ и на своята Родина.

Наемната система преследва и задачи още по-страшни. Посрѣдствомъ въвеждането на тая система, най-лесно се притѣпява срѣдъ широкитѣ народни маси чувството на дългъ къмъ Отечеството и най-скоро се задушватъ всички ония добродѣтели, които военнитѣ институти иматъ възможность да культивиратъ съ преминаването на всички младежи подъ знамената по силата на общозадължителната военна служба. Тая опасность е, споредъ насъ, най-големата и срещу нея държавата е длъжна да вземе най-ефикасни мѣрки, все въ рамкитѣ, разбира се, очертани отъ военнитѣ клаузи на мирния договоръ.

Какви сж въ сжщность постановленията на мирния договоръ по отношение устройството и подготовката на наемната българска армия и на организацията на народната отбрана?

Съгласно чл. 66 п. 3 последната алинея отъ Ньойския миренъ договоръ „Българската войска ще служи **изключително** за подържане реда вътре въ територията на България и за пограничната полиция“. А членъ 65 отъ сжщия договоръ постановява: „Задължителната военна служба ще бжде премахната и попълвана само чрезъ доброволно постѣпване“.

Тѣзи ограничения сж мотивирани съ следнитѣ нѣколко реда въ договора, които предшествуватъ чл. 64:

„Съ целъ да се направи възможна подготовката за едно общо ограничение на въоръженията на всички нации, България се задължава да спазва строго военнитѣ, морски и въздушни клаузи, които сж изложени по-долу“.

Тия многобройни клаузи (отъ чл. 64 на договора до 105 или всичко 41 члена) предвиждатъ изключително ограничения по отношение числеността и кадритѣ на българската войска; нейното попълване и военно обучение; броя на военно-учебнитѣ заведения; въоръжението на армията, количеството на бойнитѣ припаси, артилерийски материяли и укрепления; морски военни сили и клаузи досежно военното и морско въздухоплаване. На край по силата на чл. чл. 94-100 вкл. се създаваха специални междусъюзнически контролни комисии, които по силата на чл. 95 бѣха установили службитѣ си въ София, съ правото всѣки пѣтъ когато намираха за нужно да отиватъ на което и да било мѣсто изъ територията на България въ връзка съ изпълнението отъ страна на Българското правителство на всички военни, морс-

ки и въздухоплавателни клаузи. Днесъ този контролъ е възложенъ на Обществото на народитѣ и въпроснитѣ контролни органи сж премахнати.

По-подробно въ тѣзи клаузи сж прокарани следнитѣ ограничения и задължения:

1) Само три месеца следъ подписването на мирния договоръ военнитѣ сили на България трѣбваше да бждатъ демобилизирани и мирновременнитѣ войскови части разформировани до размѣритѣ посочени по-долу, като при това новия мирновремененъ контингентъ бжде попълненъ изключително чрезъ доброволно постѣпване.

2. Общиятъ мирновремененъ съставъ на наемната българска войска се опредѣля на 33,000 души, отъ които 20,000 на служба въ армията; 10,000 души — въ жандармерията, горската и митнишка стражи и 3,000 — въ пограничната стража. Числото на офицеритѣ не може да надвиши 1.20 отъ позволеното число войници, а това на подофицеритѣ — на 1/15 отъ сжщия съставъ.

3. Българската войска трѣбва да служи **изключително** за подържане реда вътре въ територията на България и за пограничната полиция. Отъ това ограничение се подразбира, че тая наемна армия нѣма правото да се възпитава, обучава и подготвява за война.

4. Поради горнитѣ съображения, забранени сж всички мѣрки за мобилизация, или имащи връзка съ мобилизацията. Не сж позволени каквито и да било разпоредби за военни реквизиции, или за повикване на запасни при мобилизация.

5. На България се забранява да взема мѣрки за военното възпитание и обучение на своя народъ. Тя може да има само едно военно училище, отъ което ежегодно не може да излизатъ повече отъ 70-80 млади офицери — 1/20 отъ общото число на офицеритѣ. При това възпитаницитѣ и кадритѣ на това училище влизатъ въ опредѣленото общо число войници, подофицери и офицери. И за да се премахнатъ всѣкакви други пѣтица за подготовка на българския народъ въ военно отношение, не е позволено на гражданскитѣ училища, университета, дружествата на запаснитѣ офицери, на туриститѣ и на всички видове спортни дружества и клубове да се **занимаватъ** съ военни работи, нито да иматъ каквато и да била връзка съ Министерството на войната, или съ нѣкое друго военно учреждение. Всички тия учебни заведения и организации не могатъ да упражняватъ ученицитѣ и членотѣ си въ действие съ оръжие, нито даже обучението въ гимнастика да обхваща преподаване или подготовка за практическа употреба на оръжието, или изобщо за подготовка къмъ война.

6. Въоръжението на българската войска не може да надминава следнитѣ пропорции: на всѣки 1,000 пехотинци по-

1150 пушки и по 500 патрона на пушка; по 15 картечници и 10,000 патрона на картечница; по 3 полски или гаубични орждия съ по 1,000 снаряда на орждие.

7. Фабрикацията на оръжия, бойни припаси и на всички материяли, може да се извършва най-много въ една работилница. Тази работилница тръбва да бжде управлявана отъ държавата, която и нейнъ собственикъ и нейното производство строго ограничено, става подъ отговорността на самата държава.

8. Забранено е вноса въ България на оръжия, бойни припаси и военни материяли отъ какъвто и да е видъ; сжщото се отнася и за фабрикуването имъ въ България за износъ.

9. Никакъвъ воененъ флотъ не е позволенъ да има България, освенъ 4 миноносци и 6 моторни лодки, придани къмъ полицията по охрана на Дунава и Черното-море.

10. По отношение военното и морско въздухоплаване чл. 89 отъ мирния договоръ забранява категорично на България да притежава каква да е военна или морска авиация. Сжщата забрана се отнася и до управляемитъ балони, макаръ че презъ време на Свѣтовната война българската армия не притежаваше нито единъ дирижабълъ.

11. По отношение срганизацията на армията въ голѣми войскови единици, на България се предостави правото да избира между пехотната дивизия и смѣсената бригада съ точно опредѣлени максимална и минимална численостъ*), за пехотната дивизия 414/300 офицери и 10,780/8,000 войници; за конна дивизия: 259/180 офицери и 5,380/3,650 войници; за смѣсена бригада 198/140 офицери и 5,350/4,250 войници.

Съставатъ на по-малкитъ части е опредѣленъ въ следнитъ максимални и минимални размѣри: пехотенъ полкъ 65/52 офицери и 2,000/1,600 войници; пехотна дружина 16/12 офицери и 650/500 войници; пехотна или картечна рота 3/2 офицери и 160/120 войници; коненъ полкъ 30/20 офицери и 720/450 войници; ескадронъ 6/3 офицери и 160/100 войници; артилерийски полкъ 80/60 офицери и 1,200/1,000 войници; полска батарея 4/2 офицери и 150/120 войници; пионери дружина 14/8 офицери и 500/300 войници.

Такива сж ограничителнитъ постановления, които България прие и се задължи да изпълни по отношение на армията възъ основа подписания въ Ньой (Франция) на 27 ноемврий 1919 година договоръ за миръ, последицата на сключеното между България и Съглашението примирие на 29 септемврий 1918 година въ гр. Солунъ.

*) Въ числителъ максималния размѣръ, а въ знаменателъ минималния.

в) Днешнитъ военни закони.

Въ изпълнение на наложенитъ ограничения въ организацията и попълването съ офицери и войници на българската армия бѣха гласувани отъ Народното събрание и турени въ действие следнитъ основни военни закони:

1. Законъ за устройството на войската и пограничната стража на Българското царство 1921 година.

2. Законъ за жандармерията 1920 година.

3. Законъ за попълването войската, жандармерията, пограничната горска, акцизната и митническата стража съ войници (жандарми и пр.) подофицери и офицери 1921 година.

4. Законъ за военния данъкъ 1922 год. (видоизмѣненъ въ 1923, 1924 и 1929 год.).

5. Законъ за военнитъ лица 1924 година.

г) Организация на армията и жандармерията следъ Свѣтовната война.

I. Армия. По силата на първия отъ тия закони организацията на българската армия, съобразена и съ бюджетнитъ кредити разрешени за финансовата 1929/1930 година е следната:

Централно управление — Министерството на войната, начело съ единъ министъръ на войната. Министерството има следнитъ подѣления:

а) Щабъ на армията, съ назначение да се грижи за устройството обучението и подготовката на въоръженитъ сили въ царството. Съобразно съ това назначение щаба на армията се подраздѣля на два отдѣла и една Военно-историческа комисия. Начело на щаба на армията стои единъ началникъ, непосредствено подчиненъ на Министъра на войната, неговъ най-близкъ помощникъ и замѣстникъ въ всички случаи когато министъра отсъства.

Първиятъ отъ двата отдѣла има едно отдѣление (оперативно) съ три секции: I-а (оперативна); I-б (разузнавателна); и I-в (учебна); вториятъ отдѣлъ съ едно отдѣление II (снабдително) съ четири секции: II-а (личенъ съставъ); II-б (ревизорна); II-в (статистическа) и II-г (адютантска).

Началникътъ на отдѣлъ първи е първия помощникъ на Началникъ щаба на армията и евентуаленъ неговъ замѣстникъ. Той изучва разнитъ промѣни, които военната наука е претърпѣла презъ последната война и съобразно това има грижата за усъвършенствуването и попълването подготовката на армията. Той ръководи проучванията и съставянето на всички устава, наставления, упжтвания и др., по строевата подготовка и възпитанието на армията. Нему е възложено подготовлението на проектитъ за тактическитъ занаятия въ

частитѣ и военната подготовка на офицеритѣ и подофицеритѣ отъ армията. Той ръководи издването на официалнитѣ военни книги, списания и журнали.

Началникътъ на отдѣлъ **втори** е органъ на щаба на армията по мирновременното поддържане на армията въ материално отношение. Той контролира снабдяването на армията съ всичко онова, което е необходимо за мирновременното ѝ съществуване, а така също и бюджета на Министерството на войната.

Председателятъ на Военно-историческата комисия, непосредствено подчиненъ на Началникъ щаба на армията, ръководи отблизо написването възложенитѣ на комисията трудове, като съставлява планъ за работата, дава общи упътвания и разпредѣля работата между сътруднитѣ.

б) Канцелария съ началникъ подчиненъ направо на Министъра на войната. Има две секции: за личния съставъ — назначения, повишения, преводи и уволнения на офицеритѣ и секция строева — завежда службата по гарнизонитѣ, оплакванията, награди съ ордени и пр. административни въпроси.

в) Кавалерийска инспекция. г) Артилерийска инспекция. д) Инженерна инспекция. е) Военно-сѣдебна часть. ж) Главно интенданство. з) Бюджетно контролни органи.

Направо на Министерството сѣ подчинени още:

Географически институтъ; 2. Държавна военна фабрика;

3. Военно училище; 4. Военно-санитарни учреждения.

Съгласно същия „Законъ за устройството на войската и пограничната стража“ българската армия се състои отъ: а) пехота, б) конница, в) артилерия, г) инженерни войски; д) управления, е) учреждения и ж) заведения. Всѣки родъ войска има свое отдѣлно устройство и съставъ, строго определени въ закона. Макаръ че съгласно мирния договоръ (чл. 67) е позволено да се формиратъ единици до дивизия включително, въ организацията на българската армия бѣха възприети като най-големѣ войсковѣ единици: пехотенъ и коненъ полкъ, артилерийско отдѣление и пионерна дружина.

Днесъ българската армия има следната организация:

1. Пехота. — 8 пехотни полка съ 8 полкови допълнителни части (депа); всѣки полкъ има по 3 дружини, а дружината по 3 пехотни ротѣ и 1 картечна, или всичко 24 пехотни дружини съ 72 пехотни и 24 картечни ротѣ, 1 охранителна рота и 16 бюра за събиране на доброволци. Численъ съставъ: полкътъ до 65 офицери и 2,000 войници; дружината — до 16 офицери и 650 войника; ротата — до 130 пушки; картечната рота — 4 картечници.

2. Конница. — 3 армейски конни полка, всѣки по 4 ескадрона — всичко 12 строеви ескадрона конница. Численъ съставъ: полкътъ до 30 офицери и 720 войници, а ескадрона до 6 офицери и 160 войници.

3. Артилерия. — Полска 3 смѣсени отдѣления по 3 батареи, всичко 9 батареи; и 2 полски отдѣления по 3 батареи, всичко 6 полски батареи; 3 невѣоржжени отдѣления, съ по 3 батареи, всичко 9 невѣоржжени батареи. Три укрепени пунктове (София, Шуменъ, Видинъ) и два брѣгови укрепени пунктове (Варна и Бургазъ). Числениятъ съставъ на отдѣлението не може да бѣде по-големъ отъ 20 офицери и 400 войници.

4. Инженерни войски. — 3 инженерни дружини съ по 2 пионерни ротѣ, всичко 6 ротѣ; 3 прожекторни отдѣления; 3 поитонни отдѣления и 2 колоездачни дружини, съ по 3 ротѣ, всичко 6 ротѣ. Числениятъ съставъ на инженерната дружина не може да бѣде по-големъ отъ 14 офицера и 500 войника.

5. Погранична стража. — Една погранична инспекция съ 24 погранични участъци и 72 подучастъци. Числеността на пограничната стража не може да надминава 3,000 души.

6. Военно-сѣдебни учреждения. — Главенъ военнокасационенъ сѣдъ (София) и 3 военни сѣдилища (София, Пловдивъ и Русе).

7. Интендантски части и учреждения. — По едно интенданство, една интендантска часть и едно счетоводство на всѣки единъ отъ осемтѣхъ пехотни полка.

8. Санитарни учреждения. — 3 санитарни склада (София, Пловдивъ, В.-Търново), 2 гарнизонни лазарети, 1 инвалиденъ домъ и 1 приютъ за сираци отъ войнитѣ.

Всѣка войскова часть си има медицинска лѣчебница за лѣкуване на лекоболнитѣ, но не всѣка часть има лѣкаръ. Нуждающитѣ се отъ болнично лѣкуване се изпращатъ въ държавнитѣ болници, защото военнитѣ такива бидоха унищожени.

Въ София има една гарнизонна **ветеринарна** лѣчебница съ ковачница. Освенъ това при всѣка конна и артилерийска часть има и по една ветеринарна лѣчебница.

9. Временни учреждения. — Едно ликвидационно отдѣление: за главното тилово управление, резервнитѣ интендански магазини и реквизицията.

II. Жандармерия и нейната организация.

По силата на втория отъ изброенитѣ по-горе закони е създадена тая категория вѣоржжена сила, предназначението на която е да пази вътрешния редъ, спокойствието, безопасността и изобщо да бди за изпълнението на законитѣ и административнитѣ наредби въ страната.

Еднакво съ армията за нея сѣ въ сила всички военни закони, правилници и разпоредби, съ изключение на известни измѣнения и изключения, които нейната организация и специ-

ална служба изискватъ. По отношение организацията ѝ, командването, строевата и специална подготовка, както и по попълването ѝ съ личенъ съставъ и всичко що засѣга домакинскитѣ ѝ нужди, жандармерията се подчинява на Министерта на войната. **Тя, обаче, не може да бжде събирана, за да взема участие въ каквито и да било военни упражнения.**

За изпълнението на възложенитѣ ѝ служби, жандармерията се дѣли на **пеша** и **конна**, а числения ѝ съставъ не може да надминава числото 6,800 души, отъ които само 6,300 — въоръжени съ пушки, а 500 — съ револвери и сабли. Числениятъ съставъ на офицеритѣ не може да надминава 1/20 отъ общата численность, а този на подофицеритѣ — 1/15. Лѣкаритѣ, ковчежницитѣ, канцеларския цивиленъ персоналъ, домакинскитѣ служащи и пр. не влизатъ въ гореказания численъ съставъ. Тоя персоналъ, обаче, нѣма право да носи ни оръжие, ни униформа. Тѣхното число не е сжщо така произволно, то е определѣно на 276 максимумъ.

Цѣлата дейность по управлението и организацията на Жандармерията е съсредоточена въ Министерството на войната отдѣлъ — **Жандармерия.**

Пешата жандармерия е разпредѣлена по цѣлата територия на Царството, като за всѣка група отъ 10-12 селски общини се установява отъ Министерството на Вжтрешнитѣ работи по единъ постояненъ жандармерийски постъ броящъ отъ 5-10 души подъ началството на офицеръ или подофицеръ.

Въ всѣки околийски центъръ се намира по едно **околийско** жандармерийско управление на чело на което стои единъ началникъ на пешата жандармерия въ околията, а въ всѣки окръженъ центъръ се намира по едно **окръжно** жандармерийско управление съ единъ началникъ въ окръга на пешата жандармерия. Последниятъ разполага и съ едно окръжно жандармерийско отдѣление отъ 50-150 души жандарми, а всѣки околийски жандармерийски началникъ съ 15-30 души.

Конната жандармерия се употребява като подвижна жандармерия въ вжтрешността на определени райони, съставени най-малко отъ два окръга.

Общо жандармерията е организирана въ 16 управления окръжна жандармерия съ 72 околийски и 7 жандармерийски конни групи.

д) Попълване на армията и жандармерията съ доброволци и офицери.

1. Съ доброволци (войници, граничари и жандарми). Това попълване става съгласно третия по редъ воененъ законъ, въ който по силата на договорнитѣ задължения е про-

каранъ принципа на **доброволното** постѣпване на армията съ минимални срокове за непрекъсната служба въ войската 12 години. Тия минимални срокове, обаче, могатъ, по желание на самитѣ доброволци, да бждатъ продължени до навършване 40 години за доброволцитѣ отъ войската и пограничната стража и до 50 годишна възраст за тѣзи — отъ жандармерията.

Младежитѣ желаючи да постѣпватъ на служба, не могатъ да бждатъ по-мади отъ 18 и по-стари отъ 28 години, да сж български поданици и да не принадлежатъ на организации противни на държавния строй. Ако сж непълнолѣтни нужно е и съгласието на родителитѣ имъ. Въ деня на постѣпването имъ, доброволцитѣ сж длъжни да подпишатъ по едно задължение, нотариално завѣрено, че тѣ ще служатъ непрекъснато предвиденитѣ (12 и 6 години) срокове.

Записването на доброволцитѣ става при **„бюрото за събиране доброволци“**, каквито въ държавата има 16 на брой, въ всѣко време на годината.

Всички доброволци отъ войската, пограничната стража и жандармерията получаватъ **заплата**, храна и облекло и иматъ право на единъ месецъ отпускъ въ годината, а сжщо и правото **да се женятъ**. Тѣ се освобождаватъ отъ всички задължения по носене на трудовата повинность. При уволнението имъ следъ изслужване на определенитѣ срокове доброволцитѣ отъ войската получаватъ по 5,000 лв. възнаграждение, а ония отъ пограничната стража и жандармерията — по 2,500 лв.

Доброволцитѣ нѣматъ право да се уволняватъ отъ служба преди изтичане на срока за който сж дали задължително, освенъ въ случаетѣ: а) когато болѣсть или осакатяване ги направятъ негодни за носене на службата, б) по дисциплинаренъ редъ, в) когато доброволеца е осжденъ на лишаване отъ граждански и политически права, и г) когато му се промѣни коренно семейното положение и стане нужда отъ неговото присѣствие.

Въ всѣки случай числото на уволненитѣ по разни причини доброволци, преди изтичането срока за тѣхното задължение не трѣбва да надминава годишно 1/20 отъ определѣната численность за всѣка категория.

Като мѣрка за осигуряване нормалното попълване на армията съ доброволци, както и за подпомагане държавата съ парични срѣдства нуждни за заплата на доброволцитѣ, е въведенъ **воененъ данѣкъ**.

По силата на четвъртия отъ изброенитѣ по-горе закони, всѣки младежъ, навършилъ 20 годишна възраст, който не постѣпи доброволецъ въ войската, жандармерията или пограничната стража, за да носи лично военната тѣгоба, се облага съ воененъ данѣкъ въ размѣръ отъ 1000 лв. до 40,000

лева годишно, внасятъ ежегодно въ продължение на 6 години.

Отъ такъвъ данъкъ се освобождаватъ лицата навършили 30 годишна възраст; които сж неспособни да изкарватъ прехраната си и ония — станали негодни за военна служба вследствие изпълнението на сжщата или на нѣкоя задължителна държавна служба. Освобождаватъ се отъ данъкъ и всички останали братя, когато първитѣ двама отъ тѣхъ сж служили доброволци въ войската.

2. Попълване съ подофицери става отъ доброволцитѣ, които сж завършили съ успѣхъ подофицерския курсъ при частъта си. Подофицерскитѣ чинове въ армията и съответнитѣ имъ длѣжности сж следнитѣ: а) подофицеръ на длѣжностъ взводенъ подофицеръ и б) фелдфебелъ на длѣжностъ фелдфебелъ на рота, батарея, ескадронъ или взводенъ командиръ. Въ чинъ подофицеръ може да бжде произведенъ всѣки кандидатъ подофицеръ, който заема длѣжностъ „взводенъ подофицеръ“ и е прослужилъ въ този чинъ най-малко една година. А въ чинъ фелдфебелъ, който заема длѣжностъ „ротенъ фелдфебелъ“ или „взводенъ командиръ“ и е прослужилъ въ тоя чинъ най-малко две години.

Както на доброволцитѣ войници, така и на подофицеритѣ времето прекарано на военна служба се зачита за държавна пенсия.

3. Съ офицери. Войската пограничната стража и жандармерията се попълватъ съ офицери отъ мадежитѣ, които завършватъ успѣшно тригодишния курсъ на Военното училище въ София. Преди това тия младежи трѣбва да сж свършили съ много добъръ успѣхъ гимназия.

Всички малежи съ самия фактъ на доброволно постѣпване въ Военното училище се задължаватъ, че следъ свършването му ще служатъ въ войската като офицери непрекъснато най-малко 20 години. Числото на офицеритѣ, които напуцатъ военната служба по разни причини, преди изтичане срока на тѣхното задължение, не може да надминава 1/20 отъ предвиденото число офицери **по отдѣлно** за войската, пограничната стража и жандармерията. Ако това число е надминато, уволненитѣ въ повече офицери не могатъ да бждатъ замѣстени.

е) Права, задължения и ограничения за военнитѣ лица.

Тая материя урежда последния отъ изброенитѣ по-горе петъ военни закони, нареченъ „**Законъ за военнитѣ лица**“.

По силата на тоя законъ, военни лица сж всички ония български граждани, които доброволно сж постѣпили на военна служба. Всички тия лица се дѣлятъ на офицери, подофицери и войници (жандарми).

Офицеритѣ уволнени отъ войската и пограничната стража не могатъ да бждатъ приети на ново на военна служба; сжщитѣ могатъ да постѣпатъ на служба въ жандармерията, но ако не сж престояли следъ последното си уволнение въ запасъ повече отъ една година. Такива офицери при постѣпването на служба даватъ задължително, че ще служатъ допълнително до като навършатъ двадесетъ годишна служба.

Повишението на офицеритѣ въ по-горенъ чинъ става на ваканция. Въ първия случай, обаче, всѣкога следъ прослужване опредѣлено число години въ всѣки чинъ. Въ армията сж възприети всички чинове усвоени отъ другитѣ армии за офицеритѣ.

Доброволцитѣ, презъ време на службата, се повишаватъ въ следнитѣ чинове: редникъ, ефрейторъ, кандидатъ-подофицеръ, подофицеръ и фелдфебелъ.

Всѣко военно лице, при постѣпване на военна служба, е длѣжно да положи предъ знамето, кръста и евангелието клетва за вѣрно и честно служене на царя и Отецеството.

Такова лице е въ пълно разпореждане на службата въ всѣко време и нѣма право да упражнява политическитѣ си права, нито да посещава политически събрания.

Офицеритѣ могатъ да бждатъ уволнявани отъ служба по собствено желание, но следъ навършване 20 годишна служба; по предѣлна възраст както следва: за капитанитѣ следъ навършване 43 години, за майоритѣ — 46 години; за подполковницитѣ — 50 години; за полковницитѣ — 54 години и за генералитѣ — 60 години. За всички подофицери общата предѣлна възраст е 45 години.

ж) Възпитание и обучение.

Както въ миналото, преди Свѣтовната война, така и днесъ при ограниченията които сж наложени, ржководното начало досежно възпитанието и обучението на войската си остава едно и сжщо въ българската армия. Това усвоено начало е „че никаква разумна работа не е възможна въ армията, ако тя нѣма за изходно начало сърдцето на човѣка — едничкия най-сложенъ инструментъ въ боя нѣкога, днесъ и всѣкога“.

Поради тая истина, крайната целъ, която преследва и днесъ възпитанието въ войската е, да култивира въ войника съзнанието за дългъ къмъ нация и Отечество, за които той ще бжде готовъ да се жертвува само когато чрезъ възпитанието се е почувствувалъ сроденъ съ тѣхъ и то по пжтя на убеждението. Съ други думи, при възпитанието на българския войникъ се търси създаването на онова могъщо срдцество, което да е въ състояние въ моменти на опасностъ,

„да премѣсти, както казва Жоресъ*), душата отъ обикновенното ѝ мѣсто и да събори въ нейна полза обикновенното равновесие на силитѣ“.

Но поради крайно ограниченото число български граждани които минаватъ вслѣдствие дългия срокъ подъ знамената, презъ казармата, нужно е въ бждеще да се работи и срѣдъ народа. И може би, повече тамъ отколкото въ казармата. Въ това отношение първото мѣсто, не ще съмнение, е предоставено на българската интелегенция, ръководена отъ желанието, не да се отмъщава на съседи за минали неправди, а да се доведе до пълно тържество международната правда, оная света правда, предъ която единъ день всички народи, голѣми и малки, ще трѣбва да се преклонятъ.

Наредъ съ казармата, бждещиятъ защитникъ на България трѣбва да бжде подготвяванъ и въ семейството, училището и обществото.

По силата на ограниченията, българската войска може да се готви само за да изпълнява вътрешната полицейска и погранична служба. Да се готви за война съ външенъ врагъ, това изрично е забранено на армията въ България. Затова и никакви съвмѣстни обучения, маневри и други на тритѣ рода войски не се вършатъ днесъ.

Съгласно чл. 7 отъ „Закона за попълване войската, пограничната стража и жандармерията съ доброволци и пр.“ първоначалното обучение на войниците — доброволци, което трае една пълна година, се извършва въ частнитѣ, където сж постъпили на служба. Само за специалнитѣ родове войски, обучението на доброволцитѣ може да се извърши въ единъ или повече пунктове, следъ което се разпредѣлятъ по съответнитѣ части и учреждения. Доброволцитѣ отъ пограничната стража прекарватъ предварителното обучение отъ една година въ най-близката допълняюща частъ.

До колкото ограниченията го позволяватъ използватъ се при бойната подготовка разнитѣ технически сръдства за борба, но никога не се изпуска изъ видъ, че все пакъ „нѣма по-опасно сръдство за борба отъ човѣка решенъ да победи или да умре“.

з) Годишни разходи за издръжка на армията.

Така организирана и попълвана българската армия въ съставъ 6,546 служители и 25,909 доброволци струва на държавната хазна за финансовата 1929/1930 година*) сумата

*) Въ книгата си „L'Armée Nouvelle“

*) Финансовата година започва на 1 априлъ и завършва на 31 мартъ следната година.

1,214,282,040 лева при общъ държавенъ бюджетъ за сжщата година възлизащъ на 6,274,804,000 лева.

Разходите по издръжката на армията се разпредѣлятъ така:

1. За заплати, добавъчни и премии на личния	съставъ 385,000,000 лв.
2. За храна и фуражъ	383,000,000 „
3. За облекло, постелни предмети, снаряжение	и пр. 84,190,000 „
4. За въоръжение и бойни припаси	45,700,000 „
5. За санитарни разходи	4,850,000 „
6. За обучение на войската	5,500,000 „
7. За домакински разходи	15,900,000 „
8. Общи разходи	95,860,000 „
9. Разходи за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ	94,282,040 „

а всичко: 1,214,282,040 лв.

Ако се извади разхода за подпомагане пострадалитѣ отъ войнитѣ, който разходъ не отива за издръжката на самата армия, последната струва на държавната хазна за финансовата 1929/1930 год. сумата 1,120,000,000 лева, която сума съставлява около 1/5 отъ общия държавенъ бюджетъ и при едно население отъ около 5 1/2 милиона души се падна срѣдно по 227 лв. на отдѣленъ жителъ. А всѣки доброволецъ струва на държавата ежегодно срѣдно по 43,000 лв. и понеже сжщия доброволецъ е задълженъ да служи въ войската 12 години, той ще коства въ края на службата си повече отъ **поливинъ милионъ лева.**

Предвиденитѣ заплати на ефрейторитѣ и доброволцитѣ за финансовата 1929/1930 година сж отъ 3,600 до 4,500 лв. годишно одному.

II Въ военно време.

Въ победенитѣ страни, по силата на постояннитѣ военни клаузи въ тѣй нареченитѣ мирни договори отъ 1919-1920 година, въоръженитѣ сили, които сж позволени да държатъ въ мирно време победенитѣ държави иматъ предназначение само да пазятъ вътрешния редъ въ страната и да изпълняватъ службата по границата. За война тия армии не сж предназначени и всички органи и сръдства които съдействуватъ на мобилизацията на една мирновременна армия тѣ сж забранени.

За военно време, следователно, България, единичка отъ шестѣхъ балкански държави, нѣма право не само да се

готви, но и дори да мисли. Никакъвъ запасъ отъ жива сила и материяли тя нѣма право да подготвява и приготвява.

И така, въ случай на война, България ще разполага съ сжщитѣ въоръжени сили, каквито брой и въ мирно време, а именно:

20,000 души служащи въ армията,
10,000 души въ жандармерията и
3,000 души въ пограничната стража.

Всичко: 33,000 души организирани въ 8 пехотни полка (по 52 офицера и 1600 войници въ пехотна дружина — по 3 въ полкъ — съ по 12 офицера и 500 войници всѣка), 3 кинни полка, 8 артилерийски отдѣления, 5 укрепени пункта, 3 инженерни дружини, 2 колезачни, 8 погранични есктора и 7 жандармерийски конни групи.

3. РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ

А. ОБЩИ ДАННИ.

Повърхность	135,860 кв. клм.
Население (края 1928 г.)	6,249,000 жители
Гъстота на населението	48.1 кв. клм.
Дължина на ж. п. линия	2,504 клм.

Б. ПОЛОЖЕНИЕ.

Затворена въ най-южната частъ на Балканския полуостровъ и разхвърлена по многобройнитѣ острови на Егея, притисната отъ друга страна между моретата: Егейско и Юнийско, Гърция е сжщинска морска държава между всички останали държавници на Балканитѣ. Тя има най-много острови, полуострови и пристанища и най-дълго морско крайбрежие.

Покрай нейни острови минава най-важния Срѣдиземноморски пжтъ, който презъ Гибралтаръ и Суецъ съединява Атлантическия съ Великия океанъ. Отъ тоя морски пжтъ се отдѣлятъ два второстепенни клона, отъ които първиятъ презъ Отранския каналъ води въ Адриатическото море, а втория — презъ Дарданелитѣ и Босфора — въ Черното море. Съ своята неестественна, както въ военно така и въ економическо отношение, северна граница, Гърция прегражда естественитѣ економически излази на Македония и България, а при сегашното фактическо положение и на Югославия и съ това се поставя въ крайно деликатно положение по отношение на България и на Югославия едновременно. Това обстоятелство, както и значението ѝ като морска държава въ източната частъ на Срѣдиземното море, налагатъ на малката република издрѣжката не само на една силна сухопжтна армия, но и на значителенъ боенъ флотъ. Само така Гърция би могла да вземе единъ день участие съ нуждната тежестъ, когато отново ще трѣбва да се пререшава Източния въпросъ.

Общо, Гърция има формата на триъгълникъ основата на който е северната граница съ Югославия, а върха на тоя триъгълникъ — най-южната част на полуострова — мисъ Матапанъ. На източната страна на обрънатия триъгълникъ е прелепена една ивица земя ограничена на северъ съ гръцко-българската граница, на югъ съ Бълморското крайбрежие и на изтокъ съ р. Марица. Вътрешността на самия триъгълникъ е изпълнена съ планината Пиндъ и нейнитѣ многобройни разклонения, които затрудняватъ съобщенията между отдѣлнитѣ области. Неестествено прилепената къмъ тоя триъгълникъ крайбрежна Тракия, е изложена на удари отъ къмъ северъ, които трудно биха могли да се париратъ дори и съ помощта на единъ достатъчно силенъ воененъ и транспортенъ флотъ.

В. ГРАНИЦИ.

а) **Къмъ Югославия** (в. Югославия).

б) **Къмъ България** (в. България).

в) **Къмъ Турция**. Граничната линия е прокарана по талвега на р. Марица и следователно съ еднакви преимущества и за дветѣ страни ползвайки се еднакво отъ изгодитѣ които дава едно естествено препятствие каквото представлява р. Марица въ своето долно течение.

г) **Къмъ Албания** (в. Албания).

Останалата частъ отъ гръцката граница съставляватъ морета, които я заобикалятъ, а именно: Бѣлото, Сръдиземното и Ионийското. Повечето отъ брѣговетѣ на тия морета сж изложени на неприятелски нападения. Тѣхната отбрана се облекчава до известна степенъ отъ намиращитѣ се предъ брѣговетѣ острови, но като единствено сигурно сръдство за защита на извънредно дългата за малка Гърция, морска крайбрежна граница, остава единъ силенъ боенъ флотъ, какъвто Гърция има само по отношение на Турската република, но тия морски граници сж почти беззащитни срещу едно нападение отъ която и да е друга Сръдиземноморска сила (Франция, Италия).

Островна Гърция е още по-слабо защитена.

Заливитѣ, които отъ Бѣлото и Ионийското морета се връзватъ дълбоко въ сушата на южна Гърция, дѣлятъ последната на три части: Мореа или Пелопонезъ, Елада и Тесалия съ Епиръ. Като се прибавятъ и затрудненията дължащи се на разхвърлянитѣ въ вътрешността планински масиви, сухопътнитѣ съобщения сж и удължени и затруднени.

Г. НАСЕЛЕНИЕ И НАСЕЛЕНИ ПУНКТОВЕ.

Общиятъ брой на населението въ Гърция възлиза на 6,249,000 или сръдно по 48.1 жители на единъ квадратенъ

километъръ. Тази гъстота, обаче не е еднаква на всѣкъде. Тамъ където економическитѣ условия за живене благоприятствуватъ тая гъстота на населението е много по-голяма и обратното — въ слабо економическитѣ области — тя е много по-малка отъ сръдната. Така на островъ Корфу гъстотата на населението достига дори до 130 души на квадратенъ километъръ.

Въ редконаселенитѣ области на така наречената днесъ Гръцка Македония, гръцкитѣ правителства настанаха голѣмъ брой бежанци отъ Мала Азия, между другото и за да асимилиратъ по-лесно живущето тамъ българско население, останало и следъ нещастнитѣ за България войни, въ своитѣ бащинни огнища.

Въ голѣмото си болшинство, това сж гърци, които населяватъ днешна Гърция, но не всички сж потомци на старитѣ елини, запазили се само въ нѣкои отъ островитѣ. Голѣмата частъ отъ днешнитѣ гърци сж смѣсица отъ всички народи, които сж се настанявали тамъ, а най-вече тая смѣсица е тѣма съ славяни и разни азиатски племена.

По природа добри търговци, за което не малко е спомогнало и морето, гърцитѣ, освенъ въ своята родина, сж увенчали съ много колонии всички източни брѣгове на Сръдиземното море и тия на Черното.

Освенъ гърци, въ републиката живѣятъ и многобройни малцинства първо мѣсто отъ които държатъ българитѣ и турцитѣ (по половинъ милионъ); следватъ еврейтѣ — около 100,000, албанцитѣ — 40,000 и куцовласитѣ — около 25,000.

Всички гърци, българи, куцовласи и албанци по вѣроизповедание сж източно-православни.

По грамотностъ, гърцитѣ заематъ предпоследно мѣсто на Балканския полуостровъ — 60 о/о. Въ просвѣтно отношение сж застъпени главно градоветѣ. Селата, особено тия въ Македония, сж изоставени и грамотността тамъ е много малка. За забелязване е, като изключение въ сравнение съ другитѣ балкански държави, че въ Гърция много училища се издържатъ отъ завещания.

Гръцкиятъ селенинъ е беденъ и скроменъ, тогазъ когато гражданина е хитъръ и лукавъ. Общо, селенитѣ сж издържливи, послушни и се задоволяватъ съ твърде малко. Но бежанцитѣ*) сж недоволни и съставляватъ бунтарския елементъ въ страната. Следъ нещастната война срещу Кемалъ-паша, Гърция преживѣва единъ неспокоенъ вътрешенъ животъ временно стихналъ съ идването на власт на голѣмия гръцки държавникъ Е. Венизелосъ, чиито авторитетъ вътре

*) Такива отъ Мала Азия има 1,250,000 и отъ България 48,345 души.

и особено вънъ отъ страната, наложи изнестно привидно спокойствие.

Днешнитъ най-многолюдни и най-важни въ търговско и културно отношение градове сж остатъци отъ нѣкогашната елинска, римска и византийска култури. Атина съ нейното пристанище Пирея, Патрасъ, Солунъ и пр. сж между най-античнитъ селища на Балканския полуостровъ. И Атина, днешната столица на Гърция, а особено Солунъ, културния и търговски центъръ на Македония и двата тия града сж играли презъ всички времена голѣма роля въ търговско отношение. И понеже размѣната на производствата и природнитъ богатства е ставала главно по крайбрежието, всички по-голѣми градове се намиратъ или на самия брѣгъ на морето или близко до него.

Както въ древна Елада, така и днесъ, културния и политически центъръ на младата грѣцка република е гр. Атина, който брой надъ 300 хиляди жители, съ красиви сгради и и модерно благоустройство. Столицата е свързана съ морето посрѣдствомъ пристанището Пирея — едно отъ най-важнитъ пристанища не само въ Гърция, но и въ самото Сръдиземно море. гр. Пирея брой 130,000 жители и е свързанъ съ Атина съ двойна желѣзопѣтна линия.

Голѣмъ търговски и политически центъръ е сжщо така и Солунъ, на Солунския заливъ съ обширно морско пристанище. Градътъ Солунъ брой 170,000 жители. Откъснатъ отъ своя хинтерландъ — Македония, този градъ въ сравнение съ близкото минало, се намира въ известенъ упадѣкъ.

Други по-малки градове сж: Патрасъ съ 40,000 жители; Корфу Критъ съ по 25,000; Волсъ, Кавала, Лариса и Сересъ съ по 20 хиляди и Янина, Леринъ, Драма, Гюмюрджина съ по-малко отъ 20 хиляди жители.

Селата, въ голѣмата си часть неблагоустроени, сж групирани въ плодороднитъ полета и долини и представляватъ по-значителни селища. Въ планинитъ, населението е прѣснато по колиби и махали.

Д. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО.

Отъ 25 мартъ 1924 година държавния строй въ Гърция е републикански. На чело на държавата стои председателъ на Републиката, който по силата на новата конституция, има правата на единъ монархъ. Той е който назначава министритъ, свиква и разпуща камарата и утвърждава гласуванитъ отъ парламента закони.

Законодателната властъ принадлежи на Народното събрание, въ което заседаватъ не повече отъ 250 и не по-малко отъ 200 народни представители, избрани за 4 години съ лично и тайно гласуване и на Сената въ съставъ 120 сена-

тори, отъ които 92 сж избрани, 18 избрани отъ професионалнитъ организации и 10 — опредѣлени отъ камарата и сената въ общо заседание.

Право на гласуване иматъ гражданитъ навършили 20 години, а отъ 25 години нагоре, могатъ да бждатъ избрани и за Народни представители.

Всички държавни чиновници, **въ това число офицеритъ и войницитъ, иматъ право на гласъ.**

Офицеритъ избрани за народни представители оставатъ на разположение, като запазватъ чина си и правото на повишение на равно съ своитъ другари на служба въ армията.

Изпълнителната властъ принадлежи на председателя на Републиката, избранъ за 5 години, но въ сжщностъ тя е упражнявана отъ министъръ-председателя. Самото правителство е съставено отъ 12 министри съ министъръ-председателя.

Сждебната властъ въ Гърция е независима. Има 50 окръжни сждилища и 338 мирови сждилища; 9 апелативни сждилища по едно въ всѣка апелативна областъ и единъ Върховенъ касационенъ сждъ.

Въ административно отношение територията на Републиката е подѣлена на 36 окръга. Сръдно по 172,220 жители на окръгъ*). Населенитъ пунктове, които възлизатъ на 10,929, сж групирани въ 53 градски и 4,990 селски общини.

Следъ Свѣтовната война временно бѣха създадени въ новитъ провинции на Македония, Епиръ, Критъ и Тракия генерални губернаторства, ползуващи се съ частъ отъ властта на разнитъ министерства, съ цель да се даде побърза помощъ на нетърпящитъ отлагане нужди на тия провинции.

Споредъ чл. 1 на Конституцията за официална религия е призната грѣцко-православната, каквато изповѣдва и голѣмото множество отъ населението въ Гърция. Има, обаче, 120,000 мусюлмани въ западна Тракия и въ областта Чамурлия въ Епиръ; 80,000 израилтяни, въ по-голѣмата си часть живущи въ Солунъ; 40,000 католици поселени най-вече въ Цикладскитъ острови и единъ малкъ брой протестанти-евангелисти. На всички основния законъ гарантира пълна религиозна свобода.

Святиятъ Синодъ, съставенъ отъ 9 члена, подъ председателството на Атинския митрополитъ, решава всички църковни въпроси. Двама архиепископи, назначени отъ Папата, сж натоварени съ управлението на католическата църква.

*) Въ България се падатъ сръдно по 350,000, а въ Ромъния по 233,000 жители.

Евреитѣ сж подѣ духовната властѣ на Главния Солунски Равинѣ, а мохамеданитѣ — подѣ тая на — своитѣ областни мюфтии.

По отношение на просвѣтата, Гърция заема второ мѣсто на Балканитѣ съ 50.30/o неграмотни, обаче, по броя на първоначалнитѣ си училища тя заема първо мѣсто — по едно основно училище на всѣки 775 жители. Общо въ Гърция има 8,072 основни училища съ 654,387 ученици (презъ 1927 г.). И по отношение числото на гимназиитѣ въ сравнение това на населението Гърция стои сжщо тѣй на първо мѣсто — всичко 274 училища или срѣдно на 22,628 жители по едно срѣдно училище. Университети има два — единъ въ Атина, най-стариятъ на Балканския полуостровъ, основанъ още въ 1836 година и другъ — въ Солунъ, най-новиятъ на Полуострова, основанъ едва въ 1926 година и още не напълно уреденъ. По числото на студентитѣ Гърция заема второ мѣсто — по единъ студентъ на всѣки 869 жители. Общиятъ брой е възлизалъ презъ 1927 г. на 7,127 души-студенти.

Въ Гърция политическитѣ партии се дѣлятъ на две групи: републикански партии и монархически. Къмъ републиканската група се числи либералната партия на Венизелостъ, отъ която сж произлѣзли: партията на Папанастасиу, наречена „Републикански съюзъ“; на Кафандарисъ — прогресивната партия; на Михалакопулосъ — консервативната; на Кондилисъ — Националь-републиканската. Между монархическитѣ партии тѣй наречената „Народната“ (Популисъ) партия на Цалдарисъ е най-силната. При последнитѣ законодателни избори произведени презъ м-ць августъ 1928 год., правителствениятъ блокъ се състоеше отъ 193 либерали, 19 отъ Демократическия съюзъ, 8 националь-републиканци и 5 други, а опозицията — 12 Популисти, 3 прогресисти и 10 други.

По настоящемъ въ Гърция се издаватъ 65 вестници, които излизатъ ежедневно. Отъ тѣхъ 19 се издаватъ въ Атина, а останалитѣ 46 въ провинцията. Първиятъ грѣцки вестникъ се е появилъ презъ 1821 година въ Каламата.

Е. СЪОБЩЕНИЯ.

а) Желѣзопѣтна мрежа. Единъ само погледъ върху картата на Гърция е достатѣченъ, за да ни убеди въ важното значение, което иматъ, преди всичко, за нея съобщенията по вода. Сухопѣтнитѣ такива сж отъ второстепенно значение. Но дори и така като е, последнитѣ все пакъ сж съвсемъ недостатѣчни.

Планинска страна съ малки равнини, често затворени отъ високи планини, трудни достѣпи отъ къмъ морския брѣгъ, тия

полета често пѣти презъ зимата оставатъ съвсемъ откъснати отъ главнитѣ съобщителни артерии.

Сегашнитѣ желѣзопѣтни линии включватъ: Пелопонезската мрежа, северозападната грѣцка линия, Тесалийската мрежа и линията: Пирея, Атина, Лариса, Папапули, която е единствената международна желѣзопѣтна артерия на грѣцка територия.

Съ нормалната ширина сж следнитѣ линии:

Солунъ — Гевгели; Солунъ — Дойранъ — Сересъ — Драма — Ксанти — Гюмюрджина — Деде Агачъ — Димотика и по-нататѣкъ за Цариградъ; Димотика къмъ Одринъ; Солунъ — Верия — Воденъ — Битоля; Верия — Кожани — Сжтище — Гревена — Каламбака*) Солунъ — Катерина — Лариса — Лалиня — Тива — Атина — Пирея (Атина — Пирея е двойна линия); Тѣсноколейни сж следнитѣ ж. п. линии: Лариса — Волосъ; Волосъ — Трикала — Каламбака; Атина — Коринтъ — Патрасъ — Пиргосъ — Аркади — Месина; Коринтъ — Навплия — Триполисъ — Месина; Мисулунги — Агримионо; Въргокопъ — Драгомани — Сжботица — Бахово (за военни нужди) Солунъ — Ставросъ презъ Лѣгадинската долина.

б) Водни съобщения. При такава недостатѣчна ж. п. мрежа, това е морето, което най-добре обслужва Гърция по отношение съобщенията. Морскитѣ пѣтища сж, които главно свързватъ грѣцката република както съ близки и далечни държави, така и отдѣлнитѣ крайбрежни области помежду имъ. Морски народъ, грѣцитѣ още въ далечното минало сж намирали въ морския трафикъ единъ отъ ресурситѣ за забогатяване. И днесъ тѣ иматъ многоброенъ морски търговски флотъ, който презъ 1928 г. броеше 528 параходи съ 1,256,965 тона, тогазъ когаго десетъ години по-рано грѣцитѣ имаха едва 115 парахода съ 126,297, което показва, че по отношение тонажа, търговския морски флотъ на Гърция се е увеличилъ презъ последнитѣ 10 години съ повече отъ 10 пѣти.

Отъ чуждитѣ държави, това е Италия която държи първо мѣсто въ движението на корабитѣ въ грѣцкитѣ пристанища. Следватъ Англия, Германия и на четвърто мѣсто — Холандия.

Най-голѣмо търговско движение отбелязватъ следнитѣ грѣцки пристанища: Пирея, Патрасъ, Солунъ. Следъ тѣхъ се редятъ: Воло, Метелинъ, Корфу, Кавала, Кандия, Самосъ и пр.

Общиятъ брой на корабитѣ (парни и платнени), които сж влѣзли и излѣзли отъ грѣцкитѣ пристанища възлиза на

*) Линията е въ строежъ.

65,744 съ 36,110,764 тона нето и 1,932,132 души екипажъ, отъ които параходи 52,048 и съ платна 13,696 единици.

Отъ всички Срѣдиземноморски пристанища Пирея заема трето мѣсто. Първо има Марсилия, а второ Генуа.

Значението на Коринтския каналъ, за морския трафикъ е сжщо твърде голѣмо. Този каналъ има дължина 6,243 метра, дълбочина 8 метра и широчина 25 метра. Той съединява Континентална Гърция съ Морея.

в) шосейни пѣтища. До 1927 година, когато бѣ гласуванъ Закона за пѣтищата, Гърция имаше 10,728 ккм. държавни и окръжни шосета и 1,578 ккм. градски и общински пѣтища или всичко 12,304 ккм., отъ разни категории.

Следъ гласуването на въпросния законъ пѣтищата въ Гърция сж подѣлени както следва:

Държавни шосета:	
Построени	5,417 ккм.
Наполовина свършени	570 ккм.
Проектирани	4,474 ккм.
	Всичко: 10,461 ккм.

Окръжни пѣтища:	
Построени	3,735 ккм.
Недовършени	495 ккм.
Проектирани	9,545 ккм.
	Всичко: 13,775 ккм.

Градски и селски пѣтища	1,578 ккм.
-------------------------	------------

Общо пѣтната мрежа въ грѣцката република както показватъ даннитѣ е слабо развита.

Отъ военна гледна точка важни сж ония пѣтища, които свързватъ Гърция съ съседнитѣ ней държави.

Отъ България: пѣтищата презъ Родитѣ отъ Кърджали за Гюмюрджина и отъ Пашмакдж за Ксанти. И двата тия пѣти сж неудобни. Подобри сж пѣтищата отъ Неврокопъ за Драма и Кавала и по долината на Струма отъ Петричъ за Демиръ-Хисаръ и Сересъ.

Отъ Югославия: Сногъ отъ пѣтища по долината на Вардаръ за Солунъ и Верия, отъ кждето по-нататкъ водятъ къмъ Тесалия, за да се свържатъ съ пѣтищата, които отъ Пелагония и езерната областъ извеждатъ въ Тесалия. Тукъ сж пѣтищата: Битоля — Кайлари — Кожани — Сърбица — Еласонъ — Лариса и Ресенъ — Биклище — Костуръ — Снятвище — Кокани.

Отъ Албания: Корча — Биклище съ пѣтя Леринъ — Костуръ; по долината на Воюще отъ Корча и Клисуре; по

долината на Аргирокостроне и отъ Аргирокастро за Санти-Кваранта презъ Делвинъ. Всички тия пѣтища водятъ къмъ Янина и отъ тамъ на югъ къмъ Артския и Мисулунгския заливи.

Напрѣжнитѣ пѣтища, които свързватъ помежду имъ горнитѣ пѣтища сж недостатъчни и твърде неудобни за движение.

Въ Македония и Тракия могатъ да бждатъ отбелязани пѣтищата: Дойранъ — Демиръ Хисаръ и Солунъ — Сересъ — Драма; Кавала и Ксанти — Гюмюрджина; Кавала — Правище — Орфано — Ставрокъ — Солунъ; Солунъ — Енидже Вардаръ — Воденъ — Острово — Баница; Солунъ — Верия — Кожане.

Отъ Тесалия всички тия пѣтища водятъ понататкъ презъ Ламя-Ливадия и Тива къмъ Атина.

Гърция има и кабелни станции за вътрешни съобщения съ островитѣ и за чужбина. Такива станции има въ Пирея, Патрасъ, Солунъ, Хермуполисъ (въ Критъ), Занти и Корфу.

Ж. НАРОДНО СТОПАНСТВО.

а) Земледѣлие. Общо Гърция не е земледѣлческа страна, едно, защото земята не е достатъчно плодородна, и друго, защото самото население не обича да работи земята. Отъ всичката земя само 60 о/о е пригодна за обработване, а останалата 40 о/о не е годна за нищо. Отъ обработваемата земя повече отъ половината е подѣлена между чифлици и едри стопанства и само 40-45 о/о е дребна собственост. Аграрниятъ въпросъ, следователно, чака тепърва своето решение въ грѣцката република. Зърненото производство въ мѣстата кждето то съставлява главния поминкъ на населението, е едва достатъчно за мѣстното население. За изхранване на останалото население Гърция се нуждае отъ външенъ вносъ на жито, царевица и др. зърнени храни.

Въ Солунската областъ, Тракия, Мъгленско и Тесалия се култивира жито и царевица и наредъ съ тѣхъ още и памукъ и тютюнъ.

Колкото се отива по на югъ, толкова по-голѣмо става производството на вино, особено въ Пелопонезъ и Ионийскитѣ острови. Тукъ се отглеждатъ още маслини, смокини, лимони и портокали.

Обработваемата повърхностъ възлиза на 26 милиона стрема*) разпредѣлена както следва:

*) Единъ стремъ е равенъ на 1/10 отъ хектара.

Съ зърнени храни	11,389,948	стрема
Съ картофи, зеленчуци и пр.	783,501	„
Съ тютюнъ	930,765	„
Съ памукъ	154,040	„
Съ сусамъ	147,706	„
Съ други индустриални растения	14,627	„
Съ люцерна и др.	507,986	„
Съ лозя за вино	1,316,651	„
Съ лозя за сухо грозде	656,224	„

Всичко: 16,901,448 „

Къмъ тѣхъ трѣбва да се добавятъ:

Земята която се засѣва презъ год.	4,000,000	„
Маслинени гори и плодни дървета	6,000,000	„

Всичко: 26,901,448 „

Лѣсове 16,500,000 „

Споредъ Статистиката отъ 1928 година зърненото и друго производство е било следното (въ метрически квинтали — 100 кгр. единъ квинталъ)

Жито	3,561,296	метр. кв.
Кукурузъ	1,288,436	„ „
Жито и рѣжъ (смѣсъ)	229,951	„ „
Ечмикъ	1,577,668	„ „
Овесъ	761,465	„ „
Тютюнъ	587,376	„ „
Памукъ	107,506	„ „
Сусамъ	37,753	„ „
фуражъ	1,205,647	„ „
Вино	3,425,546	„ „
Коринтско грозде	1,594,508	„ „
Грозде Султанно	112,394	„ „
Дървено масло	1,000,711	„ „
Лимони, портокали, мандарини и пр.	372,600	„ „

Стойността на всички тия продукти се оценява на самото мѣсто кждето се култивиратъ на около 12 милиярда драхми.

Гърция държи, по годишно производство на дървено масло трето мѣсто въ Европа, следъ Испания и Италия. Маслинено дърво се среща почти по цѣлото крайбрежие, но най-много се намира на островитѣ Критъ, Митилинъ, Корфу, както и въ Морея (Пелопонезъ). Една значителна частъ отъ маслинитѣ въ Гърция, около 10 о/о представляватъ едно специално производство, обработвано въ Каламата,

Волосъ и Амфиса, служи за приготвяване на маслини за храна (за ядене), които въ по-голѣмата си частъ се изнасятъ. По западното крайбрежие на Гърция се срещатъ грамадни пространства отъ масинени гори отъ дивачки, които, ако биха се облагодарили ще удвоятъ производството.

Общо въ Гърция се наброяватъ 80,000,000 маслинови дървета, отъ които се получава: 669,183 квинтала дървено масло и 144,162 квинтала маслини за храна.

б) Скотовъждство. Както земледѣлието, така и скотовъждството не е достатъчно развито. По-добре се отглежда дребенъ добитѣкъ, предимно овце и кози и то главно отъ куцовласитѣ, чиито многобройни стада се изхранватъ лѣтно време въ пространнитѣ планински пасища, а зиме слизатъ долу въ равнинитѣ.

Едъръ добитѣкъ се отглежда въ съвсемъ ограничено количество. За снабдяването не само на войската съ коне, но и самото население Гърция е принудена да внася жива стока отъ вѣнъ, главно отъ България.

По последното преброяване въ Гърция е имало: (1927 г.).

Овце	6,441,830
Кози	4,579,199
Свине	452,595
Волове	462,405
Крави	446,080
Биволи	23,702
Коне	276,745
Катѣри	135,229
Магарета	328,152
Птици	8,670,000

в) Лѣсовъждство. Отъ всички балкански страни Гърция е най-бедната отъ къмъ гори — едва 15 о/о отъ нейната обща повърхностъ е покрита съ лѣсове. Общата площ на горитѣ възлиза на 2,100,000 хектара обаче, около 31 о/о отъ „шубраци“. 11 о/о отъ горитѣ иматъ сръдна височина и само останалитѣ 58 о/о сж високи гори. Не на всѣкъде страната е еднакво гориста. Най-лѣсисти сж центроветѣ: Гравена, Екатерина и Халкидонския полуостровъ. По области горитѣ въ грѣцката република се разпредѣлятъ както следва:*)

Въ Македония	695,818	хектара или по	0.49	на жителъ
Въ Румелия	391,336	„ „	0.25	„ „
Въ Тесалия	324,073	„ „	0.66	„ „
Въ Пелопонезъ	310,213	„ „	0.29	„ „
Въ Тракия	210,138	„ „	0.69	„ „
Въ Епиръ	77,550	„ „	0.24	„ „
Въ островитѣ	99,990	„ „	0.10	„ „

*) Evelpidi. Op. cit. p. 229

Отъ всички тия гори 68.7 о/о принадлежатъ на държавата и само 31.7 о/о — на частни лица, общини, манастири и др.

Годишно се сече около 370,000 куб. м. дървенъ материалъ, отъ който около 82 хиляди кубика строителенъ материалъ; 210 хиляди за горене и 78 хиляди за дървенъ кюмиоръ.

За вътрешна консумация Гърция е принудена да внася дървенъ материалъ отъ вънъ до 350 хиляди куб. м. за строежъ и 200 хиляди кубика за отопление.

г) **Минерални богатства.** По направени изследвания въ Гърция има достатъчно минни богатства, но не всички сж разработени, а и много отъ тия които сж въ експлоатация — не напълно се използватъ.

Каменни въглища нѣма достатъчно. Каменовъглени мини има въ западната частъ на гръцка Македония и на островъ Евбея. Добиването годишно производство, обаче, е едва 24 о/о отъ количеството което Гърция консумира. При това и въ качествено отношение тия въглища не сж добри. И Гърция е принудена да внася голѣми количества каменни въглища отъ вънъ и е единъ отъ голѣмитѣ клиенти на Англия. Въ замѣна липсата на въглища, въ Гърция би могла да се използва водната енергия (при Воденъ и Верия), обаче и въ това отношение до сега е направено твърде малко.

Има разработени мини: за желѣзо, медъ олово, сребро, цинкъ и пр.

Соль се добива въ островъ Корфу, Евбея и на Цикладскитѣ острови. Отъ 1922 г. насамъ производството на солта се е увеличило твърде много. Годишно се произвежда около 75,000 тона, отъ които 35,000 тона сж за мѣстна консумация, а 40,000 — за износъ.

Презъ 1927 г. въ Гърция е било добито следното количество руда:

Желѣзна руда: 124,488 тона; оловна руда 89,893 тона; цинкова руда 30,597 тона; манганиева руда 8,083 тона; магнезиева 84,484 и шмиргелъ 15,848 тона.

Общо производство на руда е достигнало до 479,492 тона.

Отъ всички страни на балканитѣ, Гърция е първата съ производството си на мраморъ по качество и по количество. Най-добритѣ мраморни кариири сж тия въ Пентеликъ, на Паросъ, на Тиносъ и пр. Неговиятъ износъ, обаче, е слабъ. Асфалтъ се добива въ Гаргалияни (Пелопонезъ).

Хидравлическа сила. Такава Гърция притежава въ размѣръ на 300,000 с. V, отъ които сж използватъ само 10,750 с. V, най-много водна енергия се намира въ западна Македония, отъ която само 1/10 се използва.

Както въ всички останали балкански държави, така и въ Гърция хидравлическата сила въ страната е по право собственостъ на държавата. Тя може да дава тая енергия на водни синдикати или на частни предприятия. Въ първия случай държавата може да подпомогне парично предприятията имащи за целъ създаването на централи за раздаване електрическа енергия, а въ втория — държавата облага съ налогъ всѣка частна индустрия, която използва водната енергия.

Риболовство. Презъ 1927 година е била уловена 25,000 тона риба или срѣдно по 4.2 кгр. на жителъ.

д) **Индустрия.** До 1922 година индустрията въ Гърция е била съвсемъ слабо развита. Отъ тогава насамъ тя отбелязва известенъ напрекъкъ, но не въ размѣри такива, каквито мѣстнитѣ нужди ѝ опредѣлятъ. Защото, всичко показва, че въ тая страна сжществуватъ най-благоприятни условия за една много по-силно развита индустрия отъ днешната такава.

Независимо отъ обстоятелството, че и днесъ повече отъ половината на гръцкия вносъ отъ вънъ се състои отъ индустриални произведения, но, ако сама Гърция би произвеждала въ голѣмо количество индустриални артикули, тя ще има за клиенти не само своитѣ шестъ милиона жители, но и 50 милиона такива отъ басейна на Срѣдиземното море, на които Гърция, благодарение късия ѝ и ефтинъ за нея транспортъ, би могла да доставлява на конкурентни дени срещу всѣко друго чуждо производство.

Друго благоприятно условие за развитие на индустрията е наличността на изобиленъ суровъ материалъ, тъй като 9/10 отъ нейния износъ днесъ е суровъ индустриаленъ материалъ. Ако при това, се използва и почти нищо не коштуващата водна енергия за индустриални цели, както и намиращия се въ самата страна капиталъ, Гърция би могла да се превърне въ първа индустриална страна на Балканитѣ.

Днешното състояние на индустрията е следното:

1. **Металургия.** — Сравнително слабо развита, макаръ, че въ Гърция има такава голѣмо изобилие на руда. Фурнитѣ при Атина (Лариумъ) топятъ олово и цинкъ. Общо е имало 157 фабрики съ производството за 2,845,152 долари.

2. **Техническа.** Повече за поправки на разни машини отъ колкото за фабрикуването на такива. И все пакъ въ последно време вноса на машини отъ вънъ е значително намалѣлъ.

3. **Градивна.** Особено производството на циментъ, което като задоволява вътрешния пазаръ, дава възможностъ и за износъ.

4. **Хранителна.** По числото на инсталациитѣ и тѣхната производителностъ, тя представлява най-главната гръцка индустрия, така:

За производството на брашно има повече от 700 мелници. Днес брашно се внася от вън само 10 о/о, останалото 90 о/о се мели въ страната. Общо се мели въ страната 603,500 тона жито.

За произвеждане на зехтинъ има 280 инсталации съ годишно производство 100,000,000 кгр., от които 90 о/о се консумира въ вътрешността.

Въ пълно развитие се намира винарското производство.

Производство на консерви нѣма още фабриченъ характеръ.

5. Текстилна. Текстилното производство е най-развитата отрасълъ на грѣцката индустрия. Броятъ на предприятията и на новитѣ технически въведения расте отъ година на година, така че отдѣлнитѣ производства покриватъ вече голѣма частъ отъ домашния разходъ.

Главнитѣ центрове на текстилната индустрия сж: Пирей, Атина, Солунъ, Верея, Едека, Сирось, Патрасъ.

Броятъ на работницитѣ, които сж заети въ тая индустрия, достига до 65,000 души. Капиталитѣ, вложени въ нея, достигатъ до 1,500,000 английски лири.

Главнитѣ клонове на грѣцката текстилна индустрия сж: памучната индустрия и вълнената.

Памучната се състои отъ фабрики за памучна прежда, конци и за платна.

Памучната прежда се изработва въ 71 фабрики, които приготвяватъ до 8,200,000 килограма прежда годишно, голѣма частъ отъ която прежда се изнася вънъ отъ Гърция, главно въ Сръбска Македония, гдето се продава като английска памучна прежда съ английски етикети.

Производството на конци за шиене е ограничено. На 1929 г. това производство е достигнало до 25 хиляди дюзини макари отъ по 300 ярда, за една сума отъ 3 милиона драхми.

Презъ 1930 г. сж внесени въ Гърция конци — 540,000 кгр. за една сума отъ 120 милиона драхми.

Производството на памучни платове се увеличава постоянно. Тая текстилна индустрия е развита особено въ грѣцка Македония (Солунъ, Едеса, Верея). Презъ 1920 г. е изтъканъ памученъ платъ отъ 50 милиона метра. Това производство, обаче, не покрива нуждитѣ на страната, поради това се внасятъ памучни платове отъ Англия, Германия, Италия, Америка, Франция и др.

Производството на вълнена прежда расте доста бързо. Презъ 1920 г. то е достигнало до 300 хиляди килограма за 30 милиона драхми.

Това производство, обаче, не може да покрие нуждата отъ вълнена прежда въ Гърция. Поради това тя внася отъ вънъ. На 1929 г. е внесла 1,150,000 кгр. вълнена прежда за 174,000,000 драхми. Презъ сжщата 1929 г. е фабрикувано

200,000 кгр. специална вълнена прежда за персийски килими, които изработватъ беженцитѣ отъ Мала Азия.

Тъкането на вълнени платове е напреднало твърде много. Сега Гърция произвежда много хубави вълнени платове за мъжки и женски дрехи. Но производството на вълнени платове не може да покрие всички потребности за такива и поради това Гърция внася отъ вънъ платове.

Въ Гърция има 27 фабрики за вълнени платове. Тѣ сж въ Атина (12); Волось (3), Солунъ (4), Верея (2), Ниоса (4) и по една въ Едеса и Трикала.

Гърция произвежда сръдно по 3,500,000 м. вълненъ платъ, а внася отъ вънъ 1,550,000 кгр. Внасятъ се главно платове отъ Англия, Франция, Германия, Италия и Чехословакия.

Коприненото производство въ Гърция постоянно расте, както и развъждането на копринената буба. Броятъ на коприненитѣ фабрики въ Гърция достига до 35.

Презъ 1929 г. е произведено коприненъ платъ отъ 2,200,000 м. Вносътъ на копринени предмети е ограниченъ сега само за модни артикули. При това изнасятъ се сурова коприна и копринени тъкани за 70,000,000 драхми годишно. Грѣцкитѣ фабрики произвеждатъ: крепъ дъо шинъ, крепъ жоржетъ, кърпи, копринена тафта, шампосани платове и др.

Въ Гърция съществува една фабрика за искусствена коприна, която презъ 1929 година е произвела стока за 25,000,000 драхми.

Плетачната индустрия е сжщо много развита въ Гърция. Тукъ се произвеждатъ: фланели, чорапи, шалове и др.

Цѣлото производство презъ 1929 год. е достигнало за една сума отъ 125,000,000 драхми. При все това, и туй производство не покрива всичкитѣ нужди отъ плетени предмети и отъ вънъ се внасятъ трикотажни предмети за около 83,000,000 драхми.

Въ Гърция се произвеждатъ още и вѣжа, върви, торби отъ юта, конопъ и ленъ. Презъ 1929 г. е произведено общо до 2,500,000 кгр. Това производство, обаче, е недостатъчно, затова се внасятъ въ Гърция произведения отъ юта, конопъ и ленъ за около 90,000,000 драхми, главно отъ Италия и по-малко отъ Югославия.

Отъ изложенитѣ данни се вижда, че Гърция е принудена да внася много текстилни произведения, ако и да има добре развита домашна индустрия, която, обаче, неможе да покрие всички нужди на страната отъ текстилни произведения.

Общо производството е надъ три милиона метра платове.

6. Химическа. — Нова индустрия, която, обаче, бързо се развива. Особено стъклената индустрия, съ германски специалисти се развива много успѣшно. Химически торове, ан-

глийски бои, сапуни и пр., сжщо така се фабрикуватъ въ достатъчно количество.

7. **Кожарска.** — Имало е въ 1927 г. около 450 табакхани, нефабрично производство.

8. **Хартийна.** — 8 фабрики главно за картонъ и опаковачна хартия съ годишно производство 5,000 тона.

9. **Циментова.** — Има 4 юзини съ производство 316,000 тона.

10. **Тютюнева.** — Сега е въ своето развитие. Има 143 машини за фабрикуване на цигари. Годишно се произвеждатъ и консумиратъ 5 милиярда цигари.

За отбелязване е, че съ изключение на частъ отъ химическата индустрия, която е въ германски ржце, всичката гръцка индустрия е въ гръцки ржце.

Една английска група е заинтересована въ концесията за експлоатация на петролъ въ Македония, и друга отъ френски капиталисти — въ концесията за сжщо такава експлоатация въ Епиръ.

Годишното сръдно индустриално производство на Гърция представлява една стойностъ възлизаща на 6 милиярда и 500 милиона драхми, равностойно на 108 на сто отъ износната търговия на страната: 56 о/о — отъ вносната търговия и 58 о/о — отъ земледѣлското производство.

Производствената способностъ на всѣки единъ отъ индустриалнитѣ браншове по отношение общото индустриално производство е следната:

Металургическа индустрия	0.99 о/о
Механическа индустрия	3.78 о/о
Строителна индустрия	5.40 о/о
Тъкачка и предачка индустрия	25.03 о/о
Хранителна индустрия	20.00 о/о
Химическа индустрия	14.00 о/о
Кожарска индустрия	14.00 о/о
Хартийна индустрия	2.04 о/о
Дървена индустрия	4.83 о/о
Тютюнева индустрия	2.90 о/о
За облекло, обувки и пр.	1.48 о/о
Електрически произведения	5.55 о/о

100. о/о

Пласирането въ страната на индустриални произведения презъ 1928 година е било следното:

Мѣстно производство за	6,950,000,000 драхми
Внесено отъ внѣ за	4,909,000,000 „

Всичко за 11,859,000,000 „

Като се извадятъ отъ общата сума 407 милиона, стойността на изнесенитѣ въ чужбина манифактурни стоки презъ година, остава сумата 11,542,000,000 драхми, която разхвърлена между 6 милиона жители се пада по 1,920 драхми индустриално производство консумирано отъ всѣки жителъ въ Гърция презъ 1928 година.

Вносътъ и износътъ въ 1928 г. за всѣка категория индустриално производство сж били следнитѣ изразени въ драхми:

Производство	Вносъ	Износъ
Техническо	1,151,000,000	262,000,000
Металургическо	323,000,000	69,000,000

Производство	Вносъ	Износъ
За строежъ	99,000,000	382,000,000
За тъкаке и плетене	1,712,000,000	1,740,000,000
Хранителни	839,000,000	1,377,000,000
Химически	116,000,000	975,000,000
Обработени кожи	139,000,000	103,000,000
Облекло (шапки и др.)		335,000,000
Горска индустрия	5,000,000	207,000,000
Тютюни	1,000,000	207,000,000

Въ копринената индустрия съ 30 заведения е ангажирана енергия отъ 1000 конски сили съ 4000 работници и годишно производството отъ 35 хиляди кгр. коприна въ 1921 година, е достигналъ 150,000 кгр. презъ 1928 година.

е) **Търговия.** Презъ 1928 г. при единъ вносъ отъ внѣ възлизащъ на 12,500,000,000 драхми, износътъ е билъ само 6,282,000,000 драхми, което значи, че търговския балансъ за тая година е завършилъ съ единъ пасивъ равенъ на износа.

Отъ износа 90 о/о съставляватъ земледѣлски продукти разпредѣлени както следва:

	Количество въ тона	Стойностъ въ драхми
Тютюнъ на листи	48,905	3,211,897,000
Цигари	—	10,364,000
Коринтско грозде	79,463	959,725,000
Грозде Султанинъ	15,303	161,885,000
Прѣсно грозде	5,912	14,744,000
Сухи смокини	14,560	90,644,000

Маслини	8,601	98,079,000
Дървенъ зехтинъ	9,468	163,431,000
Вино	123,950	498,642,000
Винена калъ	—	5,758,000
Медъ	35	706,000
Балеми	851	27,499,000
Хесперди	3,198	22,436,000
Рошкови	15,894	25,462,000
Желъди	—	6,872,000
Пашкули изсушени	347	42,691,000
Коприна	—	36,000,000
Бѣлна	—	9,250,000
Кожи сурови	—	185,153,000
Хиоска мастика	—	13,986,000
Разни други произведения	5,595,464	10,000,000

Годишниятъ националенъ доходъ на Гърция се оценява приблизително на 30 милиарда драхми, отъ които 20 милиарда се пресмятатъ отъ земеделски производства, което показва, че две трети отъ националния годишенъ доходъ е отъ земеделски произведения.

Отъ странитѣ въ които Гърция най-много изнася първо мѣсто заема Англия (почти 1/3 отъ цѣлия гръцки износъ), второто — Германия, третото Италия и четвъртото С. Американскитѣ Щати.

Отъ държавитѣ, които най-много внасятъ въ Гърция първо мѣсто заематъ С. Американскитѣ Щати, второ — Англия, трето — Германия, четвърто — Италия и пето — Франция.

Поради своето географическо положение, значителенъ търговски флотъ, спекулативния духъ на гърка, изобилието на мѣстни капитали и многобройнитѣ гръцки колонии по всички крайбрежия на Сръдиземното и Черното морета, Гърция има твърде благоприятни условия за една интензивна търговия, на която пречи, обаче, неспокойния вътрешенъ животъ въ страната и външната несигурностъ.

Външната търговия на Гърция продължава да е пасивна.

Най-главнитѣ търговски пазари сж: Солунъ, Волосъ, Пирея, Патрасъ, Занте, Корфу и Деде-Агачъ. Отъ тѣхъ Солунъ, Пирея и Патрасъ сж съ свѣтвно значение.

ж) **Финанси.** 1. **Финансова политика.** Днесъ всички усилия въ Гърция сж насочени да се реорганизируютъ и да се засилятъ всички брани ове отъ националната економия, наложени отъ условията следъ войната, усилия, които заставиха да се взематъ отъ националната економия, подъ формата на данъци, значителни суми, които затрудниха развитието ѝ. Но безъ тѣзи фискални условия, невъзможно е било да се

ликвидира съ миналото и да се пристъпи къмъ заздравяването на държавнитѣ финанси.

Въ бюджета за 1929-1930 финансова година държавнитѣ приходи достигнаха сумата 9,665,613,373 драхми, по-голямата частъ отъ които произхожда както следва:

Прѣки данъци	1,545,472,000	драхми
Косвени данъци	4,241,312,000	"
Монополи	354,714,900	"
Марки	564,660,000	"
Пощи, телеграфи и телефони	274,716,000	"
Допълнителни такси	1,702,297,420	"
Всичко:	9,665,613,373	драхми

Както се има предъ видъ, че националния доходъ на Гърция възлиза приблизително на 30 милиарда драхми, данъцитѣ съставляватъ една трета отъ приходитѣ. Това сж жертви, които гръцкиятъ народъ прави за да ликвидира съ военнитѣ дългове, за настаняването на единъ милионъ и половина беженци отъ Мала-Азия, Русия и България и за създаване на нови доходни източници.

Днесъ драхмата е окончателно стабилизирана и финансовото положение на Гърция, толкова безнадежно преди войнитѣ, днесъ, е безъ съмнение добро. Основата за това турнаха нейнитѣ велики съюзници отъ Свѣтовната война, като засилиха гръцкитѣ финанси съ около единъ милиардъ драхми.

2. **Бюджетъ.** Приходния бюджетъ на Гърция за финансовата 1929 година е възлизалъ на 19,939,686,240 лева. Тая сума се получава отъ преки данъци, които съставляватъ 20.3 о/о отъ всички постъпления и се разпредѣлятъ както следва: 1) върху печалбитѣ 1,337,283,480 лв.; 2) върху доходитѣ 662,578,020; 3) върху прехвърлянията 280,976,280 лв. и 4) върху земеделческитѣ произведения 128,271,000 лв.

Пропорцията между прѣкитѣ и косвени данъци е за Гърция 1 : 2.80. Тѣзи приходи се получаватъ както следва: 1) отъ вносно мито 5,965,817,280 лв.; 2) отъ износно мито 48,916,860 лв.; 3) върху консомацията 387,937,596 лв. Къмъ косвенитѣ данъци следва да се отнесатъ и приходитѣ за разнитѣ такси, гербовъ налогъ и пр., които съставляватъ 10.9 о/о или 1,899,345,060 лв. Друга категория държавни държавни приходи сж тия отъ монопола, отъ птицитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, отъ държавнитѣ предприятия и пр., които възлизатъ на 914,327,280 лв. Тѣ съставляватъ само 5.3 о/о.

Разходниятъ бюджетъ за сжщата 1928 — 1929 финансова година е възлизалъ на сжщата сума, на каквата е възли-

залъ и приходния — 19,938,686,240 лв. Съотношението между производителната и непроизводителна част е най-голямо въ гръцкия бюджетъ, то е 1:5.8, което показва, че Гърция е между балканскитѣ държавици, първа бюджета на която е наистина „консомативенъ“.

Административнитѣ разходи съставляватъ 13.5 о/о, отъ които за вътрешна администрация 1,267,046,280 лв., за външнитѣ работи 415,501,440 лв. и за правосъдието 340,204,500 лв. За въоръженитѣ сили Гърция харчи 27.22 о/о.

Разходитѣ предназначени за национална економия (пжтища и обществени постройки, пощи, телеграфи и телефони, земледѣлие и гори, индустрия и търговия) съставляватъ 10.89 о/о и възлизатъ за 1928 — 29 год. на кржглата сума 1,837,950,000 лв.

За народна просвѣта Гърция харчи сравнително най-малко отъ всички Балкански държави, включително Албания — само 5.71 о/о. За държавни дългове 25 о/о.

3. Държавнитѣ дългове. Къмъ 30 септемврий 1928 г. сж били: а) Дългове отъ преди войната зл. фр. 879,479,804 и кн. драхми 146,933,040.

б) Военни дългове: лири стерл. 6,950,000; долари 5,996,856 и драхми 3,390,266,950.

в) Дългове следъ войната: зл. фр. 156,055,060; лири стерлинги 11,570,960; долари 29,167,000; драхми 1,125,852,066.

г) Дългове за желѣзницитѣ: драхми 2,444,742,266 и

д) Лѣтящи дългове драхми 3,571,650,516.

Разхвърленъ тоя дългъ на глава се падатъ 10,022 лв.! отъ което следва, че съразмѣрно съ населението, Гърция е между Балканскитѣ държави съ най-голямъ задължения.

4. Мѣстна общински финанси. Приходитѣ и разходитѣ възлизатъ за 1927 — 1928 г. на сумата 1,172,443,688 лв., отъ които: на градскитѣ общини 699,823,328 лв. и на селскитѣ общини 472,620,360 лв.

По такъвъ начинъ данъчнитѣ тяжести въ Гърция възлизатъ на 2,605 лв. годишно на всѣки жителъ и въ това отношение гръцката република държи първо мѣсто между Балканскитѣ държави.

5. Кредитни институти. Първия кредитенъ институтъ въ Гърция е Гръцката народна банка, основанъ още въ 1841 год. Тая банка бѣ замѣнена въ 1928 г. като емисионна банка отъ Гръцка банка, основана споредъ упжтванията на Обществото на народитѣ, съ внесенъ капиталъ 400,000,000 драхми. Къмъ 31 октомврий 1928 г. е имало банкноти въ обръщение на сума 5,689,550,300 драхми.

Съ законъ отъ 1929 г. се създава Земледѣлческата банка съ капиталъ 1,600,000,000 драхми, внесенъ отъ държавата и гръцката народна банка.

Въ спестовнитѣ каси участвуватъ (1928 г.) 95,190 вложители съ 315 милиона влогове.

Частни банкови институти съ известно значение има 42, отъ които 28 въ Атина и Пирея. Но въ сжщностъ 10 сж банцитѣ, които иматъ 75 о/о отъ всички капитали и резерви на всички частни кредитни институти въ страната.

Въ Гърция има 5,714 кооперативни сдружения, отъ които 4,481 градски и 1,233 селски, отъ които кредитни 3,444 и производителни 800.

Анонимни дружества има (1927 г.) на брой 510, отъ които 304 индустриални, 47 кредитни, 56 търговски и пр., съ общъ капиталъ 5,335,700,000 драхми.

3. ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ.

I. Въ мирно време.

A. Сухопжтна армия.

а) Върховно военно управление. Най-висшата военна административна властъ въ мирно време се представлява отъ Министра на войната, подпомаганъ отъ Началника на щаба на армията и директоритѣ на различнитѣ служби при Министерството на войната, което има следната организация: 1) Кабинетъ на Министра, 2) Кабинетъ на държавния подсекретаръ; 3) Дирекция на личния съставъ; 4) Дирекция на пѣхотата; 5) Дирекция на артилерията; 6) Дирекция на инженернитѣ войски; 7) Дирекция на конницата; 8) Дирекция на въздухоплаването; 9) Дирекция на интендантскитѣ служби; 10) Дирекция на наборната служба; 11) Дирекция на контрола; 12) Дирекция на военното правосъдие; 13) Дирекция на санитарната служба; 14) Дирекция на ветеринарната служба и 15) Дирекция на обозитѣ.

Всѣка дирекция има своята особена организация. Обикновено тя има: Кабинетъ на директора, една секция личенъ съставъ, една — за материяли; една — за изучаване и различни бюра за известни особени въпроси.

16) Главенъ Генераленъ щабъ. На този щабъ е повѣрена: организацията на армията, формацията на частитѣ, попълването и снабдяването на армията, нейното обучение и пр.

Главния генераленъ щабъ се ръководи отъ единъ генералъ, който носи названието Началникъ на Главния Генераленъ щабъ, подпомогнатъ отъ единъ помощникъ.

Щабътъ има четири бюра съ назначение: I-во бюро — организация и мобилизация на армията, формиране на частитѣ и тѣхното попълване, II-о бюро — служба по разузнаването, изучаването на чуждитѣ армии, политически въпроси; III-о бюро — военни операции и обща подготовка на

армията; IV-о бюро — сухопътни и морски транспорти, материали и службата въ тила.

Към щаба на армията сж придадени: историческата секция и службата по шифъра.

17) Върховен съвет на народната отбрана. Въ мирно и въ военно време той се председателствува от председателя на министерския съветъ. Този съветъ взема всички решения свързани съ отбраната на страната и които налагат сътрудничеството на различнитъ министерства.

18) Висш военен съветъ. Председателствува се от министъра на войната и въ мирно време се занимава съ въпроси досежно организацията и обучението на армията, постройка на отбранителни съоръжения и пр.

19) Постоянни инспекции. Има две корпусни инспекции, една на военно-учебнитъ заведения и 11 постоянни инспекции за разнитъ родове оржжия и служби: пехотна, артилерийска, кавалерийска, инженерна, артилерийска-материална, наборна, интендантска, контролна, санитарна, ветеринарна и обозна.

Всѣка инспекция се ръководи по специален правилникъ. Освенъ това, Началника на Генералния щабъ е съ правата на специален инспекторъ по отношение на офицеритъ, натоварени съ службата по генералния щабъ.

20) Географическата служба. Занимава се съ снемане и изработване на военни карти, геодезически, картографически и топографически работи, съ научни изучавания по отношение метеорологията и пр. Тази служба е поставена подъ правата зависимост на Министерството на войната. — Щаба на Армията.

б) Попълване армията съ войници и офицери.

Всѣки гръцки гражданинъ подлежи на лична военна повинност. Навършилитъ 20 години се свикватъ подъ знамената, за да служатъ въ продължение на една година. Всѣки наборъ се свиква на две серии: първата серия на 1 мартъ и втората на 1 септемврий.

Отъ началото на тая, 1931, година новобранцитъ ще бждатъ свиквани следъ навършване на 21 година. Тия, които сж длъжни да служатъ 4 месеца, могатъ да бждатъ освободени, срещу едно заплащане отъ 2,500 драхми, или 1,500, ако принадлежатъ къмъ категорията освободени отъ военна служба поради натурализиране.

Студентитъ отъ университетитъ и ученицитъ на известни други официални училища се отлагатъ за довършване на тѣхнитъ учения и постъпватъ на служба 3 месеца следъ последния изпитъ. Тия отлагания не могатъ да продължатъ повече отъ 3 години отъ деня, въ който сж направени.

Всѣки гръцки гражданинъ, навършилъ 18 години, може да постъпи доброволно въ войската за отбиване военната си тежба, която въ такъвъ случай е 18 месеца.

Въз основа на гласувания напоследъкъ отъ камарата законъ за броя на доброволцитъ подофицери въ гръцката армия, издаденъ е указъ, който фиксира броя на доброволцитъ подофицери по родове оржжия, както следва: Пехота: фелдфебели 179, старши подофицери 718, младши подофицери 309, всичко 1206. Артилерия: фелдфебели 46, старши подофицери 180, младши подофицери 70, всичко 296. Конница: фелдфебели 27, старши подофицери 83, младши подофицери 27, всичко 137. Санитари: фелдфебели 14, старши подофицери 67, младши подофицери 25, всичко 106. Автомобилисти: фелдфебели 11, старши подофицери 34, младши подофицери 19, всичко 64. Тржбачи и барабанчици: фелдфебели 45, старши подофицери 60, младши подофицери 61, всичко 166. Военни музиканти: фелдфебели 38, старши подофицери 47, младши подофицери 80, всичко 165.

Цѣлиятъ брой на доброволцитъ подофицери въ гръцката армия по силата на този законъ е 2.140 души.

По нареждане на щаба на армията за напредъ ще изслужватъ военна повинностъ въ редоветъ на гръцката армия каракачанитъ въ западна Тракия и Македония. Поради своя скитнически животъ, до сега тѣзи каракачани не фигурираха въ списъцитъ на мъжкото население, което подлежи на наборъ. Напоследъкъ, обаче, тѣ били приканени да се яватъ въ респективнитъ общини и се запишатъ.

Граждани, които въ мирно време не сж служили, или сж прекъснали службата си по известни причини, доизслужватъ нужното време по следния начинъ: за отсъствие не повече отъ единъ месецъ — 6 месеца допълнителна служба: за отсъствие ненадминаващо 6 месеца — 9 месеца и за отсъствие по-дълго отъ 6 месеца — допълнителната служба е една година. Откупването на тая допълнителна служба не се позволява. Само едно изключение се прави за живущитъ въ странство, въ момента когато трѣбва да служатъ — тѣ могатъ да се откупятъ срещу 500 драхми за всѣки месецъ.

Запасътъ на армията включва две серии: Серия А и серия Б. Прослужилитъ редовно своята военна служба се зачисляватъ въ серия А. Въ последствие тѣ минаватъ въ серия Б, кждето оставатъ да се числятъ до навършване 50 години включително

Това прехвърляне се извършва два пжти въ годината, презъ месецъ мартъ и презъ месецъ септемврий.

Страната е раздѣлена на 37 наборни окръжия, всѣко едно обслужващо 1-3 полка (или дружини) пехотни (или евзонски).

Наборнитѣ окръжия принадлежащи на полковетѣ отъ една и сѣща дивизия образуватъ съответната дивизионна областъ, а принадлежащитѣ на единъ и сѣщи корпусъ образуватъ наборна областъ на корпуса.

Такива области има всичко 4.

в) Попълване на армията съ постояненъ кадъръ.

Съ млади офицери армията се попълва съ свършилитѣ съ успѣхъ всѣка година военнитѣ училища. По отношение подпоручицитѣ отъ въздухоплаването, тѣ се попълватъ чрезъ изпитъ отъ ония подофицери, които предварително сѣ свършили Въздухоплавателното училище и съ конкурсъ. Подпоручицитѣ, числящи се въ разнитѣ служби, се попълватъ отъ най-добритѣ ученици на едно военно подофицерско училище.

Повишението въ чинъ офицеръ става въз основа продължителността на службата и възрастта на кандидата, а именно: 7 годишна служба и 35 годишна възраст най-много.

г) Голѣми войскови единици.

Мирновременната организация на армията съдържа:

а) 4 армейски корпуси съ управления: 1-й — въ Атина, 2-й — въ Лариса; 3-й — въ Солунъ и 4-й — въ Кавала.

б) 9 пехотни дивизии, влизащи въ състава на корпуситѣ.

в) 2 пехотни дивизии, подчинени направо на Министерството на войната.

г) 2 бригади конница и

д) едно командване на въздухоплаването.

Единадесетѣхъ пехотни дивизии иматъ своитѣ щабове въ следнитѣ градове: Лариса, Атина, Патрасъ, Напли, Кандия, Сересъ, Янина, Кожани, Верия, Солунъ и Комотини, а щабоветѣ на дветѣ конни бригади сѣ респективно въ Лариса и Солунъ.

Пехотната дивизия въ мирно време има следния съставъ: щабъ на дивизията; войскови части: два пехотни полка по 2 дружини, 1 планински артилерийски полкъ отъ по 1 до 2 план. отдѣления (7.5 с. м.) и едно 10.5 с. м., гаубечно отдѣление. Две отъ пехотнитѣ дивизии нѣматъ артилерия, а една има само едно планин. артил. отдѣление; служби има: интендантска и санитарна.

Армейскиятъ корпусъ има следния организационенъ съставъ въ мирно време: щабъ; бойни части: 2-3 пех. дивизии; 1-2 полски или тежки артил. полка; 1 инженеренъ полкъ; 1 автомоб. отдѣление; 1 мостова дружина. Служби: интендантска служба — складъ и хлѣбопекарница, 1 огнестреленъ

складъ, 1 главна военна болница, 1-2 военни болници, 1 санитарна команда, 1 sanit. складъ, 1 ветеринарна лѣчебница и 1 воененъ сждъ.

Отдѣлната армия въ мирно време има като свой зародишъ щабъ на инспекцията на армейскитѣ корпуси.

д) Родове войски.

Войски: 1. Пехота: 24 пех. полка, 1 отдѣлна пех. дружина и 3 дружини Евзони*). Всѣки пехотенъ полкъ по една щабна рота на полка, 2 дружини по 3 пехотни и 1 картечна роти.

Въ щабната рота влизатъ щабъ на полка, едно отдѣление конници разузнавачи, въ съставъ: 1 ефрейторъ и 6 войници; една пехотна лаборатория и домакинскитѣ части на полка.

Въ военно време предполага се полка да има: единъ щабъ, 1 разузнавателенъ взводъ, 1 телефонна команда, 3 дружини, 1 домакинска рота.

Дружината въ мирно време има: щабъ, 3 строеви и 1 тежка картечна рота.

Въ военно време дружината освенъ това ще има: свързоченъ взводъ и нестроева команда (боенъ обозъ).

Пехотната рота има при мирновремененъ нормаленъ съставъ щабъ съ нестроева команда и 3 взвода. Ротата въ намаленъ съставъ има: щабъ съ ротно нестроево отдѣление и 2 взвода.

Въ военно време пех. рота ще има: 3 взвода и 1 обозенъ взводъ.

Пехотния взводъ въ мирно време се състои отъ: 2 отдѣления. Въ военно време взвода ще има група за командване и ще се състои отъ 3 строеви отдѣления.

Отдѣлението се явява основната единица въ организацията на грѣцката армия. То се състои отъ 2 бойни групи (ударна и стрелкова) и за обслужване 1 автоматическа пушка, или лека картечница.

Ударната бойна (леко-картечна) група е огнева единица на отдѣлението. Тя е въоръжена съ една автоматическа пушка, или лека картечница. Има 6 человекъ.

Тежко-картечната рота съ нормаленъ съставъ въ мирно време се състои отъ щабъ на ротата съ нестроево отдѣление и 3 картечни взвода. Картечната рота съ намаленъ съставъ има щабъ и 2 взвода.

Въ военно време сѣщата рота ще има 3 (4?) взвода и 1 обозенъ такъвъ.

*) Има и една независима пехотна дружина „Евзони“ наречена: „Гвардейска дружина на председателя на републиката“.

Тежко-картечния взводъ както въ мирно време, така и въ военно време се състои отъ 2 тежко-картечни групи, всъка отъ по 2 тежки картечници.

2. Конница. 4 конни полка сведени въ 2 конни бригади. Къмъ всъка конна бригада сж придадени по единъ конно-пионеренъ взводъ и една конно-пионерна команда.

Конниятъ полкъ въ мирно време се състои отъ щабъ, 2 дивизиона, единъ конно-картеченъ ескадронъ и единъ технически взводъ. Всъки дивизионъ има две саблени ескадрона, които въ мирно и въ военно време иматъ по 4 взвода. Само картечния ескадронъ въ мирно време има 2 взвода, които въ време на война се удвояватъ.

3. Артилерия. Тя се дѣли на дивизионна и корпусна. Първата е планинска (Шнайдеръ 75 м/м. обр. 1919 год.; Шнайдеръ-Дагглицъ 75 м/м.; Шкода 75 м/м. год. 1915 год.; Шнайдеръ 105 м/м. и други 65 м/м.). Има всичко 8 планински артилерийски полка, които въ мирно време иматъ по 2-3 батареи. Всъка батарея има по 4 орждия.

Корпусната артилерия се състои отъ 2 полка полска артилерия по единъ полкъ къмъ I и III корпуси и 2 полка тежка артилерия — по единъ къмъ II и I корпуси. Полскиятъ артилерийски полкъ се състои отъ две 75 с/м. отдѣления съ по 3 батареи. Тежкиятъ артилерийски полкъ има по едно 10.5 с/м. дългобойно и две 15.5 с/м. отдѣления съ по 2 батареи — последниятъ сж система Шнайдеръ.

Въ какви размѣри ще се развие артилерията въ случай на война не е известно.

4. Инженерни войски. Два пионерни полка по единъ къмъ I и II артилерийски корпуси. Единъ телеграфенъ полкъ, единъ желѣзопѣтенъ и единъ мостовъ полкъ. Две дена. Полкветъ се състоятъ: пионерниятъ — отъ 3 роты; телеграфниятъ отъ 4 роты — 3 роты за електрически и оптически телеграфъ и една рота — за бежиченъ телеграфъ.

Къмъ телеграфния полкъ сж придадени главната школа за обучение по срѣдствата за свръзка, службата на пощенскитъ гълъби, школата за безжичния телеграфъ, службата по функционирането и надзора на неподвижнитъ сухоземни безжични станции и радиогониометрическата служба.

Желѣзопѣтния полкъ и мостовия такъвъ иматъ въ мирно време по 4 роты.

5. Въздухоплателни войски. Сухопѣтната авиация се състои отъ три аероплани полка и единъ въздухоплателенъ. Всъки полкъ има по две отдѣления съ по две ескадрилли всѣко отдѣление.

Въздухоплателния паркъ се състои отъ щабъ, три технически роты, 6 работилници и докове, аеродрумъ, складъ на въздухоплателенъ материалъ и школа за техници. На служба сж: Бреге XIV· Бреге XIX; Марсъ и Ханрио.

Презъ 1931 година гръцкото министерство изработи една програма за въздушни въоръжения за единъ периодъ отъ 7 години, която одобрена вече отъ министерския съветъ, бѣ внесена въ парламента за гласуване.

Тая 7 годишна програма предвижда формирането на две въздушни дивизии за армията и 1 морска въздушна дивизия за флота. Първата въздушна дивизия ще обхваща 3 въздухоплателни полка, които ще бждатъ разположени въ Атина, Лариса и Солунъ, докато втората въздушна дивизия въ Тива, ще се състои само отъ кадрови формации, т. е. ще бжде резервна, за морската въздушна дивизия сж предвидени като опорни бази Фалейронъ при Атина и Воло.

Въздухоплателнитъ полкове ще иматъ мирновремененъ съставъ отъ по две въздушни групи, всъка група отъ по 2-3 ята, всѣко ято отъ по 10 аероплана.

Всички въздушни сили, включително морскитъ авиационни формации, образуватъ самостоятеленъ елементъ на въоръжената сила съ собствена униформа. Персоналтъ се състои отъ доброволци.

Устройството на аеропристанището Тива и на морската авиационна станция въ Воло е започнато още презъ май 1931 година.

Въ сжщата тая програма за въздушнитъ въоръжения се предвижда устройството и на 3 авиационни училища.

е) Подготовката и маневриране съ войскитъ.

Подготовката на войскитъ продължава кржгло една година, като най-много войници се намиратъ подъ знамената въ периода 1 октомврий до 31 декемврий.

Обучението въ разнитъ школи се извършва подъ обучението на една французка военна мисия*), а самата тактическа подготовка се извършва по правилници, които не сж

*) Новата френска реорганизационна мисия въ Гърция за сухопѣтната армия ще има съставъ всичко отъ шестъ души висши и нисши офицери, а шефътъ на мисията ще има чинъ полковникъ. Споредъ съществуящитъ сведения шефътъ на мисията ще бжде полковникъ Олри, който и сега влиза въ съставътъ на френската военна реорганизационна мисия въ Гърция. Той ще ръководи и ще има надзора на школитъ; стрелкова, тактическа, артилерийска и за висше образование. Авиационниятъ капитанъ Венге ще остане на мѣстото си. Полковникъ Месенге ще остане за пехотата, а майоръ Достойя — за военната академия. Артилерията ще бжде ръководена отъ френски капитанъ. Съ намаляване състава на тази мисия ще се намалатъ наполовинъ и разходитъ по издръжката ѝ.

нищо друго освенъ букваленъ преводъ отъ французкитѣ такива.

Времето съставляваще срока на службата подъ знамената е разпредѣлено както следва.

№ по редъ	Видъ на обучението	Разпредѣление на времето	
		За постѣпващитѣ на 1.III	За постѣпващитѣ на 1.IX
1	Подготовка на отдѣлния боецъ	3 $\frac{1}{2}$ месеца	4 месеца
2	Обучение на отдѣлението	1 $\frac{1}{2}$ "	2 "
3	Взводни учения	30 дена	30 дена
4	Ротни учения	20 "	20 "
5	Дружинни учения	10 "	10 "
6	Полкови и отрядни учения	10 "	10 "

За първи пътъ следъ войнитѣ, Гърция произведе голѣми войскови маневри презъ 1924 год. въ които взеха участие първоначално пехотнитѣ части отъ 1-а и 2-а пехотни дивизии въ околноститѣ на столицата. Тия пехотни маневри бѣха последвани отъ артилерийски и смѣсени такива съ пѣхотни и артилерийски части. Интересната страна на маневритѣ бѣше широкото участие на въздушнитѣ сили използвани както за Аеропланитѣ си служиха съ безжично телеграфиране за резултатитѣ отъ наблюденията. При артилерийскитѣ маневри за всѣка батарея сж били дадени по 300 снаряда. Целта на тия маневри е била да се приложатъ нормитѣ влѣзли въ основитѣ на новия французки уставъ за употреблението на артилерията, като резултатъ отъ опита презъ голѣмата война.

Почти всѣка година следъ това се произвеждатъ маневрени занятия, размѣритѣ на продължителността на които сж биле въ зависимостъ отъ бюджетнитѣ срѣдства.

Методитѣ по обучението сж сжщитѣ възприети въ Франция.

Уставитѣ и правилницитѣ сж сжщински преписъ отъ френскитѣ такива. Гръцкитѣ генераленъ щабъ нищо свое не е помѣстилъ въ тѣхъ.

Почти всѣка рота отъ пехотнитѣ полкове разполага съ обучителенъ лагеръ, състоящъ се отъ нѣколко подѣления: гимнастиката, обучение по стрелбата, произвеждане на учебни стрелби, тактически занятия главно по отбраната и пр.

Дружината и полкѣтъ разполагатъ близо до града съ други по-обширни обучителни лагери. За целта, презъ 1929 год.,

почти на всички гарнизони се даде възможностъ да се здобиятъ съ избранитѣ отъ тѣхъ мѣста за обучителни лагери които бѣха отчуждени.

Предказармената подготовка намира се още въ зародишно състояние, но е изготвенъ планъ за развитието ѝ, съ целъ да се добие по-добра подготовка на новобранцитѣ и за евентуално намаляване срока на временната служба.

По настоящемъ предказармената подготовка се извършва въ двата горни класове на срѣднитѣ училища. Ония, които презъ течението на тѣзи две години покажатъ удовлетворителенъ успѣхъ, получаватъ свидетелство, което имъ дава право на известно облекчение при отбиване военната служба.

Ж. СЛУЖБИ.

1. Военносанитарна служба включва: 1 висша военносанитарна комисия; 4 общи болници; 34 военни болници; 4 болнични секции; 4 санитарни магазини; 2 гарнизонни аптеки и 1 дело.

2. Военното интендантство се състои отъ: 2 гарнизонни интендантства; 2 магазина за облекло, пълно снаряжение и конско стѣкмяване; 3 магазини за военни провизии.

3. Контролна служба. Тая служба зависи направо отъ Министерството на войната и действа по силата на негова делегация. Всички органи могатъ да контролиратъ и да инспектиратъ цѣлото военно администриране.

4. Ветеринарна служба.

5. Обозна служба съ 4 автомобилни групи и 3 автомобилни парка.

6. Военно правосъдие: единъ ревизионенъ сждъ и 6 постоянни сждилища.

7. Военно-учебни заведения. Висши военни курсове (за полковници и подполковници) за подготовката и упражнение по командването на голѣми войскове единици. Генералщабна школа съ 2 годишенъ курсъ (ученици майори и капитани). Апликационни училища — за всѣки родъ войски по една. Подготовка трае отъ 5-6 месеца. Освенъ тѣхъ има и: едно апликационно интендантско училище; едно — за обознитѣ служби и едно апликационно училище за санитарната служба.

За получаване първия офицерски чинъ е училището на Евелпидетѣ, където юнкеритѣ следъ 4 годишенъ курсъ се повишаватъ въ чинъ подпоручикъ съ назначение въ разнитѣ родове войски.

Подофицерско училище. Тукъ постѣпватъ подофицери отъ армията, които сж навършили две годишна служба като подофицери. Тѣ се повишаватъ въ чинъ подпоручикъ въ

края на втората година отъ постъпването следъ успѣшенъ изпитъ. Военно-санитарно училище; авиационно училище; школа за запасни подпоручици; гимнастическа школа; подготвително училище за подофицери и училище за военни работници.

3) ЖАНДАРМЕРИЯ

Нейната задача е да осигури вътрешния редъ и изпълнението на законитѣ.

Тя се състои отъ: единъ началникъ на жандармерията; дирекцията на сжщата отъ Министерството на вътрешнитѣ работи; едно жандармерийско училище; 9 висши жандармерийски дирекции; 35 окръжни жандармерийски команувания — въ окръжнитѣ седалища; 41 дирекции на обществената сигурностъ (безопасностъ).

Жандармерията зависи: отъ Министерството на войната, по отношение нейната организация, попълване, обучение и дисциплина; отъ Министерството на вътрешния редъ по отношение поддържане реда въ страната; отъ другитѣ министерства, когато при изпълнение на законитѣ или дадени заповѣди, тѣ иматъ връзка съ правата на тия министерства.

Жандармерията се попълва: съ доброволци съ ангажменти за 3 години отъ младежи на възраст най-много до 30 години и отговарящи на условията предвидени въ закона; отъ приемането отново на служба, на граждани служили преди това въ жандармерията; съ младежи навършили 19 години и не повече отъ 25 години, съ дипломъ отъ юридическия факултетъ или съ свидетелство отъ лицей. Тѣхния брой не може да надмине числото 400 въ всѣки отдѣленъ наборъ. Тѣзи които притежаватъ дипломъ отъ юридическия факултетъ постъпватъ, следъ полагаването на специаленъ курсъ, въ жандармерийското училище, отъ кждето следъ 2 години, се повишаватъ въ чинъ подпоручикъ отъ жандармерията. Тѣзи които иматъ дипломъ отъ лицей, се повишаватъ, следъ едногодишно следване, въ чинъ подофицеръ отъ жандармерията.

И) ВЪОРЖЖЕНИЕ

Пехотата е въоръжена: съ пушкитѣ „Лебелъ“ 8 м/м.; „Манлихеръ“ 6.5 м/м.; Картечнитѣ пушки французки модель 1915 г.; картечницитѣ „Сентъ Етиенъ“ 8 м/м. 1907 г.; „Манлихеръ“ 6.5 м/м.; „Колто“ 6.5 м/м.; „Максимъ“ 7 м/м.

Ковницата е въоръжена: съ карабината „Манлихеръ“ 6.5 м/м.; сабя, картечницата „Шварцъ Лозе“ 6.5 м/м. и французка картечна пушка 8 м/м.

Артилерията е въоръжена: съ по-леки орждия „Шнайдеръ“ 75 м/м.; „Крупъ“ 75 м/м.; тежката — съ английска

12.5 палци и „Шкода“ 150 м/м.; „Крупъ“ 150 м/м.; „Крупъ“ 105 м/м.; планинската артилерия — съ французко орждие 65 м/м. и „Шнайдеръ-Данглисъ“ 75 м/м.; „Шкода“ 75 м/м. и гаубица „Шкода“ 105 м/м.

к) Эффективъ.

Мирновремененъ. Общиятъ брой на офицеритѣ въ гръцката армия къмъ 31 януарий 1928 година, безъ 237 приравнени, е възлизалъ на 5,135 души. Разпредѣлението имъ по разнитѣ родове войски и служби, както и по чинове, се вижда отъ следната таблица:

	Генерали	Полковници	Подполков.	Майори	Капитани	Поручици	Подпоруч.	Всичко
Въ общитѣ кадри	21	—	—	—	—	—	—	21
Пехота	—	75	96	335	649	657	525	2337
Артилерия	3	30	31	104	165	115	69	517
Конница	—	9	11	24	50	49	25	168
Инженерни войски	1	10	15	33	94	70	57	280
Въздухоплаване	—	1	4	11	16	40	15	87
Интендантство	2	7	19	19	18	—	—	65
Транспортъ	—	2	7	19	34	35	32	129
Медицин. служби	—	15	35	57	115	113	82	417
Разни други	—	19	52	143	292	327	281	1114
Всичко	27	168	270	745	1433	1406	1086	5135

Презъ финансовата 1928/29 година бюджетния ефективъ на армията (безъ офицеритѣ) е билъ презъ разнитѣ месеци на годината както следва:

Подофицери:

Отъ 1. IV. до 31. VII. 1928 г.	3,336	× 122	=	405,992
Отъ 1. VII. „ 31. XII. 1928 г.	2,665	× 153	=	407,745
Всичко: . .				814,737

Ефрейтори:

Отъ 1. IV. до 31. VII. 1928 г.	7,086	× 122	=	864,492
Отъ 1. VIII. „ 31. XII. 1928 г.	5,195	× 153	=	794,835
Отъ 1. I. „ 31. III. 1929 г.	7,193	× 90	=	647,370
Всичко: . .				2,306,697

Войници:

Отъ 1. IV. до 31. VII. 1928 г.	39,578	×	122	=	4,828,516
Отъ 1. VIII. „ 31. IX. 1928 г.	26,140	×	61	=	1,594,540
Отъ 1. X. „ 31. XII 1928 г.	70,140	×	92	=	6,452,880
Отъ 1. I. „ 31. I. 1929 г.	44,807	×	31	=	1,389,017
Отъ 1. II. „ 31. III. 1929 г.	38,807	×	59	=	2,289,613

Всичко: . . 16,554,566

А всичко подъ знамената сж изслужени въ 1928/1929 година служебни дни 19,676,000.

По други сведения числения съставъ на армията по родове войски и категории е следния:

	Офицери	Подофицери	Ефр. и войници	Всичко
Пехота	2,506	3,500	36,500	42,506
Артилерия	653	950	6,050	7,653
Конница	244	350	2,850	3,444
Инженерни войски	330	430	1,400	2,160
Админ. войски	350	420	1,430	2,200
Въздух. войски	350	500	1,500	2,350
Жандармерия	626	2,642	6,458	9,726
Флотъ	750	2,042	5,458	8,250
Всичко:	5,809	10,834	61,646	78,289

Презъ 1927 година бюджетния ефективъ е възлизалъ на 7,121 офицери, отъ тѣхъ 38 генерали, 136 полковници, 5,904 подофицери, 54,096 ефрейтори и войници и 10,110 коне и др. животни.

б) Въ време на война. Точни сведения нѣма и не може да има, но като се има предъ видъ трайността на службата, която е 29 години и срѣдното число на годнитѣ за служба младежи отъ ежегоднитѣ набори, което възлиза срѣдно на 33,000 души, ще се получи числото 957,000, отъ което като се спаднатъ ежегоднитѣ загуби отъ 21 до 50 година, които сж срѣдно 192,000 души, оставатъ 765,000.

Приблизително сжщото число се получава като се пресметне по 12 о/о отъ населението което може да даде единъ народъ при голѣми напрежения въ случай на война.

Отъ числото 765,000 къмъ Действующитѣ (оперативни) войски се числятъ 574,000 и въ резервната армия 218,000 души.

Вѣроятната организация на пехотната дивизия за време на война е следната: 3 пех. полка по 3 дружини; единъ план. артилерийски полкъ отъ 4 отдѣления, отъ които 2-3 съ 7.5 с/м., орждия, а останалитѣ 2-1 съ 10.5 с/м. планин. гаубици. Конница — 1 ескадронъ; инженерни войски — една пионерна дружина отъ 2 роти, 1 свързочна рота, една разузнавателна ескадрилия отъ 10-12 апарати.

Предполага се, че за война Гърция ще може да мобилизира 18 пехотни дивизии съ 162 пех. дружини.

л) Обща преценка на сухопѣхнитѣ въоръжени сили.

Гръцката армия бѣ почти въ непрекъснатата война отъ 1912 год. до 1921 година и воюва не само на Балканския воененъ театръ, но още и въ Мала Азия и Южна Русия, условия благоприятни за гръцкия офицерски корпусъ да прекара една солидна школа, за да поеме въ миръ здраво вържѣтъ си подготовката и командването на армията.

Противно на очакването и следъ тия войни, гръцитѣ все иматъ нужда отъ чужди инструктори, отъ чуждестранни военни мисии, обстоятелство, което говори въ вреда на гръцкия генераленъ щабъ, който, като че ли нѣма, и следъ тия скъпи поуки, вѣра въ собственитѣ си сили. И, може би, е една фатална случайностъ, но е фактъ, че всѣкога, когато гръцката армия е воювала самостоятелно, тя е била побеждавана. Такива сж случаетѣ при гр. Лариса, при р. Сакария и въ южна Русия.

Присѣтствието, обаче, на тая чужда военна мисия, показва, отъ друга страна, силното желание у гръцкитѣ рѣководни фактори, както срѣдъ военитѣ, така и между политическитѣ срѣди, да има Гърция една армия, способна да брани незакрепналата не само външно, но дори и вътрешно, млада република и едни държавни граници на северъ почти незащитяеми.

Материалнитѣ жертви които се правятъ, около 2 милиарда драхми (3 милиарда и 600 милиона лева) годишно, сж още едно доказателство за това. Ежегоднитѣ маневри отъ друга страна, на които се правятъ опити и съ най-новитѣ технически срѣдства за борба, както и седемгодишната програма за създаването на една модерна въздухоплавателна армия, сочатъ сжщо така на усилията, които се правятъ, за да се издигне гръцката армия на изискуемата висота. И ще бжде несправедливо, ако не се признае и отбележи тукъ постигнатия презъ последнитѣ години въ това отношение резултатъ.

На гръцката армия, обаче, ще пречатъ винаги за нейното правилно развитие: партизанската рѣжда всрѣдъ ви-

смето офицерство, националнитѣ малцинства и династическия въпросъ. До когато тия въпроси ще стоятъ открити — гръцката армия не ще се издигне на оная висота, като бойна сила, на каквата желаятъ да я виждатъ многобройнитѣ голѣми гръцки патриоти, живущи не само вътре въ страната, но и вънъ — далечъ отъ Гърция, прѣснати почти по всички части на земното кълбо.

Б. МОРСКИ СИЛИ.

а) Морска военна политика. Както за организирането на сухопътната си армия, така и за създаването на воененъ морски флотъ, който да е господаръ въ Егейското море, въ Атина, сжщо така заседава отъ години една английска морска (освенъ французката сухопътна) комисия, чиито договоръ изтичаше въ 1929 година, но бѣше подновенъ за още 2 години.

Усилията на Турция да възобнови въ последнитѣ години своя воененъ флотъ, особено модернизирането на бойния турски крайцеръ „Хавузъ Селимъ“, заставиха гръцкото правителство да проучи сериозно въпроса, дали нейния флотъ е въ положение да се смѣта господаръ въ Егея или ще е нужно да бжде той засиленъ. Следъ съответнитѣ проучвания дойде се до заключение, че се налага едно увеличаване на флота и че най-ефикасното сръдство за това е да се увеличи броя на лекитѣ единици каквито сж торпильоритѣ и подводницитѣ и съответното построяване на хидроплани. Бѣше разискванъ сжщо въпроса за довършването на поръчания още преди войната въ Хамбургъ боенъ крайцеръ „Салемисъ“, но този въпросъ бѣше изоставенъ по липса на достатѣчни парични сръдства.

Бѣха започнати презъ есента на 1929 година въ доковетѣ „Одеро“ въ Генуа на два разрушители по 1450 тона и въ Англия два торпильора съ бързина 40 морски мили въ часъ.

Тѣзи усилия на Гърция показватъ, че тя, съ цената на всички жертви, ще се стреми да запази превъзходството си по море по отношение на Турция, каквото показа, че има отъ Балканската война презъ 1912 година.

б) Общъ тонажъ. Презъ 1929 година общия тонажъ на гръцкия воененъ флотъ е възлизалъ на 50,995 тона, отъ които: броненосци 2 съ 26,000 тона, 2 обикновени и бронирани крайцера 12,560 тона; 17 торпильори и контърторпильори 7,260 тона; 6 подводници 4,130 тона и 4 разни други единици 1,045 тона.

Двата стари броненосци сж: Kiklis и Lemnos и двата поправени въ 1925-1927 година иматъ следнитѣ размѣри: нор-

мално измѣстване по 13,000 тона; дължина 116м.; широчина 23,5 м. Н. Р. 10,000; бързина 17 възли.

в) Вържжение: 4 ор. 305 м/м., 8 — 203 м/м.; 8 — 178 м.м.; 12 — 76 м.м.; 2 — 75 м.м. (противоаероплани 2 подводни туби 533 м.м.).

Контър-торпильоритѣ сж отъ 1907—1912 г. отъ които 4: типъ Aetos; 3: Fhyella; 3: Niki и 1: Smyrne, Шестѣхъ торпильори всички пуснати въ 1913 год. и поправени въ 1926 год. иматъ по 120 тона, 2,600 Н. Р. и 25 възли бързина носятъ следнитѣ имена: Aigli, Alkyone, Arethosa, Dafin, Doris и Thetis. Подводницитѣ сж два типа: 4: типъ Glavkos (1925—1929) Т 930—730; Н, Р. 1200—1420; бързина 9,5—14 възли Трѣби 8. Отъ типа Katsonis сж два подводника пуснати презъ 1924—1929 г. по 605—775 тона съ 1000—1300 Н. Р. сжщата бързина и по 6 трѣби.

За параходни училища до 1928 година бѣха използвани 3 стари броненосци.

г) Препенка на морскитѣ военни сили. Въ сравнение съ всички останали държавици на Балканитѣ, Гърция притежава най-силния воененъ флотъ и само Турция се приближава до нея съ тонажа си (около 44 х.), тогазъ когато Ромъния и Югославия, оставатъ далечъ задъ нея. Като се има предъ видъ още и обстоятелството, че гърка е по природа морякъ, трѣбва да се признае въ това отношение на Гърция едно неоспорвано първенство по море, толкозъ повече, че и нейния търговски флотъ е два и повече пжти по-голѣмъ по тонажъ отъ търговския флотъ на Югославия, Турция и Ромъния взети заедно.

д) Търговски флотъ. Той е броилъ къмъ 1929 година 516 единици съ 1,266,685 тона.

В. БЮДЖЕТНИ РАЗХОДИ ЗА НАРОДНАТА ОТБРАНА.

Обцитѣ разходи гласувани отъ парламента за отбрана на страната сж възлизали както следва:

1) за финансовата	1926/1927 г.	2,272,153/561,541 др.)*
2) „ „	1927/1928 г.	1,524,960/421,866 „
3) „ „	1928/1929 г.	1,371,463/572,911 „
4) „ „	1929/1930 г.	1,509,840/457,161 „

Отъ тия данни се вижда, че Гърция изразходва годишно за отбраната на страната сръдно по 2 милиарда драхми, около три милиарда и шестотинъ милиона лева, отъ които за морския си воененъ флотъ, редовни и извънредни разходи сръдно по 800 милиона лева годишно.

По подробно разходитѣ за армията се разпредѣлятъ както следва:

*) Въ знаменателъ сж разходитѣ за флота

Наименование на разходите	1927,28	1928/29	1929/30
	Въ хиляди драхми	Въ хиляди драхми	Въ хиляди драхми
1. Министерство на войната			
Редовни разходи			
Залплата и издръжка . . .	372,250	404,000	391,000
Храна	271,000	260,000	260,000
Фуражъ	55,050	80,000	70,000
Пътни и превозни разходи	20,000	28,663	14,950
Отопление, освѣтление . . .	7,500	8,500	9,046
Домакински разходи	102,000	160,600	150,465
Автомобилна служба	14,200	12,355	11,300
Инженерни	13,500	18,292	21,201
Картографна служба	3,200	4,000	6,000
Въздухоплаване	7,200	7,100	11,000
Санитарна служба	36,900	37,900	47,400
Артилерия	10,000	10,950	8,150
Купуване коне	10,000	7,900	—
Конница и ветеринарна медицина	1,050	1,150	1,600
Обучение	2,500	3,180	4,203
Военно правосъдие	300	100	100
Канцеларски	4,900	4,100	4,500
Непредвидени	510	684	1,085
Извънредни разходи			
Материали по мобилизация	409,750	191,911	190,000
Различни разходи	9,500	8,200	8,000
За минали години	99,400	79,628	139,840
Постройки	74,250	42,250	150,000
Всичко за армията	1,524,960	1,371,463	1,509,840
За флотата			
Редовни	269,486	385,897	358,509
Извънредни	152,380	187,014	78,652
Всичко за флота	421,866	572,911	457,161

4. КРАЛСТВО РОМЪНИЯ

А. ОБЩИ ДАННИ.

Повърхност 304.241 кв. клм.
 Население (31. XII. 1927 г.). 17,694,189 жители*)
 Гъстота на населението на кв. клм. 60 жители
 Дължина на ж. п. съобщения (дек. 1928 г.) 11,789 клм.

Б. ПОЛОЖЕНИЕ.

Най-голямата по пространство и население между всички балкански държави е Ромъния и поради големитѣ придобивки следъ Свѣтовната война на земи северно и западно отъ старото кралство, би следвало да не се смѣта повече за балканска страна, но поради общата ѝ съдба въ миналото съ останалитѣ балкански държави, тя продължава да се чувствува свързана исторически, етнографически, социално и дори психологически съ тия държавици. Заради това, макаръ, че въ географическо отношение тя принадлежи само съ Добруджа къмъ Балканския полуостровъ, Ромъния, по горнитѣ причини си остава балканска държава — мѣсто на среща за борба и надмощие между две различни цивилизации.

По своето географическо положение Ромъния заема юго-източната частъ на Европа, легнала на югъ върху р. Дунава, а на изтокъ върху брѣга на Черното море. Макаръ, че това морско крайбрѣжие е около 400 клм., върху него се намира само едно по-голямо пристанище — това на гр. Кюстенджа и три по-малки: Сулина, Аккерманъ и Балчикъ. Това обстоятелство я прави по-скоро континентална, отколкото морска държава.

*) Споредъ последното преброяване станало на 31 дек. 1930 г. населението на Ромъния възлиза на 18,024,269 жители. По исторически провинции населението се раздѣля както следва: Олтения — 1,513,897 ж.; Мунтения — 4,016,403; Добруджа — 814,322; Молдова — 2,423,535; Бесарабия — 2,848,714; Трансилвания — 3,218,273; Кришъ-Марамурешъ — 1,412,213; Банатъ — 932,675 и Буковина — 845,237.

По-голямо значение за Ромъния има р. Дунавъ, първо-степененъ свѣтовенъ реченъ пжтъ, водещъ отъ централна Европа за изтокъ, чиито изходъ е напълно въ ромънски ржце. Въ далечното минало тази река е била единственото звено между войнствения западъ и богатия съ култура изтокъ. Тукъ на тая европейска артерия е ставала размѣната на ценноститѣ на изтокъ съ западъ, и устието на рѣка Дунава е служило като грамаденъ складъ (базисенъ магазинъ въ най-широкъ смисълъ на думата) на Азия и на Европа, отъ кждето сж се разпредѣляли струпанитѣ тамъ запаси по цѣлия свѣтъ, а сжщо така, той се е явявалъ като регулаторъ на цѣлия економически животъ на изтокъ и на западъ.

Положението на Ромъния има и това значение, че се намира на пжтя, който отъ Русия води презъ България за Цариградъ и свободното Сръдиземно море, пжтъ, по който рускитѣ царе въ продължение на два вѣка насочваха своитѣ армии подъ разни предлози, но съ една и сжща целъ — да станатъ господари на ябълката на свѣтовния раздоръ — Цариградъ.

Фактътъ, че чледъ Свѣтовната война, тази рѣка бѣ обявена за международна и поставена подъ контрола на една международна комисия, въ която влизатъ и държави нѣмащи нищо общо съ Дунава, иде да покаже, че и днесъ тя не е загубила своето свѣтовно значение.

В. ГРАНИЦИ.

Общата дължина на държавнитѣ граници възлиза на 2,956 клм., повърхността въ сравнение съ оная на Берлинския договоръ се е увеличила следъ придобивкитѣ отъ Свѣтовната война на **два и половина пжти**. На югъ Ромъния граничи съ България; на югозападъ — съ Югославия; на западъ — съ Унгария; на северозападъ — съ Чехославия; на северъ — съ Полша и на североизтокъ — съ Съветска Русия. На изтокъ отъ носъ Еркене до устието на р. Днестъръ служи за граница на едно протежение отъ 417 клм. Черно-море, на което въ предѣлитѣ на Ромъния има три пристанища: най-удобното и най-пригоденото е това на Кюстенджа, на 64 клм. отъ Черна вода на р. Дунавъ, съ най-голямо търговско и стратегическо значение; второто е — Сулинското, което сега се завежда отъ „Дунавската международна комисия“ и третото — баличишкото. Последнитѣ две пристанища иматъ изключително търговско значение.

При новитѣ граници, особено съ отдалечаването на западната граница отъ жизненитѣ за Ромъния центрове, тя, въ стратегическо отношение е получила грамадни преимущества. Въ политическо отношение, обаче, нейното положение въ днешнитѣ граници, се явява неизгодно и дори

опасно. Нейното разширение, дошло не по пжтя на засилване нейнитѣ производителни сили и на естественото развитие богатството на сграната, а чрезъ искусствено прилепване на чужди територии посредствомъ заграбване, превърна Ромъния отъ затворена страна въ държава, обкржжена отъ всички страни съ економически и политически враждебни ней страни, тежнаощи къмъ Съветска Русия, Унгария, и България, които въ случай на война лесно могатъ да се явятъ като врагове на самата метрополия.

Отъ това следва, че Ромъния, ще се намира всекога въ голямо безпокойство за границитѣ си и, следователно, е принудена да трупа войски въ тия области, които могатъ да се смѣгатъ въ бждене, като театри на военни действия.

Въ това отношение Ромъния може да бжде раздѣлена на четири части:

1. Северо-източенъ воененъ театъръ, който обхваща Бесарабия, Буковина и Молдова, включително всички операционни посоки отъ преминаването на р. Днестъръ въ вжтрешността на Ромъния и отвѣдъ Карпатитѣ.

2. Източенъ, който обхваща Добруджа, кждето сж разположени главнитѣ ромънски морски пристанища, поради което, заемането му съ десантни войски, би парализирало една отъ главнитѣ линии за снабдяване и би обезпечило настѣпването отъ морето къмъ Букурещъ.

3. Юго-западенъ, включващъ нѣкогашното „Влашко“, главното значение на който театъръ се състои въ това, че тукъ се намира столицата на кралството, града Букурещъ, който се явява главна база на армията, централенъ възелъ на пжтнитѣ съобщения и естественъ стратегически обектъ за всички операции.

4. Северо-западенъ, състоящъ се отъ Трансилвания, Банатъ и останалитѣ части отъ източна Унгария.

Днесъ Ромъния има общи граници сж: Русия, Полша, Чехословашко, Унгария, Югославия, България и около 400 клм. морско крайбрежие (Черно-море).

а) Къмъ Русия. Граничната линия съ Украинската република (Съветска Русия) започва отъ устието на р. Днестъръ на Черно-море и по самата рѣка достига устието на р. Збручъ. Отъ тукъ почва границата съ Полша. Тази граница съ Украина е добре защитена, понеже рѣката Днестъръ е трудно проходима, обаче, въ етнографическо отношение е съвсемъ произволна. Между старата ромъно-руска граница по р. Прутъ и сегашната — е Бесарабия, областъ населена съ руси и българи и незначителенъ брой ромъни. Тази провинция се даде на Ромъния съ целъ да се увеличи разстоянието между Русия и Балканскитѣ славяни, които споредъ всички западни дипломати и политици биле авангарда на Русия въ стремежа ѝ за завладѣването на Цариградъ и излиза на

свободно море (Срѣдиземното). За да се намали тоя страхъ, увеличиха ѝ разстоянието което ги раздѣля.

б) Къмъ Полша. Отъ устието на р. Збручъ, границата между Ромъния и Полша продължава въ западна посока все по рѣката Днестъръ до западно отъ Залешичика, кждето завива на югъ и западно отъ гр. Сматинъ, пресича р. Прутъ. По-нататъкъ границата отива въ югозападна посока по долината по дѣсния притокъ на р. Прутъ — Черемошъ и неговия притокъ бѣли Чермошъ, се възкачва по гребена на Шумскитѣ Карпати, по които границата въ северозападна посока достига върха Коверла (2058), кждето се свързва съ Чехословацката граница. По такъвъ начинъ изворитѣ на Прутъ оставатъ въ Полша.

Тази граница е дълга около 250 клм. и е естествено силна, освенъ между Днестъръ и изворитѣ на р. Серетъ, презъ кждето и минаватъ многобройни съобщения.

в) Къмъ Чехословацката република. Отъ върха Коверла, границата се спуща на югъ до р. Тиса и западно отъ гр. Сцигетъ, пресича реката, за да се възкачи по висотитѣ на лѣвия ѝ брѣгъ, отъ кждето се спуща въ равнината къмъ Магошлигетъ, за да достигне границата съ Унгария. Дължината ѝ е 150 клм. Изобщо тази гранична линия е естествено силна.

г) Къмъ Унгария. Отъ Чехословацката граница тая линия отива въ югозападна посока, пресича рѣката Самошъ на нѣколко километра западно отъ градоветѣ Сатмаръ, Немети, Наги Кароли, Гроссвардеинъ (Орадия море), източно отъ гр. Суула и въ югозападна посока достига Мако, отъ кждето измѣня посоката си на югъ и веднага се свърза съ Югославянската гранична линия. Дължината ѝ е 340 клм. Тая линия оставя голѣмъ брой унгарци въ Ромъния и настъпването къмъ Буда-Пеща, безъ особени естествени прегради.

д) Къмъ Югославия (в. Югославия).

е) Къмъ България (в. България).

ж) Къмъ Черно море. Отъ Еркене до устието на р. Днестъръ дължината на морския брѣгъ е около 400 клм. Единствено по-голѣмо и отъ значение пристанище е това на Кюстенджа, важно както въ търговско, тъй и въ военно отношение.

Г. НАСЕЛЕНИЕ И НАСЕЛЕНИ ПУНКТОВЕ.

Ромъния брой 17,694,180 жители. Като се знае, че до преди Свѣтовната война, тя е имала 7,775,000 души, следва, че благодарение присъединяванията на новитѣ територии, Ромъния е увеличила своето население съ 9,919,189 жители, отъ които само ромъни 3,817,000 души, а останалитѣ унгарци 1,649,000; руси 1,340,000; немци 834,000; българи

365,000 и пр. Има области, принадлежащи днесъ на Ромъния, въ които ромънското население е въ абсолютното меншество, такива сж: Буковина, кждето ромънския елементъ достига едва 32 о/о; въ Мармарошъ 26.3 о/о; въ Крисана 42 о/о; въ Бесарабия 48 о/о; въ Банатъ 39.4 о/о, а въ Добруджа само 3 о/о.

Най-голѣмиятъ градъ въ Ромъния е Букурещъ съ около 750,000 жители. Следватъ: Кишиневъ съ 150,000; Черновецъ — съ 36,000; Яшъ — съ 75,000; Темишваръ — съ 72,000 и Галацъ — съ 70,000. Отъ общото число жители, въ градоветѣ живѣятъ не повече отъ 2 1/2 милиона.

Гъстотата на населението е следното:

Въ старото кралство	137,903	ккм.	по 57	человѣка	на кв.	ккм.
Въ Трансилвания	57,820	"	"	46	"	"
Въ Бесарабия	44,420	"	"	53	"	"
Въ Буковина	10,440	"	"	77.7	"	"
Въ часть отъ Изт. Унгария	53,608	"	"	46	"	"

Отъ общото население 13,335,584 жители или 82 о/о отъ всичкото население — сж селени-земледѣлци, а 16,262 или 1 о/о — едри землевладѣлци. Годишно отъ Ромъния емигриратъ 15,000 души.

Д. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО.

Началото на съвременно конституционно управление въ Ромъния бѣ турено съ конституцията отъ 1866 година, измѣнявана по-късно презъ 1879, 1884 и 1917 година. При последната промѣна бѣха прокарани, общото гласоподаване и насилствената експроприация на голѣмитѣ поземлени владения. Унифицирането съ новитѣ области наложи още едно измѣнение на основния законъ гласувано на 23 мартъ 1923.

Законодателната властъ се упражнява съвмѣстно отъ Краля и Народното представителство съставено отъ Камарата и Сената. Изпълнителната властъ се упражнява отъ Краля и Министритѣ. Сенатътъ е съставенъ отъ членове избрани отъ всички граждани, отъ градскитѣ общини, отъ професионалнитѣ организации и отъ университетитѣ въ страната, както и отъ членове, които ставатъ сенатори, по силата на това, че сж заемали известни високи държавни или църковни длъжности.

По предложение на Краля или на законодателнитѣ тѣла, конституцията може да бжде изцѣло или отъ части ревизирана.

а) Административно дѣление. Отличителната черта на ромънското административно устройство се явява дѣленето на страната на голѣмъ брой малки административни единици

(judet) наподобаваша малки окръзи. Такива центрове в Румъния има: 34 — в старитъ предѣли на ромънското кралство; 9 — в Бесарабия и 33 — в Трансилвания, Буковина и Мармарошъ. Всичко 76 окръзи, или срѣдно по 232,849 жители в окръгъ. Всѣки judet отъ своя страна се подраздѣля на нѣколко rãsa в които влизатъ по нѣколко rurale (селски общини), мѣстни селски самоуправни единици, не влизащи в състава на съответния judet.

На чело на всѣки judet стои по единъ префектъ назначаванъ отъ министра на Вътрешнитъ работи. При префекта има окръженъ съветъ избранъ отъ населението. Общо в Румъния има 165 градски, 19 подградски и, 8,704 селски общини съ 11,223 села.

Макаръ и зле платенъ, чиновническия персоналъ в Румъния е извънредно многоброенъ и обикновено сподѣля сждбата на кабинета.

б) Сждебно устройство. То е уредено съ закона отъ 24 априль 1925 г., по силата на което функциониратъ 515 околийски сждилища които се раздѣлятъ на градски, селски и смѣсени сждилища. Има в окръжнитъ центрове 71 окръжни сждилища, 12 Апелативни и единъ Касационенъ сждъ.

в) В църковно отношение ромънската конституция признава като господствуваща религия в страната източно-православната, а гръцко-католическата има преимущество предъ останалитъ. В всѣки случай конституцията гарантира пълна свобода на всички вѣроизповѣдания.

В Румъния е имало презъ 1927 година: източно-православни 12,603,000; гръцко-католици 1,815,500; католици 1,461,500; израилтяни 1,007,500 мохамедани 181,500; протестанти 106,000; калвинисти 70,000 и разни секти 155,000 души.

Отъ 1924 година ромънската църква има своя Патриархъ, който е глава на църквата. Църковнитъ и канонически въпроси се разрешаватъ отъ една централна синодална власт, а съ управлението на църквата — единъ църковенъ съветъ.

г) Просвѣта. В просвѣтно отношение Румъния заема предпоследно мѣсто между Балканскитъ държави. Тя на броява до 53 о/о неграмотни.

Първоначалното образование трае само 4 години*). Има 14,084 основни училища съ 1,599,331 ученика (презъ 1927 г.). Срѣдни училища има 575 или едно на 30,782 жители, и 4 университета съ 27,232 студенти.

Университетътъ в Букурещъ е билъ в 1863 година съ шесть факултета, а този в Яшъ още по-рано — презъ 1860

*) То е 6 години в Гърция и 7 в България

година съ петъ факултета, отъ които една факултетъ в Чисинау останалитъ два университета сж били по-рано единия немски и другия, в Клудужъ — унгарски.

Е. СЪОБЩЕНИЯ.

а) Желѣзопѣтни линии. Тѣхната дължина къмъ края на 1928 година е възликала на 11,789 клм., отъ които в доверена Румъния 4,357 клм., в Бесарабия 1,041 клм., в Буковина 762 клм. и в Трансилвания 5,469 клм., а подвижния желѣзопѣтенъ материалъ къмъ 1924 г. е броятъ: 4,460 машини, отъ които годни 1,800; пѣтнически вагони 8,600, отъ които в изправно състояние 2,600 и товарни вагони 50,000, отъ които 42,000 в добро състояние.

Изработенъ билъ в Министерството на пѣтищата и съобщенията преди 8 години единъ грандиозенъ планъ за разширение на ж. п. мрежа, по силата на който проектъ се предвиждало постройката на следнитъ нови ж. п. линии:

1. Фаурви — Букурещъ — Крайова; 2. Титу — Блянци; 3. Плоещъ — Търговище; 4. Кобадинъ — Силистра; 5. Яшъ — Радухенени; 6. Бересчи — Хельчиу — Хуши; 7. Баксу — Васлуй; 8. Драгомиреци — Бирлатъ; 9. Пашкани — Нямци — Гелеучеци; 10. Новоселца — Дорогой; 11. Фогарашъ — Хомородъ; 12. Оршова — Бая де Арма; 13. Резитица — Карансешъ; 14. Лабланита — Долбоещъ съ клонъ Анина — Тиндарей — Хърсово — Долу — Факи.

За постройката на тия пѣтища и за подобрене на подвижния материалъ се предполагало да се склучи заемъ и презъ 1922-23 година се водили преговоритъ, но безуспѣшно. Заемъ билъ склученъ по-късно съ една английска частна фирма, но при крайно тежки условия за Румъния. Английскитъ акционери по силата на склучения договоръ станали почти пълни господари на ромънскитъ ж. п. линии за единъ периодъ отъ 30 години.

б) Водни съобщения. Главенъ воденъ пѣтъ е Черноморе, а следъ това р. Дунавъ (1075 клм.). Пругъ (140 клм.), Серетъ (400 клм.), Олта (50 клм.) и Марошу (367 клм.), Общото количество на разнитъ сждове възлиза на 330-335 съ тонажъ около 100,000; броятъ на пасажерскитъ и товарни параходи достига до 40 съ 15-16 хиляди конски сили. Морскитъ търговски флотъ брои 14 парахода съ общъ тонажъ 37,381 тона и 38,000 конски сили.

Ж. НАРОДНО СТОПАНСТВО.

а) Земледѣлие. Следъ прилагането на така наречената „аграрна реформа“ землената собственост в Румъния до- была следното разпредѣление (къмъ 1924 г.):

Дребни домакинства	9,131,000	хектара	или	48.0%
Срѣдни	4,651,000	"	"	24.2%
Едри	4,845,000	"	"	25.5%

Засѣтата площъ е възлизала:

Зърнени храни	Въ хиляди хектари					
	1912/914	1919	1920	1921	1922	1923
Пшеница	4251	742	2427	2488	2649	2523
Кукурузъ	4123	2967	3542	3443	3403	3148
Ячмикъ	1217	926	1450	1563	1727	1795
Овесъ	923	872	990	1239	1333	1258
Ржжъ	511	219	320	326	266	248
Всичко	11079	5726	8729	9059	9378	8972

По известни полуофициални данни, вътрешнитѣ нужди на страната достигатъ до 464,470 вагона зърнени храни или на 46,447 квинтала, а общото производство на тия зърнени храни е достигнало срѣдно 88,239,000 квинтала. Отъ тия данни се вижда, че Ромъния е въ положение следъ като задоволи своитѣ вътрешни нужди, да изнася въ чужбина до 40-45 милиона квинтала зърнени храни.

Градинарство и лозарство. Тѣ стоятъ на второ мѣсто следъ земледѣлието и сж всѣкога като помощни източници въ селското домакинство. Общата площадъ възлиза на 428-430,000 хектара, отъ които окло 100,000 сж посѣти съ лозя. Общото количество вино възлиза на 1,430,000 хектолитра.

б) Скотовѣдство. Поради войнитѣ то е понесло загуби, за попълването на които сж потрѣбни не по-малко отъ 15-20 години. Споредъ направенитѣ изчисления тия загуби сж възлизали за рогатия добитѣкъ 9 о/о — 70 о/о, а за конетѣ отъ 19 о/о — 65 о/о въ зависимостъ отъ областитѣ. Така, до като въ Мармарошъ загубата въ рогатъ добитѣкъ е достигнала 70 о/о, а въ Трансилвания само 9 о/о, загубата на коне въ Банатъ е била 65 о/о, а въ Бесарабия само 19 о/о.

По официалнитѣ данни състоянието на добитѣка въ първитѣ три години следъ Свѣтовната война е било: следното:

	1921 г.	1922 г.
Въ старитѣ предѣли на кралството	7,676,943	7,826,000
	7,676,943	7,826,000
Въ новоприсъединенитѣ области	11,854,327	12,346,000
	11,854,327	12,346,000

По порода и области броятъ за 1922 г. се разпредѣля така:

Области	Коне	Едъръ рогатъ добитѣкъ	Дребенъ рогатъ добитѣкъ
Старото кралство	903100	2623000	7404000
Бесарабия	435400	665400	2754800
Буковина	71600	234400	357200
Транселвания и изт. Унгария	391400	1669200	3661000
Всичко:	1801500	5192000	14127000

Като се има предъ видъ, че общия брой на конетѣ, едриятъ рогатъ добитѣкъ и овцетѣ е възлизалъ преди войната само въ старата територия на кралството на 22,570,623, или съ 1,458,623 повече отъ колкото въ новосъздадена Ромъния—два и половина пжти увеличена, може лесно да се сжди какви загуби сж причинени на скотовѣдството презъ време на Свѣтовната война. Загубата въ нѣкои области достигнала до 70 о/о е едно истинско изтрѣбление на добитѣка.

Къмъ 1927 година даннитѣ сж били следнитѣ — общо за цѣла Ромъния: коне 1,939,438; мулета 2,516; магарета 11,584; волове 4,768,135; крави 1,620,116; биволи 27,431; овце 12,490,051 и свини 3,075,782.

Отъ овцетѣ се добива годишно около 24,000 тона вълна.

г) Минерални богатства. Естественитѣ богатства на Ромъния не сж голѣми, но се отличаватъ съ голѣмо разнообразие. Най-значителното отъ тѣхъ е **нафта**, богатство, което игра голѣма роля и до самата война и бѣ немаловаженъ факторъ и презъ самата война, понеже отъ една страна Германия се стремеше на всѣка цена да привлече Ромъния въ числото на своитѣ активни съюзници, а Съглашението—да попречи на Германия да използва нафтовитѣ богатства за своята фабрична промишленостъ.

Тѣзи извори се намиратъ въ следнитѣ мѣста: Прахово, Дъмбовица, Бузеу и Бакеу. Отъ всичкитѣ най-мощниятъ е Праховския районъ, отъ който се добива 75 о/о отъ цѣлото производство. Останалитѣ извори даватъ: Дъмбовскитѣ 14 о/о; тѣзи въ Бузеу 8 о/о и въ Бакеу 3 о/о. До военното и следъ военното производство се вижда отъ следната таблица (въ тона):

Години	Прахово	Дъмбавица	Бузео	Бакео
1914	1572300	66200	127400	44400
1220	859000	136900	66100	46700
1921	873900	164500	90300	39600
1922	1058200	179800	92300	38700

Фактическия господарь на нафта въ тия райони, обаче, се явява чуждия капиталъ. Той е господарь на 3,650 хектара отъ нафтовитѣ райони, тогазъ когато държавата владѣе само 1,690 хектара и то отъ по-слабопроизводителитѣ райони. Така презъ 1921 година добитото количество отъ чуждитѣ акционерни дружества съставлява 89 о/о отъ всичкото производство презъ тѣзи години.

Съ нафтовата промишленостъ е тѣсно свързана експлоатацията на натуралния газъ (газъ-метанъ) извиращъ изъ пукнатинитѣ, каквито има въ нафтовитѣ райони въ старото кралство и нѣкои мѣста на Трансилвания. Неговата експлоатация е, обаче, слаба.

Следующата по своето значение отраслъ, следъ нафта е каменовъгленото производство. Въ старото кралство то е било безъ значение (едва 200-300 хиляди тона годишно) главно поради неговата недоброкачественостъ.

Следъ Свѣтовната война, обаче, съ присъединяването на Банатъ и особено на Трансилвания, каменовъгленото производство се явява като ценна придобивка за Ромъния, за засилването на което способствуваха твърде много и чуждитѣ капитали.

Общото количество на каменни въглища, което се добива следъ войната, както и неговото постепенно засилване се вижда отъ следната таблица.

Години	Старото кралство	Бесарабия	Банатъ	Трансилвания	Всичко
1919	220500	14100	208800	1128500	1559300
1920	275200	17000	190100	1230000	1587600
1921	297800	200	209000	1298400	1804700
1922	303700	600	267100	1545200	2116200
1923	364100	—	304100	1353100	2521400
1927	—	—	—	—	2963553

Въ Карпатитѣ и Трансилванскитѣ планини се срѣща желязо, медь, злато, сребро, олово, магнезий, алюминий, хромъ, сѣра и пр.

Общото производство на руди по експлоатацията на които работятъ 14 предприятия и акционерни дружества е било въ течение на 1919-1920 година както следва:

Руди	Презъ 1919 год.		Презъ 1920 год.	
	Тона	Стойность въ лей	Тона	Стойность въ лей
Желѣзо	112600	10129104	79800	18267106
Магнезий	5700	1178219	3600	332059
Пиритъ	1800	422675	10800	3702759
Асфалтъ	700	112500	1000	223950
Олово	500	930183	100	335166
Медь	—	—	100	2930754

Презъ 1921 г. сж добити и 1,104 кгр. злато и 2,872 кгр. сребро.

Отъ всички природни богатства запаситѣ отъ каменна соль сж най-голѣмитѣ. Изчисляватъ ги на 15 милиарда тона. Трѣбва да се добави още, че ромънската соль е една отъ най-доброкачественитѣ. Солнитѣ пластове, особено въ Трансилвания, се намиратъ на една незначителна дълбочина и тѣхната експлоатация е много ефтина. Обаче, отъ 1881 год., добиването на солта е монополъ на държавата и заради това често пжти нейната цена вътре въ страната е по-висока отъ колкото на външния пазаръ какъвто е билъ напимѣръ случая въ 1920-1921 год., когато на вътрешния пазаръ единъ тонъ соль се е продавалъ за 385,93 леи, а на външния — само 58.29 леи.

д) Индустрия.

1. Металургическа. Въ металургическото производство е билъ вложенъ въ края на 1922 година капиталъ възлизащъ на 1,200,000,000 леи, отъ които 40 о/о се падатъ на заводитѣ въ Трансилвания и Банатъ, кждето сж съсрѣдоточени главнитѣ центрове на тия заводи за обработване на желязо.

Въ това производство сж ангажирани общо 125 завода съ двигателна сила 38,156 конски сили, 289,100,000 леи капиталъ и 38,896 работници и служащи.

Само заводитѣ Резитце могатъ да изработватъ годишно 120,000 тона чугунъ и около 150,000 тона стомана, а въ

фабриката на сжитиѣ заводи се изразходва около 12,000 тона чугуна и 8,500 тона стомана и фабрики и полуфабрикати.

2. Горска. 23.1 о/о отъ цѣлата повърхност на Ромъния е покрита съ лесовете или около 7,250,000 хектара, отъ които две трети отъ тази площ се падатъ на Трансилвания и Буковина.

При нормаленъ приръстъ Ромъния може да сече годишно до 22 милиона кубически метра дървенъ материялъ, отъ който като запазва за вътрешно употребление отъ 12—15 милиона куб. метра, може да изнася ежегодно отъ 5 до 7 милиона въ качеството на суровъ материялъ.

3. Химическа. Въ 1922 година е имало 187 химически предприятия съ обща мощност на двигателитѣ 56,526 конски сили.

Отъ 1920-21 г. правителството се интересува и отдѣля голѣми суми за химическото производство, свързано главно съ нуждитѣ на армията и флота. Най-първо било засилено производството на барутнитѣ фабрики и заводитѣ за взривни вещества въ градоветѣ: Дудещи, Котрочани, Бакеу и Темишварь. Но тѣхното производство съвсемъ не е било достатъчно да задоволи нуждитѣ на армията и въ 1921 г. Ромъния е дала на компанията Нобелъ, да построи на концесионни начала фабрика за взривни вещества въ Фогараше.

4. Текстилна. Основния капиталъ вложенъ въ тази индустрия се изчислява въ 1923 година на 161,000,000 леи. Около 70 фабрики изработватъ грубъ войнишки платъ. По данни отъ 1921 година имало е 156 текстилни предприятия, съ обща двигателна сила 13,530 конски сили и 10,000 работници.

5. Хранителна. Основниятъ капиталъ вложенъ въ гая индустрия по даннитѣ за 1921 г. се равнява на 1,043,000,000 леи съ 25 до 30 хиляди работници, а броя на заведенията — 977 съ мощност 98,584 конски сили. Значителна частъ отъ тия данни се отнасятъ до брашнената индустрия — 395 предприятия съ 7-8 хиляди работници, безъ да се пресмѣтатъ предприятия, които могатъ да се наброятъ повече отъ 7,000.

Въ 1922 г. брашненото производство, следъ като е задоволило нуждитѣ на страната, дало е възможностъ да се изнесатъ 860,000 тона или около 55,000 вагона брашно въ чужбина.

Въ **винарството** и **пивоварство** сж ангажирани повече отъ 250 предприятия, съ вложенъ въ тѣхъ капиталъ 370 милиона леи и 5-6 хиляди работници съ общо ежедневно производство 2,600 хектолитри.

6. Захарна. Производството въ 1922/1923 г. е достигнало до 40,000 тона и е трѣбвало за вътрешни нужди да се внесатъ още 10,000 тона Общиятъ брой на захарнитѣ фабрики е билъ въ 1923 година 11, въ които сж работили 3,000 души.

Въ 1924 година е турена въ действие и новопостроената въ района на Кишиневъ захарна фабрика.

7. Разстителни масла. За тѣхното производство има 116 завода, повечето отъ които малки, съ 1,900 работници и 60,000,000 леи капиталъ.

д) Търговия. Следната таблица най-добре характеризира вносната и износна търговия на нова Ромъния, въ сравнение съ оная на предвоенна Ромъния, за която целъ сж помѣстени даннитѣ за вноса и износа на старото Ромънско кралство презъ 1913 година:

Година	Количество въ хиляди тона		Стойностъ въ милиони леи		Разлика въ милиони леи	
	Вносъ	Износъ	Вносъ	Износъ	Въ повече	Въ помалко
1913	1374	4596	590	670	80	—
1919	414	109	3762	104	—	3658
1920	305	1466	6902	34.17	—	3455
1921	614	2667	11707	8130	—	3577
1922	551	3881	11799	12163	364	—
1923	560	4300	13700	16000	2300	—

Главниятъ търговски центъръ е Букурещъ, като търговията съ съседнитѣ страни става чрезъ Темишварь и Черновець по желѣзнитѣ пѣтица, а износа за западъ се отправя по р. Дунавъ а на изтокъ и по-нататъкъ по Черноморе посрѣдствомъ Дарданелитѣ. Главнитѣ центрове на търговията съ зърнени храни сж градоветѣ: Браила, Галаць, Каларашъ, Силистра, Тулча и Кюстенджа, а съ нафта — Кюстенджа, Галаць и Гюргево.

Най-главнитѣ артикули на ромънския износъ сж: зърненитѣ храни, нафта и дървения материялъ. Отъ цѣлия обикновенъ износъ 60 до 80 о/о е зърнени храни и отъ 16 до 30 о/о — нафта. Остатъкътъ отъ ромънския износъ се състои главно отъ дървенъ материялъ, животни, продукти отъ животински произходъ и природни богатства (руди).

Въ вноса преобладающе значението иматъ: металическитѣ издѣлия, машини, тѣхнитѣ части, а сжщо и сурови материяли за текстилната индустрия.

е) Финанси. 1) **Държавенъ бюджетъ.** До 1923 година финансовата година е започвала отъ 1 априль, а е свършвала на 31 мартъ следната година. Отъ тая година насамъ, обаче, финансовата година въ Ромъния съвпада съ календарната.

Общитѣ редовни и извънредни държавни разходи сж възлизали както следва:

Презъ 1924 г. вкл. извънр. разходи	29,312,742,787 леи
Презъ 1925 г. вкл. извънр. разходи	28,540,458,769 леи
Извънр. разх. за 1924 г. сж възлиз. на	6,670,553,977 леи

Главнитѣ доходи за покриване на ежегоднитѣ разходи се получаватъ: 1) отъ косвенитѣ данъци, 2) отъ доходитѣ на Министерството на пжтищата и съобщенията и на останалитѣ министерства, 3) отъ обикновенитѣ данъци, 4) отъ държавнитѣ монополи, 5) отъ гербовия сборъ и 6) отъ случайни постъпления.

2. Държавни дългове. Преди Свѣтовната война държавния дългъ на Ромъния е възлизалъ на 2,125,681,694 леи или по 299 лева на отдѣленъ жителъ. За лихви и погашения на тоя дългъ се е плащало срѣдно: за вътрешнитѣ дългове 18,243,145 леи и за външнитѣ 91,990,000 леи. Къмъ 1924 година официалнитѣ данни сж били следнитѣ:

а) Вътрешни дългове	30,969,000,000 леи
б) Външни дългове:	

Къмъ Франция	1,106,727,899 фр. фр.
Къмъ Англия	23,000,000 лир. стер.
Къмъ Съединенитѣ Щати	38,000,000 долари
Къмъ Италия	151,000,000 лирети
Къмъ Белгия	24,000,000 белг. фр.

Срещу тия задължения Ромъния претендира, че ѝ се дължи:

1. Отъ Съветското правител. за евакуир. тамъ злато	3,671,000,000 леи
2. За снабдяване бив. царска руска арм. съ матер.	5,624,000,000 „
3. Отъ бившата Авст.-унг. за загуби отъ окупацията	8,925,000,000 „
4. Отъ Германия за сжщото	1,235,000,000 „
5. Отъ сжщата за пустнатитѣ презъ войн. банкноти	2,169,000,000 „
6. За реквизи. ценности отъ Ромън. национ. банка	566,000,000 „
7. За унищожени нафтови запаси и извори	180,000,000 „
А всичко:	22,365,000,000 „

3. Национално богатство. Националното богатство на довоенна Ромъния се изчислява на 28,000,000,000 леи, а следъ войната — на 55—60 милиарда леи.

3. ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ.

1. Въ мирно време.

А. Сухопжтна армия:

а) Върховно военно управление. Върховенъ началникъ на въоръженитѣ сили, както въ всички монархии, се счита Държавния глава — Краля. При него, въ качеството на личенъ неговъ органъ по военнитѣ въпроси се намира единъ щабъ. На краля сж сжщо така подчинени Висшиятъ съветъ на Националната отбрана въ съставъ: Министъръ — председателя (председателъ), престоласледника, министритѣ: на Войната, на Външнитѣ дѣла, на Търговията и промишлеността, на Пжтищата и съобщенията, на Обществениитѣ работи, на Финансиитѣ, на Земледѣлието и на Народното здраве.

Фактическото ржководство на въоръженитѣ сили е съсрѣдоточено въ мирно време — въ ржцетѣ на военния министъръ, а въ военно — въ тия на Главнокомандующия.

Министерството на войната непосредствено се подчинява на Краля, а е отговорно предъ Парламента. Общото ржководство на армията, министра на войната осжществява посрѣдствомъ Министерството на войната и Армейскитѣ корпуси.

Както при Министерството на войната, така и въ корпуснитѣ управления (командувания) има многобройни служби и учреждения. По своитѣ функции последнитѣ могатъ да бждатъ подѣлени на две категории: органи на командването, обединени въ Главния генераленъ щабъ и Административни органи, зависими отъ армейскитѣ генералъ-инспектори и отдѣлитѣ и управленията при Министерството на войната.

Като висшъ съвещателенъ органи при Военното министерство се явява Висшия съветъ, а висшъ контроленъ органъ по въпроса за подготовката на армията — армейскитѣ генералъ-инспектори — кадритѣ за щабоветѣ на отдѣлнитѣ армии въ военно време. Контролни и съвещателни органи за отдѣлнитѣ родове войски и служби се явяватъ техническитѣ инспектори и съвещателнитѣ комитети, каквито има почти при всички отдѣли и управления на Министерството на войната.

Министерството на войната. — То има следнитѣ органи: Министъръ на войната, Кабинетъ на министра, Генераленъ секретариятъ, Висшъ воененъ съветъ, Три главни армейски инспекции, Главенъ генераленъ щабъ съ:

Началникъ на Главния генераленъ щабъ.
Кабинетъ на началника на Главн. генер. щабъ: 1-о, 2-о, 3-о и 4-о бюра.

Секретарият на Висшия съвет на Народната отбрана, Висше военно училище, Военен музей, 8-о транспортно отделение на Главния генерален щабъ.

Десет технически инспекции и служби съ тяхнитъ съветателни комитети: пехотна, кавалерийска, артилерийска, инженерна, флотска, санитарна, интендантска оржжейна и муниционна, военно обучение и авиационна.

Седемъ служби: военно-географическа, персонална, контролна, смѣтководна и пенсионна, ремонтна и интендантска на централнитъ заведения.

Дванадесетъ дирекции: на пехотата, на конницата, на артилерията, на инженернитъ войски, на флота, на санитарната служба, на интендантството, на оржжието и на бойнитъ припаси, на военното обучение, на авиацията, техническа, на военнитъ имоти.

Една дружина войска на Министерството на войната. Печатница на Министерството на войната.

Общо Министерството на войната се занимава съ всички въпроси отнасящи се до подготовката на войската и управлението на въоръженитъ сили; то осигурява въ тѣсно сътрудничество съ главния генерален щабъ организацията, обучението и мобилизацията на въоръженитъ сили, както и изработването на оперативния планъ.

б) Мѣстни военни управления. Цѣлата територия на страната се дѣли, въ военно-административно отношение на 7 военно-териториални окръзи, съответствующи на 7-тѣхъ армейски корпуси.

Районитъ на тѣзи корпуси се опредѣлятъ съ кралски декретъ въ зависимост отъ гъстотата на населениео и мобилизационнитъ изисквания.

Всѣка корпусна област на свой редъ се дѣли на наборни окръзи. Такива въ настояще време има 72.

Въ всѣка корпусна военна област има териториално управление (отдѣлно отъ корпусното командване) съ свой щабъ подчинено по отношение подготовката и производството на мобилизацията непосредствено на началника на Главния генерален щабъ, а въ всички други отношения на командира на армейския корпусъ.

На корпуснитъ териториални управления се възлага: а) отчета и контрола върху мобилизационнитъ източници (хора, военни материяли, животни) и б) работа по подготовката и произвеждането на самата мобилизация.

Армейското командване, съдействува, по искането на гражданскитъ административни власти, за подържане на публичния редъ въ страната.

в) Попълване на армията съ постояненъ кадъръ.

1. Съ войници. За нуждитъ свързани съ попълването на армията съ войници страната е раздѣлена на 7 военни области, а последнитъ — на 72 наборни окръзи които зависятъ отъ началницитъ въ съответнитъ териториални области.

Военната служба е обща и лична; всички ромънски граждани, безъ разлика на народностъ, езикъ и вѣроизповѣдание, сж задължени да служатъ подъ знамената.

Попълването на армията става било по военни области, било въ цѣлата страна (териториалната система). Обикновено младежитъ отъ ново присъединенитъ области се изпращатъ на служба въ области отъ старото кралство.

Чуждитъ поданици не могатъ да служатъ въ ромънската армия.

Не се приематъ на военна служба, които сж биле осжждани углавно и осжжданитъ отъ изправителенъ сждъ на повече отъ две години.

Освобождаватъ се отъ военна служба въ всички родове войски и въ всички служби недѣгавитъ и негоднитъ физически за служба.

Младежитъ чиято физика е недостатъчно развита могатъ да се отлагатъ за не повече отъ две години.

По тѣхно искане, учащитъ могатъ да бждатъ отлагани за довършване образованието си до 27 годишна възраст.

Освобождаватъ се временно и се зачисляватъ въ опълчението: единствени синове законни или усиновени, както и най-възрастнитъ синове, които издържатъ бедни семейства.

Младежи навършили 18 години до 21 година за постъпване доброволци най-малко за три години, ако изпълнятъ условията предвидени въ закона за носене военната тежба.

Ежегодниятъ призивенъ наборъ достига до 180,000 младежи. Отъ тѣхъ въ армията постъпватъ срѣдно около 120,000 новобранци.

2. Съ подофицери: Къмъ подофицерскитъ чинове се отнасятъ: капралитъ и сержантитъ (мл. подофиц. на срочна служба, плутоньори (стар. подофицери на срочна служба) и плутоньори мажори (фелдфебели).

За капрала се повишаватъ отъ най-добре развититъ войници, които сж прослужили въ строя не по-малко отъ 6 месеци и сж издържали съ успѣхъ предвидения за цельта изпитъ.

За получаване на чина сержантъ нужно е 4 месеченъ стажъ въ чинъ капралъ въ строя и завършване съ успѣхъ учебната команда.

За чина старши подофицеръ на свѣрхосрочна служба нужна е въ строя една годишна служба въ чинъ сержантъ,

завършване на школата на свърхсрочни подофицери по рода на оржжието и подписване договоръ за 5 годишна служба.

Фелдфебелитѣ въ армията се попълватъ на сжщитѣ начала както и старшитѣ подофицери.

Има петъ школи за подготовка на подофицери (пехотна, кавалерийска, артилерийска, инженерна и жандармерийска). Курсътъ на обучението въ тѣхъ трае отъ 5—8 месеца.

3. Съ офицери: Попълването съ офицери на действителна служба става: 1) отъ випускитѣ на военнитѣ училища и като изключение измежду подофицеритѣ на действителна служба следъ издържане на съответния приемателенъ изпитъ при военнитѣ училища.

Подготвителнитѣ курсове въ военнитѣ училища продължаватъ две години за всички родове войски.

За подготовката на офицери за действителна служба има следнитѣ военни училища: 2 военни пехотни, 1 кавалерийско, 1 артилерийско, 1 инженерно, 1 морско, 1 — за офицери-механици и 1 жандармерийско.

За усвършенствуване и освежаване познанията на офицеритѣ има различни специални школи за всички родове войски. Тѣхния курсъ на обучение трае отъ 4—6 месеца.

Съ офицери по генералъ-щабното ведомство армията се попълва отъ свършилитѣ висшата военна школа (Академия въ Букурещъ), или отъ свършили такава въ странство.

Подготовката на офицери-специалисти поради липса на технически школи въ страната, става съ изпращане на офицери да следватъ съответнитѣ школи въ чужбина.

Административнитѣ служби и части се попълватъ съ свършилитѣ успѣшно военно-административната школа и съ офицери станали негодни за строеви служби.

Всичкитѣ офицерски чинове се дѣлятъ, както и въ българската армия, на 3 групи. Въ последно време е създаденъ и маршалски чинъ.

Повишението въ по-горенъ чинъ до чина полковникъ става за изслужено време (2—5 години) и по атестация.

Повишението въ чинъ полковникъ и на горе става почти изключително по изборъ.

4. Съ запасни офицери се попълва: 1) отъ уволненитѣ отъ действителна служба по навършване на предѣлната възраст; 2) отъ випускитѣ на специалнитѣ школи за запасни офицери; 3) отъ подофицери следъ 10 години свърхсрочна служба и полагагане съответния экзаментъ.

Школи за подготовка на запасни офицери има 3.

г) Голѣми войскови единици.

7 армейски корпуси въ съставъ всѣки по три пехотни дивизии, съ части и служби извънъ дивизиитѣ.

1 стрелкови корпусъ въ съставъ две дивизии.

3 конни дивизии и една независима бригада черни хусари.

Всичко: 21 пехотни дивизии, всѣка една въ съставъ 3 пехотни полка, 1 артилерийски полкъ, 1 гаубеченъ полкъ (4-а дивизия има 5 полка, отъ които 2 — на стрелкова бригада).

2 стрелкови дивизии, имаща всѣка по 3 стрелкови групи, 3 планински отдѣления и 1 планински гаубиченъ полкъ.

3 конни дивизии, всѣка отъ по 4 полка червени хусари, 2 полка черни хусари и 1 конно-артилерийско отдѣление.

д) Родове войски и служби.

1. Пехота:

Числото на отдѣлнитѣ части: 21 пех. бригади по 3 пех. полка, 2 пех. стрелкови бригади 1 пех. стрелкови бригади, отъ два стрел. полка (въ Букурещъ).

Всичко: 66 пехотни и стрелкови полка, 12 стрелкови дружини, 3 колездачни роты, 1 полкъ танкове.

Съставъ на частитѣ:

Пехотенъ или стрелкови полкъ има следния съставъ: щабъ на полка, рота на специалиститѣ, 2—3 дружини по 3 роты, 1 картечна рота и 1 рота-депо.

1-ятъ полкъ има съставъ: единъ щабъ, 1 рота специалисти, 3 дружини по 3 роты и 1 картечна рота.

Числениятъ съставъ на полка: въ мирно време 51 офицери, 66 подофицери и 69 войници. Въ усиленъ съставъ около 1,200 души. Въ военно време около 3,000 души.

Пехотна дружина: Щабъ на дружината, 3 роты, 1 рота специалисти, 1 картечна рота. Въ военно време ще бждатъ предадени (въроятно); 1 взводъ за връзка, 1 сек. пехотна артилерия и дружиненъ обозъ. Численъ съставъ въ мирно време 215 человекъ, отъ които 12 офицери и 15 подофицери. Въ военно време 1,000 души.

Въоржжението на пехотна дружина въ военно време ще се състои отъ 2 пех. орждия (или 37м/м. орждия или 53 м/м. мортири). Пехотната рота въ мирно време се състои отъ 3 взвода, а въ военно време отъ 4 взвода, 2 картечници и ротенъ обозъ. Числеността ѝ въ мирно време е около 100 человекъ, отъ които 4 офицери и 6 подофицери и въ военно време около 150 души.

Стрелкова дружина. Щабъ на дружината, 3 роти, 1 картечна рота, 1 рота-депо и 1 рота специалисти.

Картечната рота въ мирно време се състои отъ 2 взвода, а въ военно време отъ 4 взвода, 1 командна група и обозъ. Численостъта ѝ въ мирно време достига около 70 человекъ, а въ военно — около 260 съ 16 картечници.

Техническата рота въ мирно време се състои отъ: свързоченъ взводъ, пионеренъ взводъ и взводъ (секция) пехотна артилерия. Въ военно време — сжщия съставъ безъ пехотна артилерия.

Численостъта ѝ въ мирно време — около 70 человекъ, а въ военно около 170 человекъ.

Пехотниятъ взводъ въ мирно време се състои отъ 2, а въ военно време отъ 3 бойни групи и 3 души за свързка. Всичко въ взвода 44 души.

Картечниятъ взводъ въ мирно време има 2 картечни отдѣления по 2 картечници. Сжщиятъ съставъ остава и за военно време. Численъ съставъ около 50 души.

Бойната група се явява основно ядро въ пехотната организация на ромънската армия. Тя се състои отъ 2 ядки: 1 бомбена (гренадерска) и 1 картечна. Численостъта на бойната група, както и нейния съставъ сж постоянни както въ мирно, така и въ военно. Численостъта на ядкитѣ е по 6 человекъ. Бомбената ядка се явява ударната единица, хората сж въоръжени съ пушки и ржчни гранати, а другата има и една картечна пушка. Тази ядка е огневата единица.

Въоръжението на пехотата: Офицеритѣ: карабина, сабля, револверъ.

Войницитѣ: пушки съ ножъ (или карабина и револверъ); картечна пушка, картечници и 37 или 53 м/м. пехотни орждия.

2. Конница.

Числото на отдѣлнитѣ части: 6 бригадни командвания „рошьори“ (червени хусари), 4 бригадни командвания „калараша“ (черни хусари) (1-а бр. независими).

Всичко: 12 полка „рошьори“, 8 полка „калараша“, 1 кралски ескортенъ полкъ (лейбъ-гвардейски коненъ полкъ). Всичко: 21 конни полка и 8 транспортни групи. Съставъ на полковетѣ:

Рошорскиятъ полкъ има следния съставъ: Щабъ на полка, 1 ескадронъ специалисти; 2 дивизиона по 2 ескадрона; 1 картеченъ ескадронъ и 1 ескадронъ-депо. Численостъта на полка въ мирно време е около 600 души, а въ военно — до 900 души.

Каларашкиятъ полкъ се различава отъ Рошорскиятъ по това, че въ мирно време има 3 дивизиона, вмѣсто 2 или 6 ескадрона вмѣсто 4. Но ескадронитѣ въ Каларашкитѣ пол-

кове сж кадрови; 1 кадровъ картеченъ ескадронъ и 1 ескадронъ-депо.

Организацията на кралския ескортенъ полкъ има вмѣсто картеченъ ескадронъ — картечно отдѣление. Ескадронътъ както въ мирно така и въ военно време има по 4 взвода съ численъ съставъ въ мирно време 100 сабли, а въ военно — около 180. Картечниятъ ескадронъ въ мирно време има 2 отдѣления по 2 картечници. Конниятъ взводъ има 2 отдѣления и 1 бомбено звено. Всичко въ взвода 3 бомбени и 2 ржчно-картечни звена. Численостъта на взвода както въ мирно така и въ военно време е — 40 сабли и 44 коня. Обозни групи: щабъ на групата, 4 ескадрона, 1 взводъ-депо.

Училища: 1 военно-кавалерийско училище и 1 специално кавалерийско училище.

Централни инструкторски курсове въ съставъ: 1 група, картечни мотоциклисти и блиндирани автомобили.

Въоръжение: офицеритѣ: сабля, револверъ; войницитѣ: карабина, сабля, копие, револверъ, картечна пушка, картечница и 37 м/м. орждие.

в) Артилерия.

Дѣли се на: лека полска, тежка полска, конна, планинска и противоаеропланна.

Число на отдѣлнитѣ единици:

21 артилерийски бригади по 2 полка, отъ които 1 полкъ полска артилерия, 1 гаубиченъ полкъ и 2 планински артилерийски бригади по 3 отдѣления. Всичко: 21 полски артилерийски полка, 21 гаубични полка, 3 конно-артилерийски отдѣления, 6 планински артилерийски отдѣления, 2 планински гаубични полка и 7 тежки артилерийски полка (по 1 за всѣки армейски корпусъ).

Съставъ на частитѣ: Полски артилерийски полкъ: щабъ на полка, батарея специалисти, 3 артилерийски отдѣления и 1 батарея-депо. Артилерийско отдѣление: 3 батареи съ 2—4 леки полски орждия въ всѣка батарея. Орждията имъ сж отъ най-различни системи, образци и калибри. Стремлението имъ е да се замѣнятъ всички съ 75 м/м. полско орждие. Въ военно време организацията е сжщата безъ батареята „депо“, която остава въ тила. Освенъ това всѣка батарея въ военно време ще има една секция свързки и наблюдения. Въ военно време всѣка батарея ще има 4 леки полски орждия.

Численостъ въ мирно време: въ полка около 600 человекъ, а въ батареята — 60. Въ военно време: полка около 1,500 человекъ, а въ батареята около 160 души.

Гаубичен полкъ:

Щабъ, батарея специалисти, 2 артилерийски отдѣления и 1 батарея-депо.

Полско гаубично отдѣление: щабъ и 2 батареи. Часть отъ батареитѣ сж въоръжени съ по 2 орждия и часть съ по 4. Въ състава на гаубичния артилерийски полкъ въ мирно време влизатъ още: команда за свръзка и наблюдение, окопна мортирна батарея и батарея-депо. Числеността на гаубичния полкъ въ мирно време е около 300 души, а на батареята — около 70.

Военно-временната организация на гаубичния артилерийски полкъ се различава отъ мирновременната по това, че въ полка отсъствува батареята-депо. Освенъ това батареята ще има и по една секция за свръзка и наблюдение. Броя на орждията въ всѣка батарея за време на война ще бжде 4.

Планинско артилерийско отдѣление: щабъ, секция специалисти, 3 планински батареи и 1 батарея-депо.

Конно артилерийско отдѣление: щабъ, секция специалисти, 2 конни батареи и 1 батарея-депо.

Всѣка батарея по 4 орждия: числеността на батареята въ мирно време е около 90 души, а въ военно време — около 150. Сжщиятъ съставъ иматъ и планинскитѣ батареи.

Планински гаубичен полкъ. Щабъ, батарея специалисти, 2 отдѣления по 2 батареи и 1 батарея-депо. Организацията на планинския гаубичен полкъ, както въ мирно, тъй и въ военно време е аналогична на организацията на полско-артилерийския гаубичен полкъ. Въоръжението на планинския гаубичен полкъ е съ 105 м/м. гаубици система Крупъ обр. 1912 година.

Тежъкъ артилерийски полкъ. Щабъ, батарея специалисти, 2 отдѣления по 3 батареи, 1 батарея мортири, 1 батарея-депо. Тежко артилерийско отдѣление: щабъ и 3 батареи. Въоръжение: орждия и гаубици калибъръ 155 м/м. до 210 м/м. Численостъ на полка въ мирно време около 300 души, а на батареята — около 70 души. Въ военно време — около 1,400 души въ полка.

Въ организацията на тежкия артилерийски полкъ за военно време се правятъ сжщитѣ измѣнения каквито се упоменаха за гаубичнитѣ полкове.

Училища. Подготовително училище за действующи и запасни артилерийски офицери, подготовително офицерско и подофицерско артилерийско училище; специално артилерийско училище и Общо инструкторско училище.

Противоаеропланна артилерия.

Както въ мирно, по всѣка вѣроятностъ и въ военно време ще се състои отъ 1 полкъ противоаеропланна артилерия въ съставъ: щаба на полка: 4 отдѣления (полуподвижни 75 м/м. ор.; автомобилно 76.2 м/м. ор.; близка защита —

57 м/м. орждия и картечници и бронирани влакове), 1 прожекторна батарея на автомобили и 1 батарея-депо.

Численостъ на полка въ мирно време: около 700 души.

г) Инженерни войски.

Брой на отдѣлнитѣ части: 1 щабъ на желѣзопътна бригада, 1 щабъ на бригада специалисти. Всичко: 2 ж. п. полка, 1 полкъ за свръзки, 1 полкъ понтониери (мостови) 7 полка пионери (по 1 на всѣки корпусъ), 2 дружини планински пионери.

Съставъ на отдѣлнитѣ части: пионерния полкъ има следния съставъ: 1 дружина пионери; 1 дружина за свръзки и 1 рота депо.

Пионерната дружина се състои отъ: щабъ на дружината, 3 обикновени пионерни роти и 3 кадрови, а въ военно 6 роти въ пълненъ съставъ. Планинската пионерна дружина: щабъ, рота-депо; 2 нормални (обикновени) пионерни роти; 1 рота за свръзка и 1 рота телеф.

Ж. пжтенъ полкъ: щабъ: рота-депо; 2 ж. п. дружини въ съставъ: щабъ на дружината: 4 експлоатационни роти; 1 ж. п. дружина за тѣсноколейна линия въ съставъ: 1 обикновена рота, 1 кадрова рота, 1 мостова рота и друга кадрова.

1 ж. п. строителна дружина въ съставъ: щабъ и 4 роти.

Полкътъ за свръзки има следния съставъ: щабъ на полка; рота-депо; дружина за свръзки въ съставъ: щабъ на дружината, 3 роти безжиченъ телеграфъ; 2 роти телеграфисти; 1 взводъ гължбова поща.

Прожекторна дружина въ съставъ: щабъ на дружината; 2 прожекторни роти; 1 рота работници и 1 взводъ фото-кинематографисти.

Мостовъ полкъ: щабъ; рота-депо; 1 речна мостова дружина въ съставъ: щабъ; 4 речни мостови роти по 2 отдѣления всѣка, 1 мостова дружина за голѣми реки въ съставъ: щабъ; рота-депо; 4 роти по 2 взвода.

Училища: Управленни на инженернитѣ училища. Военно-инженерно училище. Специално инженерно училище. Централно инструкторско пионерно училище.

д) Въздушенъ флотъ.

Той включва всички нападателни и отбранителни единици зависящи отъ Въздухоплавателната техническа инспекция на която сж подчинени: 1-о щаба на въздушнитѣ сили. 2-о управления на училищата и школитѣ за инструктори. 3-о висша въздушна дирекция. Служба на цивилната авиация, метеорологическа дирекция, арсеналъ и складъ на материали.

Въздухоплателни аеростатни части: 1) Три разузнавателни групи всъща въ съставъ: щабъ, 1 ескадрилия-депо, 1 ескадрилия специалисти (съставена отъ: 1 отд. за връзка и за предаване; 1 отд. за въздушно фотографиране и за метеорология; 1 карт. отдѣление; 1 отд. моторно и хангарно, 1 отд. за подържане), 4—5 разузнавателни ескадрилии и 1 паркъ съ работилница.

2. Бойна ескадра въ съставъ: щабъ на ескадрата; ескадрилия-депо; ескадрилия специалисти; бомбардировачна група (съставъ: щабъ на групата, и 2 обикновени ескадрилии); 2 бойни групи (съставъ: щабъ и 3—4 обикновени ескадрилии); 1 паркъ съ работилница.

3. Национална въздухоплателна служба: щабъ; ескадрилия-депо; 6 аеродрума.

4. Хидропланна група: щабъ; ескадрилия-депо; хидропланна ескадрилия и паркъ.

5. Аеростатна група: щабъ; рота-депо; 6 аеростатни роти; 1 рота-работилници и 1 юзина.

6. Учебно инструкторски заведения: Управление; училищна дирекция; ескадрилия-депо; ескадрилия специалисти (съставъ: 1 отд. метеорологическо, 1 радио-телеграфно 1 отд. за постройка хангари и 1 отд. за въздушна фотография); 1 разузнавателна ескадрилия; 1 наблюдателна ескадрилия, 1 изпитателна ескадрилия и 1 ескадрилия за зап. подофицери; паркъ съ работилница.

7. Въздухоплателни училища: подготвителни и специални въздухоплателни училища въ съставъ: управление на училищата, 1 ескадрилия-депо и 2 ескадрилии за подофицери-ученици. Училища за стрелба и бомбадиране въ съставъ: управление, 1 ескадрилия-депо; 1 учебна ескадрилия и 1 ескадрилия отъ паркове и работилници. Военно училище за пилоти и усвършенствуване въ съставъ: управление на училището; 2 роти ученици; 1 учебна ескадрилия и 1 пехотна рота. Арсеналъ въ съставъ: управление; учебна ескадрилия; административна служба и 1 пехотна дружина. Депо за въздухоплателни материяли въ съставъ: управление; 8 секции и счетоводна служба. Муниционно депо въ съставъ: управление и 1 рота за охрана.

2 полка противоаеропланна артилерия въ съставъ:

Щабъ на полка; 1 автомобилна група отъ 2 батареи; 1 конна (хипомобилна) група отъ 2 батареи; 1 неподвижна група отъ 2 батареи; 1 група полуподвижна желѣзопътна отъ 4 батареи; 1 група специалисти въ съставъ: 1 картечна рота; 1 прожекторна рота и 1 батарея депо и работилница.

Ефективъ (1927 г.): Офицери (отъ които 498 строени) 595 души. Доброволно постъпили (чиновници и подофицери) 454 души. Брой на хвърчилата: около 240.

Дислокация: 1-а разузнавателна група въ Яшъ, 2-а разузнавателна група въ Клужъ, 3-а разузнавателна група въ Галацъ. Хидро-групата въ Кюстенджа. Бойния флотъ въ Букурещъ. Въздухоплателна група въ Букурещъ. Учебенъ центъръ въ Текучи. Материялна частъ. Тя се състои отъ най-разнообразни типове хвърчила, отъ които много между най-остарѣлитъ типове.

Личенъ съставъ и неговата подготовка:

За подготовка на летци има специална школа въ Текучи съ двегодишенъ курсъ, където ежегодно свършватъ по 100 души.

Както въ училищата така и въ строевитъ части учебната подготовка поради недостигъ на пособия е не особено добра.

Индустрия. Такава за хвърчила или тѣхни части почти че нѣма.

Съществуването отъ по-рано авиаторско отдѣление при завода „Астра“ все още не е напълно организирано.

Близко до Букурещъ има една работилница, която ремонтира повреденитъ хвърчила и строи въ свършено ограничено количество нови хвърчила (по едно-две въ нѣколко месеца).

Аеродруми. Такива има не повече отъ 15-18, въ числото на които влизатъ и хидро-аеродрумнитъ. Най-добре уредения аеродрумъ е този при Букурещъ. Има и нѣколко аеродруми съ бетонни хангари, но повечето иматъ дървени хангари.

Въ заключение би могло да се каже, че въздушнитъ сили на Ромъния не представляватъ крупна боева единица, най-вече, защото материяла имъ е достатъчно изхабенъ, личниятъ съставъ недостатъчно добре подготовенъ, аеродрумнитъ слабо организирани и гражданската авиация едвамъ още въ своето първоначално развитие. Въ последно време, обаче, се правятъ голѣми усилия и жертви за поставянето му на нуждната висота.

е) Спомагателни части.

Къмъ спомагателнитъ части се отнасятъ 7-тѣхъ административни баталиони (по 1 на всѣки корпусъ, 8 обозни дивизиони и 7 санитарни роти).

Административнитъ баталиони, заедно съ обознитъ дивизиони мобилизиратъ, въ военно време, за всѣка дивизия снабдителни (транспортни) колони и полски хлѣбопекарници.

Обознитъ дивизиони мобилизиратъ обозъ за висшитъ щабове, а тѣй сжщо коли, конски съставъ и ездови, за формиране на снабдителнитъ колони и полскитъ болници.

Санитарнитъ роти въ военно време мобилизиратъ санитаренъ персоналъ за полскитъ болници.

ж) Погранични войски. Въ мирно време пазенето на държавната граница е повѣрено на Министерството на финанситъ, което разполага съ специални погранични войски, които

иматъ следния съставъ: щабъ на корпуса на пограничните войски; щабъ на учебнитѣ бригади; 2 бригадни щаба на погранични войски; щабъ на учебна бригада; 4 погранични полка, всѣки въ съставъ: по 3 погранични дружини въ 3 ротенъ съставъ; 2 учебни дружини; и 1 рота-депо. Тѣзи войски зависятъ отъ Министерството на войната по отношение попълване частитѣ съ войници, офицери и подофицери и снабдяването имъ съ материали.

з) Жандармерия.

Тя е въ разпореждането на Министерството на вътрешнитѣ работи и образува единъ корпусъ който има следния съставъ:

Щабъ на жандармерския корпусъ; 4 щаба на жандармерийски бригади; 11 жандармерийски полка и 1 жандармерийски полкъ за Букурещъ.

Жандармерийскитѣ полкове иматъ учебни батальони и териториялни роти. Тѣзи войски сж разпредѣлени въ вътрешността на страната за подържане реда.

Жандармерийскитѣ части получаватъ нареждане отъ Министерството на вътрешнитѣ работи, на което сж право подчинени. Въ сжщото време, тѣ съдействуватъ на изпълнителнитѣ власти и изпълняватъ заповѣдитѣ на Министерството на войната, въ мѣстности кждето нѣма войскови гарнизони.

Тѣхния ефективъ е следния (1929 г.): Офицери 643. Чинovníци 6,465. Подофицери 7,080. Ефрейтори и войници 15,962. Всичко: 30,150.

и) Обучение, подготовка, тактика. Принципитѣ на обучението въ основата си се свеждатъ къмъ следното: единствената целъ на обучението се явява подготовката на войника и офицеритѣ за война. Поради което войската въ мирно време, трѣбва да се обучава само на това което ще е нужно на война. Най-добрия показателъ за степента на тѣхната подготовка ще бжде, следователно, положението, когато въ военно време не ще става нужда да отхвърлятъ нищо отъ онова, което сж учили въ мирно време.

Задачата по подготовката на единичниятъ боецъ се свежда къмъ това, щото да може той да бжде използванъ съ най-голямъ успѣхъ въ отдѣлението. Въз основа на което всѣки боецъ трѣбва да владѣе до съвършенство употреблението на всички сръдства за борба, които се намиратъ въ отдѣлението.

Независимо отъ това, всѣки началникъ и инструкторъ, е длъженъ да всажда въ хората воля къмъ победа и патриотизъмъ. Особено внимание трѣбва да обърнатъ за приучване на войника къмъ строга дисциплина.

Като общо правило — обучението трѣбва да се води отъ простото къмъ сложното. Всѣко следующе занятие трѣбва да

бжде тѣсно свързано съ предшествуващото. Да се обучава не толкова чрезъ разказване, а чрезъ показване.

Продължителнитѣ и еднообразни уроци трѣбва да се избѣгватъ съ целъ да се поддържа вниманието на обучаемиа.

Учебната година започв: веднага следъ дохождането на новобранцитѣ и завършва съ маневри на висшитѣ войскови съединения. Цѣлата учебна година се дѣли на три периода.

Първия периодъ продължава около 5 месеци и обхваща единичното обучение, обучението на бойнитѣ ядра, взвода и ротата.

Вториятъ периодъ продължава около 2 месеци и обхваща дружинното, полково и бригадно учения и маневритѣ съ висшитѣ войскови съединения. Остатъка отъ годината, не повече отъ 5 месеца се отдѣля за прекарването на занятията въ разнитѣ учебни команди и школи за подготовката на учители — инструктори и нисшъ команденъ персоналъ.

Не попадналитѣ въ разнитѣ школи носятъ караулната служба.

Новобранцитѣ съ пристигането въ частитѣ се събиратъ въ отдѣлни роти, безъ старитѣ войници.

Въ тѣзи роти тѣ прекарватъ единичното обучение и подготовката на бойнитѣ групи, следъ което се смѣсватъ съ старитѣ войници и съ тѣхъ продължаватъ по-нататъкъ наравно съ всички.

Младитѣ войници, предназначени за служба въ картечнитѣ роти или въ ротата за специалиститѣ, преминаватъ отначало строевото обучение и следъ това при взводното учение почватъ да се специализирватъ.

Обучението на старитѣ войници до смѣняването имъ съ младитѣ войници се води съ целъ да усвършенствуватъ познанията си по прекарания въ предната година курсъ.

Особено внимание въ тоя периодъ се отдѣля: за хвърляне на ржчни бомби, стрелба съ пушки и картечници, носене службитѣ въ полето и пр.

Обучение на кадритѣ. Подготовката се води отдѣлно съ подофицеритѣ и отдѣлно съ офицеритѣ. Обучението на първитѣ се води по дружинно, а на последнитѣ — по полкове. Отговорността за това лежи върху командира на полка. Той дава всички упътвания по воденето на тия занятия, както за подофицеритѣ, така и за офицеритѣ отъ своя полкъ.

Занятията иматъ за целъ да развиятъ и усвършенствуватъ командния съставъ. Занятията се водятъ както теоритически (по картитѣ), така и практически на самата мѣстность.

Общи тактически положения. Въ Свѣтовната война, ромънската армия прилага тактиката на линейнитѣ строеви, а

следъ свършването на войната, наредъ съ армиитѣ въ другитѣ държави, премина къмъ новата груповата тактика, по-пригодна къмъ новитѣ условия на боя.

Въ свързка съ преминаването къмъ груповата тактика е била извършена, въ 1923 и 1924 г., реорганизацията на армията, и преработването на всички правилници. Въ основитѣ на новитѣ правилници сж легнали, най-вече, възгледитѣ и положенията прокарани въ французкитѣ такива.

Главнитѣ фактори въ съвременния бой, ромънитѣ смѣтатъ огъня и движението. Победата е невъзможна безъ завладѣване на територия отъ противника и безъ предвижване войскитѣ напредъ. А за последното е необходимо щото противника да бжде удавенъ въ огънь и съпротивата му сломена, а това се достига съ огънь развитъ отъ настѣпващитѣ части.

Следователно, успѣхътъ въ боя при бждешитѣ стълкновения ще зависи отъ умелото приспособяване и съчетание на огъня и движението. Умението на командния съставъ да съгласува огъня и движението въ боя, трѣбва да бжде доведено до най-голѣмо съвършенство. Достигането на тая цель се смѣта като главна задача при тактическата подготовка на войскитѣ въ мирно време.

Основни положения въ тактиката на пехотата. Поради извънредно голѣмото развитие на въздушното разузнаване, препоръчва се щото приближаването къмъ бойното поле да се извършва нощно време или подъ прикритието на мъгла.

Поради унищожавашата сила на огъня отъ съвременното оръжие, бойния редъ въ сферата на пушечния огънь на противника, трѣбва да се състои отъ комбинирането на огневи и ударни групи, непременно ешелонирани както по фронта, така и въ дълбочина.

Цѣлиятъ този боенъ редъ ще се движи напредъ, благодарение умелото използване на мѣстността и своитѣ огневи срѣдства.

Ако ли огневитѣ средства на пехотата се укажатъ недостатъчни за това, то трѣбва да бждатъ привлечени огневитѣ средства на артилерията, както и инженерно техническитѣ средства.

На новия боенъ редъ съответствуватъ и нова система на пехотни позиции и новъ способъ на тѣхната отбрана.

При настѣплението напредъ се движатъ охраняващи части, ешелонирани широко по фронта и въ дълбочина. Задъ охраняващитѣ части, на около 2-3 клм., въ най-сгъстенъ строй настѣпватъ главнитѣ сили, сжщо така ешелонирани по фронта и въ дълбочина. Тѣхната задача е да пробиятъ фронта на противника въ най-уязвимия за него пунктъ и да сломятъ съпротивата му.

Задъ главнитѣ сили следватъ резервитѣ. Тѣ трѣбва да бждатъ вкарани въ действие тамъ кждето настѣпващитѣ части сж имали успѣхъ. Смѣта се за нецелесъобразно да се вкарватъ резервитѣ тамъ, кждето настѣпващитѣ части сж се натъкнали на силното съпротивление на неприятеля и не могатъ да се движатъ по-нататкъ.

Отъ аналогични елементи (охранящи части, части заемащи пунктоветѣ за отбрана въ главната зона и резерви — всички ешелонирани по фронта и въ дълбочина) се състои и отбранителната система.

Основни положения въ тактиката на конницата. Тѣ се свеждатъ къмъ следующето: „Конницата маневрира, но води бой спешена“. По мнението на ромънитѣ силата на конницата се състои въ бързитѣ нейни предвиждания и въ нейната огнева мощъ.

Ромънитѣ смѣтатъ, че боя въ коненъ строй на голѣми конни маси не достига своята цель и че къмъ него трѣбва да се прибѣгва само въ изключителни случаи.

Обикновено, ромънитѣ смѣтатъ, че да се атакува неприятеля въ коненъ строй ще е целесъобразно, само за конни части не по-голѣми отъ ескадронъ и то само въ следующитѣ случаи: 1) при преследването на разстроена и отстѣпваща въ безпорядкъ пехота; 2) при атакуването на артилерия движаща се въ походенъ строй; и 3) срещу неприятелска конница, само ако успѣха е предварително осигуренъ (явенъ).

Обикновениятъ начинъ за действие на конницата се смѣта боя въ пехотенъ строй. Спешенитѣ конни части действуватъ по всичкитѣ правила за пехотнитѣ части и се подчиняватъ на сжщитѣ уставни положения на каквито е подчинена и пехотата.

Изобщо, ромънитѣ съ своитѣ разбирания, свеждатъ конницата до положението на ездяща пехота.

Битъ на армията. Главната маса отъ войницитѣ е съставена отъ слаборазвития и малограмотенъ селски елементъ. Споредъ руситѣ, тази маса е лишена почти отъ всѣкакви права и е оставена на произвола на офицеритѣ. Твърде характерно било, по твърдение на руски военни, че и до сега офицерството въ ромъния имало право да налага на войницитѣ тѣлесни наказания, които самитѣ войници отъ ромънски произходъ, като слабо културни, лесно понасяли, обаче, войницитѣ отъ малцинствата (немци, унгарци и пр.), като по-културни, имали постоянни конфликти съ офицеритѣ.

Дисциплина. На офицеритѣ е вмѣнена двойната обязанность — еднакво да възпитаватъ и развиватъ чувството на дисциплина у войника.

Всѣки подофицеръ и по-малкъ начальникъ е длъженъ самъ да служи като примѣръ на дисциплиниранъ въ всѣко отношение военнослужащъ. Обаче, обикновенното срѣдство за поддържането на дисциплината е страхътъ отъ наказания, които сж много строги.

Особено внимание се обръща на патриотичното възпитание. Всѣки войникъ трѣбва да бжде убеденъ, че защитата на Отечеството и защитата на сществующия строй се явява за него най-висшия дългъ и че отъ независимото сществуване на Ромъния и отъ запазването на днешния общественъ строй, зависи и неговото (на войника) лично благополучие. Това възпитание се подпомага отъ изобилна литература, организиране специални представления и пр.

к) Служби.

Въ мирно време службитѣ въ армията се раздѣлятъ на две категории:

1. Служби извънъ дивизиитѣ, зависящи органически отъ армейскитѣ корпуси: по единъ административенъ баталионъ отъ 3 роти за всѣки армейски корпусъ.

Работилници за поправки по една на корпусъ.

Депо за оржжие и муниции по едно на корпусъ.

Санитарни обози (въ съставъ: болници, санаториумъ, лазарети, гарнизонни аптеки и единъ санитаренъ складъ) за всѣки корпусъ.

Военни сждилища:

Военни затвори и гарнизонни управления и

2. Служби зависящи отъ Министерството на войната (Техническа инспекция по службитѣ): складове, работилници и армейски заведения.

л) Съставни елементи на армията и продължителностъ на военната служба.

Военнитѣ сили включватъ:

Действующата армия съ постоянни кадри.

Резервна армия и

Милиция.

Продължителността на задължителната военна служба е 29 години — отъ 21 до 50 навършени години. Тя се подѣля както следва:

Две години подъ знамената (действующа армия) и 3 години въ военния флотъ.

Осемнадесетъ години въ резервната армия и деветъ години въ милицията.

Отъ навършването на 19 години, младежитѣ сж на разположение на Министерството на войната за даването имъ една предварителна подготовка.

Министерството на войната, по решение на министерския съветъ, може да повика подъ знамената, за единъ ограниченъ срокъ, запаснитѣ числящи се въ резервната армия, било за обучение, било за временното засилване на мирновременния ефективъ на частитѣ.

Съ сжщата целъ, но само съ указъ, числящитѣ се въ милицията могатъ сжщо така да бждатъ извиквани на служба, но за не повече отъ 30 дни въ годината.

Въ случай на война, мобилизационнитѣ ефективни на частитѣ се попълватъ отъ наборитѣ числящи се въ резервната армия и въ милицията.

м) Мобилизация.

Турието на армията на военна нога става съ указъ, подъ резервата, че такъвъ указъ ще бжде по-сетне гласуванъ по законодателенъ редъ. Подготвителнитѣ работи се извършватъ още отъ мирно време съобразно предписанията на правилника за мобилизация на армията, на гражданскитѣ власти и на индустриалнитѣ заведения.

Желѣзницитѣ, службитѣ по плаването, и въздушнитѣ транспорти, телеграфитѣ, телефонитѣ, земнитѣ и въздушни пощенски съобщения, както и всички други необходими на армията институти, могатъ да бждатъ мобилизирани въ интереса на националната отбрана, като запазватъ при това тѣхната си организация.

Колкото се отнася до частнитѣ институти нуждни на армията въ време на война, единъ специаленъ законъ определя условията при които могатъ да бждатъ използвани; въ всѣки случай тѣ сж длъжни да се подчиняватъ на нарежданията по преброяванията и на нуждния контролъ по подготовката за въ случай на мобилизация.

Назначението на наборитѣ отъ милицията е определено отъ мобилизационния планъ. Тѣ сж организирани въ части споредъ нуждата за пазене и защита на територията, както и въ шатни части, въ тила на действующата армия.

н) Бюджетни ефективни:

1-о офицери: (по бюджета на Министерството на войната); Генерали 176; Полковници 592; Подполковници 761; Майори 1,332; Капитани 4,013; Поручици 4,156*); Подпоручици 3,582**); Офицери инженери и механици 31; Капелмайстори 86; Всичко 14,729.

*) Отъ които 600 санитаръ-офирери отъ запаса повикани за 1 месецъ и 16 поручици на служба по желѣзницитѣ.

***) Отъ които 830 повикани за 6 месеца.

2-о На свърхсрочна служба 13,790***); Подофицери 11,332; Ефрейтори и войници 146,292****);

3-о. Въ постояннитѣ кадри.

4-о. Временни войски:

а) 6,500 души (придадени на служба по желѣзницитѣ).

б) 646 души (на служба въ изправителнитѣ заведения).

5-о. Чиновници на служба въ армията 3,980

А всичко: офицери, подофицери, чиновници, войници и временно на служба 197,269

о) Вѣоръжение.

Най-главнитѣ системи рѣчно огнестрелно оръжие съ които е вѣоръжена ромѣнската армия сѣ следнитѣ:

1. Ромѣнска пушка система „Манлихеръ“ обр. 1893 г.
кал. 6.5; нач. ск. 710; далеч. 2,100; теж. 4.360 кгр.
2. Австр. пушка ситема „Манлихеръ“ обр. 1895 г.;
кал. 8; нач. ск. 710 далеч. 2,600; теж. 3.930 кгр.
3. Карабина (за конн.) „Манлихеръ“ обр. 1893 г.;
кал. 8; нач. ск. 650; далеч. 1,800; теж. 3,200 кгр.
4. Француз. пушка сист. „Леб.“ обр. 1907 г.;
кал. 8.; нач. ск. 720; далеч. 2,800; теж. 4.580 кгр.
5. Руска 3 линейна пушка обр. 1891 г.; теж. 4.200 кгр.

Отъ картечницитѣ въ употрѣбление сѣ:

- 1) Картечницата „Максимъ“ обр. 1908 г. за пехотата;
- 2) Картечницата „Максимъ“ обр. 1908 г. за конницата;
- 3) Картечницата „Максимъ“ обр. 1908 г. руски образецъ;
- 4) Картечницата „Шварцлозе“ обр. 1907-1912 (най-разпространена);
- 5) Картечницата „Хочкисъ“ обр. 1914-1916 г.

Оръдията съ които е вѣоръжена артилерията, принадлежатъ къмъ най-разнообразни системи, образци и калибри. Количеството на системитѣ достига до 20.

Изобщо трѣбва да се забележи, че вѣоръжението на ромѣнската армия е крайно разнообразно, което, безсѣмъние, не само че затруднява обучението, но усложнява и снабдяването на армията съ бойни припаси.

п) **Снабдяването на армията.** 1) Продоволствено снабдяване. Поради голѣмо производство на зърнени храни, въ това отношение армията се счита за напълно обезпечена.

За нормалната дневна дажба на войника сѣ предвидени 700 гр. хлѣбъ; 382 гр. месо; 400 гр. овощия и 100 гр. булгуръ, плюсь 30 гр. соль и 20 гр. масло и др.

За купуването на предвидената дневна дажба, на войсковитѣ части се отпуска за всѣки войникъ по 17 леи на день, които сѣ недостатѣчни за предвидената по законъ дажба.

***) Отъ които 1434 музиканти.

****) Отъ които 910 войници взети отъ излишѣцитѣ на годишния наборъ.

Войниците освенъ това получаватъ по 31.50 леи въ месеца заплата.

р) **Инженерно имущество.** Такова ромѣнската армия има въ изобилие и напълно достатѣчно, благодарение взетото такова отъ Унгария въ 1919 год. при разгрома на Съветска Унгария и оставеното отъ руската армия въ 1918 година.

По всички други видове снабдявания, Ромѣния, ще бжде въ случай на война, въ пълна зависимостъ отъ чужбина.

Наистина, ромѣнското правителство взема всички мѣрки за създаване на военна промишленостъ въ страната (Артилерийски заводи въ Канша-Мике-Кужиръ; авиационни заводи въ Брашовъ и пр.). Но по липса на парични средства, постройката на тия заводи върви твърде бавно.

с) **Обща преценка на вѣоръженитѣ сили.** Ромѣнското командване обрѣща голѣмо внимание върху повдигане боевата способностъ на армията. За тази целъ сѣ взети цѣла редица организационни мѣрки (реорганизиране на войсковитѣ части и централни управления, подобрене системата на попълването армията и пр.).

Взематъ се мѣрки за подвигане боевата подготовка на личния съставъ въ армията (офицерски курсове, разработване на правилницитѣ, преработване методитѣ на обучение и пр.).

Обрѣща се особено внимание по снабдяването на армията съ съвременни технически средства за борба (превѣоръжаване на армията, закупуване на военни материяли и пр.).

Взематъ се мѣрки за подготовката на националната стопанска мобилизация и създаване на своя военна промишленостъ.

Всичкитѣ тия мѣрки, обаче, не ще принесатъ много голѣма полза, до като не се отстранятъ отъ ромѣнската армия следнитѣ основни недостатѣци:

1. Липсата на сплотеностъ, поради голѣмия брой на малцинства и шѣстротата въ социалния съставъ и културенъ уровень на офицеритѣ.

2. Липсата на достатѣченъ брой кадри — малцина желаятъ да останатъ на свърхсрочна служба, малко кандидати за постъпване въ военнитѣ училища.

3. Материялната необезпеченостъ на военнослужащитѣ; честитѣ преводи на офицеритѣ и фаворизацията при повишенията имъ.

4. По отношение мобилизационнитѣ запаси Ромѣния зависи всецѣло отъ странство.

Б. МОРСКИ ВОЕННИ СИЛИ.

а) **Морска отбрана.** Отъ 1926 г. Ромѣния е почнала да осъществява своята сѣдстроителна програма, а така сѣщо е

предприела и модернизирането на своите ескадрени торпильори във Италия.

Тези мероприятия показват, че е замислена една отбрана на твърде широки начала.

б) Организация. Морските военни сили зависят от Техническата инспекция на флота, на която е подчинена Дирекция на флота. На чело на управлението се намира Главен директор подчинен на Министра на войната.

Оперативното ръководство от морската секция към 2-и отдел на Генералния щаб, който разработва въпросите от оперативен характер, съвместно с главния директор на морското управление.

Флотът се състои от морска и ръчна дивизия, на чело на които стоят командири, подчинени на командующия флота. Този последния, на свой ред, се подчинява на Главния директор на морското управление (във мирно време) и на Главнокомандующия на въоръжените сили на Ромъния (оперативно) във време на война.

При командующия флота има щаб (Кюстенджа). Щабът на морската дивизия е също във Кюстенджа, а на ръчната дивизия — във Галац. Пристанищата и базите се подчиняват във оперативно отношение на командующия флота, а във всички останали отношения — на Главния директор на морските управления.

I. Морска дивизия (съставъ) 1929 год.

1. Щаб на дивизията.

2. Морските военни сили включват: 2 Контър-торпильора, 1,900 тона (пуснати във 1928 и 1929 г.); 2 Контър-торпильора, 1391 тона (пуснати във 1918 и 1919 г.); 6 Торпильора, 262-266 тона (пуснати във 1913 и 1915 г.); 4 Канонерки, 350-450 тона (пуснати във 1916 и 1917 г.); 1 Подводникъ 650-900 тона (и единъ във постройка); 5 Ведети; 3 Реморкьора.

Артелерийска централна школа за инструктори (на суша).

Централна школа за моряци торпильори (на суша).

Единъ параходъ-депо за подводниците (2300 тона) във строежъ.

3. Неподвижната морска отбрана се състои от: Щаб на отбраната; Безжична станция; Група от миноносци.

4. Морска военна база; Щаб на базата.

Помощни кораби; Флотски институтъ; Работилница и депо; Служебни параходи.

5. Морско училище; Управление на училището; Подготвителна секция; Приложна секция; Секция за запасни подофицери.

II. Дунавска ръчна дивизия.

1. Щаб на дивизията.

2. Ръчните флотски сили се състоят от: Щаб; 7 монитори (2 отъ 550 тона, 4 отъ 680 тона и 1 отъ 450 т.); 7 ведети; Помощни служебни сждове.

3. Неподвижната ръчна отбрана има: Щаб; Помощни кораби.

4. Ръчната флотска база има: Щаб; Депа и работилници; Безжична станция; Помощни кораби.

5. Морският арсенал има: Едно училище за техници и специалисти по електричество.

6. Общият тонаж на ромъния флот (морската и ръчна дивизии) е следния:

Наименование	Число	Общъ тонажъ	Отъ които обезценени*)
Торпильори и контър торпильори	10	8162	4148
Подводника	1	2300	2300
Разни параходи	11	5860	943
Всичко	22	16322	7391

Отъ тия данни се вижда, че почти половината от ромъния флотъ е вече негоден (отъ 16,322 тона 7,390, поради дългата служба се смътат за загубени). По сжити данни единствения подводникъ който ромъния флотъ има, тръбва да се смъта вече във отъ строя.

в) Бюджетни разходи за народната отбрана.

Общите разходи гласувани от Парламента за защита на страната сж възлизали както следва:

1. За 1926 година	5,626,700,000 леи
2. За 1927 „	6,904,200,000 „
3. За 1928 „	7,830,500,000 „
4. За 1929 „	7,930,500,000 „

Тези разходи сж се разпределят за всъка година както следва:

*) Обезценяването направено към 1. I. 1930 г. е изчислено въз основа на следните норми:

а) за торпильорите и контър-торпильорите намалението е по 1/17 годишно;

б) за подводникъ — по 1/12, за останалите — по 1/20 годишно.

Наименование на разходотъ	1926	1927	1928	1929
1. Армия, Флотъ, въздухоплаване.				
Заплата, храна, учлища	2511201000	3532189000	4599901000	4167657000
Фуражъ, гориво, електр. осветление	542872000	653480000	677619000	726282000
Облѣкло и екипировка	686952000	894176000	897139000	897842000
Въоръжение и муниции	323350000	456363000	506288000	487388000
Постр. и рем. на казар. помещения	97065000	161658000	162424000	168024000
Инженерецъ марериалъ	21850000	42375000	41942000	43800000
Сан., аптечна. и ветер. служба	31965000	56285000	50245000	50245000
Инструм. за географ. служба	4427000	8264000	9963000	15650000
Технич. изучв. и опити	6550000	13370000	17410000	16545000
Плават. приб., INSTR., матер. и подърж. работилницитъ имъ	31785000	42927000	40350000	48511000
Превози, миски и обезщетения	139350000	179925000	258741000	271790000
Въздухоплав. материали	151108000	233843000	237324000	235007000
Допълн. (за следв. въ странство)	42879000	66241000	58224000	62260000
Разни	42401000	9289000	84042000	89360000
Обучение	365544000	463716000	180648000	191089000
Всичко за армията, флота и авиацията	5019172000	6397702000	7822262000	7921456000
2. Каса за воен. подпомаган.				
Дарования	4442000	5336000	6209000	6682000
Каса за воен. раб. въ остав.	949000	1048000	1935000	2244000
Даров. за спец. случаи	87000	94000	94000	118000
Всичко за воен. подпом.	5478000	6478000	8238000	90044000
А всичко	5024650000	6904180000	7830500000	7930500000

Разходите по издръжката на пограничните войски се вписватъ въ бюджета на Министерството на финанситъ и сж възлизали.

1. За 1926 година	304,952,000 леи
2. За 1927 „	355,971,000 „
3. За 1928 „	398,003,000 „
4. За 1929 „	412,003,000 „

Срещу всички разходи които прави Министерството на войната, то е дало на държавата следните приходи:

1. За 1926 година	23,105,000 леи
2. За 1927 „	44,124,000 „
3. За 1928 „	155,327,000 „
4. За 1929 „	164,192,000 „

Военните пенсии и тия произходящи отъ войнитъ не фигуриратъ въ бюджета на Министерството на войната. Отъ 1926 година тѣ фигуриратъ въ специалния бюджетъ на общата пенсионна каса, която е превърната въ единъ автономенъ институтъ. Помощитъ които държавата дава на тая каса, се вписватъ въ общия бюджетъ на държавата, добивани отъ 10 о/о фдръжки отъ заплатитъ на служащитъ и отъ нѣкои други свърхтаксн. Тѣзи пенсии сж възлизали:

1. За 1926 г. Военни пенсии: 135.000.000 лей; инвалидни 986.400.000 леи.
2. За 1927 г. Военни пенсии: 213.500.000 леи; инвалидни: 1.287.357.000 леи
3. За 1928 г. Военни пенсии: 360.000.000 леи; инвалидни: 1.550.857.000 леи.
4. За 1929 г. Военни пенсии: 457.000.000 леи; инвалидни: 1.241.494.000 леи.

Внѣ отъ пенситъ, чиято тежестъ се понася отъ Общата пенсионна каса, инвалидитъ, сирацитъ и вдовицитъ отъ войната получаватъ помощи, предвидени въ бюджетитъ на известни частни дружества, контролирани и подпомагани отъ държавата.

Търговскиятъ флотъ. Броятъ на параходитъ къмъ 1929 година е възлижала на 34 съ 68,647 тона.

5. РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ

А. ОБЩИ ДАННИ.

Територия: Общо 762,736 квадратни километра, отъ които 23,975 кв. клм. на Балканския Полуостровъ и 738,761 кв. клм. въ Мала Азия.

Население: Общо 13,648,000 жители, отъ които въ европейска Турция 1,040,000 и въ Азиатска Турция 12,608,000.

Жстотата на населението: въ европейска Турция 43.4 ж. на квадратенъ клм. и 17.1 — въ Мала Азия.

Желъзопътни съобщения. 4,637 клм. къмъ края на 1927 година.

Б. ПОЛОЖЕНИЕ И НАСЕЛЕНИЕ.

Европейска Турция съставлява 1/33 часть отъ Турция и е областъ, изпълнена съ Странджа планина и нейнитъ разклонения. Срѣдната височина достига до 200-300 метра съ отдѣлни височини до 700 м. надъ морското равнище. Общиятъ характеръ на мѣстността е откритъ и безлесенъ.

Азиатска Турция. Нейната централна часть е изпълнена съ едно обширно, но слабоплодородно плоскогорие, обградено отъ всѣкжде съ планински вериги и сравнително не високи планински области. На югъ и северъ по протежение на морскитъ брѣгове се простиратъ планинскитъ хребети на Тавра и на Понтийска Тавра. Западната часть на Малоазийския Полуостровъ е изпълнена съ отдѣлни планини, хребети и планински системи отъ различни размѣри и височини (500-2,000 м.). На изтокъ къмъ централното плато се прилепва една пространна планинска областъ, състояща се отъ седемъ паралелни хребети, които постепенно се възвишаватъ въ източна посока, пресичани отъ нѣколко напрѣчни хребети. Тази планинска страна е известна подъ името Турска Армения и Кюрдестанъ който се съединява на изтокъ съ планинскитъ системи на Малкия и Голѣмия Кавказъ и Персия.

Изобило Азиатска Турция е бедна отъ къмъ реки, а при това дветъ най-голѣми рѣки: Тигъръ и Ефратъ ѝ принадлежатъ само въ най-горнитъ си течения. Нѣма нито една плава-

телна рѣка, а най-дългата отъ тѣхъ Кжзълъ-Ирмакъ има 1920 клм. дължина. Наброяватъ се 30 голѣми солени езера съ обща повърхность 7,500 кв. клм., а само езерото Ванъ има 3,690 кв. клм.

Преобладающата часть въ населението съставляватъ турцитъ — 10,415,000 (около 81 о/о отъ всичкото население); кюрди около 1,600,000: гърци — 350,000; ерменци — 150,000 и черкези, араби, лази и евреи общо около 300,000 жители.

Голѣмото болшинство отъ населението — около 85 о/о — живѣятъ въ селата и се занимаватъ съ земледѣлие и скотовъждство. Чзстъ отъ Кюрдитъ сж запазили получергарския начинъ на живѣене.

В. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО.

Турция е народна република. Съгласно Конституцията отъ 1924 година на Великото народно събрание (В. Н. С. Т.), изборно учреждение отъ 286 депутати, принадлежи едновременно законодателната и изпълнителна власть. Парламентътъ, обаче, изпълнява само законодателната власть, а изпълнителната — чрезъ председателя на Републиката избранъ изъ срѣдата на самото Народно събрание за единъ периодъ отъ 7 години. Народнитъ представители се избиратъ по двустепенна система за 4 години. Съ избирателни права се ползуватъ всички мъже навършили 25 години.

Днесъ въ Турция има една легална партия — „Народно-республиканската“, чиито шефтъ е сегашния Председателъ на републиката Гази Мустафа Кемалъ Паша. Сжществуващата до 1925 година опозиционна партия наричана „прогресивна републиканска“, въ която влизаха представители на едритъ земледѣлци, духовенството и реакционнитъ елементи биде разформирована въ 1925 година. Образованата презъ 1930 година „Либералната партия“ следъ нѣколко месечно просъществуване биде разтурена отъ самия нейнъ основагелъ Фетуи бей още сжщата година.

Днешното турско правителство се прояви съ редъ крупни политически реформи, между които: отдѣлянето на църквата отъ държавата, конфискация на черковнитъ земи, унищожаване на ашара (налогъ на селскитъ домакинства, който разсипваше земледѣлеца) и пр.

Въ административно отношение страната е подѣлена на **вилаети**, които отъ своя страна сж раздѣлени по на нѣколко **каази**, а последнитъ на **нахии**.

Настоящото правителство на Турция води строго национална политика, основана на закрепване народното стопанство и създаване на силно, економически и политически независимо господарство. Такава сжщо независимостъ въ политиката, правителството се стреми да поддържа и въ между-

народно отношение. Известни приятелски отношения, обаче, турското правителство поддържа открито съвместно с Русия.

Г. СЪОБЩЕНИЯ.

а) Желъзопътни.

Въ експлоатация: Към края на 1927 г. Турция е имала всичко 4,767 км., отъ тѣхъ държавни 2,250, отъ които:

Анадолската	1,035 км.
Багдатската	347 "
Ангора-Чезаря	380 "
Самсунъ-Сивасъ	132 "
Ерзерумъ-Сарикамишъ-Карсъ	356 "

и на разни компании: 2,517 км., отъ които:

Източни (Ориенталска)	337 км.
Смирна-Касаба	702 "
Смирна-Аидинъ	610 "
Мерсинъ-Адана	67 "
Багдатъ (Д-во Киликия-Сев. Сирия)	765 "
Самсунъ-Чаршамба	36 "

и на сщитѣ компании:

Тѣсноколейни ж. п. линии 70 км., отъ които	
Илиджа-Паламутлукъ	28 км.
Мудания-Бруса	42 "

Въ постройка: 2,050 км., отъ които:

Отъ държавата 2,000 км., както следва:	
Амасия (Самсунъ)-Сивасъ	270 км.
Февзи паша-Диарбекиръ	500 "
Ирмакъ-Ерегли съ разклоненията	580 "
Каизерие (Чизаря)-Сивасъ	200 "
Кутахия-Баликесеръ	250 "
Олу-Кжшла-Каизерие (Чезаря)	200 "

и отъ частнитѣ компании 50 км. (Дербеси-Нисибинъ).

б) шосейни пътища. Въ настояще време Турция има

15,813 км.

отъ които: въ добро състояние	5,358 "
частично поправени	2,510 "
съвършено добре поправени	7,945 "
освентъ тия пътища има още:	
въ постройка	7,294 "
само съ землена настилка	6,735 "
и трасирани	1,842 "

или всичко: 31,684 км.

Д. НАРОДНО СТОПАНСТВО.

За Турция, станала господарка на своитѣ сждбини, годината 1925 отбелязва началото на нейната економическа еволюция. Отъ това време, считано като начален пунктъ на тръгване, новата източна република започва една систематическа и ползотворна дейность за економическото повдигане на Турция. И както въ политическо и социално отношение, така и въ економическо, стариятъ „болень човѣкъ“ се явява вече като „новъ човѣкъ“.

а) Земледѣлие:

Само около 18о/о отъ цѣлата повърхность е пригодна за обработване, отъ която само 9.6о/о се обработва въ действителность. Около 10о/о е покрита съ гори. Страната е богата съ руди, медъ, желъзо, никелъ, въглища и др., отъ които само каменни въглища се добиватъ въ значително количество — около единъ милионъ тона годишно производство.

Машинното производство както и занаятчийството сж развити слабо. Сравнително слабо е развита и желъзопътната мрежа. Правителството обръща особено голѣмо внимание за развитието на народното стопанство въ страната — земледѣлието, промишлеността и желъзопътнитѣ съобщения, но недостатъчнитѣ финансови сръдства спхватъ твърде многотия мѣроприятия.

1. Тютюнъ. Появилъ се е въ Турция въ 1,600 година, внесенъ отъ англичанитѣ като сръдство срещу повредитѣ причинявани отъ влагата и срещу известни „лоши настроения“, а на скоро и за удоволствие. Първитѣ плантации сж биле създадени около гр. Смирна, а следъ туй въ Самсунъ. Въ европейска Турция семето е било пренесено най-първо въ Кавала. Отъ Турция тютюня е билъ пренесенъ въ Ромъния (XVII в.), въ Унгария и Русия.

Производството на тютюня въ Турция расте ежегодно отъ 1922 г. насамъ, а именно:

въ 1922 г. върху засѣта площъ	27.000 хектара	20.500.000 кгр.
въ 1923 г. " " "	35.000 "	26.000.000 "
въ 1924 г. " " "	— "	54.000.000 "
въ 1925 г. " " "	— "	60.000.000 "

Това увеличение се дължи главно на изселитѣ се отъ Македония въ Мала Азия турци. Презъ 1924 година сж се занимавали съ обработване на тютюни 13,933 села.

2. Памукъ. Почвата въ Турция има това единствено преимущество че почти по цѣлото ѝ протежение може да се

обработка памукъ. Памучната зона се простира отъ Одринъ до Адана, безъ едно малко пространство около Цариградъ, изложено на севернитѣ вѣтрове. Двата памучни центрове сж Смирна и Адана.

Производството на Памукъ въ Адана е било: въ 1826 година 2,000 бали по 200 кгр., а въ 1926 г. 96,000 бали по 200 кгр.

Преди Свѣтовната война Смирна произвеждаше отъ 40-45,000 бали по 150 кгр. едната. Презъ време на гръцката окупация това производство е било намалено на 5-10,000 бали, а въ 1926 г. то е достигнало цифрата 2,160,000 кгр. (14,400 бали).

Въ Смирна има множество фабрики (юзини) за обработването на памука: за памучни платове (2,500,000 метра) съ 400 работника, друга фабрика за памучни конци съ 500 работника.

Вънъ отъ това въ Смирна има нѣколко юзини за чистене на памука отъ семената.

Памукътъ добиванъ въ Тракия (Европейска Турция), макаръ и да е доброкачественъ, служи за мѣстни нужди. Най-важнитѣ мѣста кждето се обработка памукъ въ Европейска Турция сж: Акче-Абадъ (Галиполи), Шаръ-Къой, Хафза и Лала-паша.

3. Грозде. Брѣговетѣ на Мраморно море и на Сръдиземното сж особено благоприятни за лозовата култура. Особено околността на Смирна. Въ този градъ има и борса презъ време на гроздовия сезонъ. Сръдниятъ годишенъ износъ варира между 40 и 60,000 тона, а общото производство на грозде за 1926 година възлиза на 126,975,000 килограма.

4. Смокини. Презъ 1926 г. сж били изнесени презъ Смирна 28,000 тона.

5. Опинумъ. Той заема първо мѣсто въ износната търговия на Турция. Неговата реколта варира между 400,000 кгр. при добри годишни реколти, а 250,000 кгр. презъ дъждовнитѣ години. Съ неговото обработване се занимаватъ не по-малко отъ 300,000 души.

Презъ 1923 година сж били изнесени: за:

Германия	54.539 кгр.	Сирия	2.005 кгр.
Съединенитѣ щати	11.533 "	Франция	79.009 "
Италия	15.208 "	Холандия	111.651 "
Англия	36.699 "	Египетъ	6.266 "
Белгия	5.608 "	Разни	26.946 "

6. Зърнени храни. Между зърнетото производство първо мѣсто държи ечмика съ годишно-производство: по 700,000 тона презъ 1924 и 1926 г. и 750,000 тона — презъ 1925

7. Маслини: въ 1824 г. 3,000 тона, въ 1925 г. 9,500 тона и въ 1926 г. около 12,000 тона.

8. Лешници: въ 1925 г. 18,137,103 кгр. сж били изнесени отъ Турция.

б) Лѣсовъдство: Презъ последнитѣ 70 години горитѣ въ въ Турция сж били подложени на истинско опустошаване, а предшествующитѣ правителства не сж били взели никакви мѣрки за тѣхното ползване. При все това горитѣ въ Турция представляватъ едно значително естествено богатство. Особено благоприятни за книжна индустрия сж горитѣ около Трапезунъ (100,000 хектара) и тия — около Керазундъ (50,000 хектара).

Турция изнася годишно до 250,000 траверси въ Египетъ и Гърция.

в) Минерални богатства. Минералната индустрия въ Турция не е получила и до сега онова развитие, каквото тя трѣбва да добие, поради което минералнитѣ източници и богатства на страната не сж били, най-вече, по економически причини добре проучени.

За да се има една повърхностна идея за минитѣ въ Турция, трѣбва да се иматъ предъ видъ известни исторически данни. Сигурно е, че въ едно далечно минало, минитѣ на Аргоани, на Булгаръ-дагъ на Гюмюшъ-Хаджи-къой, чиито економическо значение е, дори и днесъ известно, сж били експлоатирани и получавани голѣми количества, дори съ най-примитивнитѣ сръдства на ония времена.

Една отъ главнитѣ причини която е пачила да се получатъ желанитѣ резултати, отъ до сегашнитѣ проявени инициативи за развитието на турската минерална индустрия сж били липсата на пжтища и на сръдствата за транспортъ.

Все пакъ и при тия условия отъ Турция сж били изнесени презъ годинитѣ

	тона	1926	1927
Олово	5.508 и кгр.	901.	6.458 тона и 594 кгр
Медъ	845 "	—	— " " — "
Шмиргелъ	4.574 "	—	6.620 " " — "
Хромъ	6.670 "	150.	18.318 " " — "
Лигнитъ	6.321 "	39	6.555 " " — "
Магнезий	77 "	26	11.375 " " — "
Въглища	910.377 "	—	897.652 " " — "
Глина	559.709 (оки)	—	5.675.166 (оки) — "
Морска пѣна	323 —	тона	512
Воденични камъни	18.426 —	"	10.122

г) Скотовъдство:

Вълна. Такава се добива въ голѣмо количество и е известна като вълна анадолска и козина отъ ангорска коза.

Тия две качества сж свѣтовна известность и тѣхното производство е достигнало въ 1926 година:

Анадолска вълна	14,627,778 кгр.
Ангорска	5,700,000 „

д) Търговия. Преди Балканската война, вноската и износна търговия на Турция възлизаше на (за 1910 г.):

Вносъ златни лири турски	42,555,976.90
Износъ златни лири турски	22,079,707.—

Следъ Балканската война (1913 г.):

Вносъ златни лири турски	40,809,682.—
Износъ златни лири турски	21,436,120.—

Следъ Свѣтовната война (1923 г.):

Вносъ книжни лири турски	144,788,671.—
Износъ книжни лири турски	84,651,189.—

Две години по-късно въ 1925 г. положението е било следното:

Вносъ	242,314,118.— л. т. к.
Износъ	193,119,453.— л. т. к.

Първитѣ петъ държави които най-много внасятъ и изнасятъ отъ Турция сж били следнитѣ:

Вносъ въ Турция.		Износъ отъ Турция.
Италия	л. т. к. 43.421.077	50.490.718.
Англия	„ 37.846.817	—
Германия	„ 27.442.076	27.662.803
Франция	„ 26.017.996	24.182.022
Съединенитѣ държави	—	25.102.934

Отъ вноскитѣ артикули първо мѣсто държи памука и памучни платове; второ мѣсто — хранителнитѣ припаси; зърнени храни и тѣхнитѣ произведения; на трето мѣсто — металитѣ и изработени металически издѣлия; на четвърто мѣсто — колониялни продукти; на пето мѣсто — вълна и вълнени издѣлия и на шесто мѣсто — индустриални въглища, масла и свещи.

Отъ износа първо мѣсто държи тютюня, второ — плодове и зеленчуци, трето — памукъ и памучни издѣлия и четвърто — вълна и вълнени издѣлия.

е) Финансии. 1. Финансова политика. Републиката наследи едно едва поносимо финансово положение, което най-много тежеше върху селското население, съставляваще жизнената сила на нацията и основата на националната економия. Така наречения данъкъ „десятькъ“ (ашаръ), налаганъ изключително на селянина, съставляваше 25 о/о отъ всички приходи на държавата.

Този данъкъ бѣ премахнатъ въ 1925 година и има за резултатъ постепеното забогатяване на селската маса, а наредъ съ това и на финансовитѣ приходи.

Втората грижа на републиканското управление бѣ да се постигне уравнивяването на държавния бюджетъ — да могатъ приходитѣ и разходитѣ да се балансиратъ. Тази трудна задача правителството на Исметъ паша постигна при трето бюджетно упражнение — въ 1926 година — годишното бюджетно упражнение бѣ приключено съ единъ излишекъ отъ 55,310 турски лири.

На трето мѣсто републиката се стремеше да установи една фискална справедливостъ — разпредѣление на прекитѣ и косвени данъци по начинъ такъвъ че размѣра и пропорцията между тия два основни данъци да отговарятъ на годишната сила на данакоплатеца — турчинъ.

Въведенитѣ въ последно време монополи съ целъ да се отговори на постоянно разтящитѣ нужди на републиката е една времена мѣрка. Предполага се въ скоро време тия монополи да бждатъ заменени съ нормални умѣрени налози.

Наредъ съ това, Републиката е влѣзла въ преговори съ кредиторитѣ — чужденци за уреждане задълженията на старата турска империя, които задължения оставатъ въ тежестъ и на новата Република.

2. Ситема на наложитѣ. Приходитѣ на държавното съкровище се състоятъ: отъ преки и косвени данъци, отъ монополитѣ и приходитѣ отъ държавнитѣ имоти, отъ гербови марки, такси и пр.

3. Държавни бюджети. Прихода и разхода за годинитѣ 1924-1927 се вижда отъ следнитѣ данни (въ турски лири).

Бюдж. упр. 1924 г.	прих. 129.214.610	разх. 140.433.669
—	11.218.759	
Бюдж. упр. 1925 г.	прих. 153.046.854	разх. 183.932.867
—	30.885.913	
Бюдж. упр. 1926 г.	прих. 190.158.854	разх. 190.103.544
+	55.310	
Бюдж. упр. 1927 г.	прих. 194.500.554	разх. 194.454.619
+	195.935.	

Приходниятъ бюджетъ за 1927 година е билъ увеличенъ, благодарение доходитѣ отъ тютюна и солта.

За фин. 1928 година, предвидената и гласувана от Народното събрание приходна част на бюджета се разпада както следва:

1. Отъ преки данъци	48,000,000	тур. лири
2. Отъ косвени данъци	71,500,000	„ „
3. Отъ монополи	58,000,000	„ „
4. Отъ държавнитъ имоти	6,600,000	„ „
5. Отъ пенсioni удръжки	9,600,000	„ „
6. Отъ желѣзницитъ	2,900,000	„ „

Всичко 206,270,000 тур. лири

Е. ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ.

Външното положение изисква подържането на силна армия за защита политическата и економическа независимост на държавата и правителството на републиката е обърнало своето особено внимание къмъ създаване на една добре подготвена въ всѣко отношение армия.

А. Сухопътна армия.

а) **Централното военно управление.** По силата на Основния законъ, върховното командване на всички въоръжени сили на Турция принадлежи на Председателя на републиката. Своето право на върховенъ команующъ председател осъществява чрезъ началника на главния генераленъ щабъ (назначаванъ отъ самия председателъ) и Министритъ на войната и на флота. По такъвъ начинъ председателя обединява въ свои ръце три отъ най-важнитъ висши военни органи на републиката; главното управление на генералния щабъ, морско министерство и министерството на народната отбрана. Създаденъ е висшъ воененъ съветъ, съ назначение да разглежда и обсъжда най-важнитъ военни въпроси, каквито сж: измѣнение на въоръжението; обсъждане голѣмитъ организационни измѣнения. Военниятъ съветъ има само съвещателенъ характеръ.

б) **Мѣстни военни управления.** Къмъ органитъ на мѣстнитъ военни управления се отнасятъ: 1) мобилизационнитъ органи; 2) комендантскитъ управления; 3) управления на желѣзопътнитъ комендантства; 4) етапнитъ пунктове; 5) армейски инспекции и 6) щабове на укрепенитъ райони.

1. **Мобилизационни органи.** Най-нишитъ мобилизационни органи сж тия назначени да се занимаватъ съ мобилизационнитъ въпроси въ териториитъ на отдѣлнитъ кази. Тѣхнитъ функции сж: да държатъ смѣтка за всички лица подлежащи на военна повинностъ и числящи се въ запаса или

опълчението; да държатъ смѣтка за конския съставъ и превознитъ срѣдства въ района, за подлежащитъ на повикване новобранци и запасни (ежегодни и при мобилизация).

Мобилизационнитъ канцеларии сж следнитъ инстанции, които обединяватъ въ едно мобилизационнитъ отдѣли на три вилаети. Тѣ сж подчинени непосредствено на армейското управление при министерството на Народната отбрана.

2. **Комендантски управления.** Изпълняватъ военно-полицейски и етапни функции по отношение военнослужащитъ въ гарнизонитъ, проходящитъ команди и отдѣлнитъ лица.

Тѣ биватъ два вида: постоянни съ опредѣленъ щатъ (Цариградъ, Ангора и Укрепенитъ пунктове) и създавани отъ мѣстнитъ гарнизони кждето нѣма постоянни управления.

3. **Управленията на ж. п. комендантства.** Намиратъ се на най-важнитъ ж. п. гари и завеждатъ превозването на войски, тяжести и воински чиновове.

4. **Етапно-препроваждающи пунктове.** Такива има въ мирно време само въ Ангора, Смирна и Цариградъ.

5. **Армейски инспекции.** Има 3 армейски инспекции на които въ оперативно отношение, както и по обучението и подготовката сж подчинени всички войскови части влизащи въ съответнитъ територии на тия инспекции.

Къмъ 1-а армейска инспекция принадлежатъ войскитъ разположени въ европейска Турция и с. з. Анадолъ съ щабъ въ Ангора (2-и, 3-и и 4-и армейски корпуси); къмъ 2-а армейска инспекция — войскитъ разположени въ ю. з. Анадолъ съ щабъ въ гр. Коня (1-и и 5-и армейски корпуси). Войскитъ влизащи въ 3-а армейска инспекция сж разположени въ източната частъ на Турция съ щабъ въ гр. Ерзинджиянъ (6-и, 7-и, 8-и и 9-и армейски корпуси). Щабоветъ на 9-тѣхъ корпуси сж: на 1-и — въ Афионъ Кара Хисаръ; на 2-и — въ Баликесиръ; на 3-и — въ Цариградъ; на 4-и — въ Ески Шехиръ; на 5-и — въ Коня; на 6-и — въ Каизери; на 7-и — въ Диарбекиръ; на 8-и — въ Ерзинеджиянъ и на 9-и — въ Сарж-Камише.

6. **Щабове на укрепенитъ райони.** Такива има четири: въ Карсъ, Ерзерумъ, Смирна и Чатаджа, началницитъ на които сж подчинени на мѣстнитъ корпусни командири.

в) Съставъ и организация на сухопътната армия.

1. **Пехота.** Всичко 54 пехотни полка и една дружина за охрана на Народното събрание. Всѣки пехотенъ полкъ въ съставъ три дружини и една ударна дружина за всѣка дивизия. А всичко къмъ края на 1926 година пехота 163 дружини.

Всѣки пехотенъ полкъ се състои: отъ единъ щабъ и 3 дружини; всѣка дружина — отъ щабъ, 3 стрелкови и 1 картечна роти (въ мирно време отъ 4-6, а въ военно време — 6-8 картечници).

Всѣка стрелкова рота има 3 взвода.

Съставъ и численостъ въ мирно време на:

Пехотенъ полкъ — щабъ на полка; съставъ; 3 дружини; 9 стрелкови роти; 3 картечни роти; 66 офицери; 17 лѣкари и чиновници.

Численостъ: 722 стрелкови чиновци; 206 нестроеви; 107 животни. Въоръжение 545 пушки; 54 леки картечници 12 тежки.

Въ военно време числениятъ съставъ е около 3,000 души.

2. Конница. Въ турската армия има два типа конница: регулярна и нерегулярна, последната комплектувана отъ кюрдскитѣ чергарски племена.

Редовна конница се състои отъ 9 полка, сведени въ 3 отдѣлни дивизии (самостоятелна конница) и 3 полка корпусна конница (въ 6 армейски корпуса, съответнитѣ конни полкове още не сж сформировани а има само отдѣлна ескадронна корпусна конница). Всѣки полкъ отъ самостоятелната конница има по 3 строеви и 1 картеченъ ескадронъ. Въ мирно време корпуснитѣ полкове иматъ картечни ескадрони, но трѣбва да се допусне, че въ военно време всички полкове ще иматъ еднакъвъ боенъ съставъ; 3 строеви и 1 картеченъ ескадронъ. Ескадронътъ има 4 взвода, а всѣки взводъ по 2 строеви (съ сабли) и едно леко картечно отдѣление.

Всичко въ мирно време:

Самостоятелна конница	9	полка;	27	стр.	ескадр.	и	9	картечници
Корпусна	3	"	9	"	"	—	—	
"	—	"	6	"	"	—	—	
Охрана на Нар. Събрание	—	1	"	"	—	—		
При военната академия	—	1	"	"	—	—		

Всичко: 12 полка 44 стр. ескадр. и 9 картечници

Съставъ и численостъ на коненъ полкъ. Коненъ полкъ полкъ въ мирно време; щабъ на полка; съставъ: 3 строеви ескадрона; 1 картеченъ ескадронъ; 26 офицери; 7 лѣкари и чиновници. Численостъ 288 строеви чиновци; 92 нестроеви; 373 животни; 257 карабини. Въоръжение 12 леки картечници; 4 тежки.

Въ военно време числениятъ съставъ е около 750 души.

Иррегулярна конница. Тя се организира само въ военно време измежду кюрдскитѣ чергарски племена въ полкове отъ 4 до 6 ескадрони, по 100 до 150 конника въ ескадронъ.

Въ мирно време сжществуватъ малки кадри за дивизии, полкове и ескадрони. Въ време на сборове и при молибили-

зация кюрдитѣ сж длъжни да се явятъ съ коне и седла. Въ кюрдската конница нѣма нито тежка нито лека картечница.

3. Артилерия. Дѣли се на полска и тежка (крепостна и брѣгова). Полска артилерия се състои отъ планински, леки, гаубични и тежки орждейни баталиони сведени въ 18 дивизионни и 9 корпусни и артилерийски полка. Освенъ тѣхъ има 3 отдѣлни конно-артилерийски дивизиона (или баталиона). Дивизионнитѣ артилерийски полкове иматъ по 2 баталнона (отдѣления) и гаубични батареи. Корпуснитѣ артилерийски полкове иматъ само по 2 баталиона (артилерийски отдѣления). Всѣко артилерийско отдѣление има по 3-4 орждейни батареи. По такъвъ начинъ дивизионния артилерийски полкъ има 7 батареи или 28 орждия, а армейския — 6 батараи или 24 орждия.

Всичко въ мирно време има:

18 див. арт. полка; 126 планински, леки и гаубични батареи; 3 конно-арт. батал. 9 планински, леки и гаубични батареи; 9 корп. артил. полка 54 планински, леки и гаубични батареи;

Всичко: 189 батареи.

Освенъ това иматъ и 6 противоаеропланни двуорждейни батареи.

Численостъта на артилерийския полкъ въ военно време достига до 950 човѣка.

Тежката артилерия се състои отъ 16 артилерийски крепостни баталиона разположени въ крепоститѣ: Карсъ, Смирна, Ерзерумъ и Чаталджа. Всѣки баталионъ има мирновремененъ численъ съставъ между 300 и 400 човѣка.

Съставъ и численостъ на артилерийски полкъ въ мирно време:

Въ дивизията; щабъ на полка; щабъ на планинско отдѣление; 3 планин. батар. по 4 ор.*)

Съставъ: Щабъ на полско отдѣление; 3 полски батареи по 4 ор.**); 1 гаубич. батареи по 4 ор.; 49 офицери; 16 лек. и чиновни.

Численостъ 514 строеви чиновци; 143 нестроев. чиновци; 472 животни.

Въ корпуса: 1 щабъ на полка; 2 шаба на отдѣление.

*) Числото на хората и конетѣ се различава въ зависимост орждието: така, въ конно планинското отдѣление се прибавятъ още 26 коня и 18 човѣка.

***) Въ конната се прибавятъ 41 коня и 14 човѣка.

Съставъ: 3 гауб. батар. по 4 ор.; 3 т. гауб. и полс. бат. по 4 ор. 44 офицери; 16 лѣкари и чиновници.

Численостъ: 426 строеви; 145 нестроеви; 426 животни.

4. Инженерни, свързочни, различни технически и спомагателни войски.

Инженерни (пионерни) войски. Въ мирно време има 9 корпусни инженерни баталиони, всѣки отъ по 3 роты (по 1 рота на корпусъ и дивизия). Ротата има 2 пионерни и 1 мостовъ взводъ. Освенъ това има още 4 инженерно-строителни крепостни баталиони (дружини).

Войски за свързка. Въ всѣки корпусъ се полага да има по 1 корпусна дружина за свързка, въ съставъ по 3 роты. Всѣка рота има 3 телефонно-телеграфни взвода и 1 радиотелеграфенъ взводъ. Всѣки укрепенъ районъ има сжщо по 1 взводъ за свързка.

Желѣзопътни войски. Въ мирно време има 2 ж. п. роты, отъ които 1 — експлоатационна и 1 — строителна.

Звукометрически роты. Такива има 4 на брой.

Транспортни части. Въ всѣки корпусъ има по 1 транспортенъ баталионъ отъ по 2 транспортни и 1 автомобилна роты.

Прожекторни части. Такива има 4 роты, по 1 рота за всѣки укрепенъ районъ.

Танкови въ Турция нѣма.

5. Въздушенъ флотъ. Въ Турция има 16 въздушни роты, отъ които 4 — хидроплани, снабдени съ нови апарати купувани изъ различни страни. Близко до Смирна има школа за авиатори съ добре обзаведенъ аеродромъ. (Тамъ сжщо е и морския такъвъ). Въ Ески-Шахиръ, Мардинъ и Санъ-Стефано има обзаведени аеродруми съ ангари.

Щатниятъ съставъ на всѣка рота е 17 офицери, 12 чиновници, 112 долни чиновци и 11 коня.

6. Спомагателни войски. Жандармерията въ Турция се попълва по закона за носене военнитѣ тегоби на общо основание, има военна организация и частъ отъ нея носи и пограничната служба. Въ мирно време по-голѣмата частъ изпълнява пограничната служба. Числениятъ ѝ съставъ възлиза на 38,000 человекъ.

Освенъ това има още две военно-полицейски роты, по една въ Ангора и Цариградъ и въ всѣка дивизия — по 1 санитарна рота.

г) Висши войсковы съединения. Такива въ мирно време сж **Армейскитѣ корпуси** въ състава на всѣки единъ отъ които влизатъ: 2 пех. дивизии, 1 корпусенъ артилерийски полкъ, 1 коненъ полкъ, 1 пионерна дружина, 1 баталионъ за връзки, 1 транспортенъ баталионъ и различни други спома-

гателни части и учреждения. Въ състава на VII корпусъ, освенъ това, влизатъ още 2 конни дивизии и въ III корпусъ — 1 конна дивизия. Всичко въ мирно време има 9 армейски корпуси — 18 п. дивизии.

Мирновременната численостъ на корпуса е около 10,000 человекъ.

Пехотна дивизия се състои отъ 3 пехотни и 1 артилерийски полка. Пионерната рота и тая за свързка и транспортната влизатъ въ състава на корпусния баталионъ, отъ кждето се отдѣлятъ споредъ нуждата, малки части за обслужване на своитѣ дивизии.

Въ най-скоро време въ състава на дивизията ще влѣзе и по 1 ударенъ баталионъ.

Числеността на пехотната дивизия въ мирно време е около 4,000 души, а на конната дивизия — около 1,600 человекъ.

д) Попълване на армията съ войници, подофицери и офицери. Съ войници. Военната служба е задължителна за всички граждани на турската република. Подлежатъ на ежегодни повикване младежитѣ, които къмъ 1 мартъ сж достигнали 18 годишна възраст. Фактическото зачисляване въ войската въ мирно време става при навършване на 20 години. Наборътъ се произвежда два пжти презъ годината — въ мартъ и септемврий — презъ които месеци става и уволнението въ запасъ на изслужилитѣ.

Срокътъ на службата е: въ пехотата и транспортнитѣ части 18 месеци; въ конницата, артилерията, инженернитѣ, въздушни, атомоболни и музикантски части — 24 месеца; въ жандармерията — 30 месеца и въ морския флотъ 48 месеца. Следъ изслужване подъ знамената — всички войници се зачисляватъ въ запасъ на армията, въ който оставатъ да се числятъ: пехотинцитѣ и обознитѣ до 40 годишна възраст; останалитѣ войници отъ сухопътнитѣ и въздушни войски — до 38 години и отъ флотата — до 30 годишна възраст. Въ запаса на армията се числятъ и младежитѣ отъ 18 години до постъпването имъ на действителна служба. При достигане на опредѣлената възраст въ закона, всички запасни се зачисляватъ въ опълчението, кждето оставатъ да се числятъ до 45 годишна възраст. Преминаватъ съкратенъ срокъ на службата — 9 месеца — младежи които иматъ пълно сръдно и висше образование. Въ мирно време се допуска и откупването отъ военна служба; лица които заплащатъ 500 турски лири служатъ въ войската само 4 месеца.

Допризивна и вѣнъ отъ войската подготовка за война на населението нѣма въ Турция.

Попълване съ подофицери. За подготовка на строеви подофицери въ пехотата, конницата и артилерията, има съз-

дадени при всеки армейски корпус по една подофицерска школа с 6 до 9 месечен курс.

За подготовката на свърхсрочните подофицери и за специалните войски има при офицерските (стрелкови), конни, артилерийски и технико-практически) школи, годишни подофицерски курсове.

Попълване с офицери. Армията се попълва с офицери за всички родове войски от Военното училище, курсът на което е две години. Във Военното училище се приемат младежи на възраст не по-малки от 18 години с средно образование или завършили пълния курс на кадетските училища (такива училища има 5: 2 в Цариград и по 1 в Бруса, Коня и Еруинджият). Младежи, които имат средно образование, при повикването им на служба в армията преминават особен шестмесечен курс в частитъ, а след това по три месеца във офицерските практически школи, след което се уволняват в запаса с чин: кандидат за запасен офицер. Част от младежитъ с средно образование при постъпването им на служба преминават специален 9 месечен курс при Военното училище и се уволняват в запаса в чин запасни подпоручици.

Офицеритъ от запаса се делят на две класи: към първата класа принадлежат всички които сж завършили пълния курс на военното училище, а към втората — следвалитъ горѣупоменати курсове при Военното училище и повишенитъ в военно време от войници и подофицери.

Офицеритъ от генералния щабъ. Такива могат да бъдат само свършилитъ с успехъ 3 годишен курс в военната академия, в която се приемат офицери само на действителна служба в чин поручикъ и капитанъ, прослужили в строя не по-малко от 2 години. Постъпването става с конкурсен изпитъ.

Специално образование или по-право — усъвършенствването на знанията по своя род войска, офицеритъ получават в практичеститъ офицерски школи с 9 месечен курс. Такива има: стрелкова — за пехотнитъ и картечни части; артилерийска, конна и техническа — за другитъ специални родове войски.

Въ 1926 година е била открита и Интендантска Академия.

е) Мобилизация. Повикването на запаснитъ при мобилизация, събиране конетъ и превознитъ средства става от мобилизационнитъ отдѣли, които иматъ подробни списъци по години и категории на запаснитъ. Така повикани, запаснитъ чиновове, коне и превознитъ средства служат да попълнятъ, по предварително изработения мобилизационен планъ най-близкитъ войсковы части до щатветъ за военно време и за формирането на второразряднитъ

и резервнитъ части. Войсковитъ части държат на ржце всички запаси по въоръжението, снаряжението и облъклото до щатветъ за военно време.

Числеността на мобилизираната турска армия може да се опредѣли приблизително до 600,000 човѣка.

ж) Въоръжение. Военната промишленост в Турция не е в състояние да фабрикува пушки, орждия или картечници, заради това цѣлото въоръжение на армията се закупува въ иностранство: Голѣма част е останало от бившата султанска армия, отнето от руситъ и гърцитъ през Свѣтовната война и купено след грьцко-турската война задъ граница.

Свърхъ това Турция има голѣмо количество крепостни орждия, стара система.

Отдѣлитъ родове войски сж въоръжени както следва:

Пехотата: с Маузеръ 7.65 м/м.; леки картечни пушки французки моделъ; картечници: Максимъ и Хочкисъ.

Конницата: с карабина ножъ сабля, копие (за нѣкои от коннитъ (полкове) леки картечни пушки французки моделъ; картечници: Максимъ и Хочкисъ.

Артилерия: с полски скорострелни (с. с.) Крупъ 75 м/м. моделъ 1903 г. и Шнайдеръ 75 м/м.; с. с. Гаубици 10.5, 12 и 15 с/м. далекобойни орждия 10.5, 12 и 15 с/м. и мортири 21 с/м.

з) Жандармерия и погранични войски.

Пограничнитъ войски сж организирани в 17 дружини и една независима рота.

Ролята на жандармерията е да поддържа реда в страната и тя е подчинена на Министра на вътрешнитъ работи.

Полковетъ и дружинитъ на жандармерията сж разпредѣлени между различнитъ Военно-инспекционни области.

Мирновременния ефективъ на жандармерията е 30,000 души.

и) Ефективъ.

През 1929 година ефективътъ на сухопътната армия е бил: Офицери 20,000; Подофицери 120,00; Животни 50,000.

к) Снабдителни служби. Източници. Въ Турция, изцѣло земеделска страна, машинното производство както и дребното занаятчиство сж съвсемъ слабо развити. Военното производство в страната, макаръ да се намира изключително в ржцетъ на държавата, е сжщо така слабо развито — никаква пушка нито орджие не може да бъде изработено в Турция. Освенъ поправка на въоръжението и изработване на патрони, снаряди и второстепенни военни предмети, като

коли, зарядни ракли, басми и войнишко сукно, друго не се произвежда и трѣбва да се набавя отъ вѣнъ.

Различни видове доволствия. Парично. Заплатитѣ които получаватъ офицеритѣ сж следнитѣ (за 1927 г.): Маршалъ 350 турски книжни лири; пълненъ генералъ 300; генералъ-лейтенантъ 250; генералъ-майоръ 200; полковникъ 150; подполковникъ 125; майоръ 100; капитанъ съ старшинство 95; а безъ старшинство 90; поручикъ 70; свърхсроченъ фелдфебель 16 лири и свърхсроченъ подофицеръ 10 книжни лири.

Освенъ заплатитѣ младшитѣ офицерски чинове получаватъ ежегодно по 40 лири за облѣкло. Вмѣсто квартирани пари даватъ се на разположение жилищни помѣщения.

Продоволствено. Дневната дажба на войника се състои главно отъ месо 250 гр., хлѣбъ 900 гр., оризъ 80 гр. и масло 10 гр.

За конския съставъ срѣдно между 7 1/2 и 10 кгр. слама, сѣно и ячемикъ.

Вещово доволствие споредъ нуждитѣ.

л) Бюджетни разходи: (за 1929/930 финан. година).

За Армията	56,372,300 кн. л. т.
За Авиацията	1,216,000 кн. л. т.
За военнитѣ фабрики и работилници	4,842,500 кн. л. т.
За топографическата служба	681,000 кн. л. т.

А всичко (безъ флота) 63,111,800 кн. л. т.

м) Подготовка и обучение.

1. Принципи и методи при обучението. Опититѣ отъ участието на Турция въ Свѣтовната и Гръцко-турската войни, показали достатъчно на ржководящитѣ военни кржгове въ турската армия, че само настѣпателнитѣ действия въ широки размѣри могатъ да дадатъ решителна победа надъ противника. Прокаранитѣ въ вреда на Турция държавни граници и слаборазвититѣ желѣзопѣтни и обикновени съобщения създаватъ особенни затруднения за водене отъ страна на Турция на една настѣпателна война, което се има предъвидъ отъ страна на висшето командуване и последното предава особено голѣмо значение на въпроса за желѣзопѣтния строежъ и снабдяването на войскитѣ съ транспортни сръдства.

Като съзнава огромното значение на техниката въ съвременната война, командуването се стреми да въоръжи армията съ достатъчно количество автоматични оржжия, артилерия и други технически сръдства за борба.

Недостатъчнитѣ парични сръдства позволяватъ да се осмъществи този планъ много бавно, но това което е възможно се върши много планомѣрно.

Въ всѣки случай, безъ да се гледа на сравнително достатъчното количество картечници, артилерия и други технически сръдства, всички правилници и наставления сж съставени съ огледъ, че на турския войникъ всѣкога ще се случи да се бие съ противникъ по-добре снабденъ и притежаващъ по-мощна техника, вследствие на което иска се отъ всички чинове въ армията по-високъ моралъ, отлична бойна подготовка и способностъ да води настѣпателенъ бой на всѣка цена. — Съ други думи, турцитѣ се стремятъ щото съ щателната подготовка и обучение заедно съ природнитѣ качества на турския войникъ, да могатъ да получатъ превесъ надъ техниката, каквато би ималъ противника.

Сътрудничеството съ германския генераленъ щабъ въ време на Свѣтовната война и следъ нея, се явява като главна причина на това гдето турската военна мисълъ се намира и днесъ подъ влиянието на германската военна доктрина.

Изобщо въ основата на възпитанието и бойната подготовка на турската армия сж вложени напълно съвременни принципи и методи, но въ значителна степенъ заимствувани отъ германцитѣ.

2. Обучение и подготовка на войника. Подготовката и обучението на редницитѣ става въ войсковитѣ части, съ изключение на тия отъ жандармерията и флота, които преминаватъ първоначалното си обучение въ специални школи за младитѣ войници. Наборътъ се произвежда на два пѣкти презъ годината съ цель да се увеличи бойната готовностъ на армията. Въ пехотата 18 месечната служба се раздѣля на три срока по 6 месеца. Първия периодъ отъ своя страна се раздѣля на 4 срока: 3 месеца за единична подготовка и действие въ състава на отдѣлението; 1 месецъ за действие въ състава на ротата и 1 месецъ за действие въ състава на дружината и полка (маневри). Останалитѣ два шестмесечни периода се употребяватъ за усвършенствуване на знанията особено по картечното дѣло и повторение на преминатото.

Освенъ чисто военната подготовка войницитѣ сж длъжни да получатъ въ армията и обща подготовка, грамотностъ, география, история и пр. На физическото възпитание — спортъ, гимнастика и пр., се обърща голѣмо внимание. Обучението на младитѣ войници се води изключително отъ офицеритѣ.

Въ пехотата за облекчение на работата, всѣка рота отъ дружината е попълнена съ хора отъ единъ наборъ. Подготовката на пехотата се води по принципитѣ на груповата тактика.

Въ конницата единичната подготовка на боеца продължава 6 месеца и толкова въ състава на частитѣ.

Въ артилерията подготовката се разпада на 7 периода. Произвеждатъ се всичко 16 стрелби, като на отдѣлна батарея се отпускатъ ежегодно по 500 снаряда.

На подготовката на подофицеритѣ, които сж на срочна служба и създаване института на свърхсрочни подофицери се обръща голѣмо внимание. Тѣхната подготовка, обаче, по редъ причини е все още много слаба.

Подготовката на офицеритѣ става въ Военното училище въ различнитѣ практически школи и въ академията на генералния щабъ. Освенъ това практикува се изпращането въ по-широкъ размѣръ на офицери въ чужбина. Въ турската армия служатъ значителенъ брой специалисти — инструктори и преподаватели — чужденци, главно немци и французи.

3. Правилници въ турската армия.

Главниятъ правилникъ по подготовката въ полето е „Правилника за полската подготовка отъ 1924 г.“, който по смѣстество се явява като незначителна преработка на германския правилникъ отъ „Водене войскитѣ въ боя“. Въ правилника е прокарана мисълта, че въпрѣки голѣмото развитие военната техника пехотата си остава главния родъ войска. Най-голѣмата особеностъ на пехотата — способността съ своя огънь да подготви атаката и съ ножа и бомбата на пехотинеца да реши изхода на боя. Поради което на пехотата предстои, както и въ миналото, да изнесе цѣлата тежестъ на боя, а останалитѣ родове войски сж длъжни да съдействуватъ съ всички сръдства за изпълнение на поставената ѝ задача. Все пакъ останалитѣ родове войски не се явяватъ като допълнителни къмъ пехотата войски, защото и тѣ притежаватъ значителна своя собствена сила, която сж длъжни да предоставятъ на пехотата съ цѣль за достигане на успѣха, който по такъвъ начинъ се получава не само съ усилията на пехотата, а съ взаимодействието отъ страна на всички родове войски. Изобщо, турския правилникъ за боя (устава за Полската служба) отговаря на всички изисквания на съвременното военно дѣло.

Сегашниятъ „Кавалерийски строеви правилникъ“ изд. 1925 г., не съдържа никакви указания за бойното действие на конницата, които сж помѣстени въ „Инструкцията по подготовката и обучението на коннитѣ части“ изд. 1924 г., кждето се казва: „въпрѣки увеличилото се влияние на огъня на новото оръжие, на полесражението могатъ да се създаватъ обстановки, благоприятни за действие на значителни маси въ коненъ строй“.

Многобройнитѣ инструкции, наставления и правилници за тежката и полска артилерия, за действията съ картечницитѣ, огнехвъргачкитѣ и бомбохвъргачкитѣ въ боя, настав-

ления по прожекторното, инженерното, желѣзопътното дѣло и пр. — всички тѣ сж преводи на съответнитѣ германски издания.

н) Битѣ на армията. Съгласно основния законъ офицеритѣ се ползватъ съ пълни политически права. Обаче, твърде голѣмото участие на офицерския корпусъ въ политическия животъ въ време работата на I и II Меджилиси и участието въ редоветѣ на опозицията на видни генерали, застави правителството да ограничи политическия права на офицеритѣ, като въ случай, че нѣкой офицеръ бжде избранъ за депутатъ, той е длъженъ щомъ приеме избора, въ 24 часа да подаде оставка отъ военната служба. Долнитѣ чиновове до като сж на служба подъ знамената сж лишени отъ избирателни права.

Отношенията на офицеритѣ къмъ войницитѣ не сж много добри, но постепенно се подобряватъ. Сжществува като дисциплинарна мѣрка, правото на началника да наказва до 20 пръчки.

Отношенията помежду офицеритѣ сж добри. Повишението става за изслужени години, а назначенията по опредѣлени ваканции. Изобщо, дисциплината въ турската армия е добра и армията се смѣта за напълно надеждна. Турскиятъ войникъ — прекрасенъ боеви материалъ — е дисциплиниранъ, храбъръ, износливъ и послушенъ.

о) Общо заключение за въоръженитѣ сили на Турция. Общо взето, въ сегашно време, турската република притежава значителна по брой армия, организирана и въоръжена по европейски методи и образецъ. Бойната и учебна подготовка на армията и на цѣлия команденъ съставъ се извършва напълно по съвременнитѣ принципи, което, заедно съ прекраснитѣ природни качества на турския войникъ, даватъ основание да се смѣта, че днешната турска армия е напълно способна за водене сериозна война съ която да е балканска армия.

Най-слабото мѣсто на турскитѣ въоръжени сили, това е слабата мѣстна военна промишленостъ и зависимостта ѝ въ това отношение отъ снабдяването изъ чужбина. Да се отстрани тази слабостъ е една отъ най-сериознитѣ грижи на правителството.

Б. Морски сили.

а) Морска политика. Споредъ подписания въ Севъръ (Франция) миренъ договоръ на Турция трѣбваше да се остави морски флотъ въ съставъ: 7 канонирки (не по-голѣми отъ 600 тона) и 6 малки миноносци (не по-голѣми отъ 100 тона). Всички останали морски единици по силата на сжщия договоръ, трѣбваше да бждатъ дадени въ разпореждане на

победителитъ. Последвалото въ източната частъ на империята възстание подъ водителството на Мустафа Кемалъ видоизмѣни коренно всичко. Турция, следъ пълната победа надъ гръцката армия на р. Сакария, си остана пълненъ господаръ и на своя морски флотъ.

До младотурския превратъ въ 1909 г. турския флотъ е билъ напълно изоставенъ. Следъ преврата младотурцитѣ се заели енергично за неговото възстановяване. Въ Англия били поръжчани два дреднауди типъ „Решадие“. Решено било също да се поръжчатъ въ странство 2 леки крайцери и 16 миноносци. Все тъй енергично се засили и съ подготовката на личния съставъ. Реорганизирано било морското училище въ Халки, открита била въ Форнарки морско-авиационна школа и пр. Въ това отношение турцитѣ били подпомогнати твърде много отъ английската военно-морска мисия.

Не много преди началото на Свѣтовната война Турция се ориентира къмъ Германия, вследствие на което английската морска мисия била замѣнена съ германска такава.

Презъ време на самата Свѣтовна война турския воененъ флотъ билъ засиленъ съ следнитѣ германски морски единици: Линейния крайцеръ „Гьобенъ“ (преименованъ въ „Явузъ-Султанъ-Селимъ“) и „Бреслау“ (Мидили) и 4 подводника. Но презъ войната турскитѣ загуби биле твърде голѣми и къмъ подписването на примирието въ 1918 год. турскиятъ флотъ се състоялъ едва отъ нѣколко миноносци и „Гьобенъ“. А и англичанитѣ като окупирали Цариградъ скоро се погрижили да преведатъ до пълна негодностъ оцѣлялитѣ отъ войната турски морски единици.

б) Нови морски мѣроприятия. Получило таково наследство, правителството на Мустафа Кемалъ паша решило преди всичко да пригоди за служба, което е могло що годе да се поправи, а следъ това да започне съ поръчки на нови съдове.

Цельта на тия мѣроприятия била да се осигури въ рамкитѣ на Лозанския договоръ, владението на Проливитѣ. По „Конвенцията“ Турция нѣмала право да затваря проливитѣ посрѣдствомъ минни заграждения. Но даже, ако тя би си позволила това, нѣмала достатъчно мини. Прочемъ, съдбата на „Конвенцията“ ще зависи всѣкога отъ съотношението на силитѣ. Ако, следователно, Турция би могла да осъществи изцѣло своя планъ за постройка на морски единици, тя ще може да осъществи и пълното владение на Проливитѣ. При днешния флотъ съ който разполага тя не е сигурна.

Предпоследната година бѣше изпълнена съ важни събития за флота. Последниятъ бѣше подложенъ на една сериозна ревизия, като бѣ премахнатъ всички старъ материалъ, направени бѣха нови поръчки и бѣха основани нови морски дружества.

Крайцерътъ „Гьобенъ“, който е билъ напълно поправенъ въ Измидския заливъ отъ французкото дружество „Св. Назеръ“ е могълъ да извърши още преди края на 1929 година своитѣ първи пробни плавания.

Презъ лѣтото и есенята на 1929 г., сж били завършени следнитѣ постройки: 2 разрушители по 1,600 тона въ заводитѣ въ Ансалдо въ Генуа; 2 подводника по 500 тона — въ Монфалконе и 4 моторни лодки — въ Венеция (всички въ Италия). Време за предаванетоъ имъ е било 24 месеца.

Отъ поръчанитѣ въ Генуа два контъръ-торпильора съ двойно витло, на 9. II. 1931 г. бѣ спуснатъ въ морето първия завършенъ, който е дълъгъ 98 м., съ 1,350 тона вмѣстимостъ и 4 орждия 120 м/м.

Крайцерътъ „Хамидие“ е билъ превърнатъ въ Корабъ — училище за морски кадети и кандидатъ-инженери, а пъкъ крайцерътъ „Меджидие“ — въ училище за моряци новобранци и шофьори. Една флотилия разрушители е била формирана отъ: „Беркъ-и-Ставетъ“, „Пейкъ-и-Шевкетъ“, „Бесра“, „Самсунъ“, „Тасхоцъ“, въ последствие била съставена една група отъ подводници и голѣмия океански реморкьоръ Рашедъ съ единъ апаратъ за поставяне на мини и подводницитѣ „Биринджи-инъ-Оеню“ и „Иринджи-инъ-Оеню“. Съставено било и едно отдѣление за поставяне на мини отъ „Нузретъ“, „Интибахъ“ и „Селаникъ“ съ 6 минотърсачки.

Заличени били отъ листата на флотата като негодни „Тургудъ-Раисъ“ (1891 г.) и бившитѣ германски миноносци „Муавенетъ-и-Милетъ“, „Нумуне-и-Хамжетъ“ и „Ядигаръ-и-Милетъ“ (1909 г.) и „Юнузъ“ (1902 г.) както и яхтитѣ: „Стамбулъ“ (1888 г.) и „Галатеа“ (1903 г.), 7 канонирки и нѣколко отдѣлни единици.

в) Организация. Управлението и снабдяването на морскитѣ сили е съсредоточено въ Морското министерство. Оперативното ръководство е повѣрено на Началника на морския щабъ, подчиненъ на министра и началнику на Главното управление на генералния щабъ.

Морскитѣ сили се раздѣлятъ на тактически съединения по типовеѣ морски единици. На чело стои командующия флота, подчиненъ въ оперативно отношение на началника на морския щабъ, а въ всѣко друго отношение — на морския министъръ.

г) Морска база. Новата морска база на турския воененъ флотъ е Измидъ на с. и. брѣгъ на Мраморното море, който постепенно се приспособява, за да бжде изцѣло модернизиранъ. Купениятъ специално за ремонта на „Явузъ“ голѣмъ плавателенъ докъ е също тамъ.

д) Личенъ съставъ. Командния съставъ на турския флотъ въ поголѣмата си частъ е отъ преждния съставъ на флота. Въ последно време сж направени нѣколко „пречист-

вания“, — уволнени били всички неучаствували във войната със Гърция и във Свѣтовната война, а сжщо и всички други чиито разбирания не сжсходатъ съ новитѣ възгледи по морското дѣло изобщо. Подмладенъ е и останалия нестроеви персоналъ.

е) Брѣгова отбрана. Крайбрѣжието на Турция е раздѣлено на редъ комендатури, заведващи брѣговата отбрана и охрана на брѣговетѣ. На чело на комендатуритѣ стоятъ началницитѣ на бази, на които сж подчинени: 1) морскитѣ комендатури, 2) брѣговитѣ укрепления и батареи, 3) морскитѣ брѣгови части и мѣстнитѣ учреждения на морското министерство, 4) корабитѣ записани къмъ брѣговата отбрана и 5) срдѣствата и органитѣ по ремонта и снабдителнитѣ служби.

Началникътъ на базата, е подчиненъ на свой редъ на началника на морския щабъ въ оперативно отношение и на Министра на морината въ всѣко друго отношение.

ж) Съставъ (за 1928 и 1929 г.) на флота.

Бойни крайцери:

Явузь Султанъ Селимъ: 22,640 тона. Размѣри: 186 м. х 20. 5 х 8.2 м.

(1911-1912 г.) Н. Р. 70.000=28 възли. Въоръжение (Бившия германски Гьобенъ) 10 ор. 280 м.м.; 10 ор. 150 м.м.; 8 ор. 88 м.м. 4 трѣби отъ 505 м.м.

Стариятъ бронено-сець Тургутъ Реисъ (попр. 1093 г.) (учебенъ корабъ). 9.901 тона; размѣри: 115 X 19.5 X 7.9 м. Н. Р. 9.000=17 възли. Въоръжение: 6 ор. 279 м.м.; 2 ор. 88 м.м.; 4 картечници; две трѣби отъ 457 м.м.

Крайцери:

1. Хамидие (1903 г.) 3.830 тона; Размѣри: 112 X 14, 5 X 4.9 м. Н. Р. 12.000=22 възли. Въоръжение 10 ор. 150 м.м.; 8 ор. 76 м.м.: две трѣби 457 м.м.

2. Меджидие (1903 г.) 3.300 тона. Размѣри: 100 X 12.38 X 5.4 м. Н. Р. 12.000=22 възли. Въоръжение: 4 ор. 130 м.м.; 4 ор. 7.5 м.м.

Торпилна въоръжена лодка: Пеики шефектъ (1906 г.) 1.014 тона. Размѣри: 80 X 8.4 X 4.5 м. Н. Р. 10.000=20 възли. Въоръжение: 2 ор. 82 с.м.; 6 ор. 5.7 с.м. и 3 трѣби.

Контъръ-торпильори:

Самсунъ
Басра 1907 г. 290 тона Размѣри: 56X6.3X2.8 метри.
Тасхоць

Торпильоръ:
Мусуль 160 тона.

Подводници:

№ 1 1927 г. Водоизмѣщение $\frac{505}{620}$ тона; скоростъ $\frac{13.5}{8.5}$ в.
№ 2
№ 3 1929 г. (въ постройка).
№ 4

Различни: 22 други видове разни едииници (Канонирки, учебни кораби и пр.).

д) Военно морски бюджетъ.

За 1924 г. — 6.582.000 кн. тер. лири; за 1926 г. — 8.105.000, а за фин, 1929-30 г. — 6.183.300 кн. турски лири.

6. ЮГОСЛАВИЯ.

А. ОБЩИ ДАННИ.

а) Пространство	248,488 кв. клм.
б) Население (края на 1928 г.)	13,290,000 ж.
в) Гъстота на кв. килом.	53.5 ж.
г) Дължина на ж. п. мрежи	10,049 клм.

Б. ПОЛОЖЕНИЕ.

Югославия въ днешнитѣ ѝ граници не е само Балканска държава. Една значителна частъ е вѣнъ отъ северната граница на Полуострова. Все пакъ тая държава изпълва централната и северозападна частъ на Полуострова и макаръ, че до Свѣтозната война бѣше безъ единъ километъръ брѣгова линия, днесъ тя е приморска държава, облеганата на едно значително протежение върху източнитѣ брѣгове на Адриатическото море.

По своето географическо положение Югославия лежи въ центъра на северния умѣренъ поясъ и по отношение климата и годишнитѣ сезони има всичкитѣ особености на тоя поясъ, съ изключение на ония области, които сж близо до Алпитѣ и сж изложени на севернитѣ вѣтрове.

По отношение на Австрия и Унгария съ които граничи отъ къмъ северъ; на Ромѣния и България — съ които граничи отъ къмъ изтокъ; на Гърция — съ която граничи отъ къмъ югъ и на Албания, Адриатическото море и Италия — съ които граничи отъ къмъ западъ, Югославия заема централно положение. Въ нея се събиратъ всички важни водни, сухопътни и желѣзопътни пътища на Европа. Това нейно положение, макаръ въ економическо и културно отношение да ѝ дава голѣми преимущества, се явява въ военно политическо и географическо-стратегическо отношение твърде негодно. То се отекчава и отъ обстоятелството, че почти всички нейни съседни претендиратъ за известни покрайнини, а нѣкон, какъвто е случая съ България — и за цѣли области.

За да брани това положение, Югославия е принудена да поддържа една силна, може би свѣрхъ податнитѣ сили на народа, армия.

По очертание на своитѣ политически граници, Югославия представлява единъ неправиленъ петожгълникъ.

В. ГРАНИЦИ.

а) Къмъ Австрия. Започва отъ в. Печъ (1511 м.), кждето се събиратъ тритѣ гранични линии: на Югославия, Италия и Австрия, отива по-главния гребенъ на Караванкенъ презъ върховетѣ Капелъ (2,144 м.), Стола (2,236 м.), Любела (2,366 м.) и височинитѣ 2235, 1216, 2124, сече р. Драва, стига в. Кошенакъ, по гребена на Козякъ, слиза на Словенска горица, презъ която се спуща до Шпилъ на р. Муръ, по която върви до Разгоне, минава презъ р. Кученица на северъ и понататкъ отива до вододѣла на Раба и Муръ, източно отъ Гнаихенбергъ, кждето се срещатъ границитѣ между Австрия, Унгария и Югославия.

Общата дължина на тая гранична линия е 257 клм.

Въ етнографическо отношение, тази граница не задовлява югославянитѣ, понеже оставала 100 хиляди славяни въ Австрия. Естествената граница била северно отъ планината Караванкенъ по р. Драва, която би била сжщевременно и естествена граница, поради естеството на самата р. Драва — голѣма пълноводна рѣка.

Въ военно отношение р. Драва дѣли този фронтъ на две части: западенъ и източенъ. Западната частъ е природно силна отбранителна линия. Източната е сравнително много по-слаби и съ два коридора за нахлуване: долинитѣ на рѣкитѣ Драва и Муръ.

б) Къмъ Унгария. Отъ източната точка на Австро-Югославянската граница, пограничната линия съ Унгария върви по р. Муръ до втичането ѝ въ Драва, следва старото корито на Драва и при селото Гола взема с. и. посока, пресича рѣката Барани северно отъ Бѣли манастиръ и Дунава между Мохачъ и Бездана, минава северно Берега и южно отъ Бачмадароилъ северно отъ Суботица и Хорошъ, пресича р. Тиса и следва източна посока до Мако, кждето се събиратъ Унгарската, Ромѣнската и Югославянска граници.

Обща дължина 570 клм.

Границата е прекарана въ етнографическо отношение повече въ полза на Югославия и въ вреда главно на Унгария, макаръ, че споредъ югославянитѣ, въ Унгария оставали около 130 хиляди славяни, главно около Сегединъ и Барани.

Въ военно отношение р. Дунавъ дѣли границата на два сектора: западенъ и източенъ. Първиятъ отъ своя страна може да се подраздѣли на три части, отъ които дветѣ крайни подѣления сж сухопътни, а срѣдното — водно. Източния секторъ е сжщо така подѣленъ отъ рѣка Тиса

по на две части: Бачка и Банатска. Отъ всички, подѣлението Бачка, между рѣкитѣ Дунавъ и Тиса, е най-важното военно отношение, понеже презъ него минава най-късата посока, която свързва двата културни политически и економически центрове на Унгария и Югославия — тѣхнитѣ столици Буда-Пеща и Бѣлградъ. За Югославия Бачкия подсекторъ представлява естественъ и твърде изгоденъ тетъ де понъ за активни действия къмъ северъ.

в) Къмъ Ромъния. Съ малки извивания границата отъ Мако следва юго-източна посока, като остава гр. Жомболъ на Ромъния, а градоветѣ Яшатамичъ, Вършецъ и Бѣла Черква на Югославия, достига р. Нере, която следва до втичането ѝ въ р. Дунавъ. По р. Дунавъ границата следва до устието на р. Тимокъ.

Общата дължина на границата отъ Мако до устието на р. Тимокъ е 542 км.

Въ етнографическо отношение границата е прокарана правилно съ малки изключения и за дветѣ страни.

Въ военно отношение границата се дѣли на два сектора: Банатски и Дунавски. Въ първия секторъ границата е отворена и слабо защитена. Обратното е за Дунавския секторъ.

г) Къмъ България (гледай България).

д) Къмъ Гърция. Границата започва отъ в. Тумба на Бѣласица, следва въ западна посока гребена на тая планина до северо-източно отъ Дойранското езеро, сече това езеро като остава градеца Дойранъ на Югославия, пресича р. Вардаръ южно отъ Гевгели, така че, цѣлата циганска клисура остава на Гърция. На западъ отъ Вардаръ се възкачва на Дудица и по нататъкъ по гребена на Морихово-Мжленскитѣ планини презъ Кожухъ планина и Нидже планина слиза презъ Старковъ-гробъ въ Битолското поле, което преминава между Битоля и Леринъ, пресича Баба планина, за да стигне Преспанското езеро и албано-гръцката граница, южно отъ „Градъ“.

Дължината на тая граница е 245 км.

Въ етнографическо отношение границата е начертана произволно по взаимно съгласие, понеже се касае до българо-македонско население. Така прокарана, тая граница дѣли Македония на две части, като остава повече отъ 300 хиляди българи въ Гърция.

Въ военно отношение тази граница би могла да се подѣли на четири сектора: първиятъ отъ тѣхъ е Вардарския затворенъ на северъ съ Демеръ Капия, а на югъ съ циганската клисура. Вториятъ — планински — отъ Дудика до Каймакчаланъ природно силенъ за отбрана.

Трети — равниненъ — отъ Каймакчаланъ до Баба планина представлява една врата за влизане и излизане, добре защитена. обаче, отъ двата съседни фланга и

Четвърти — езеренъ — отъ Баба планина до Албанската граница, секторъ природно силенъ за отбрана.

е) Къмъ Албания (гледай Албания).

Г. НАСЕЛЕНИЕ И НАСЕЛЕНИ ПУНКТОВЕ.

Споредъ преброяването извършено на 31 януарий 1921 година населението на Югославия е възлизло на 12,013,323 души, а къмъ края на 1928 година то е достигнало 13,290,000 жители. Следователно, населението въ Югославия се увеличава годишно по 150 хиляди души срѣдно (36 на хиляда раждания и 21 на хиляда умираания или 15 на хиляда годишенъ прирѣстъ), а гжстотата му достига до 53.5 ж. на кв. км.

По своя етнически произходъ, населението въ Югославия е въ голѣмото си болшинство славянско, което, обаче, по редъ исторически причини не е напълно еднородно макаръ, че преди да дойдатъ на Балканския полуостровъ; сърби, хървати и словени, сж се запѣтили отъ едно и сжщо мѣсто — Карпатитѣ. Сжществуващето днесъ различие между хървати и сърби се дължи най-вече отъ времето когато първитѣ бѣха присъединени къмъ унгарската корона. Тая различа нарастна когато религията издѣлба още една пропасть. Хърватитѣ сж католици, както и словенитѣ, тогазъ когато сърбитѣ сж източно православни. Първитѣ сж биле всѣкога подъ влиянието на западната църква и култура, а вторитѣ — подъ ония на Византия.

Различие сжществува и въ политическото и социално развитие на сърби и хървати, развитие, започнало съ голѣмо закъснение за сърбитѣ, поради дългото имъ робство подъ турцитѣ.

Македонското население макаръ и славянско, е сжщо така чуждо на сърбитѣ, както по своя говоръ, така и по народностно съзнание.

Да изравни тия различия си бѣ поставилъ за целъ политическия режимъ отъ 6 януарий 1929 година. Претенцитѣ върху постигнатитѣ въ това отношение резултати до сега сж крайно противоречиви.

Но всички тѣ: сърби, хървати, словенци и македонци сж селски народи; живущитѣ въ полето сж земледѣлци; тия въ планинитѣ скотовѣдци, а по крайбрежието — добри моряци.

Макаръ, че Югославия нарастна следъ Свтѣовната война въ троенъ размѣръ, все пакъ една компактна маса словени — повече отъ 400 хиляди останаха въ италианското крал-

ство. Цъла Истрия съ Фиуме, Триестъ и Горица е населена съ славяни. Въ Унгария има сжщо около 60 хиляди събро-хървати. Незначителни групи (по 5 хиляди) има още въ Австрия и Албания.

Споредъ югославянски източници, по преброяването презъ 1926 г. имало е въ предѣлитѣ на Югославия не славянски елементи както следва: немци 513,472 души (4.2 о/о); унгарци 472,409 (4 о/о); албанци 441,700 (3.9 о/о); ромънци 183,148 (1.6 о/о); и разни други 214,193 (1.8 о/о); отъ които 64,159 евреи и 12,825 италиянци. Споредъ тия данни, общо въ Югославия живѣятъ 15.6 о/о не славянски елементи или при едно население по преброяването отъ 1926 година възлизаще на 12 милиона жители, около 2 милиона отъ тѣхъ нѣматъ славянски произходъ.

По официални данни, въ Югославия има 30,115 населени мѣста, отъ които 24,255 села и 4,595 селища.

Въ сравнение съ селското население, процентътъ на градското население въ различнитѣ области на кралството е различенъ. Така: градското е 11 о/о въ Далмация и Хърватско; 24 о/о — въ Воеводина; въ Словенско е 12 о/о, а въ Сърбия 14 о/о, въ Черна-Гора 15 о/о; въ Бонса и Херцеговина — 16 о/о и въ Македония — 19 о/о. Тия данни показватъ, че съ изключение на Воеводина въ всички останали области на Югославия въ селата живѣятъ повече отъ 80 о/о отъ населението и 20 о/о — въ градоветѣ.

По полъ на 1000 мъже се падатъ 1039 жени, но по окончателнитѣ резултати отъ преброяването презъ 1921 година, младежитѣ на възраст по-малка отъ 18 години, били повече отъ колкото момичетата въ сжщата възраст. До 5 годишна възраст се падали на 1,000 момчета 955 момчета; отъ 5-10 години — 951 момчета; отъ 10-15 години — 945, а отъ 15-20 години става обратното — на 1000 младежи 1,008 девойки.

Отъ общото население 22 о/о сж били до 10 годишна възраст; отъ 10-12 годишна възраст 23.5 о/о и за всѣки нови 10 години този процентъ е 15.5; 12.7; 9.9; 7.8; 2.4; 0.7 и най-сетне 0.1 о/о съставляватъ отъ 90-100 години.

По главни градове сж:

— **Бѣлградъ** съ 226 хиляди жители, разположенъ на единъ хълмъ при вливането на Сава въ Дунава, столица на кралството и най-големия по броя на жителитѣ градъ въ Югославия е сжщевременно и нейния политически културенъ и економически центъръ.

Въ административно отношение Бѣлградъ, заедно съ градоветѣ Земунъ и Панчова разположени на другия брѣгъ на Дунава съставляватъ отдѣлна отъ банствата единица и носи името „Префектура на града Бѣлградъ“.

— **Загребъ** (Аграмъ) съ 139,000 жители е центърътъ на култура, търговия и индустрия на Хърватско. Седалище е на Банство. Има университетъ, етнографически музей, Югославянска Галерия на живоистъта и богата университетска библиотека.

— **Люблиана** (Лайбахъ), главенъ градъ на Словенско съ 57,000 жители, съ хубави срѣдновѣковни паметници и постройки, сари църкви и замъци.

— **Сплитъ** (Спалато) главенъ градъ на Далмация съ 39,000 жители. Търговски градъ съ пристанище, значението на което все повече нараства. Съ своето население и архитектура отъ своя страна, той съчетава спокойния животъ отъ старото време и днешния кипящъ животъ въ търговскитѣ центрове.

— **Дубровникъ** (Рагуза) градъ на старитѣ свободни патрици съ великолепно паметници на своя блѣсъкъ и величие отъ Срѣднитѣ вѣкове. Съ своя мекъ климатъ Добровникъ обещава да стане центъръ на Югославянската Ривьера.

— **Сараево**, главенъ градъ на Бонса съ 60,000 жители, центъръ на килимарската индустрия.

— **Скопие**, главенъ градъ на сръбска Македония, съ 73,000 жители.

— **Нови-Садъ**, главенъ градъ на Воеводина. Следватъ градоветѣ — **Велики-Бечкерекъ**, **Мариборъ**, **Нишъ**, **Осекъ**, **Суботица** и пр.

Д. ДЪРЖАВНО УСТРОЙСТВО.

На 6 януарий 1929 година кралътъ на сърби, хървати и словенци суспендира Конституцията, разтури Скупщината и взе въ свой рѣце управлението на страната. Тази промѣна, споредъ официалнитѣ обяснения, била продуктивана съ цель: 1) да се възстанови реда въ страната; 2) да се изравнятъ въ всѣко едно отношение гражданитѣ и 3) да бждатъ прокарани въ кжсо време необходимитѣ за страната реформи, каквито Скупщината, въ продължение на 10 години, не успѣла да стори.

На 3 октомврий сжщата година кралството на сърби, хървати и словенци биде наречено **Югославянско кралство** и вмѣсто по-раншното административно дѣление на 33 окръжи (велики жупанства) бѣше въведено ново такова на банства, на брой 9 и едно градоначалство, съ цель да се даде оная децентрализация, каквата желаяли отдѣлитѣ области въ кралството, но Скупщината не била годна да стори това.

Тия 9 банства, наречени по имената на рѣкитѣ, иматъ на чело по единъ банъ, които сж напълно независими и

управляватъ подъ своя отговорность, но сж подчинени на компетентнитѣ министри.

Тѣзи банства сж следнитѣ:

1.	Банство	— Вардарско	— Скопие	— 39.566	квм.	— 1.405.000	ж.
2.	"	Савско	— Загребъ	— 36.897	"	— 2.520.000	"
3.	"	Зетско	— Цетина	— 32.322	"	— 740.000	"
4.	"	Дринско	— Сараево	— 29.273	"	— 1.400.000	"
5.	"	Дунавско	— Нови Садъ	— 28.160	"	— 2 100.000	"
6.	"	Моравско	— Нишъ	— 25.721	"	— 1.200.000	"
7.	"	Върбашко	— Баня Лука	— 20.558	"	— 850.000	"
8.	"	Крайбрѣжно	— Сплитъ	— 19.417	"	— 800.000	"
9.	"	Дравско	— Любляна	— 15.936	"	— 1.040.000	"

Градътъ Бѣлградъ съ Земунъ и Панчево разположени на другия бргѣ на Дунава съставляватъ отдѣлно градоначалство, наречено Бѣлградско. (Префектура на Бѣлградъ).

Съгласно закона за банствата обявенъ въ Официалния вестникъ на 7 ноемврий 1929 година бантъ е въ своето банство представител на кралското правителство и упражнява пълна административна власть, решенията на когото сж безапелационни по въпроситѣ отъ неговата компетентность. Бантъ е подпомогнатъ отъ единъ помощникъ и съответния административенъ персоналъ. Управлението на банството се распада на 7 отдѣла: Общъ, административенъ, земледѣлски просвѣтенъ, технически, обществена предвидливостъ и и народно здраве и последенъ седми — финансовъ. Тамъ кждето нуждитѣ налагатъ може да бжде създаденъ и VIII отдѣлъ: Търговско-занайтчийски-индустриаленъ.

Освенъ административнитѣ функции съ които е нагаваренъ той, бантъ, бди върху економическитѣ, социални, съобщителни, чловѣколюбивни, интелектуални и здравословни интереси на населението, въ размѣръ когато тѣ излизатъ отъ границитѣ на тия — на отдѣлнитѣ общини, но не и отъ ония — на банството.

Бантъ е който установява бюджетътъ на банството и прави предложение отнасящи се до държавния бюджетъ, въ размѣръ на неговото управление. Той назначава чиновницитѣ. Бантъ разполага съ властитѣ и институтитѣ поставени подъ негови заповѣди.

По отношение неговата компетенция, всѣко банство е считано като независима юридическа личностъ, която, като такава придобива права и да сключва договори. Като юридическа личностъ банството се представлява отъ бана, който подписва и полага своя печать върху документи, съ които банството взема ангажменти по отношение на трети лица.

По отношение покриване разходитѣ на банството, които не могатъ да бждатъ покрити отъ фондоветѣ образувани било отъ постъпленията произходящи отъ имуществата на банството или други източници, могатъ въ такъвъ случай да бждатъ създадени: свѣрхтакси, нови такси, автономни налози и заеми въ пари или въ натура.

Следъ създаването на новото сѣрбо-хърватско-словенско кралство въ 1918 година, останаха въ сила действующитѣ въ тоя моментъ сждебни закони въ разнитѣ области. И въ сждебно отношение новата територия бѣше подѣлена на 6 области: Сѣрбия съ Македония, Черна-Гора, Босна и Херцеговина, Далмация, Войводина, Хърватско и Словенско. Въ 1919 година бѣше създаденъ единъ постояненъ съветъ за изработване закони, който съветъ трѣбваше да унифицира действующитѣ презъ това време закони въ разнитѣ области. Резултати на лице, обаче, до сега нѣма. Днесъ има въ Сѣрбия 46 окржжни сждилища, едно специално търговско и две апелативни сждилища въ Бѣлградъ и Скопие; 6 — въ Черна-Гора зависящи отъ Върховния сждъ въ Погорица; въ Хърватско и Славония има единъ апелативенъ сждъ, 8 сждилища отъ първа инстанция (окржжни) и 79 околийски (мирови). Въ Бонса и Херцеговина има единъ апелативенъ сждъ въ Сараево, 7 окржжни и 56 мирови сждилища. Въ Словенско и Далмация — 2 апелативни сждилища, 9 окржжни и 81 мирови сждилища.

Споредъ чл. 110 отъ суспендираната Конституция въ Югославия трѣбва да има само единъ Касационенъ сждъ съ седалище Загребъ, а въ сщность сега има 6 касационни сждилища въ кралството.

По грамотность на населението Югославия заема трето мѣсто следъ България и Гърция. Само 48 жители на 100 сж грамотни при това до като отъ мъжетѣ само 42 о/о сж неграмотни, у женитѣ този о/о е 60! Трѣбва да се отбележи още, че процента на неграмотнитѣ е твърде различенъ въ разнитѣ области на кралството: така: до като въ Словенско този о/о е по-малкъ отъ 9, въ Бонса и Херцеговина е 80 о/о, а въ Македония 81 о/о! Въ Стара Сѣрбия процента на населението достига до 65, тогава когато въ Хърватско той е само 32 на сто неграмотни.

Презъ 1927 г. въ Югославия е имало 7,463 основни училища съ 817,378 ученици или по едно училище на 1,768 жители. Срѣдни училища е имало 193 или по едно на всѣки 68,393 жители, и три университета (Бѣлградъ, Загребъ и Любляна) съ 10,320 студенти или по 1 студентъ на всѣки 1,165 жители.

Общо женитѣ надминаватъ съ 35 хиляди броя на грамотнитѣ мъже, което показва, че на всѣки 100 грамотни мъже съответствуватъ 108 грамотни жени!

Въ въроизповѣдано отношение въ Югославия господствуватъ главно три религии: източно-православна, римо-католическа и мохамеданска.

Къмъ източно-православната църква принадлежи 46 о/о отъ населението въ кралството; римо-католици сж 39 о/о и мюсюлмани 11 о/о. По мѣстожителство православнитѣ сж огромното болшинство въ източната частъ на кралството. Колкото се отива по-назападъ, тѣ постепенно намаляватъ и почти че изчезватъ въ крайната северо-западна частъ. Въ Словения католицитѣ сж 97 о/о, въ Далмация 82 о/о, въ Хърватско 75 о/о и само 23 о/о въ Бонса.

Мохамеданитѣ населяватъ компактно Македония, кждето съставляватъ 48 о/о отъ населението и Бонса-Херцеговина кждето достигатъ до 31 о/о отъ населението.

Евангелиститѣ съставляватъ 2 о/о отъ всичкото население.

Споредъ преброяването презъ 1921 година броятъ по въроизповѣдания е билъ следния:

Източно-православни	5,602,227
Католици	4,735,154
Мохамедани	1,337,687
Протестанти	216,847
Израелтяни	64,159
Унияти	41,597
Разни други	17,636

Източно-православната църква възобнови въ 1920 г. Ипекската патриаршия, чиито престолъ бѣ пренесенъ въ Бѣлградъ*).

Католическата църква има 4 архиепископи и 10 епископи; мохамеданитѣ въ Бонса иматъ като свой върховенъ шефъ Рейсулема, а тѣзи въ Сърбия — Главания Мюфтия въ Бѣлградъ. Протестантитѣ въ голѣмото си множество живѣятъ въ Войводина. Отъ тѣхъ германцитѣ сж лютерани, а унгарцитѣ — калвинисти.

Политическитѣ партии въ Югославия, до разтурянето имъ съ кралския декретъ отъ 6 януарий 1299 г. бѣха следнитѣ: Радикална партия съ 111 депутати въ последната скупщина; Демократическа съ 61; Селско-хърватска съ 60; Независима демократическа съ 23 депутата; Католико-словенска (Корощецъ) съ 21; Мюсюлманска (Спахо) съ 18; Сръбско-земледѣлска 9. Въ Скупщината имаше още 6 нѣмци и 7 различни.

*) Тази патриаршия е била възстановена отъ великия везиръ Соколовичъ паша въ 1557 г. но премахната отъ ново въ 1766 г. когато патриарха Арсений емигриралъ я въ Австрия — гр. Карловець.

Въ м. септемврий 1931 г. конституционно парламентарния режимъ въ страната бѣ на ново възстановенъ отъ краля.

Първиятъ сръбски вестникъ се е появилъ въ Сърбия въ 1834 година; въ Хърватско въ 1835 година; а чакъ въ 1867 година, на словенски езикъ се е появилъ ежедневникъ — **Словенски народъ**. Въ сегашно време въ Югославия излизатъ 62 ежедневника, отъ които 10 — въ Бѣлградъ.

Общо броятъ на вестницитѣ и списанията достигатъ до числото 800, отъ които 62 ежедневника, 182 седмични, 367 месечни и останалитѣ преиодически.

На чужди езици излизатъ: на немски 41; на унгарски 28; на руски 6; на чехски 3; на словашки сжщо 3, както и на французки 3, на есперанто 2; на ромънски 1 и на английски 1.

Е. СЪОБЩЕНИЯ.

а) Желѣзопжтни. Отъ общата дължина на желѣзопжтнитѣ съобщения възлизаци на 10,049 клм. — 9,091 клм. сж експлоатирани отъ държавата и 958 клм. (отъ които по-голѣмата частъ сж частни индустриални линии) се експлоатиратъ по частенъ начинъ.

Дължината на нормалнитѣ линии възлиза на 6,795 клм., които съставляватъ 68 о/о отъ цѣлата ж. п. мрежа, отъ които 274 клм. сж двойни ж. пжтища.

Въ страната тѣсноколейнитѣ линии сж три вида: 2525 клм. сж 75 сантиметрови 540 клм. сж 60 с/м. и 183 клм. иматъ едно метрова ширина, а всички 3,254 клм.

Желѣзопжтната мрежа се намира подъ върховния контролъ и управление на Министерството на съобщенията, експлоатацията на мрежата се ръководи отъ Главната дирекция на Държавнитѣ желѣзници въ Бѣлградъ съ 5 провинциални дирекции: Въ Бѣлградъ, Загребъ, Суботица, Люблиана и Сараево.

Специална дирекция се занимава съ постройката на новитѣ линии.

Споредъ официалнитѣ данни пресоналътъ обслужващъ ж. п. мрежа брой: 8,208 чиновници; 14,652 служащи; 4,413 кандидати и ученици-помощници и 38,844 работници. Всичко 66,117 души или по 7.2 о/о — на 1 клм. експлоатирана ж. п. линия.

Подвижниятъ ж. п. материялъ брой:	
Локомотиви (машини) за нормалнитѣ линии	1,223
Локомотиви за тѣсноколейнитѣ	369
Вагони за нормалнитѣ линии	37,748
Вагони за тѣсноколейнитѣ	8,598

Въ строежъ сж следнитѣ ж. п. нови линии:

1. Линията Бѣлградъ-Катаро, на Адриатическия брѣгъ,

поради което се нарича и Адриатическата линия, ще има обща дължина 809 км., отъ които 200 км. сж вече построени. Тази отъ първостепенно търговско и военно значение линия, споредъ окончателно установения проектъ ще започва отъ Българдъ, ще минава презъ Шумадия, Косово поле, Метохия и Подгорица за Катаро. Цѣлата тая линия ще струва на държавата нал. 3 милиарда динари.

Югославия разполага и съ друга линия, която съединява Българдъ съ Адриатическото море. Това е ж. п. линия: Българдъ, Загребъ, Сушакъ. Тая линия има две преимущества надъ новостроящата се: първо, че е по-къса, има дължина само 664 вмѣсто 809 и е въ експлоатация. Но има и единъ съществень дефектъ — много близко е до границата, обстоятелството което прече да се създаде отъ Сушакъ главното пристанище на Югославия.

Когато ще бжде довършена линията Българдъ, Уна, Сплитъ, дължината на която ще възлиза на 699 км., а за тая целъ ще трѣбва да се построятъ само 86 км. нови, които ще струватъ около 300 милиона динари, Българдъ ще има най-удобната връзка съ Сплитъ, най-важното пристанище по цѣлото Адриатическо крайбрежие.

б) Водни пѣтища: Четиритѣ най-важни Югославянски пристанища (споредъ тѣхния трафиктъ въ 1928 г.) сж:

Сплитъ съ влѣзли параходи 7,477 и излѣзли 7,763
Дубровникъ съ влѣзли параходи 3,756 и излѣзли 3,756
Сушакъ съ влѣзли параходи 3,013 и излѣзли 3,013
Сибенико съ влѣзли параходи 3,982 и излѣзли 3,984

Съ известно значение сж и дветѣ пристанища: Метковичъ и Зеленика.

Югославянскиятъ търговски флотъ брои:

Параходи	163 съ 170,816 тона
Гемии	10,882 съ 128,352 тона
Морски гемии	98 съ 2,824 тона
Моторни лодки и др.	220 съ 918 тона

А всичко 11,365 съ 302,910 тона

Параходи за продължително плаване има 61.

По отношение търговския трафиктъ, движението въ Югославянскиятъ пристанища презъ 1928 г. е било:

Националенъ трафиктъ пристигнали	2,647,990 квинтала
Националенъ трафиктъ заминали	3,124,387 квинтала
Интернационаленъ „ пристигнали	4,711,757 квинтала
Интернационаленъ „ заминали	15,796,353 квинтала

Рѣчни пѣтища:

Рѣчните пѣтища въ Югославия съ общия трафиктъ върху всѣка река или каналъ е билъ следния:

р. Дунавъ съ Томишъ	2,764,893 пренесени тона
р. Сава съ Кулпа	426,851 пренесени тона
р. Тиса	368,365 пренесени тона
р. Драва	167,964 пренесени тона
Каналъ „Беге“	222,858 пренесени тона
Каналъ „Кралъ Петъръ“	116,352 пренесени тона
Каналъ „Принцъ Александъръ“	4,767 пренесени тона

в) шосейни пѣтища:

Държавни	8,828.100 км. — 21.4 о/о
Области	4,813.700 км. — 11.8 о/о
Други	27,013.300 км. — 66.5 о/о

А всичко 40,665,100 км.

Ж. НАРОДНО СТОПАНСТВО.

Югославия лежи между 41о и 47о северна ширина и следователно заема срѣдната частъ отъ умѣрения поясъ. Поради това нейно положение, смѣняването на годишнитѣ времена, е правилно. Тѣй като Югославия лежи въ юго-източна Европа въ нейнитѣ граници влизатъ и южно-европейски области. Така, динарското крайбрежие има срѣдноморски характеръ и всичкитѣ географически особености, свойствени на Срѣдиземноморскитѣ области. Динарскитѣ планини, които вървятъ паралелно на Адриатическото море съ своитѣ височини, пречатъ да се разпространява влиянието на Адриатическото море въ вътрешността на Полуострова. На изтокъ Динарскитѣ планини се връзватъ въ областта на старитѣ Родопски масиви. Въ своята срѣдна и долна частъ тѣзи масиви се състоятъ отъ грамадни планини и обширни котловини. Тѣзи котловини се съединяватъ помежду си или съ дефилета или съ седловини, вследствие на което Срѣдиземноморското влияние прониква отъ къмъ солунското крайбрежие дълбоко на северъ.

На северъ отъ рѣкитѣ Сава и Дунава, Югославия заема значителна частъ отъ Панонската котловина, чиито континенталенъ характеръ опредѣля и всичкитѣ ѝ останали географически отличителни черти.

Общо казано, територията на Югославия е съставена отъ три географически зони и три географически мира: Срѣдиземноморски, Алпийски и Срѣдно-европейски.

а) Земледелие. Както е разнообразен растителния миръ във всяка една отъ тия три области, така и народното стопанство въ зависимостъ отъ степента на връзката му която има съ тоя миръ, е също тъй различно.

Така, докато въ сръдиземноморската и алпийска области земледелието е съвсемъ слабо застъпено, въ Панонската равнина, на северъ отъ рекитѣ Сава и Дунава, обработването на земята е особено много развито, тогазъ когато на югъ отъ споменатитѣ реки, земледелието е слабо развито, за смѣтка на плодното градинарство, особено сливи.

Все пакъ и Югославия, както България и Ромъния, си остава, преди всичко, земледѣлска страна и обработването на земята и придружаващото го скотовъдство съставляватъ главния поминакъ на населението.

Споредъ една последна статистика 1,650,000 семейства въ Югославия, т. е. 70 о/о отъ всички глави на семейства, се занимаватъ изключително съ земледѣлие и скотовъдство.

Въ кралството има 24,255 села и 4,545 колибарски махали или всичко 28,850 селища. Другитѣ населени пунктове сж на брой 1,265. Следователно, само въ селата живѣятъ 4/5 отъ населението (84 о/о).

Производителната площъ на Югославия се разпредѣля както следва:

Обработваема земя	6,017,168 хект.	— 54.10 о/о
Градини зеленчукови	125,265 хект.	— 1.13 о/о
Ливади	1,640,805 хект.	— 14.75 о/о
Пасбища	2,758,729 хект.	— 24.80 о/о
Лозя	177,971 хект.	— 1.60 о/о
Градини овощни	250,000 хект.	— 2.26 о/о
Производит. блатиста почва	151,960 хект.	— 1.36 о/о

Понеже гористата площъ възлиза на 7,357,000 хектара, производителната площъ възлиза на 18,5 милиона хектара срещу 6,3-милиона хектара неплодородна земя.

1. Зърнени храни. Сръдното годишно производство за периода 1920-1928 г. на житото е било 17,178,000 метрически квинтала*). За 1929 г. това производство е достигнало 26,385,000 метрич. квинтала, а сръдно на страната сж нужди за вътрешна консумация 16 милиона метрически квинтала. Отъ останалитѣ зърнени произведения (овесъ, ячмикъ и ръжъ) явява се единъ годишенъ излишъкъ за износъ сръдно около 2,650,000 квинтала. Най-много жито се сѣе около Бѣлградъ, Бачка и Осиекъ.

*) Единъ метрически квинталъ е равенъ на 100 кгр.

Сръдното годишно производство на кукуруза за периода 1920-1928 г. е било 26,500,000 метр. квинтала, колкото е необходимо за вътрешна консумация.

Максималното количество кукурузъ е дала реколтата за 1924 г. 38,000,000 квинтала, а минималното количество е дала реколтата 1928 година — 18,200,000 квинтала.

За 1929 година, обаче, реколтата е била извъредно добра и е надминавала оная презъ 1924 година, като е дала 41 милиона квинтала, отъ които като се извадатъ 26-тѣхъ милиона квинтала нуждни за вътрешна консумация, явява се единъ излишъкъ отъ 15 милиона квинтала кукурузъ, предназначень за износъ. Съ кукурузъ се посѣва обикновенно половината отъ земята за зърнени храни. Най-много кукурузъ се сѣе въ околноститѣ на Бѣлградъ, Бачка и Сремъ, както и въ долинитѣ на Македония.

Въ Югославия се обработва зимния ячмикъ главно въ равнинитѣ на крайбрежието на Далмация, тогазъ когато лѣтния ячмикъ се сѣе въ планинскитѣ области на Бонса, кждето той заема важно мѣсто въ културитѣ на тая областъ.

Овесъ се сѣе главно въ равнинитѣ на Бачка и на Сремъ.

Ръжъ се обработва въ равнинитѣ на Войводина (Осиекъ) по хълмоветѣ на Мариборъ.

Оризъ се сѣе въ долината на р. Брѣгалница и въ помалко количество въ Войводина.

Общо отъ цѣлата обработена площъ въ Югославия 82 о/о сръдно се засѣва съ зърнени храни, отъ които само житото и кукуруза заематъ четири пети (4,150,000 хектара отъ цѣлата площъ 5,264,153).

По подробно се вижда отъ следната таблица:*)

Кукурузъ	2,276,485	хектара
Жито	1,873,706	„
Ячмикъ	398,297	„
Овесъ	390,536	„
Ръжъ	214,218	„
Смѣсъ отъ жито и ръжъ	50,938	„
Просо	33,246	„
Елда	4,713	„
Оризъ	1,484	„
Други зърнени храни	19,538	„
Всичко	5,264,153	„

Сръдното годишно производство на житото въ Югославия е 18,791,090 квинтала или по 10.70 квинтала на хектаръ;

*) С. Evelpidi Op. cit.

на ячмника 3,619,172 или по 9.9 квинтала на хектаръ*); на овеса 3,649,075 или 9.10 кв. на хектаръ (най-високо сръдно производство между Балканскитъ държави); на ръжъта сръдното годишно производство достига 1,791,813 квинтала; на смѣстъта отъ жито и ръжъ 416,529; на просото 244,653; на елдата 33,295; и на ориза 15,198 квинтала или 11.89 квинтала на хектаръ.

2. Индустриялни култури. Въ Югославия, сравнително другитъ Балкански страни, сж обработватъ най-малко — едва 2 о/о отъ цѣлата обработваема площъ. (Въ Гърция 9 о/о, България 2.8 о/о). Сръдна обща засѣта площъ достига 128 хиляди хектара.

Индустриялнитъ култури се дѣлятъ на петъ бранша: маслодайни текстилни, захарни, тютюневи и разни.

Сръдното годишно производство на маслодайнитъ култури е следното: рапица 21,856 квинтала, сусамъ 240 квинтала и макъ 24,000 квинтала. Почти цѣлото това производство, съ изключение на мака, служи главно за мѣстни нужди.

Съ текстилни разстения (ленъ, конопъ и памукъ) презъ 1927 г. сж били засѣти: съ ленъ 12,846 хектара, съ конопъ 34,419 хектара и съ памукъ 632 хектара. Най-много ленъ се обработва въ Хърватско и Словения, а конопъ въ равнинитъ на Морава и най-вече въ околноститъ на Лѣсковецъ на Морава. Памукъ — главно въ околноститъ на Струмица и Дойранъ.

Захарно цвекло се обработва най-много около Бѣлградъ, Бачка, въ Сремъ и Осиекъ. Общо въ Югославия се сѣятъ съ захарно цвекло около 37,000 хектара (36,941) годишно производство 5,670,995 квинтала.

Тютюнъ. Този индустрияленъ артикулъ се отглежда въ въ най-голѣмъ размѣръ и сравнително доброкачественъ въ Македония, главно въ околноститъ на Скопие и Битоля, въ Сърбия, въ Херцеговина, въ Бонса, въ Далмация, въ Чернагора и въ Войводина. Най-долнокачественъ е тоя добиванъ въ Далмация.

Общото пространство засѣто съ тютюнъ презъ 1927 година е възлизало на 11,676 хектара и полученото количество е достигнало 6,654 тона.

Отъ 1890 година това е държавния монополъ, който откупува посрѣдствомъ своитъ магазини, всичкото производство, по-голѣмата частъ отъ което служи за мѣстна консумация, и малка частъ се изнася.

Презъ 1928 година отъ консумацията вътре въ страната и отъ продажба на тютюнъ въ чужбина е била получена сумата 1,667,285,618 динара.

**) Най-голѣмо сръдно производство ячмикъ на хектаръ се добива въ България: по 11.81 квинтала на хектаръ

Като второстепенни индустриялни култури въ Югославия се смѣтатъ Цикорията 42,144 квинтала, хмела 21,989 квинтала и опиума 12,555 квинтала. Най-голѣмо количество опиумъ се изнася въ Съединенитъ Щати, въ Германия и въ Гърция.

3. Зеленчуци. Тѣ служатъ като допълнение на обикновената храна, а консервирани се употребяватъ за храна кржгла година. Въ 1927 г. сж били посѣти 233,938 хектара съ картофи, 83,427 съ зеленчуци и 79,908 съ варива, до сръдногодишно производство: сухъ фасулъ 904,197 квинтала други зеленчуци 117,820 квинтала и 10,702,658 квинтала картофи*).

Както въ Ромъния, така и въ Югославия се садятъ въ голѣмо количество тикви главно въ кукурузитъ ниви. Тѣхното сръдно годишно производство надминава 7 милиона квинтала, а въ Ромъния то е надъ 11 милиона квинтала!

4) Фуражни разстения. Както въ всички останали Балкански страни така и въ Югославия, тѣ не сж достатѣчни за изхранване на едрия и дребенъ добитѣкъ. Въ Югославия общо се добиватъ 40,663,800 квинтала фуражъ, отъ които натурално сѣно 33,951,200 квинтала и изкуствено — 5,511,000 Ако се пресмѣтне, че за всѣка глава добитѣкъ ще сж нуждни за изхранване зимата 10 квинтала фуражъ, то на Югославия сж нуждни вѣнъ отъ производството ѝ още 5,080,350 тона годишно, тогазъ когато въ България недостигътъ е 2,334,200 тона, при производство 935 хиляди тона. За попълване на тия дефицити налага се както въ Югославия така и въ всички останали Балкански страни, създаването на изкуствени ливади. Най-много естествени ливади има въ Словенско, въ Хърватско и въ Войводина.

3. Лозарство. По посадена площъ съ лозя Югославия заема следъ Гърция трето мѣсто — 178,355 хектара, а по сръдно производство на мѣстъ (шира) иде следъ Ромъния на второ мѣсто — 3,288,031 хектолитра.

Най-добре е застъпено лозарството въ Далмация (1.47 о/о отъ цѣлата обработваема площъ), следва Словенско и на трето мѣсто Войводина. Най-хубави вина се добиватъ въ Далмация; доброкачественни сж вината и въ Неготинско, Нишко и Херцеговина.

Отъ добиваното количество вино, сръдно около 3 милиона хектолитри, Югославия изнася едно съвсемъ незначително количество — едва 36,000 хектолитра.

*) България само 409,063 квинтала.

6. Овощни градини. Между всички Балкански страни Югославия държи първо мѣсто по количество на плодове съ срѣдно производство надъ 12 и половина милиона квинтала фрукти, отъ които: сливи 8,300,000 квинтала, ябълки 1,780,000, круши 808,000 и разни други плодове 1,714,000 квинтала.

Най-добре виреятъ и най-добре се култивиратъ сливи въ околноститѣ на Валево, въ Шумадия и Нишко, по-малко въ източна Босна (Тузла) и въ севернитѣ области (Осиекъ). Напротивъ въ Македония и Далмация сливови дървета почти нѣма. Орѣхи има въ Хърватско, Словенско, Осиекъ и Тузла.

б) Скотовѣдство. Следъ земледѣлието, скотовѣдството заема второ мѣсто въ народното стопанство на Югославия. Не на всѣкъде, обаче, то е модернизирани. Въ нѣкои области, като Македония, Черна-Гора, частъ отъ Босна и Херцеговина и Сърбия, то е още въ примитивно състояние. Напротивъ, въ повечето области присѣдинени следъ Свѣтовната война, а именно: въ Словения, Банатъ, Бачка, Сремъ и Бараня развъждането и отглеждането на добитѣка е напълно модернизирани. И днесъ, Югославия заема първо мѣсто по количеството на едрия добитѣкъ и второ — по количество на дребния.

Сърбия е загубила, споредъ едно преброяване презъ месецъ декемврий 1918 година 80 о/о дребния добитѣкъ, 80 о/о отъ конетѣ и 40 о/о отъ говедата.

Къмъ края на 1928 година въ Югославия е имало:

Коня 1,137,939; говеда 3,654,261; свини 2,662,790; овце 7,722,247; кози 1,750,006; магарета 103,528; мулета 15,265; биволи 32,116 и домашни пернати животни (птици) 18,801,320.

Споредъ тия данни срѣдно се падатъ на 1000 жители 292 вола и крави; 110 коня; 2 бивола по 213 свини: по 617 овце; по 140 кози и по 1285 птици.

Общо на квадратенъ километъръ се падатъ по 32 глави едъръ добитѣкъ и 50— дребенъ, и по 1 ветеринаренъ лѣкаръ на 46,007 глави добитѣкъ*).

Въ Войводина и Банатъ, отглеждането на свини съставлява единъ отъ най-важнитѣ поминѣци на мѣстното население.

Получаваното отъ овцетѣ количество вълна възлиза на 13,000 тона. Въ Македония и Войводина се отглеждатъ въ по-голямъ количество буби. Производството на пашкулитѣ достига до 970,000 кгр. годишно. И въ това отношение Югославия заема трето мѣсто, следъ тия на Гърция и България. На последно мѣсто е Ромъния чието производство е едва 500,000 кгр.

*) За България това отношение е 51,505, за Ромъния 45,018 и за Гърция 178,712.

Аграрни реформи. До края на 1923 година само въ Босна и Херцеговина сж били освободени отъ феодално робство 111,103 души. Освенъ това 210,112 селени сж биле поселени въ земитѣ на бившитѣ едри землевладѣлци въ Словения, Хърватско, Войводина и Македония. Въ Босна и Херцеговина държавата е откупила наредъ съ 775,223 хектара спахийски земи и 150,000 хектара беглишки земи, които сж били раздадени на безимотни селени.

Общо, повече отъ половината милионъ, нѣкогашни феодални роби и бездомници, днесъ сж независими стопани на земитѣ които обработватъ.

в) Лѣсовѣдство. Между останалитѣ Балкански страни, Югославия е сравнително, най-гористата страна на Балканския Полуостровъ — около 30 о/о отъ общата повърхностъ на държавата. По области най-гористи сж Босна и Херцеговина (1,433,514 хектара), Сърбия (1,450,000), Словения (673,000 (2,513,475 хектара), следватъ Хърватско и Славония (хектара), Македония (529,314 хектара), Далмация 385,723 хектара), Черна-Гора (500,000 хектара) и на последно мѣсто Войводина (101,000).

Отъ тия пространства гори 47.7 о/о сж държавни: 19 о/о общински и 33.3 о/о — части. По-голямата частъ отъ държавнитѣ гори се намиратъ въ юго-източната, а частната — въ северо-източната.

Общо отъ тия гори се добива срѣдно годишно дървенъ материалъ:

Строителенъ материалъ	4,800,000 кв. м.
Горивенъ дървенъ материалъ включит. въглища	7,500,000 кв. м.

Всичко кубически метра	12,300,000 кв м.

Отъ строителния материалъ Югославия изнася срѣдно годишно 1,800,000 — 2,000,000 куб. метра и горивенъ около единъ милионъ.

За обработването на дървения материалъ въ Югославия има 350 модерни дѣскорѣзачници, нѣкои отъ които въ Босна иматъ по 16 и 20 гатера и 2,376 малки примитивни стружни (бечкиджийници). Най-много дървенъ материалъ се изнася въ Италия (62 о/о), въ Гърция (5 о/о), въ Англия, Германия, Австрия, Египетъ и т. н.

г) Минерални богатства. Както България, така и Югославия притежава голѣми и многобройни подземни богатства. Въ Югославия е приетъ принципа за раздѣлянето на подземната собственост отъ надземната. По силата на тоя принципъ подземнитѣ богатства принадлежатъ по право на държавата.

Експлоатирането на минитѣ се дава на временна концесия, но, ако концесонера въ продължение на 50 години е експлоатиралъ задоволително една мина, тя може да му се отстъпи да я експлоатира постоянно.

1. Каменовъглени. Общо въ Югославия има мини за добиване каменни въглища, желязо, хромъ, медь, олово, антимонъ цинкъ, живакъ, сѣра и бокситъ.

Отъ тѣхъ най-многобройни сж тия за каменни въглища, чиито брой включително тия за минитъ и торфъ достига до числото 223! При все това, макаръ, че общото количество да е голѣмо, въ качествено отношение, тия въглища незадоволяватъ нуждитѣ на страната. Добиватъ се най-много сиви въглища и лигнитъ, съ калорифична стойностъ отъ 3400-3600 колори*). Отъ тия въглища Югославия изнася значително количество.

Общото производство на каменни въглища въ Югославия презъ 1927 година е достигнало до 4,745,000 тона, отъ които само сиви въглища 3,485,000 тона.

По-голѣмитѣ каменовъглени мини сж следнитѣ: 1) Въ Сърбия: при Княжевацъ съ фабрика за брикети. Най-старата мина за лигнитъ е Костолицъ, съ срѣдно годишно производство 1500 хиляди тона; 2) Въ Босна и Херцеговина съ най-голѣмо производство сж минитѣ: Зеница (250 х. тона), Каканъ (185 хил. тона), Бреза (130 хил. тона); лигнитъ Крека (280 хил. тона) и Букине (70 хил. тона); 3) Въ Хърватско, Славония и Сремъ, най-голѣмата мина за въглища е Врдинкъ (90 хилтона), а за лигнитъ — Иванецъ (46 хил. тона). Общо лигнитъ се добива въ тия области около 212 хиляди тона годишно; 4) Въ словенско най-много лигнитъ се добива въ Веленъ срѣдно (200 хил. тона) и 5) Въ Далмация за въглища минитѣ Сиверичъ (35 хил. тона) и Велушичъ (42 хил. тона).

2. Желѣзни руди. Между всичкитѣ държави на Балканитѣ, Югославия добива въ най-голѣмо количество желѣзна руда и то главно въ Босна въ областъта на Любия (държавна) и Варешъ; въ Хърватско въ областъта на Петрова гора и Тупуско и Майданпекъ и Власина — въ Сърбия. Отъ всички тия мини най-важната е тая въ Любия, чиито руди съдържатъ 45.5 о/о желязо, 1.5 до 1.9 о/о магнезий и почти никакъвъ фосфоръ или сѣра.

Поради липса на достатѣчни инсталации за преработване (за топене) по-голѣмата частъ отъ добитата желѣзна руда (80 о/о) се изнася въ чужбина. Презъ 1927 година сж били добити 336,000 тона, а презъ 1928 година въ 4 мини сж добити 439,480 тона желѣзна руда, отъ които въ дветѣ

*) Този въ Перникъ (България) е съ 3920-4150 калории.

инсталации за претопяване, които има, сж биле приработени едва около 30 хиляди тона.

3. Медна руда. По направенитѣ изучавания, Сърбия е, може би, страната въ която се намира най-голѣми залежи отъ медни руди въ цѣла Европа. Въ експлоатация сж, обаче, само две мини: Майданпекъ и главно мината Боръ (въ Сърбия), последната е въ експлоатация е отъ преди 25 години отъ едно французко дружество. Рудата на Боръ съдържа 6 о/о медь, отъ 120-130, а по нѣкога и до 300 грама сребро въ тонъ и известно количество злато — изглежда, че залежитѣ на мината Плакалиница въ България сж продължение на пластоветѣ на мината Боръ въ Сърбия.

4. Оловна руда. Има повече отъ 23 мини за добиване на оловна руда, отъ които съ най-голѣмо производство въ цѣла Югославия е мината Междица (въ Словенско), отъ която въ 1923 година е извадена 57,200 тона руда. Общо въ 1927 г. е извадено 100,000 тона, а въ 1928 г. — 115,000 тона руда, отъ която въ тритѣ инсталации за топене на рудата е било добито необработено олово 10,265 тона.

5. Цинкова руда. Тамъ кждето се добива олово, добива се и цинкъ, но въ 1928 година ни една цинкова мина не е била въ експлоатация. Въ 1927 година е била получена 1,067 тона цинкова руда.

Общо въ Югославия презъ 1927 година сж били изкопани 899,490 тона руда най-голѣмото количество въ сравнение съ всички останали държави на Полуострова*).

6. Карieri. Мраморни въ областъта на Хваръ (Далмация); Асфалтови въ Паклинъ близо до Враговацъ (Далмация) и соль по брѣга на Далмация отъ държавния монополъ и солницитѣ Крека и Симинханъ. Общо производство на соль въ цѣла Югославия за 1927 година възлиза на 54,765 тона.

7. Водна енергия. Югославия е между най-богатитѣ въ Европа държави съ „Бѣли въглища“.

Тази водна енергия се разпредѣля по провинции и можщество както следва:

	Минимална	Срѣдна	Използувани
Въ Сърбия и Македония	1,265,568	3,796,974	7,529
Босна и Херцеговина	611,141	1,864,423	11,350
Словения	260,308	780,224	70,836
Черна Гора	280,089	840,257	—
Хърватско	356,836	1,010,568	6,240
Далмация	59,700	179,100	69,600
Войводина	159,280	477,840	130
Всичко:	2,989,922	8,949,086	165,686

*) Гърция 474,492 тона Ромъния 334,29) тона и България 49,994 тона.

8. Риболовство. Не само Дунавъ, но и всички останали пълноводни рѣки въ Югославия сж богати съ риба. По крайбрежието на Далмация риболовството е сжщо развито. Въ Шкодренското, Охридското, Преспанското и Дойранското езера се отвѣжда сжшо така значително количество риба, повече отъ колкото въ всички реки.

Общо уловеното презъ 1927 г. количество риба въ Югославия е достигнало до 8,878 тона или срѣдно по 700 грама риба на жителъ*).

Както въ всички други страни, съ изключение на Албания, така и въ Югославия, риболовството е поставено подъ контрола на държавата.

д) Индустрия. Както въ всички останали държави, така и въ Югославия, индустрията се подѣля на три категории: домашна, дребна и едра. Къмъ първата се отнасятъ, преди всичко, хранителнитѣ продукти: сирене, масло, вино и алкохолъ, който е освободенъ отъ всѣкакви налози за домашно употребление. Центърътъ на домашната индустрия се намира, обаче, въ текстилната индустрия практикувана и въ останалитѣ Балкански страни, отъ женитѣ и то обикновено съ най-примитивни срѣдства за обработване. Най-развита е тая домашна индустрия въ Шумадия и Черна-Гора.

Бродирането и изработването на килими и др. покривки държатъ сжщо предно мѣсто въ домашната индустрия.

Наредъ съ домашната индустрия въ селата се развива, както на всѣкъде на Балканитѣ, дребната индустрия въ градоветѣ. Къмъ тая индустрия могатъ да се причислятъ изработкитѣ: на известнитѣ Пиротски килими, на вжжетата въ Варня и Лѣсковецъ, на ножоветѣ въ Сараево.

Отъ дребнитѣ индустрии за хранителни продукти първо мѣсто държатъ селскитѣ воденици, кждето се мели главно предназначения за храна на селското население кукурузъ.

Въ Далмация сж въ употребѣ малкитѣ маслобойни за добиване растителни масла. Почти всички други дребни занаяти, които още се броятъ съ успѣхъ срещу едрата индустрия, въ България, Ромъния и Гърция, се срещатъ и въ Югославия. За подпомагане на това занаятчийство държавата създава на последъкъ една Занаятчийска банка, като внесе частъ отъ нейния капиталъ. Целта на тая банка е да кредитира занаятчийствитѣ и най-вече да подпомага дребнитѣ предприятия.

Както въ всички останали Балкански страни, така и въ по-раншна Сърбия сж били направени усилия за развитие на едрата индустрия, като е билъ създаденъ закона отъ 1906 година за насърдаване мѣстната индустрия съ създаването

*) Въ България по 800 грама, въ Ромъния по 2 кгр. въ Гърция по 4 кгр., а въ Албания по 9 кгр. и 300 грама на жителъ.

на високи покровителствени мита, освобождаването отъ мита на нуждитѣ машини и сурови материяли които се внасятъ отъ вънъ, даване предпочитание на доставки на държавата на стоки произходящи отъ мѣстната индустрия, дори и когато се предлагатъ съ 10 о/о по-скъпи, отъ артикули които се внасятъ отъ вънъ.

Тия привилегии, обаче, създадоха условия за една несъразмѣрна за нуждитѣ на страната индустрия и днесъ, Югославия, както впрочемъ и всички останали Балкански държави, безъ Албания, изживяватъ известна криза въ това отношение. Практикувания при това дѣмпингъ отъ страна на Германия и Италия на Балканитѣ влошава още повече положението на мѣстната едра индустрия.

Отъ общото количество хидравлическа сила, сж използвани въ 130 електрически централи само 165,000 Н. Р.

Въ индустриалнитѣ предприятия влагатъ своя трудъ около 250,000 работници, безъ тия — въ минитѣ.

1. Горска индустрия. Най-много е развита въ Словения: 2376 чаркове и 302 голѣми дѣскорѣзачници. Общата повърхностъ на горитѣ е 7,030,583 хектара или 28.3 о/о отъ цѣлата повърхностъ на кралството. Отъ тѣхъ е било изнесено презъ 1928 година строителенъ материалъ 1,469,749 тона за 1,183,000,000 динара: горивенъ материалъ 605,181 тона за 130,000,000; траверси за ж. п. линии за 126,000,000 динара и пр.

2. Брашна индустрия. Общо 800 парни и моторни мелници — съ капацитетъ 900 вагони дневно. Но сега е намалено на 250-300 вагона. Има около 60 фабрики за тестена индустрия.

3. Захарна индустрия. 9 фабрики, отъ които 2 — държавни, съ капацитетъ 15,000 вагона захаръ. Годишната консумация въ страната възлиза на 8,000 вагона, а годишното производство презъ 1927-28 г. е било 76,140 тона.

4. Бирена индустрия. 46 бирени фабрики съ едно производство възлизаще на повече отъ 1 милионъ хектолитри бира. Мѣстната консумация е 5 литри на жителъ*).

5. Алкохолно производство. — 14 индустриални фабрики съ капацитетъ 24,754,000 литри чистъ спиртъ и 51 — за земледѣлчески произведения съ капацитетъ 4,798,000 литри чистъ спиртъ. Произвежда се, обаче, само 1/3 макаръ, че държавата дава по 1.5 премия на изнесенъ литъръ спиртъ.

6. Растително масло. — Производство на пълно достатъчно за нуждитѣ на страната. Въ Далмация се произвежда чисто дървено масло, а въ Македония шарлаганъ.

*) Въ Ромъния сжщо 5 литри, въ Гърция 160, а въ България 1.3.

7. Индустрия за консервирани риби. До войната е достигала до 20 милиона кутии. Следъ войната това производство е намаляло, но сж взети мърки да бжде достигнато отъ ново.

8. Консервиране на плодове и месо. Около 60 предприятия за консерви на плодове и зеленчуци; 9 за фабрикуване на мая (квасъ); 9 фабрики за шикоре, около 60 фабрики за бомбони и шоколадъ. 8 фабрики съ капацитетъ 1,200 вагони произвеждатъ скробъла и декстринъ отъ кукурузъ и жито, за месо — 75 фабрики.

9. Кожарска индустрия. Около 40 голъми и срѣдни фабрики, които могатъ да изработятъ годишно 2 милиона волски и 1,600,000 телешки кожи. Капацитетъ на 11 отъ най-голѣмитъ фабрики достига до фабрикуването на кожи за 4 милиона чифта обувки.

10. Текстилна индустрия. Индустрията за памукъ разполага съ 112,000 вретена и 7,000 стана за тъкане. Има всичко 23 фабрики съ производство 52 милиона метра. Има 15 фабрики за вълнени издѣлия съ 54,860 вретена, 1,043 стана и 6,740,000 метра производство.

За фабрикуване на ленъ има 10 тъкачници съ 50,000 вретена и 900 стана, съ годишенъ капацитетъ на повече отъ 3 милиона метра годишно.

Повече отъ 25 фабрики за бельо; 4 фабрики за ленени шапки; 13 фабрики за плъстени шапки и пр.

11. Циментова индустрия. 14 циментови фабрики „Портландъ“ съ годишно производство около 1 милионъ тона.

12. Химическа индустрия. Макаръ че има нѣколко голѣми химически фабрики и частъ отъ тѣхното производство се пласира въ чужбина, общо тази индустрия, за нуждитъ на страната се намира въ своето първоначално развитие.

13. Книжна индустрия. Всичко 9 фабрики съ едно производство отъ 3,500 вагона годишно съ най-разнокачествена хартия, а ежегоднитъ нужди за вътрешността достигатъ само 1,500 вагона.

14. Металургическа индустрия. Има две предприятия за добиване на първично желѣзо съ годишно производство 57,000 тона. За обработване на така добитото желѣзо въ чисто желѣзо и стомана има 4 юзини, които съ своитъ 11 фурни „Мартенъ“ и други 6 пещи — даватъ 137,500 тона полуобработена стомана годишно.

Презъ 1928 година сж изнесени 15,000 тона не обработена медъ на стойностъ 315,000,000 динара.

15. Машинни електро-технически предмети и превозни срѣдства. Има три фабрики за електрически кабелъ, съ капацитетъ 10 милиона метра годишно, които сж достатъчни за нуждитъ на страната.

Една фабрика за електроди съ годишно производство 700 вагона.

Има 5 голѣми предприятия за фабрикуване на ж. п. вагони, за трамваи, вагонетки и дрезини. Има и толкова за постройка на кораби, лодки, аероплани.

е) Търговия. Между Балканскитъ държави, Югославия заема първо мѣсто въ развитието на своята външна търговия следъ Свѣтовната война. До като преди Балканската война (1912 година) въ Сърбия се падаха по 1563 лева на жителъ външна търговия, следъ Свѣтовната война това отношение се е възкачило на 2525 лева. Една отъ главнитъ причини е присъединяването на по-добре развититъ индустриални и по-богати въ всѣко отношение бивши Австро-Унгарски области, придадени следъ 1918 година на Сърбия.

Отъ друга страна, за фаворизиране на износа, правителствата, особено това отъ 6 януарий 1929 година вземаше редъ мърки, между които: построяването на редъ желѣзопѣтни линии и пѣтица, разширяване на пристанищата, подновяване на всичкия транспортенъ материялъ и увеличаване капацитета на ж. п. линии съ смѣняване на старитъ релси и усилване на мостоветъ, за да се увеличи превозния товаръ и бързината на влаковетъ.

За сжщата целъ сж били подобрени и по-добре нагодени ж. п. линии които съединяватъ Югославия съ Ромъния и съ Италия, въ които страни Югославия изнася най-много отъ своето производство.

Особени мърки сж били взети за разширяването пристанищата на Адриатическото море. Така, пристанището на Сплитъ е било увеличено съ 438 м. дължина, а самия кей съ 21,400 кв. м. Сжщото и въ Дубровникъ. Въ Зелника се строи единъ новъ кей отъ бетонъ-арме, чиято дължина ще бжде 140 м., а площадъта му 3,470 кв. м.

Всички тия подобрения, ще послужатъ да увеличатъ капацитета на въпроснитъ пристанища, а съ това ще се създадатъ благоприятни условия за югославянската морска търговия, най-вече за износа въ чужбина.

Каква е народно-стопанската мощъ на днешна Югославия се вижда отъ изработения по-долу списъкъ на произведенията, които сж могли да бждатъ изнесени въ чужбина презъ периода септемврий 1929 година до септемврий 1930 година. Този списъкъ е билъ съставенъ отъ годишния конгресъ на представителите изъ между търговскитъ камари и всички други економически индустриални и професионални институти*).

*) Revue des Balkans № № X, XI, XII, 1929 p. 355,

Хранителни произведения.

	Вагона		Вагона
Жито и брашно	50,000	кукурузъ	100,000
Ячмикъ, ржжъ и овесъ	4,000	фасулъ	5,000
Картофи	2,650	трици	1,500
Пиперъ	18		

Плодове и произведения отъ тѣхъ.

	Вагона		Вагона
Сливи	1,500	круши, ябълки и др.	1,800
Грозде	200	орѣхи	75
Сушени сливи	1,500	мармаладъ	150
Вино	1,000	виненъ спиртъ	150
Ракия и ликьори	10		

Животни и произведенията имъ.

	Глави		Глави
Коне	35,000	жеребци	1,000
Мулета и магарета	600	живъ рог. добитъкъ	110,000
Живи свини	240,000	дреб живъ добитъкъ	1,000,000

	Вагони		Килограми
Птици живи	250	птици заклани	6,000,000

	Килограми		Килограми
Месо пресно	10,000,000	произведен. отъ месо	600,000
Свинска масъ	50,000	масло	250,000
Кашкавалъ	1,500,000	сирене	200,000

	Вагони		Вагони
Яйца	2,500	вол. и телешки кожи	60
Овчи и кози кожи	150	агнеш. и стъ козлета	250
Кожи отъ дивечъ	10		

Дървенъ материалъ и руди.

Дърва за отопление	70,000	вагони
Стротителенъ дървенъ материалъ	160,000	вагони
Букови ж. п. траверси	500,000	парчета
Джбови ж. п. траверси	2,500,000	парчета
Дървенъ кюмюръ	6,500	вагона
Дървени произведения	5,000	"
Целулоза	1,500	"
Екстракти за джбене	1,500	"
Олово	900	"

Медъ	1,500	"
Циментовъ камъкъ	40,000	"
Мряморни камъни	400	"
Сиви каменни въглища и линитъ	10,000	"
Бокситъ	9,000	"
Хромова руда	4,000	"
Пиритъ	4,500	"

Индустриални и занаятчийски произведения.

Амонякъ и натриевъ разтворъ	27,000,000	кгр.
Калциевъ въглеродъ	16,000,000	"
Синамидъ	84,000,000	"
Желѣзосилициумъ	4,000,000	"
Циментъ	450,000,000	"
Желѣзо, стомана и производ.	2,640,000	"
Желѣзни сждове	1,300,000	"
Хидар. и Алюмин. окисъ	3,000,000	"
Други химич. произведения	29,000,000	"
Електроди	1,440,000	"
Джбени кожи и производ.	700,000	"
Хартии и карт производ.	4,250,000	"
Вжжета	300,000	"
Тухли и цигли	11,000,000	"
Необработена коприн. и производ.	32,000	"
Цинкъ и производ.	2,500,000	"
Захаръ	10,000,000	"
Ленени вжжа	2,500,000	"
Сухи резеници отъ цвекло	30,000,000	"
Стъкленни сждове	500,000	"
Асбестъ	12,000,000	"
Тиквено масло	300,000	"
Шапки	150,000	парчета

Разни други произведения.

Медецински растения	3,400,000	кгр.
Опиумъ	50,000	"
Хмелъ	5,000,000	"
Конопъ	12,000,000	"
Пашкули	490,000	"
Сухи гжби	200,000	"
Мараскъ	700,000	"
Солена риба и сардели	700,000	"
Тютюнъ	3,800,000	"
Пера	800,000	"
Дървено масло	650,000	"

Отъ тия данни се вижда, че Югославия, колкото се отнася до хранителни продукти, живъ добитъкъ, строителенъ материялъ (дървенъ, циментъ, тухли и цигли), тютюни и растителни масла произвеждатъ и притежава не само това което ѝ е потребно за вътрешни нужди, но може да изнася въ голѣми количества и задъ граница.

Отъ своитѣ седемъ съседи Югославия изнася свои произведения най-много:

№	Държава	Сума (дин.)	Процентъ (%)
1)	Италия	1,409,239,032	26.40%
2)	Австрия	767,941,477	14.39%
3)	Ромъния	584,975,938	10.95%
4)	Унгария	397,741,478	7.45%
5)	Гърция	360,713,892	6.76%
6)	България	36,632,474	0.69%
7)	Албания	19,491,405	0.37%

Италия е на първо мѣсто и по отношение на всички останали държави, а България е 18-та по общия редъ следъ Египетъ и Холандия.

За първитѣ 9 месеца отъ 1929 година Югославия е имала:

Износъ:

	Динари	Отъ цѣл. износъ (%)
1) Животни	568,820,045	10.60%
2) Хранителни продукти и алкохолъ	1,613,426,985	30.23%
3) Сурови произв. и полуфабрикати	2,683,142,417	50.27%
4) Фабрични произведения	472,350,691	8.84%
5) Злато, платина, сребро и пр.	171,950	0.06%
Всичко за 9 месеци	5,337,712,088	100.00%

Вносъ:

	Динари	Отъ цѣл. вносъ (%)
1) Животни	1,322,328	0.02%
2) Хранителни продукти и алкохолъ	621,670,758	11.05%
3) Сурови произв. и полуфабрикати	971,314,764	17.27%
4) Фабрикати	4,026,489,652	71.58%
5) Злато, платина, сребро и др.	4,425,509	0.08%
Всичко за 9 месеци	5,625,223,121	100.00%

Какъвъ е билъ развоия на външната търговия презъ периода 1919-1927 година се вижда отъ следнитѣ данни*).

*) Војна Географја стр. 177.

Презъ	год.	Динари вносъ	Динари износъ
1919		2,983,057,000	686,845,000
1920		3,465,819,000	1,320,606,000
1921		4,122,097,000	4,460,737,000
1922		6,441,866,000	3,691,166,000
1923		8,309,635,000	6,048,843,000
1924		8,221,743,000	9,538,774,000
1925		8,752,878,000	8,904,539,000
1926		7,631,779,000	7,818,180,000
1927		7,286,290,000	6,400,153,000

Отъ тия данни се вижда, че отъ 1923 година насамъ както вноса така и износа сѣ нарастнали значително и то въ по-голѣмъ размѣръ износа.

Отъ държавитѣ, които най-много внасятъ въ Югославия първо мѣсто по вносъ (и по износъ) държи Италия, следъ която идатъ Чехо-Словашката република, Австрия, Англия, Германия и Северо-Американскитѣ Съединени Щати.

Текстилитѣ артикули които се внасятъ въ Югославия съставляватъ 26.10 о/о отъ цѣлия вносъ. Най-много се внасятъ памучни платове — 14,073 тона презъ 1927 г.; металургическитѣ предмети съставляватъ 13.75 о/о отъ цѣлия вносъ, които най-много машини — 23,655 тона презъ 1927 г. Суровитѣ материали нуждни за индустрията съставляватъ 4 о/о; внася се най-много необработенъ памукъ и памучна прежда 17,615 тона за 1927 г., а каменнитѣ въглища, петрола, бензина и суровото желязо съставляватъ 12.3 о/о отъ всички вносъ и възлизатъ за 1927 г. на 710 хиляди тона, отъ които само въглищата и кокъсъ 450 хиляди тона. Колониалнитѣ стоки и хранителни припаси съставляватъ 15 о/о отъ общия вносъ, тогазъ когато тѣ въ България съставляватъ едва 4.2 о/о, а въ Гърция обратното — близо 2/5 отъ всички вносъ.

ж) **Финанси.** 1. **Финансова политика.** И въ Югославия, както въ България, финансовата политика въ страната се започва съ продължаването на практикуваната до тогава фискална турска система, която въ последствие, съ течението на времето, постепенно се промѣня. Следъ войната, държавата е търсила да увеличи доходитѣ, като разшири собствеността на държавата върху минитѣ и др., като сама се ангажира въ държавни предприятия, създаде държавни монополи и пр., каквито сѣ случитѣ съ захарната фабрика въ Чукареша държавнитѣ имоти Белие и Тополавацъ, коприненитѣ предачници въ Панчево, Нови Садъ и пр., Държавната лотария и пр., монополътъ върху тютюна, солта, кибрита, цигаревитѣ книжки, картитѣ за игра, собствеността върху държавнитѣ железнитѣ и пр.

По настоящемъ, държавнитѣ предприятия въ Югославия представляватъ 39.4 о/о отъ бюджета, тогазъ когато прихо-

дигъ отъ тѣхъ надминаватъ разходитѣ едва съ 4.20/o, отъ което се вижда, че усилията на държавата въ тая посока да увеличи приходитѣ не сж дали никакви сжществени резултати.

При освобождаването на Сърбия, митническата тарифа която практикува турцитѣ бѣ 8/o ad valorem. За да се намѣратъ приходи, особено следъ войната, вноснитѣ мита сж далечъ по-голѣми, различни обаче, за разнитѣ артикули. Независимо отъ това, както въ Ромъния и България, така и въ Югославия, бѣха създадени за известни артикули, които се изнасятъ отъ вътрешността за чужбина, така нареченитѣ износни мита, които отъ друга страна спънаха въ значителна степенъ износа, защото намалиха конкурентоспособността на югославянскитѣ сурови произведения на чуждитѣ пазари.

Увеличени бѣха сжщо така и косвенитѣ данъци, които направиха, особено за бедното съсловие, живота сравнително по-скжпъ отъ оня преди войнитѣ. Бѣше въведенъ и данѣкъ върху числото на търговскитѣ сдѣлки, какѣто данѣкъ има и въ Ромъния. Съ законъ отъ 1928 г. влѣзълъ въ сила отъ 1 януарий 1929 г. се въведе данѣка върху общия доходъ.

2. Бюджетъ. Както въ всички други държави, така и въ Югославия, главнитѣ приходни пера се състоятъ отъ прекитѣ и косвени облагания. За отбележане е, обаче, че въ Югославия отношението между прекитѣ и косвени данъци е едва 1:1.81, когато въ Гърция то е 1:2.8, а въ България, както вече бѣ отбележано и на друго мѣсто 1:3.18. Въ Англия тая пропорция е обратна 1:0.75. Съ други думи косвенитѣ облагания, които тежатъ най-вече на безимотнитѣ, работницитѣ, на ония които главно консумиратъ, а не произвеждатъ за своя смѣтка, сж по-малко отъ прекитѣ, съ които се облагатъ имотнитѣ — богатитѣ. Общо прекитѣ данъци съставляватъ 18.8/o отъ бюджета. Въ числа тѣ сж били въ прихода на държавни бюджетъ за 1928-1929 г.*): отъ данъци върху чистия доходъ 6,145,200 долари и върху доходитѣ 19,935,067 долари, общо 25,580,267, срещу косвени данъци 47,298,960 долара.

Такситѣ отъ гербовъ налогъ, сждебни мита и др. съставляватъ 9.10/o (въ България 13.6/o) или 18,241,160 долара и отъ монопола, пошитѣ и държавнитѣ предприятия 42,951,900 долара или 30.0/o отъ бюджета.

*) И въ Югославия, както въ България и Гърция бюджетна година лапчва на 1 априлъ до 31 мартъ следната година. Въ Ромъния иматъ астрономическата година.

По отношение на разходитѣ непроизводителнитѣ такива сж съ 3.9 пжти по-голѣми отъ производителнитѣ. Административнитѣ разходи, които сж между непроизводителнитѣ, съставляватъ 15.40/o отъ всички разходи. Отъ тѣхъ за администрация 16,621,330 долара; 2,985,770 външни работи и 4,815,000 правосъдие (бюджетъ 1928-29 г.). Разходитѣ за въоръженитѣ сили съставляватъ 35.55/o (21/o въ България, 24.32/o въ Ромъния, 27.22/o въ Гърция), а 42,742,850 долара за армията и флота и 6,496,830 долара за жандармерията.

За националната економия (включително направата на пжтица) и телеграфни съобщения) е 11.76/o отъ общия бюджетъ или по отдѣлно: 6,423,700, за обществени работи; 6,581,800 за пощи, телеграфи и телефони, за земледѣлие и гори 2,434,820 и за индустрия и търговия 858,320 долара. За социални нужди 15.05/o и за народна просвѣта 10.28/o. За лихви и амортизация 11/o*).

Следъ Свѣтовната война годишнитѣ държавни приходи и разходи се виждатъ отъ следнитѣ данни въ динари**).

Бюджетъ		Приходъ		Разходъ	
1919/20	г. по	1,195,000,737	по	1,195,000,737 ±	
1920/21/22	" "	7,718,885,319	"	7,718,885,319 ±	
1922/23/24	" "	6,934,946,764	"	6,934,946,864 ±	
1924/25	" "	10,405,000,005	"	10,405,000,000 ±	
1926/27	" "	12,504,000,000	"	12,504,000,000 ±	
1928/29	" "	11,580,119,082	"	11,580,119,082 ±	

Бюджетътъ за 1929/1930 г. е билъ подѣленъ на две: I бюджетъ по общото администриране на страната приходъ и разходъ по 7,945,000,000 динари и II бюджетъ за държавнитѣ предприятия: разходъ 4,519,000,000 и приходъ 6,698,000,000 съ единъ излишѣкъ отъ 2,179,000,000 динари.

3. Държавни дългове. Тѣ могатъ да се подѣлятъ на петъ**).

Дългове на Сърбия Черна Гора преди войната	{	фр. фр.	791,712,439
		лир. стерл.	266,314
		лир. стерл.	35,485,166

*) Evelpidi-op cit

***) Пуковници Джоревичъ и Живановичъ. Војна География Стр. 179.

***) Дългове къмъ 1.1.1928 г.

Дългове за войната	}	долари	62,251,000
		фр. фр.	1,897,296,240
		фр. злат.	367,685,115
Отъ бившата Австро-Унгар. империя, върху Югославия	}	фр. фр.	42,828,000
		марки	5,521,000
		динари	207,143,000
		долари	42,250,000
Дългове следъ войната	}	фр. фр.	347,272,000
		динари	321,440,000
Дългъ къмъ Югослав. Нар. Банка		динари	4,069,019,907
Дългове на разнитѣ области отъ бивш. Австро-Унгар. Монархия		динари	262,324,000
или общо: 3,079,108,676 фр. фр.; 35,751,483 л. стер.; 107,501,000 долари; 367,685,115 зл. фр.; 5,521,000 марки и 4,859,926,907 динари.			

Превърнати тия суми въ динари тѣ достигатъ сумата кръгло 32 милиарда динари или по 5957 лева на човѣкъ (въ България 7,117 лв.), или съ по 1,116 лв. на човѣкъ по-малко дългъ отъ колкото на единъ жителъ въ България.

4. Финансовъ контролъ. На такъвъ контролъ първа отъ Балканскитѣ държави е била подложена Сърбия по силата на едно съглашение презъ 1895 година постигнато въ Карлсбатъ.

5. Мѣстни окръжни и общински финанси. По бюджета за 1927-1928 г. тѣ сж възлизали на 599,601,720 лева или срѣдно по 54 лева на жителъ за окръжнитѣ съвети и 5,061,299,178 лева или по 390 лв. на жителъ за общинска управа. Ако се прибавятъ тия два разхода (за окръга и общината) къмъ общия държавенъ данѣкъ, ще се намѣри, че годишно въ Югославия всѣки жителъ (включително женитѣ и децата) плащатъ данѣци въ размѣръ 1390 годишно.

6. Кредитни институти. Първиятъ кредитенъ институтъ въ Югославия е Народната банка, привилегирована отъ държавата съ капиталъ 50 милиона зл. динари, отъ които сж внесени само 30 милиона, резерви 11,237,442 динари и банкноти въ обръщение къмъ 31 декемврий 1928 г. на сума 5,558,170,015 динари. Вториятъ институтъ е привилегированата земледѣлческа банка, основана презъ 1929 г. съ капиталъ 700 милиона динара. Държавна ипотечарна банка съ общъ пасивъ къмъ 31 декемврий 1928 г. на сума 3,133,349,774 динари. Къмъ тая дата ипотечарнитѣ заеми сж възлизали на 1,946,658,580; на общинитѣ 281,946,415; на воднитѣ кооперации 80,123,654 динари.

Частнитѣ банкови институти възлизатъ на 672, отъ които 307 въ Сърбия и Македония, 142 въ Хърватско и Славония, 127 въ Войводина, 71 въ Босна и Херциговина, 13 въ Дал-

мация и 11 въ Словенско. Отъ всички тия банки, обаче, само 12 иматъ капиталъ по 25 и повече милиона динари. Общо, всички тия банки сж имали внесенъ капиталъ (1927 год.) 1,896,400,000 динари, резерви 624,200,000; депо 8,590,000,000 и печалби 217,600,000 или по 11.5 о/о на внесеня капиталъ.

Коперативни сдружения е имало 4,344 съ 550,000 членове.

7. Анонимни дружества 1,934, отъ които 739 кредитни.

И. ВЪСРЪЖЖЕНИ СИЛИ.

А. Сухопътна армия

а) Върховно военно управление.

Кралътъ на Югославия е върховния вождъ на всички въоръжени сили.

Той може, когато го смѣтне за полезно, да повѣри въ въ време на война командуването на Действующата армия на единъ маршалъ (войвода) или единъ генералъ, който се назовава Главнокомандующъ на Действующата армия и който е отговоренъ предъ Министѣра на войната и на флотата.

1. Министерство на войната и на флота. Министѣрътъ на Войната и на Флота командува, въ мирно време, отъ името на Краля и съ съдействието на Главния генераленъ щабъ, армията и военния флотъ; той е отговоренъ за подготовката на армията и флота за война.

Министѣрътъ на войната организира и администрира армията и флота, военнитѣ институти и всичко онова което се отнася до въоръженитѣ сили на страната.

Министерството на войната се подѣля на следнитѣ отдѣли:

1-о Отдѣлъ — Главенъ генераленъ щабъ; 2-о Отдѣлъ — Личенъ съставъ; 3-о Отдѣлъ — Интендантски; 4-о Отдѣлъ — Техническо-артилерийски; 5-о Отдѣлъ — Техническо-инженеренъ; 6-о Отдѣлъ — В. Санитарна служба; 7-о Отдѣлъ — Военно правосъдие; 8-о отдѣлъ — Ветеринарна служба; 9-о Отдѣлъ — Бюджето-контроленъ; 10-о Отдѣлъ — Воененъ флотъ.

2. Главенъ генераленъ щабъ. Главниятъ генераленъ щабъ е органъ на Министерството на войната и на флота. Неговата задача се състои въ това да подготвя нацията и въоръженитѣ сили за защита на страната и нейнитѣ интереси.

Въ мирно време, той е общъ органа на армията и на флота. На чело на Главния генераленъ щабъ се намира Началника на главния генераленъ щабъ. Той управлява службитъ, осигурява попълването съ личенъ съставъ и бди за правилното функциониране на службата.

Главниятъ генераленъ щабъ се състои отъ три бюра, а именно:

Бюро оперативно; Бюро организационно; Бюро административно.

3. Войскови инспекции. Къмъ всѣки главенъ родъ войска е придадена по една войска инспекция. Въ случай на нужда могатъ да бждатъ създадени специални инспекции за нѣкоя отдѣлна служба.

Инспекциитъ сж органи на Министерството на войната и на флота, отъ което зависятъ. По отношение на обучението, тѣ зависятъ направо отъ Началника на главния генераленъ щабъ.

Въ настояще време има следнитѣ инспекции: на пехотата; на коницата; на артилерията; на инженернитѣ войски; на военно-санитарната служба; на интендантската служба.

Командирътъ на флота е въ сжщо време инспекторъ на флота. Сжщо и командирътъ на въздушния флотъ е инспекторъ на авиацията.

4. Военни комисии. Създадени сж военни комисии за проучвания на технически, интендантски и по санитарната служба въпроси. Тѣзи комисии сж органи на Министерството на войната и на флота.

б) Съставъ на армията.

Цѣлата територия на кралството е раздѣлена на петъ армейски области. Всѣка армейска областъ е раздѣлена на 3 дивизионни области, само 2-а — има 4 (всичко 16). Дивизионнитѣ области отъ своя страна сж подѣлени на военни наборни окръжия.

Всѣка армейска областъ има: 1 артилерийски полкъ отъ 3 артилерийски отдѣления; 1 инженерна часть въ съставъ; 1 пионерна дружина; 1 понтонна дружина; 1 телеграфна рота; 1 прожекторна рота; 1 отдѣление гължбова поща, известенъ брой безжични станции.

Всѣка дивизионна областъ има: 1 пехотна бригада; 1 артилерийска бригада; 1 нестроева дружина; 1 санитарна рота; 1 хлѣбопекарна рота; 1 транспортна часть, болници, работилници и депа.

Пехотнитѣ бригади иматъ отъ 3-4 полка, по 3-4 дружини съ по 4 роти и една картечна рота въ всѣки пехотенъ полкъ.

Управлението на крепостта Боке ди Катаро е придано къмъ 2-а армейска областъ. То има следния съставъ:

1 пехотенъ полкъ; 1 крепостенъ артилерийски полкъ; 1 инженерна дружина; 1 нестроева рота; 2 санитарна рота; 1 транспортна часть; 1 автомобилно отдѣление.

Щабоветъ на отдѣлнитѣ армии и пехотни дивизии въ тѣхъ сж дислокирани:

I армия щабъ Нови Садъ	1-а Дринска	дивизия Валево
	2-а Дунавска	„ Бѣлградъ
	5-а Потийска	„ Суботица
II армия щабъ Сараево	6-а Босненска	„ Сараево
	7-а Адриатичес.	„ Мостаръ
	8-а Зетска	„ Цетина
	9-а Върбаска	„ Бѣна Лука
III армия щабъ Скопие	10-а Брегалнишка	„ Шипъ
	12-а Косовска	„ Прищина
	13-а Вардарска	„ Битоля
IV армия щабъ Загребъ	14-а Совска	„ Загребъ
	15-а Осиечка	„ Осиекъ
	16-а Дравска	„ Любљона
V армия щабъ Нишъ	3-а Шумадийска	„ Крагуеваць
	4-а Тимошка	„ Зайчаръ
	10-а Моравска	„ Нишъ

Пехотата е организирана въ 16 пехотни дивизии.

Нормалния съставъ на една пехотна дивизия е следния:

Щабъ на дивизията; 1 щабъ на пехотна бригада; 1 щабъ на артилерийска бригада 3-4 пехотни полкове; 2 артилерийски полкове; Спомагателни войски и служби.

Пехотнитѣ бригади сж: 16 — по една на дивизия. Бригадата се състои отъ 3-4 пехотни полкове.

Пехотнитѣ полкове сж: всичко 56. Къмъ тѣхъ трѣбва да се прибавятъ още единъ пехотенъ полкъ отъ Кралската гвардия и единъ отъ автономното коменданство Катаро — та всичко 58 пехотни полкове. Полковетъ сж отъ отъ 3-4 дружини.

Пехотнитѣ дружини се състоятъ отъ 4 пех. роти и една т. карт. рота. Не всички дружини отъ полка иматъ картечни роти. Нѣматъ материална часть за тѣхъ. Къмъ една отъ тежко-картечните роти въ полка има 1 взводъ пех. орджия 37 м/м.

Пехотната рота се състои отъ 4 взвода. Взводоветъ отъ 4 отдѣления — 3 стрелкови (ударни) и 1 леко картечно. Тежко картечн. рота се състои отъ 4 взвода, но сега има 9-12 т. картечни.

Артилерията въ югославската армия е подѣлена на:

Дивизионна; Армейска; Конна и; Крепостна;

Дивизионната артилерия е сведена въ артилерийска бригада отъ 1 лекъ полски и 1 лекъ гаубиченъ полкове. Първия се състои отъ 3 отдѣления полски и планински орждия, а втория отъ 2 отдѣления гаубични орждия.

Югославия има всичко 16 полски и планински артилерийски полкове и 16 гаубични артилер. полкове. 3 отъ дивизионнитѣ артилер. полкове иматъ противоаеропланни отдѣления отъ по 3 батареи.

Гвардейскитѣ артилерийски полкъ има 2 полски артил. отдѣления.

Армейската артилерия се състои отъ 2 арм. артил. полкове — единъ отъ леки полски орждия. Всѣка армия има по 1 противоаеропланно артилерийско отдѣление.

Конна артилерия — има 2 конно артил. отдѣл. — по едно за дветѣ мирновременни конни дивизии.

Крепостна артилерия — 1 полкъ — Катаро. Състои се отъ 4 баталиона отъ по 4 роты отъ най-тежки орждия. Въ него има 1 противоаеропланно артилерийско отдѣление.

Конница. — Има 2 конни дивизии отъ по 2 конни бригади съ всичко 8 конни полкове. Има 1 самостоятелна гвардейска конна бригада съ 2 кон. п. — а всичко 10 конни полкове. Полкътъ се състои отъ 4 строеви и 1 т. к. ескадрони.

Пионери. — Има 2 пионерни полкове отъ по 3 пион. дружини, всѣка дружина отъ по 3 пионерни роты.

Мостови. — 2 мостови полкове — 1 мост. полкъ отъ 3 мост. дружини, а 2-я отъ две такива.

Свързочни. — 1 телеграф. полкъ отъ 2 телеграф. телефонни дружини и 1 радиосвързочна дружина.

Желѣзопѣхнати. — 1 ж. п. полкъ отъ 1 строителна, 1 комуникационна и 1 експлоатационна дружина.

Автомобилни. — По 1 отдѣление камioni за всѣка дивизия и армия и 1 автомобилна дружина за армията.

Технически — 1 техн. полкъ отъ прожекторни и други части.

Миновъргачни части.

Въздухоплателни. — 7 въздухоплателни полка, обаче 5-и въздухоплателенъ полкъ още не е формиранъ. Всѣки въздухоплателенъ полкъ се състои отъ по 2 групи, а всѣка група отъ по 2-3 ескадрилы отъ 10-12 аероплани. Щаба на въздушнитѣ войски е въ Нови Садъ.

Има още 3 хидроплатни отдѣления по Адриатическия брѣгъ.

Всѣки полкъ има школа за пилоти и навигатори.

Югославия има около 40 бойни аероплани. Тя има и 4 държавни фабрики за строежъ (сглобяване) на аероплани.

Днесъ Югославия има доста голѣми и свършенни аеродруми, съпернически на западноевропейскитѣ. Тѣ се намиратъ въ Загребъ, Сараево, Нови Садъ, Бѣлградъ, Скопие,

Кралево и Зворникъ. Въ скоро време ще бждатъ построени голѣми аеропристанцища въ Любляна, Мариборъ, Сушакъ и Нишъ. Въ всички югославянски аеропристанцища се намиратъ обширни бетонирани хангари, складове съ апарати, голѣми запаси отъ масла, бензинъ и бомби. Часть отъ тия бомби сж пълни съ задушливи вещества.

Югославянската морска авиация има своитѣ голѣми бази въ Дженовичъ (Боке ди Катаро), Водиче Сибенико и Дивуле (Сплитъ). Последната база се счита за много важна; тя е много развита и въ нея се намира седалището на морския бомбардироваченъ отрядъ.

Изобщо, въ всички Югославянски въздухоплателни бази има мѣсто за певиче отъ 2,000 летателни машини.

Броятъ на югославянскитѣ въздухоплателенъ персоналъ възлиза крѣгло на 6,000 души войници, 600 офицери и около 700 подофицери.

Тия сили съставляватъ постояненъ кадъръ на югославянската морска и сухоземна авиация. Около 150 офицери и 400 подофицери се числятъ къмъ резервнитѣ пилоти.

Въ случай на война Югославия може да мобилизира 1,200 пилоти (презъ 1924 година само 200).

Летцитѣ, придадени къмъ сухопѣхнатата армия получаватъ образованието си въ авиационния центъръ въ Нови Садъ, а ония, придадени къмъ флота — въ центъра Дивуле.

Въ Бѣлградъ и Петроварадинъ сжществуватъ други допълнителни авиационни училища.

Много югославянски авиатори отиватъ на специализация въ Франция. Въ югославянскитѣ авиационни школи има много френски инструктори.

Часть отъ днешнитѣ югославянски офицери — авиатори сж бивши руски и австрийски офицери.

По настоящемъ Югославия има около 12 фабрики за въздухоплателенъ материялъ. По-главнитѣ отъ тѣхъ се намиратъ въ Нови Садъ, Бѣлградъ, Земунъ, Раковица, Крагуевацъ, Кралево и на други мѣста. Въ случай на война максималното производство на тия фабрики би могло да достигне до 1,600 апарати и 600 мотори въ годината.

Сега въ Югославия се изпитва единъ новъ типъ аероплани, съ които ще могатъ да се бомбардиратъ: Римъ, Милано и Торино.

в) Родове войски и служби.

Въ състава на югославянската армия влизатъ следнитѣ родове войски и служби:

Главни родове войски: пехота, артилерия, конница, инженерни войски, въздухоплатане; помощни войски: съобщителни, интендатски, технически, нестроеви; специални служ-

би: генералъ-щабна, техническа служба, снабдителна служба, санитарна, военно-сѣдебна, военно-църковна, ветеринарна и военно-музикална.

Таблица на войсковитѣ части и служби:

Войскови единици	Армейски области	Дивизионни области	Дивизии	Бригади	Полкове	Дружини	Ескадрони	Ескадрилии	Роти	Батареи
Родове войски										
Области	5	16	—	—	—	—	—	—	—	—
Пехота	—	—	—	16	58	156	—	—	681	—
Конница	—	—	2	5	10	—	48	—	—	—
Артилерия	—	—	—	16	39	—	—	—	16	195
Въздухоплаване	—	—	—	—	5	1	—	18	3	—
Инжен. войски . . .	—	—	—	—	—	10	—	—	41	—
Обозни части . . .	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—
Санит. служба . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—
Ж.-пѣт. войски . . .	—	—	—	—	—	2	—	—	7	—
Автомоб. войски . .	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—
Всичко	5	16	2	37	112	170	65	18	769	195

Служби: Генералъ-щабна служба (в. стр. 193). Службата по снабдяването включва следнитѣ секции: интендантска, административна, контролна и техническа частъ. Отъ тѣхъ интендантската се грижи за прехраната и разни материали; административната секция плаща, грижи се за облѣклото, урежда складоветѣ и пр. Контролната секция е органъ зависящъ направо отъ министра на войната и е натоваренъ да контролира разходитѣ по военния бюджетъ. Техническата секция изследва въпроситѣ въ връзка съ снабдяването.

Техническа служба. Тя има следнитѣ секции: артилерийска техническа, инженерна техническа, въздухоплавателна техническа и географическа.

Санитарна служба. Има две секции: секция медицинска и секция аптечна.

г) Жандармерия, полиция и погранична стража.

Жандармерията зависи отъ Министерството на вътрешнитѣ работи. Тя съставлява частъ отъ армията по отношение организацията ѝ и дисциплината въ нея. Нейниятъ съставъ е: 10 полка съ чисто военна организация и съ разпърснати роти изъ разнитѣ населени пунктове на кралството. Има освенъ тѣхъ една жандармерийска дворцова рота, 1 жандар-

мерийски ескадронъ въ Бѣлградъ и 2 самостоятелни жандармерийски дружини.

Бюджетниятъ наличенъ съставъ на жандармерията за 1929-1930 г. бѣше: 451 офицери, 3,930 подофицери и 13,573 ефрейтори и жандарми.

Полицията, която сѣмъ така зависи отъ Министерството на вътрешнитѣ работи броеше презъ 1929-30 г. 1693 агенти и гвардияни.

Пограничната стража е подчинена на Министерството на Войната и на флота. Нейниятъ личенъ съставъ за 1929-1930 година бѣше: 87 офицери; 419 подофицери и 5,112 ефрейтори и войници. Има всичко 56 погранични роти попълнени отъ войници доброволци, изслужили военна си служба. Отъ тия 56 роти 24 сѣ по югославяно-българската граница. Общо цѣлата държавна граница е раздѣлена на 12 сектори. Началникътъ на пограничнитѣ войски е въ Скопие.

д) Попълване на армията съ войници.

Службата подъ знамената е обща. Всички граждани способни да носятъ военната тегоба, служатъ лично; тѣ не могатъ да бждатъ замѣстени, нито освобождавани срещу плащане на известна такса.

Единъ воененъ данѣкъ е опредѣленъ за всички, които сѣ признати неспособни за военна служба и за тия, които сѣ лишени отъ граждански права. Освенъ че плащатъ воененъ данѣкъ, тѣ сѣ задължени да се явятъ на служба въ тила въ случай на мобилизация или война.

Общата продължителностъ на военната служба трае отъ 21 година до 50 години включително. Тя се разпредѣля на служба въ оперативната армия отъ 21-40 години и въ резервната армия отъ 41-50 години.

Въ случай на мобилизация и на война, Министерътъ на Войната и на флота, може, по решение на министерския съветъ да повика, въ случай на нужда, да служатъ въ армията младежитѣ отъ 18-20 години навършили. На сѣщото основание могатъ да бждатъ повикани, въ случай на нужда, на служба въ армията и въ тила всички лица на възраст отъ 17-55 години способни за служба въ тила.

Службата въ постояннитѣ кадри е 18 месеца за всички родове войски и служби (съ изключение въ военния флотъ и въздухоплаването, кждето службата продължава две години), и започва когато младежътъ навърши 21 година.

Младежи годни за военна служба, които желаятъ да отбиятъ военната си повинностъ преди 21 година, могатъ да постѣпятъ като доброволци следъ навършването на 18 год. при условие, че иматъ съгласието на тѣхнитѣ родители или настойници и се ангажиратъ да изслужатъ опредѣления нормаленъ срокъ за родитѣ войски въ които отбиватъ службата си.

Ползватъ се съ облекчение и служатъ само 9 месеца ония, които подържатъ семейства, както и, при известни условия, студентитѣ отъ университетитѣ и учейцитѣ отъ нѣкои училища. При известни условия може и службата въ въздухоплаването да се намали на 12 месеца.

Освобождаватъ се съвършено отъ военна служба: младежитѣ неспособни за такава; отлаганитѣ до навършване на 25 години и ония, които единствени подържатъ семейство, което живѣе отъ обработването на собствени земи или отъ физически трудъ и плаща прякъ данъкъ, който не надминава сумата 120 динара. Освобождаватъ се преждевременно отъ действителна служба: войницитѣ станали неспособни презъ време на службата: войници които временно сж станали такива войници осждени на затворъ, който не ще излежатъ преди навършването на 25 години и войници чието семейно материално положение е съвършено промѣнено.

е) Постояненъ кадъръ.

Подофицери. Чинътъ ефрейторъ го има въ всички родове войски и служби. За повишението въ ефрейторъ, войникътъ трѣбва да е служилъ 6 месеца, и да е издържалъ изпита въ подготовителната школа при частта му.

Подофицеритѣ се попълватъ между войницитѣ, завършили съ успѣхъ съответнитѣ училища отъ рода на войската или службата.

Изслужилитѣ действителната си служба подофицери могатъ да останатъ на свърхсрочна такава, ако пожелаятъ и ако има вакантни мѣста.

Офицери. Подпоручицитѣ отъ постоянната армия се попълватъ: отъ младежитѣ свършили съ успѣхъ Военното училище въ кралството, както и ония младежи югославянски поданици, които сж свършили чужди военни училища имащи сжщата програма и сж повскали да постѣпятъ въ армията още въ първата година отъ свършването на училището. Отъ фелдфебелитѣ и подофицери пилоти отъ въздухоплавателнитѣ части, които сж служили като подофицери най-малко 4 години и отъ резервнитѣ подпоручици и запасни подофицери допустнати отъ тѣхнитѣ началници на предвидения изпитъ за получаванетъ на чинъ подпоручикъ отъ действующата армия.

Повишения. Офицеритѣ отъ всички родове войски и служби, се навишаватъ въ по-горенъ чинъ:

До чинъ подполковникъ по старшенство.

За чинъ полковникъ и нагоре по старшинство и изборъ.

На вакантитѣ мѣста следъ изпълнението на следнитѣ условия:

Да сж прослужили: за чина поручикъ 4 години; за чина капитанъ II класъ — 3 години; и толкова за капитанъ I класъ; за чина майоръ 4 години; за чина подполковникъ сжщо 4 години; за чина полковникъ 4 години; за бригаденъ командиръ 3 години; за дивизионенъ генералъ 4 години. За армейски генералъ нуждната способностъ за висше командване, и командването на дивизия поне 1 година.

Въ време на война, единъ армейски генералъ, който би се отличилъ, може да бжде повишенъ въ чинъ войвода (Маршалъ).

Съ подофицери и офицери отъ запаса, армията се попълва: отъ подофицеритѣ които напуцатъ службата въ тоя чинъ; отъ всички други, които служатъ въ армията и сж добили тоя чинъ въ запаса.

Подофицеритѣ отъ запаса могатъ, ако пожелаятъ и службата го налага, да бждатъ зачислени въ действующата армия при известни условия.

Съ запасни офицери армията се попълва отъ офицеритѣ на действителна служба, които минаватъ въ запасъ; отъ ученицитѣ които сж издържали съ успѣхъ изпитъ за запасни подпоручици и между квалифициранитѣ подофицери, които сж издържали нуждия изпитъ за запасенъ подпоручикъ.

Запасни офицери, навършили 50 годишна възраст, могатъ да бждатъ повикани въ армията, ако сж способни за военна служба. Тѣ получаватъ назначение въ тилтъ на армията.

ж) Военно-учебни заведения.

Освенъ военнитѣ училища за вливането въ армията на млади офицери и подофицери, за опресняване познанията на офицеритѣ сж създадени много специални курсове (школи) за всички родове войски презъ които преминаватъ всички ротни, батарейни, ескадронни командири и приравнени. Освенъ това всѣка година се свикватъ на обучение известенъ брой запасни офицери.

Подофицеритѣ се подготвятъ въ специални школи, курса на които е двегодишенъ. Въ тия школи желающитѣ постѣпватъ съ набора си, или преди него, безъ да минаватъ предварително въ казармитѣ.

Военни училища има за подофицери и офицери. Има училища за подофицери за разнитѣ родове войски, въ военния флотъ и въ разнитѣ служби. При войсковитѣ части има подофицерски школи, които се откриватъ споредъ нуждата. Такива има и въ военния флотъ.

За офицеритѣ има три вида училища:

а) **За подготовка на млади офицери:** Военно училище, Морско училище, Административно училище и Школа за запасни подпоручици.

б) **Висши военни училища:** Военна академия и подготовителен курс за генералъ-щабни офицери.

в) **Училища за усъвършенствуване познанията на офицеритъ отъ главнитъ родовс войски:** училище за пехотни офицери, стрелково артилерийско училище, кавалерийско училище, пионерно училище и въздухоплователно училище.

Изобщо, по отношение подготовката на офицеритъ, особено следъ като въ края на войната офицерския кадъръ бѣше много намалялъ, и старата мирновременна армия отъ преди Свѣтовната война, трѣбваше да се увеличи нѣколко пѣти, Югославия бѣ принудена да вземе въ редоветъ на действующитъ офицери, такива и отъ бившитъ армии на Черна-Гора и Австро-Унгария, грижитъ за уеднаквяване познанията на всички офицери, сж твърде голѣми отъ страна на Югославянското министерство на войната и флота.

з) Подготовка на войника.

Трудна задача, защото освенъ до техническата подготовка касае се и до формирането на единъ добъръ югославянинъ отъ всѣки босненецъ, черногорецъ, македонецъ, хърватинъ и дори сърбинъ. Смѣшение на три вѣроизповѣдания и на нѣколко националности. Но камандуването е въ това отношение неуморимо и безпощадно. Предвиденъ е и отъ друга страна доста дълъгъ срокъ — 18 месеца и 2 години, време достатъчно, при интензивна и планомѣрна работа, да се добиятъ добри резултати.

Новобранцитъ, около 70 хиляди срѣдно годишно, се повивкатъ подъ знамената ежегодно презъ месецъ мартъ и подготовката имъ, заключаваща се въ едно доста трудно школуване, завършва презъ есенъта сжщата година съ смѣсени занятия между разнитъ родове войски, следъ които, въ нѣкои области се произвеждатъ и маневри.

Точни данни за сроковетъ на подготовката на различнитъ организационни единици въ родоветъ войски не могатъ да се събератъ, защото всѣка година съ отдѣлни предписания тия срокове се измѣняватъ. Правилника за обучение и действие не дава опредѣлени срокове и за обучението на пехотата.

Споредъ неофициални сведения тия срокове се раздѣлятъ така:

Индивидуално обучение	2 м. 15 д.	
Отдѣлно	1 м.	
Взводно	1 м. 15 д.	Взводнитъ обучения се

Ротно	"	20 д.	съкращаватъ съ нѣ-
Дружинно	"	10 д.	колко дена за пускане
Всичко 6 м.			войницитъ въ отпускъ

Полкови и отрядни учения — 10 дена.

Понеже югославянс. армия за време за война ще се увеличи повече отъ два пѣти (по организационни единици) то сега войницитъ въ пехотата се обучаватъ повече, като прислужници на леки картечници, защото армията замѣнява авт. пушки отъ войната съ леки картечници система Прага обр. 924.

Като резултатъ югославянския войникъ е съ високъ духъ, добре подготвенъ технически и дисциплиниранъ. Славата спечелена презъ Свѣтовната война е негова изкуствена храна. Възпитава се главно въ духа на умраза срещу всичко що е италиянско.

и) Бюджетенъ личенъ съставъ за 1929-1930 г.

I. Офицери

Маршали (войводи)	2
Армейски генерали	7
Дивизионни генерали	54
Бригадни генерали	97
Полковници	399
Подполковници	497
Майори	441
Капитани	1,992
Поручици	1,565
Подпоручици	1,998

Всичко офицери: 7,052

II. Подофицери	8,393
III. Ефрейтори и войници	95,000

Всичко: 110,445

IV. Въ разнитъ военни училища	
Въ военото училище	1,260
Въ подофицерскитъ училища	3,765
Въ ветеринарното училище	29
Въ административното училище	168

Всичко: 5,222

А всичко въ армията 115,667

к) Мобилизация.

Общата държавна отбрана в Югославия обхваща: мобилизирането на военната сила, на съобщенията, на финансите, на индустрията, на земледелието, стопанството и мобилизирането на работната ръка.

За разработването на плана на държавната мобилизация и за прилагането му, за организирането на цялата страна и на всичките ѝ нейни извори и средства за защита, за контролиране извършването на всички подготвителни работи за държавната мобилизация, както и за контролиране извършването на самата държавна мобилизация е създаден **„Съвета за отбрана на страната“**.

Според закона за отбраната на Югославия от м. юлий 1930 г. този съвет се състои от всички министри като негови членове и съ председател — министър-председателя. В края на м. април 1931 г., обаче, съ кралски указ съставът на този съвет се измени така: членовете на Съвета за народната отбрана за въ бждеще ще останат само председателя на министерския съвет, министъра на войната и морската и други двама министри, които назначи кралят. Председателят на министерския съвет е и председател и на Съвета за отбраната на страната. Началникът щаба на армията влиза като член в този съвет само съ съветателен глас.

Следователно, новият състав на Съвета за отбрана на страната е доста малочислен. Той се състои от 4 члена, от които двама сж определени съ законъ, а другите двама ще се назначават от краля.

За повдигане и проучване на всички въпроси от компетентността на Съвета за отбрана на страната, за следене изпълнението решенията на съвета от страна на надлежните министерства, както и за проучване и повдигане на други въпроси, които засъгат отбраната на страната, установява се при Министерството на войната и морската **„Инспекция по отбрана на страната“**, като пръв орган на Министра на Войната и флота.

Начело на тази инспекция стои дивизионен генералъ, който е въ сжщото време и секретаръ на Съвета по отбрана на страната, и като такъв, е пръв подчинен на председателя на министерския съвет. Този генералъ се нарича инспекторъ на отбраната на страната. Той се назначава съ кралски указ по предложения на министъра на войната, но след съгласието на председателя на министерския съвет.

Инспекторът на отбраната на страната се подпомага от един щабъ, състоящ се само от военни лица: един помощник, един началник щаба и двама началници на отделения. Всички тия четири лица сж офицери от Гене-

ралния щабъ съ чинове полковникъ и бригаден генералъ. Това сж постоянните работници въ инспекцията. За проучване на специални въпроси на разположение на инспектора се дават специалисти — представители на разните министерства, назначени от съответните министри, които подпомагат инспектора покрай работата си въ своето министерство.

Снабдяването съ всичко необходимо за отбраната на страната се възлага на онова от министерствата от мирно време, което ще се определи от председателя на министерския съвет, след изслушване мнението на съвета. Всеко определено министерство за снабдяване тръбва да има свой **„Съветателен комитет“**, задачата на който е да проучва и дава мнение по всичките въпроси, които засъгат намирането, пренасянето, набавянето и пр., на всички видове потребности и разпределянето им между другите министерства и населението.

Събирането, организирането, разпределянето и употреблението на работните сили и превозните средства, които не подлежат на военна повиност (но които сж потребни за отбраната на страната, когато настане нужда) може да се възложи само на едно министерство, което определи председателя на министерския съвет, след изслушване мнението на съвета по отбраната на страната.

Работите по подготовката и извършването на мобилизацията на индустриалните предмети, определени за отбрана на страната, се уреждат от щабетъ на армейските области. За тая цел при всека армейска област като съветателен орган има учреден по един **„Индустриален комитет“**, председател на който е началника на армейската област. Към този комитет има: по един представител от Министерството на Търговията и Промислеността и на Министерството на социалната политика и на съобщенията и после по един представител на индустриалците, търговците, занаятчиите и работниците.

Въ всеко банство и при градоначалството въ Българско като съветателен орган е установен **„Комитет за прехранване“**. Този комитет има за задача да води въ точност всички статистически данни по снабдяването и да организира, според указанията на правителството, снабдяването съ храни военните части и гражданството. Комитетът се състои: от председател и двама чиновници от стопанския отдел на банството, от двама членове на стопански комитет и от трима землевладелци, които живеят постоянно въ съответното банство и сж определени за това от банството.

При всека околия се образува **„Околийска комисия за прехранване“**, която има за председател околийския началник и членове: околийски земледелско-стопански доклад-

чикъ, двама души отъ околийската земледѣлско-стопанска комисия и двама землевладѣлци.

При всѣка община се образува „Общинска комисия за прехранване“ съ председател: общинския кметъ и членове: двама души отъ общинската земледѣлско-стопанска комисия и двама землевладѣлци.

Въ всички комитети и комисии се назначаватъ за членове лица, които не подлежатъ на военна повиностъ, които иматъ специална подготовка и сж познати като съвѣстни граждани.

Какви ще бждатъ точно новитѣ войскови части, които Югославия ще формира въ случай на мобилизация, това не се знае. Предполага се, обаче, като се сжди по мирновременната организация, че въ случай на война, Югославия ще може да формира между 32-40 пехотни дивизии които ще бждатъ сведени въ 8 отдѣлни армии. Освенъ тия армии, ще има още една гвардейска дивизия отъ 1 пехотна, 1 артилерийска и 1 конна бригади; 1 дивизия за отбрана Адриатическия брѣгъ съ седалище въ Катаро; 2 самостоятелни конни дивизии съ 8 конни полка и съ по 1 конно артилерийско отдѣление и съ по 2-3 колоездачни дружини.

Въздушнитѣ полкове ще нарастнатъ до 8-10, по единъ за всѣка отдѣлна армия и за главното командуване.

Всички жандармерийски полкове ще бждатъ попълнени до щатова за военно време.

Пограничнитѣ роти ще се развиятъ въ дружини. Техническитѣ и инженерни войски сжщо ще се развиятъ до размѣри да отговарятъ на нуждитѣ на мобилизираната действующа армия.

При тия условия, предполага се, че числеността на югославянската армия въ време на война ще възлезе на около 1,180,000 души, ако бждатъ формирани 32 пех. дивизии и на около 1,410,000 — ако бждатъ формирани 40 пех. дивизии.

Изчисленията които се правятъ сж следнитѣ:

Югославия има около 13,300,000 жители, отъ които като бждатъ свикани при мобилизация 12 о/о, числеността на армията ще възлезе на около 1,600,000 души, разпредѣлени както следва:

За 32 пех. дивизии по 29,000 души	928,000	
За 40 пех. дивизии по 29,000 души — —		1,160,000
1 гвардейска дивизия	21,000	— 21,000
1 брѣгова дивизия	21,000	— 21,000
2 конни дивизии по 12,000	24,000	— 24,000
Артилерия за 8 армии по 10,000	80,000	— 80,000
56 погранични друж. по 1,000	56,000	— 56,000
10 жандарм. полка по 4,000	40,000	— 40,000
Флотъ	6,000	— 6,000

Всичко при 32 пех. дивиз., 1,176,000, а при 40 д. 1,411,000

и за вътрешността оставатъ въ първия случай 424,000 души, и въ втория — 199,000 души.

Поради липсата до скоро на парламентъ трудно е да се знае, какви разходи се правятъ отъ страна на югославянското правителство за подготовката на армията изобщо и за нейната мобилизация, но лесно е да се предугади, че тия разходи сега сж много повече отъ колкото при режима под контрола на Скупщината. Общо е убеждението, че Югославия се готви сериозно за война и между всички Балкански държавици, тя е най-добре подготвената за една евентуална война.

л) Обща преценка.

Днешната югославянска армия има като ядро остатъцитѣ отъ старата сръбска армия, съхранили се следъ Свѣтовната война въ началото на която сръбската армия преживѣ своя пълненъ погромъ. Къмъ това ядро бѣха прибавени частъ отъ остатъцитѣ на нѣкогашнитѣ австро-унгарска и черногорска армии, отъ които около 5,000 души офицери бѣха поискали да продължатъ кариерата си въ новата югославянска армия. Отъ тия 5,000 офицери, бѣха приети на служба едва половината отъ които голѣмиятъ брой бѣха младши офицери и само около 300 старши офицери и генерали.

При тия условия започва живота си новата Югославянска армия, която вече 12 години продължава да увеличава своитѣ постоянни кадри и за бойната подготовка на която правителството е било най-щедро презъ всички времена. И макаръ, че въ случай на война се проектира увеличаването на пехотнитѣ дивизии въ размѣръ на още единъ пхтъ и половина, отъ 16 на 40, направени сж всички парични жертви за пълното въоръжение и снаряжение на тая голѣма армия и за нейното бързо мобилизиране.

Колкото се отнася до духътъ на тая армия мненията сж различни. Нѣкои смѣтатъ, че сжществуването на разномислие въ отдѣлнитѣ области се е отразило и върху духа на армията. Броятъ на чуждия, не славянски, елементъ не надминава 2 милиона (16 о/о), но недоволство цари и между нѣкои славянски народи, които при настоящия и миналъ режимъ, се смѣтатъ като подвластни, а не равноправни членове на триединното кралство.

Като се държи нуждната смѣтка и за това, все пакъ трѣбва да се признае, че югославянската армия, между тия, на всички останали държави на Балканския полуостровъ, които иматъ правото да организиратъ свободно въоръженитѣ си сили, заема безспорно първо мѣсто и по боева готовност и по дисциплина.

Французки автори искатъ да я представятъ като втора, следъ французката, въ Европа армия. Това е едно увлечение, една пристрастна оценка на съюзникъ, който обича да ласкае приятеля си. Все пакъ югославянската армия заема едно предно мѣсто между останалитѣ армии въ Европа.

А. Морски военни сили.

а) Морска политика. До Свѣтовната война Югославия (Сърбия) не владѣеше нито единъ километъръ морски брѣгъ. Тя нѣмаше дори и рѣчна флота отъ „Монитори“. Първитѣ основи, до създаването на настоящия морски и рѣченъ воененъ флотъ, сж положени отъ остатѣцитѣ на разнебитения въ края на Свѣтовната война австро-унгарски флотъ.

Усилията на югославянското правителство отъ 1929/30 година насамъ започнахъ съ 40 милиона динари и стигнали днесъ на 230 милиона динари за издрѣжката на воененъ флотъ, целиятъ главно отбраната на Адриатическия брѣгъ отъ много по-силната въ морско отношение Италия, чиито морски воененъ тонажъ достига до 385,000 тона. При тия условия друга морска политика освенъ тая на защита, Югославия не може да има.

б) Организация. Югославия нѣма отдѣлно морско министерство; Министерствътъ на войната, е, както по-рано въ австро-унгария, и министеръ на флота. При министерството на войната, отдѣлъ X е който се занимава изключително съ въпроситѣ засѣгащи флота. Като докладчикъ по тия въпроси има единъ контъръ-адмиралъ, подпомоганъ отъ единъ началникъ на флота.

Цѣлиятъ югославянски брѣгъ е раздѣленъ на три морски военни департаменти съ седалища въ: Сушакъ, Сибенико и Катаро. Въ Катаро има две училища за подофицери отъ флота, за телеграфисти, електрици, артилерия, хвърляне на мини, всички за нуждитѣ на морския воененъ флотъ.

в) Наследство. По решение на Върховния съветъ (Парижъ) въ декемврий 1919 година на Югославия бѣха дадени: 12 австрийски торпильори (8 нови и 4 старъ типъ) и толкова германски; параходътъ-училище „Архидукъ Рудолфъ“; парахода-работилница „Циклопъ“ и яхтата „Долматъ“, два парахода-казарми, четири драги, нѣколко малки реморкьори, и известно число платноходци.

Непобутнати бѣха оставени на Югославия укрепленията на Катаро, хидропланнитѣ станции, подводницитѣ, минитѣ радиотелеграфията и арсенала въ Теодо, въ което между другото има леярница за желѣзо и за бронза.

Презъ 1921 год. Франция подари на тогавашния Регентъ, сега кралъ Александъръ, лекиятъ крайцеръ „Ведега № 5“, на която бѣ дадено името „Александъръ“.

г) Морски военни единици: Крайцерътъ „Далмация“ отъ 2,600 тона и размѣри 104x11.7x5.2 м.; Н. Р. 8,000 съ 12 възли бързина. 12 торпильори отъ които 8 (1913-1915 г.) 200-362 тона вмѣстимостъ съ размѣри 57x5.5x1.5 метра. Вържжение 2 ор. 7.5 с/м., отъ които едно противаеропланно. 4 торпильори (1906-1907 г.) по 200 тона съ размѣри 54.8x5.4x1.3 метри; Н. Р. 3,000 съ 27 възли бързина; вържжение 4 орждия 47 м. м., 4 подводника (2 въ 1928 г.) 2 подводника: „Храбри“ и „Небойсе“ отъ 1927 г. съ вмѣстимостъ 975 и 1,164 тона и бързина 15.5 и 10 възли въ часъ. 2 подводника: „Смели“ и „Осветникъ“ пуснати въ 1928 и 1929 г. Водоизмѣстване 630 и 800 тона и бързина първия 14.5 и втория 9. Разни други 25 единици (6 за потопяване на мини; 4 за чистене на мини, дунавски флотъ и пр.).

Таблица на параходитѣ.

Приходи	Число		Общъ тонажъ		Спада се като обезценено	
	1928	1929	1928	1929	1928	1929
Крайцери	1	1	2600	2600	—	—
Торпильори	12	12	2912	2912	—	—
Подводници	2	2	1950	3210	1950	3048
Разни други	4	4	1973	1973	331	275
Всичко	19	19	9435	10695	2281	3323

Числениятъ съставъ на морския флотъ е: 256 офицери и 2,000 подофицери и моряци и въ запасъ: 164 офицери и 570 подофицери и моряци.

Параходътъ „Змай“ (1928 г.) за пренасяне на авиони и за поправката имъ бѣше подпаленъ и повреденъ. За поправянето му бѣ изпратенъ въ Хамбургъ, отъ кждето трѣбваше да се завърне презъ есенъта на 1930 година. Дали е вече въ водитѣ на Югославия сведения нѣма.

Търговскитѣ флотъ на Югославия, втори следъ тоя на Гърция, е възлизалъ за 1929 година на 153 единици съ 281,396 тона.

В. Бюджетни разходи за народната отбрана.

Въ продължение на четири финасови години (1926-1930 г.) Югославия, въпрѣки промѣната на държавния строй, е разходвала ежегодно за своята народна отбрана все между 2 милиарда и 350 милиона динари и 2 милиарда и 430 милиона.

Въ мирно време, той е общъ органа на армията и на флота. На чело на Главния генераленъ щабъ се намира Началника на главния генераленъ щабъ. Той управлява службитъ, осигурява попълването съ личенъ съставъ и бди за правилното функциониране на службата.

Главниятъ генераленъ щабъ се състои отъ три бюра, а именно:

Бюро оперативно; Бюро организационно; Бюро административно.

3. Войскови инспекции. Къмъ всѣки главенъ родъ войска е придадена по една войскова инспекция. Въ случай на нужда могатъ да бждатъ създадени специални инспекции за нѣкоя отдѣлна служба.

Инспекциитъ сж органи на Министерството на войната и на флота, отъ което зависятъ. По отношение на обучението, тѣ зависятъ направо отъ Началника на главния генераленъ щабъ.

Въ настояще време има следнитѣ инспекции: на пехотата; на коницата; на артилерията; на инженернитѣ войски; на военно-санитарната служба; на интендантската служба.

Командирътъ на флота е въ сжщо време инспекторъ на флота. Сжщо и командирътъ на въздушния флотъ е инспекторъ на авиацията.

4. Военни комисии. Създадени сж военни комисии за проучвания на технически, интендантски и по санитарната служба въпроси. Тѣзи комисии сж органи на Министерството на войната и на флота.

б) Съставъ на армията.

Цѣлата територия на кралството е раздѣлена на петъ армейски области. Всѣка армейска областъ е раздѣлена на 3 дивизионни области, само 2-а — има 4 (всичко 16). Дивизионнитѣ области отъ своя страна сж подѣлени на военни наборни окръжия.

Всѣка армейска областъ има: 1 артилерийски полкъ отъ 3 артилерийски отдѣления; 1 инженерна часть въ съставъ; 1 пионерна дружина; 1 понтонна дружина; 1 телеграфна рота; 1 прожекторна рота; 1 отдѣление гължбова поща, известенъ брой безжични станции.

Всѣка дивизионна областъ има: 1 пехотна бригада; 1 артилерийска бригада; 1 нестроева дружина; 1 санитарна рота; 1 хлѣбопекарна рота; 1 транспортна часть, болници, работилници и депа.

Пехотнитѣ бригади иматъ отъ 3-4 полка, по 3-4 дружини съ по 4 роти и една картечна рота въ всѣки пехотенъ полкъ.

Управлението на крепостта Боке ди Катаро е придано къмъ 2-а армейска областъ. То има следния съставъ:

1 пехотенъ полкъ; 1 крепостенъ артилерийски полкъ; 1 инженерна дружина; 1 нестроева рота; 2 санитарна рота; 1 транспортна часть; 1 автомобилно отдѣление.

Щабоветъ на отдѣлнитѣ армии и пехотни дивизии въ тѣхъ сж дислокирани:

I армия щабъ Нови Садъ	1-а Дринска	дивизия Валево
	2-а Дунавска	„ Бѣлградъ
	5-а Потийска	„ Суботица
II армия щабъ Сараево	6-а Босненска	„ Сараево
	7-а Адриатичес.	„ Мостаръ
	8-а Зетска	„ Цетина
	9-а Върбаска	„ Бѣна Лука
III армия щабъ Скопие	10-а Брегалнишка	„ Шипъ
	12-а Косовска	„ Прищина
	13-а Вардарска	„ Битоля
IV армия щабъ Загребъ	14-а Совска	„ Загребъ
	15-а Осиечка	„ Осиекъ
	16-а Дравска	„ Люблونا
V армия щабъ Нишъ	3-а Шумадийска	„ Крагуевацъ
	4-а Тимошка	„ Зайчаръ
	10-а Моравска	„ Нишъ

Пехотата е организирана въ 16 пехотни дивизии.

Нормалния съставъ на една пехотна дивизия е следния:

Щабъ на дивизията; 1 щабъ на пехотатна бригада; 1 щабъ на артилерийска бригада 3-4 пехотни полкове; 2 артилерийски полкове; Спомагателни войски и служби.

Пехотнитѣ бригади сж: 16 — по една на дивизия. Бригадата се състои отъ 3-4 пехотни полкове.

Пехотнитѣ полкове сж: всичко 56. Къмъ тѣхъ трѣбва да се прибавятъ още единъ пехотенъ полкъ отъ Кралската гвардия и единъ отъ автономното коменданство Катаро — та всичко 58 пехотни полкове. Полковетъ сж отъ отъ 3-4 дружини.

Пехотнитѣ дружини се състоятъ отъ 4 пех. роти и една т. карт. рота. Не всички дружини отъ полка иматъ картечни роти. Нѣматъ материална часть за тѣхъ. Къмъ една отъ тежко-картечните роти въ полка има 1 взводъ пех. орджия 37 м/м.

Пехотната рота се състои отъ 4 взвода. Взводоветъ отъ 4 отдѣления — 3 стрелкови (ударни) и 1 леко картечно. Тежко картечн. рота се състои отъ 4 взвода, но сега има 9-12 т. картечни.

Артилерията въ югославската армия е подѣлена на:

Дивизионна; Армейска; Конна и; Крепостна;

7. Балканският полуостровъ като цѣло

А. Общи данни.

Повърхность	565600 кв. клм.
а съ земитѣ които балканскитѣ държави владѣятъ извънъ полуострова	828890 "
Население	44723807 ж.
Гъстота	48.3 клм.
Ж. п. линии	26557 "
Сухопътни граници на държавитѣ	8259 "
Морски граници на държавитѣ	7339 "

Б. Производство

Посѣта площъ общо	36021100 хектара
Отъ която:	
Съ зърнени храни	25430390 "
Съ хростовидни	1951200 "
Пасбища	8639600 "
Фуражни зърнени храни	20000000 квинт.
Индустр. растения, площъ засѣта	132000 хектара
Зеленчуци, площъ засѣта	1000000 "
Фуражни растения	4700000 "
Лозя	700000 "
Фруктово производство	22240000 квинт
Скотовѣдство:	
Едъръ добитѣкъ	18625956 глави
Дребенъ добитѣкъ	54310082 "
Камени въглища	9400000 тона
Петролъ (Ромѣния).	3839995 "
Руди:	
Желѣзна	557525 "
Медна	303964 "
Оловна	191869 "
Цинкова	33159 "
Общо съ другитѣ руди	1808624 "
Соль обикновена и морска	545850 "
Водни сили 5643130, а използвани	272635 с. в.
Съ лесове отъ цѣлата повърхность покрита е	22.5%
Индустрия:	
Текстилна: фабрики	174
занаятчийство	5474
производство	22285300 метра
Хранителна: мелници	1233
производство	2200000 тона
алкохолъ	672860 хектол.

бира	170000000 литри
масла	136000 тона
захарь	213000 "

В. Годишенъ националенъ доходъ¹⁾ въ долари

Отъ земледѣлие	937333000 долара
" скотовѣдство	563775000 "
" гори	155862000 "
" мини и солници	88003000 "
" риболовство и ловъ	11146000 "
" преработване	920773000 "
" съобщения и търговия	137074000 "
" капитали доходи	39689000 "
А всичко	2851955000 долара

Отъ тоя доходъ се падагъ:

На всѣки ромѣнски жителъ по	11000 лева
" " югославски " "	10800 "
" " грѣцки " "	10600 "
" " български " "	9500 "
" " албански " "	5600 "

Г. Бюджетни приходи (1927/928 г.) 85735115548 лева

Бюджетни разходи (1927/928 г.)	85091480621 "
Отъ тѣхъ за народ. отбрана срѣдно	21500000000 "

Д. Държавни дългове (1/1 1929 г.) 294715214640 лева

Отъ тѣхъ се падагъ:

На всѣки грѣцки жителъ	11200 лева
" " български жителъ	7210 "
" " югославянски жителъ	6000 "
" " ромѣнски жителъ	5516 "
" " албански жителъ	2100 "

Е. Данъци

На всѣки балканецъ се пада данѣкъ	1526 лева
А по отдѣлно:	
На всѣки грѣкъ	2650 лева
" " ромѣнецъ	1900 "
" " югославянинъ	1500 "
" " българинъ	1200 "
" " албанецъ	860 "

1) Безъ Турция.

Ж. Военни данни

Въ мирно време въоръжени лица	547450 души	
Отъ които на всѣки кв. клм. по . . .	1 човѣкъ	
Офицери	61156 души	
Подофицери и войници	456303 "	
Или на всѣки 10 жители по	1 в. лице	
При мобилизация	4 ¹ / ₂ —5 мил. души	
Отъ всичкото население	10—12%	
Общо за армитѣ се разходва (1929 и 1930 г.) годишно отъ тая сума	22116500000 лева	
Ромъния разходва	6500000000 "	
Югославия разходва	6100000000 "	
Турция разходва	4500000000 "	
Гърция разходва	3540000000 "	
България разходва	1120000000 "	
Албания разходва	3565000000 "	
Или срѣдно всѣки балкански жителъ разходва за народна отбрана годишно по	500 лева	

Г. ОБЩО ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Даннитѣ съ които ние си служимъ сж достатѣчни, споредъ насъ, за да могатъ да се правятъ заключения въ зависимостъ отъ това, какъвъ въпросъ интересува читателя. Има данни за миръ има и такива за война; има данни за сравнения между отдѣлнитѣ държави, има и общи — за изучаване на Балканитѣ като едно цѣло, било въ стопанско, било въ военно отношение.

За чужденцитѣ, за тия които решаватъ въ края на крайщата всички спорни и дори „безспорни“ въпроси у насъ, има само единъ голѣмъ въпросъ — Балканския-съвокупностъ отъ всички малки и голѣми въпроси, които сближаватъ и дѣлятъ балканскитѣ народи, въпроси освѣтени обаче, презъ призмата на интереситѣ на великитѣ сили.

До скоро надъ частъ отъ Балканитѣ фактически господствуваше Турция, а отъ друга страна се бѣше надвесилъ, опасниятъ за независимостъта имъ. *Drang nach Osten*. Следъ Балканската и Свѣтовна войни тия две опасности изчезнаха, но на тѣхно мѣсто се явиха други две: Австро-Унгария и Германия въ миналото сж замѣстени днесъ отъ Италия, а Турция — отъ Русия, която, макаръ и по-късно, ще прояви своитѣ стремежи къмъ открито море.

Тия опасности налагатъ едно сближение на всички Балкански народи, толкозъ повече, че между тѣхъ миналото е хвърлило много мостове. Преди всички тѣ иматъ една обща култура наследена отъ Византия, а отъ помѣстенитѣ данни се вижда, че тѣ сж и днесъ почти на единъ и сжици културенъ и економически уровеньъ.

И все пакъ тия народи и днесъ, както и вчера, сж по-близко до една взаимна война, отъ колкото до едно споразумение.

Защо?

Преди всичко, между двата най-близки по кръвъ, въра, езикъ и битовъ животъ народи — българи и сърби — стои откритъ въпросъ за цѣлокупна Македония, а сжщо и тоя — за възвръщането на всички български покрайнини дадени на Югославия съвсемъ произволно.

Между България и Гърция стои сжщо така въпроса за гръцка Македония, както и този — за източна Тракия.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Предговоръ	стр. 3
Уводъ	5
1. АЛБАНИЯ.	10
А) Общи данни; Б) Положение; В) Граници; Г) Население и населени пунктове; Д) Държавно устройство Е) Съобщения; Ж) Народно стопанство: а) Земледѣлие; б) скотовъдство; в) минерални богатства; г) индустрия; д) търговия; е) финанси;	
З) Въоржени сили.	19
I Въ мирно време.	
II Въ военно време.	
2. БЪЛГАРИЯ.	24
А) Общи данни; Б) Положение; Д) Граници; Г) Население и населени пунктове; Д) Държавно устройство; Е) Съобщения; Ж) Народно стопанство: а) земледѣлие; б) скотовъдство; в) лесовъдство; г) минерални богатства; д) индустрия и занаяти; е) търговия; ж) финанси: 1) финансова политика; 2) бюджетъ; 3) държавни дългове; 4) репарации; 5) финансовъ контролъ; 6) мѣстни окръжни и общински финанси; 7) кредитни институти;	
З) Въоржени сили.	49
I Въ мирно време.	115
а) Армията преди Ньойския миренъ договоръ; б) Постановленията на Ньойския миренъ договоръ. в) Днешнитѣ военни закони; г) Организацията на армията и жандармерията следъ Свѣтовната война; д) Попълване на армията и жандармерията съ доброволци; е) Права задължения и огра-	

ничения за военнитѣ лица; ж) възпитание и обучение; з) годишенъ разходъ за издръжка на армията.

II. Въ военно време.

3. ГЪРЦИЯ.

А) **Общи данни; Б) Положение; В) Граници; Г) Население и населени пунктове; Д) Държавно устройство; Е) Съобщения; Ж) Народно стопанство:** а) земледѣлие; б) скотовъдство; в) лесовъдство; г) минерални богатства; д) индустрия; е) търговия; ж) финанси: 1) финансова политика; 2) бюджетъ; 3) държавни дългове; 4) мѣстни общински финанси; 5) кредитни институти.

З) **Въоржени сили.**

I. Въ мирно време.

А. **Сухопътна армия:** а) върховно военно управление; б) попълване на армията съ войници; в) попълване на армията съ постояненъ кадъръ; г) голѣми войскови единици; д) родове войски е) подготовка и маневриране съ войскитѣ; ж) служби; з) жандармерия; и) въоръжение; к) ефективтъ; л) обща преценка на сухопътнитѣ въоръжени сили;

Б. **Морски сили:** а) морска военна политика; б) общъ тонажъ; в) въоръжение; г) преценка на морскитѣ военни сили; д) търговски флотъ.

В. **Бюджетни разходи за народната отбрана.**

4. РОМЪНИЯ.

А) **Общи данни; Б) Положение; В) Граници; Г) Население и населени пунктове; Д) Държавно устройство; Е) Съобщения; Ж) Народно стопанство:** а) земледѣлие; б) скотовъдство; в) лесовъдство; г) минерални богатства; д) индустрия; е) търговия; ж) финанси: 1) държавенъ бюджетъ; 2) държавни дългове; 3) национално богатство.

З) **Въоржени сили.**

I. Въ мирно време.

А. **Сухопътна армия:** а) върховно военно управление; б) мѣстни военни управления; в) попълване на армията съ постояненъ кадъръ; г) голѣми войскови единици; д) родове

войски и служби; е) спомагателни части; ж) погранични войски; з) жандармерия; и) обучение, подготовка, тактика; к) служби.

л) Съставни елементи на армията и продължителност на военната служба. м) мобилизация; н) бюджетни ефективи; о) въоръжение; п) снабдяване на армията; р) инженерно имущество; с) обща преценка на въоръженитъ сили.

Б. Морски сили: а) морска отбрана; б) организация;

В. Бюджетни разходи за народната отбрана.

5. ТУРЦИЯ. 138

А) Общи данни; Б) Положение и население; В) Държавно устройство; Г) Съобщения; Д) Народно стопанство: а) земледѣлие; б) лесовѣдство; в) минерални богатства; г) скотовѣдство; д) търговия.

Е) Въоръжени сили. 146

А. Сухопътна армия: а) централно военно управление; б) мѣстни военни управления; в) съставъ и организация на сухопътната армия; г) виши съединения; д) попълвания съ офицери и войници; е) мобилизация; ж) въоръжение; з) жандармерия и погранични войски; и) ефективъ; к) снабдителни служби; л) бюджетни разходи; м) подготовка и обучение; н) битъ на армията; о) обща преценка.

Б. Морски сили: а) морска политика, б) нови морски мѣроприятия; в) организация; г) съставъ на флота; д) военно-морски бюджетъ.

6. ЮГОСЛАВИЯ. 162

А) Общи данни; Б) Положение; В) Граници; Г) Население и населени пунктове; Д) Държавно устройство; Е) Съобщения; Ж) Народно стопанство: а) земледѣлие; б) скотовѣдство; в) лесовѣдство; г) минерални богатства; д) индустрия; е) търговия; ж) финансии;

З) Въоръжени сили. 193

А. Сухопътна армия: а) върховно военно управление; б) съставъ на армията; в) родове войски и служби; г) жандармерия, полиция и погранична служба; д) попълване на армията съ войници; е) постояненъ кадъръ; ж) военно

учебни заведения; з) подготовка на войника; и) бюджетенъ личенъ съставъ; к) мобилизация; л) обща преценка;

Б. Морски сили: а) морска политика; б) организация; в) наследство; г) морски военни единици;

В. Бюджетни разходи за народната отбрана.

7. БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВЪ КАТО ЦѢЛО. 212

8. ОБЩО ЗАКЛЮЧЕНИЕ. 215

Печатни погрѣшки.

Стр.	Редъ	Напечатано:	Да се чете:
5	4	отъ долу — че все опита	че все <i>по</i> опита
11	12	„ „ — Аргирокастро	Аргирокастроне
18	23	„ горе — едрия	еднокопитенъ
20	18	„ долу — трорянейна	триорждейна
25	20	„ горе — било	близо
36	14	„ долу — производство ми- лиона	производство 160 ми- лиона
60	21	„ „ — мадежитъ	младежитъ
64	3	„ „ — кнна	конни
67	19	„ горе — нѣма	била
68	1	„ „ — изнеено	известно
76	17	„ „ — добиването	добиваното
91	19	„ „ — състио	състои
92	22	„ долу — следъ „като за“ да се прибави	„разузнаване тъй и за корегирание стрелбата“
134	13	„ горе — състо	състои
137	17	„ „ — фдръжки	удръжки
139	12	„ „ — чзстъ	часть
139	22	„ долу — шефтъ	шефъ
143	8	„ горе — гова	това
150	22	„ долу — въздушни	въздухоплавателни
151	20	„ горе — ежеоодни	ежегодно
153	16	„ долу — но	на
158	11	„ горе — засили	заели
170	7	„ долу — 1299	1929

Цена 70 лева

Книгата е складирана във Книгоиздателството „Христо
Г. Дановъ“ — София и при автора ул. Мизия 7. София.